

VÍCTOR RODRÍGUEZ MUÑIZ

Os mosteiros de Santa María de
Tomiño e Santa Baia de Donas
na Idade Media.
Estudo histórico
e colección documental

Manuscrito medieval en latín, escrito a mano en un solo lado de hojas de pergamino o piel de animal. El manuscrito es de color marrón oscuro y contiene numerosas líneas de texto en una fuente tipográfica antigua. Algunas palabras están resaltadas con tinta negra. El manuscrito parece ser un documento legal o jurídico, posiblemente un testamento o un acuerdo entre personas.

**Os mosteiros de Santa María de Tomiño
e Santa Baia de Donas na Idade Media.
Estudo histórico e colección documental**

Edita

© CONSELLO DA CULTURA GALEGA, 2022
Pazo de Raxoi · 2º andar · Praza do Obradoiro
15705 · Santiago de Compostela
T 981 957 202 · F 981 957 205
correc@consellodacultura.gal
www.consellodacultura.gal

Imaxe da cuberta

Arquivo da Catedral de Ourense,
Minutarios notariais de Estevo Pérez,
libro 6, folio 3v

Maquetación
Mabel Aguayo

Depósito Legal: C 2171-2022

ISBN 978-84-17802-51-6

Esta publicación está accesible na ligazón
<http://consellodacultura.gal/publicacion.php?id=4475>

VÍCTOR RODRÍGUEZ MUÑIZ

**Os mosteiros de Santa
María de Tomiño e Santa
Baia de Donas na Idade
Media. Estudo histórico
e colección documental**

Presentación

Van alá case tres décadas desde que o Consello da Cultura Galega iniciou a súa andaina de edición de fontes documentais, a comezar polo propio *Inventario das fontes documentais da Galicia Medieval*, coordinado polo profesor Xosé R. Barreiro Fernández e realizado ao coidado dos profesores María del Carmen Pallares e Ermelindo Portela (1988). Iniciouse así unha rica colección de *Fontes documentais para a historia de Galicia*, editada en papel, que foi reunindo unha boa mostra da documentación medieval galega, distribuída por todo o arco temporal e orixinada por toda a xeografía de Galicia: Mondoñedo, Lugo, Santiago de Compostela, Toxos Outos, Dozón, Ourense, Celanova, Posmarcos, Pontevedra, Montederramo...

O valor do conxunto deste repertorio salienta se temos en conta a variedade de tipos documentais, con textos que percorren todo o abano temático, dando conta da vida privada, do intercambio mercantil, da sucesión patrimonial, da actuación da xustiza, do exercicio do poder... Contribúen na mesma dirección tanto a múltiple procedencia, pois acolle coleccións orixinadas en catedrais, mosteiros, concellos, oficinas notariais, na propia universidade..., coma a pluralidade lingüística, marcada sucesivamente polos inicios en latín, a emerxencia e normalización do galego e a paulatina substitución polo castelán, sen desbotar outras linguas de presenza máis ocasional.

As edicións en papel non tardaron en ir acompañadas da difusión en abierto a través de Internet, nun formato dixital que facilita a consulta e a procura de información, nin mesmo en ser substituídas por edicións soamente electrónicas. E nese camiño seguimos, dando un novo paso adiante, en consonancia coa forte apostase polas novas tecnoloxías realizada no Consello da Cultura Galega desde 1998.

O novo formato da serie de fontes documentais, que inaugura este volume, pretende manter o rigor editorial e o máximo respecto á entidade da obra científica dos distintos autores e autoras ao tempo que facilita a consulta por medio

da edición dixital do corpus textual. Con el, o Consello da Cultura Galega inicia unha nova etapa neste tipo de edicións e muda o título da colección para *Gallae-iae Monumenta Historica*, dándolle o nome da plataforma a través da cal disponibiliza en aberto o seu acervo de edicións documentais medievais, xunto con outras achegas de non menor importancia, acompañado dun amplo abano de recursos e fornecido dun rico sistema de buscas que permiten penetrar nos textos á procura de información (persoas, lugares, materias) ou da súa forma lingüística (<http://gmh.consellodacultura.gal/>).

A existencia desta liña continuada de edición de conxuntos singulares da rica tradición documental escrita en lingua galega na época medieval mostra a preocupación do Consello da Cultura Galega, desde os primeiros tempos, por preservar e dar a coñecer o patrimonio histórico disponibilizando recursos que faciliten o seu estudo e a difusión do seu coñecemento. A ampla mostra é, con todo, aínda, unha parte mínima dos «moitos carros de instrumentos galegos» —en expresión reiterada do padre Sarmiento para ponderar a extraordinaria abundancia—, pois son moitos más os que agardan ser desvelados poñendo a transcripción da súa escrita á disposición de todas as persoas eventualmente interesadas, non só para os efectos de investigación. Eles agochan o día a día da evolución da lingua, das angueiras da vida cotiá, das preocupacións sociais e das vicisitudes históricas dos nosos devanceiros. É por iso unha tarefa á que cómpre dar continuidade, con edicións realizadas por especialistas e de acordo cos estándares científicos ao uso, e a iso quere seguir contribuíndo a nova colección. Trátase, en última instancia, de dar cumprimento ao mandato de facer accesibles á cidadanía de Galicia os produtos más valiosos da cultura propia e universal.

Rosario Álvarez

Presidenta do Consello da Cultura Galega

Índice

6 PRESENTACIÓN

Rosario Álvarez

13 I. ESTUDIO HISTÓRICO

17 1. Orixes e fundación dos mosteiros

20 2. As comunidades monásticas

28 3. O dominio dos mosteiros de Donas e Tomiño

33 4. As propiedades dos mosteiros e a súa xestión

50 5. Donas e Tomiño no século xv: os mosteiros nos seus últimos anos

58 Bibliografía

61 II. COLECCIÓN DOCUMENTAL

227 III. ÍNDICES

229 1. Índice toponímico

251 2. Índice antropónimo

I. ESTUDO HISTÓRICO

Na secuencia das reformas beneditina e gregoriana, que mudan o panorama relixioso galaico durante os anos finais do século XI e os iniciais da seguinte centuria, as novas formas da Igrexa do momento veñen acompañadas dun feraç proceso de fundación de mosteiros femininos. Non é alleo a esta dinámica o bispado de Tui, onde o cómputo dos cenobios erixidos por ou para donas que desexasen profesar baixo a orde de san Bieito suma un total de sete: ao norte do Miño, os de Santa María de Tomiño (Tomiño), Santa Baia de Donas (Gondomar), Santa María de Casteláns (O Covelo) e San Salvador de Albeos (Crecente), que en territorio portugués, entre o Miño e o Limia¹, se ven acompañados polas casas homólogas de Santa Marinha de Loivo, Santa María de Valboa (ambas en Vila Nova de Cerveira) e São Pedro de Merufe (Monção)².

Este volume ofrece a transcripción da colección documental e o estudo histórico correspondente aos dous primeiros mosteiros citados, se ben moitas das características que marcan o seu percorrido houberon de ser comúns a todos eles. Tamén o é o feito de estaren moi poblemente documentados en xeral, aspecto este que ten a súa correspondencia na—segundo o caso— escasa ou nula atención que a historiografía ata ao momento lles prestou³.

¹ Non se inclúen aquí os mosteiros de Serdedelo de Donas e Vitorino de Donas. Se ben na actualidade se enmarcan no concello de Ponte de Lima e, polo tanto, no distrito e bispado de Viana do Castelo —por mor da adecuación entre os límites administrativos e eclesiásticos no momento da creación desta sé catedralicia en 1977—, a división entre os bispedos tudense e bracarense viña marcada polo curso do Limia. Desta maneira, por ficaren ao sur do río e desde unha perspectiva medieval, ambas as casas deben ser incluídas na relación de mosteiros da diocese de Braga.

² Máis problemática é a caracterización do mosteiro de Paderne (Melgaço), de tortuoso percorrido histórico. Se ben consta como en 1225 acollía unha comunidade agostíña masculina, na centuria anterior é expresa a súa condición feminina: cando en 1141 o rei Afonso Henrique beneficia e acouta o mosteiro pola súa determinante axuda na consecución da praza forte de Castro Laboreiro, faino na figura da súa entón abadesa Elvira *Sarrasin*. As condicións desta comunidade feminina —beneditina ou ainda baixo as formas de monacato tradicionais— resultan descoñecidas, tal como o son as circunstancias ou o momento certo en que aconteceu a transición entre o antigo mosteiro de donas e a casa agostíña masculina.

³ O mosteiro de Donas non conta con monografía ou artigo ningún a el consagrado, mentres que para o seu homólogo de Tomiño cómpre sinalar o artigo «El monasterio de Santa María de Tomiño», de Iglesias Almeida —autor

Sitos na parte máis occidental do bispado e próximos entre si, os mosteiros de Tomiño e Donas ven os seus dominios separados polo correspondente á casa masculina de San Salvador de Barrantes e, xeograficamente, polos contrafortes das serras do Galiñeiro e A Groba. Donas e Tomiño aséntanse así en dúas das terras en que se articulaba aquela maior de *Toronium* ou Toronio —equivalente esta ao bispado de Tui como hoxe en día se entende, isto é, ao norte do Miño—⁴: as de Miñor e Riba de Miño, respectivamente, e os cenobios centraban a parte nuclear das súas posesións nos vales dos ríos que dan nome ás ditas terras.

Mosteiros femininos da diocese de Tui, en laranxa. En negro, outros cenobios referidos no texto

igualmente do estudo «El monasterio de San Salvador de Albeos»—. Estes mosteiros aparecen referidos cos seus respectivos capítulos na obra de Sá Bravo (*El monacato en Galicia*) e Bango Torviso (*Arquitectura románica en Pontevedra*) e en estudos e catálogos artísticos más recentes, con especial relevancia aos tomos consagrados á provincia de Pontevedra da *Enciclopedia del Románico en Galicia* —coas correspondentes entradas para cada un dos mosteiros galegos—, pero tamén en estudos artísticos no marco da investigación académica, e as súas igrexas foron obxecto de consideración na tese inédita de Moure Pena (*Los monasterios benedictinos en Galicia en la Baja Edad Media*). Por último, cómpre considerar as achegas que ao coñecemento desta serie de mosteiros supofien os catálogos e estudos monásticos de Pérez Rodríguez (*Mosteiros de Galicia na Idade Media [Séculos XII-XV]. Guía histórica* e o recente *Los monasterios del reino de Galicia entre 1075 y 1540*) para o territorio galego e de Sousa (*Ordens religiosas em Portugal. Das origens a Trento. Guía histórico*) no que aos mosteiros portugueses respecta.

⁴ Pode lerse un estudo ao respecto en Fernández Rodríguez: *Toronium. Aproximación a la historia de una tierra medieval*; máis especificamente, cap. IV e p. 56.

Amais desta proximidade xeográfica, ambas as casas de beneditinas amosarán diversos paralelismos no seu devir histórico, quer nas orixes —que non deben ser afastadas no tempo—, quer nas súas últimas décadas, que transcorreron baixo unha única abadesa antes da definitiva extinción de ambos os cenobios coa incorporación á mesa capitular da sé tudense.

1. Orixes e fundación dos mosteiros

De Tomiño e Donas consérvanse, hoxe como parroquiais, as que outrora foran as igrexas monásticas, edificadas en estilo románico. Conforme os más recentes estudos, cómpre establecer as décadas centrais do século XII como aquelas en que se iniciou a construción de ambos os templos⁵, claramente debedores nas súas solucións artísticas dos talleres de canteiros e escultores que, en simultáneo, participaban nos traballos da sé catedralicia, nunha obra que estaba a decorrer desde a década de 1130.

Por volta de 1150, xa que logo, encontrábbase iniciada a edificación da igrexa de Tomiño e a comezar, ou a piques de facelo, a de Donas, sinal inequívoco de que por entón estaban xa establecidas as comunidades de *touquinegras* correspondentes, fundadas pouco tempo atrás e a cujas necesidades de culto se dedicarían⁶.

Sendo así, a data de inicio da construcción das dúas igrexas monásticas supón un indicio fiable da propia fundación dos respectivos mosteiros, pois nin para Donas nin para Tomiño hai evidencia ningunha que permita falar da existencia de casas de relixiosos ou relixiosas con anterioridade e das que as novas comunidades fosen herdeiras. Trátase, por tanto, de fundacións *ex novo* que darían os seus pasos iniciais neste momento ou moi pouco tempo atrás⁷.

⁵ *Enciclopedia del románico en Galicia*, voces «Donas» (pp. 551-558) e «Tomiño» (pp. 1127-1137), máis específicamente, a última páxina de cadanxeu estudio para a adscrición cronolóxica.

⁶ A diferenza das igrexas, nada se pode dicir a respecto do estilo ou da configuración dos edificios monásticos de Donas e Tomiño, pois deles non ficou ren. Destas construcións desaparecidas resta unicamente algunha referencia documental illada: así, a abadesa e o convento de Tomiño reúnense para outorgar un foro, *en claustro do moeisteiro de Santa María de Tomiño, dentro en cabido della* [CD 37], o que testemuña a existencia dun espazo a modo de patio interior que articulase as dependencias —o claustro— ao que se abría a sala do capítulo en que se reunían as relixiosas cando era mester.

⁷ Son diversos os momentos aos que o termo «fundación» fai referencia e que poden distanciarse no tempo: o documento fundacional, a dotación, a incorporación de monxes ou o inicio da construcción da igrexa e das dependencias monásticas son todos eles fitos significativos á hora de comprender o proceso de instau-

Tal circunstancia presenta unha constatación documental moi diferente segundo se trate de Donas ou Tomiño. A respecto do mosteiro de Santa Baia consérvase, en efecto, un privilexio de 1149 conforme o cal Afonso VII tería outorgado o seu lugar de Santa Baia en Morgadáns, que delimita e acouta, á *sanctimonial* Auria Belida e ás restantes monxas que con ela estaban ou que nese lugar desexasen profesar no sucesivo, establecendo un cenobio para donas adscrito á orde de san Bieito⁸. Trátase, xa que logo, da sanción do monarca a unha comunidade recentemente constituída. Se ben o documento en tanto que soporte físico é falso —cómpre consideralo unha elaboración posterior imitando grafía e modismos da época—, non hai, *a priori*, que atribuír inexactitude ao contido no seu conxunto, como se pode apreciar na coincidencia na data entre o documento e o presumible inicio das obras. Tal privilexio foi, en calquera caso, ratificado ao longo da Idade Media —cando menos, así acontece en 1305, baixo o reinado de Fernando IV [CD 13]—, e recibiu deste xeito natureza de validez.

Os inicios do mosteiro das ribeiras do Miño son moito menos nidios. Apunta Hipólito de Sá⁹ que, segundo informacóns de frei Prudencio de Sandoval, a fundación de Tomiño tería carácter familiar, vinculada coa do veciño mosteiro masculino de San Salvador de Barrantes¹⁰. En 1149, nun documento ilocalizado que dispón dunhas propiedades en Amorín, non lonxe de Tomiño, a casa estaría baixo a autoridade dunha abadesa —talvez a súa primeira superiora— de nome

ración dun cenobio. A este respecto: Cocheril, *Études sur le monachisme en Espagne et au Portugal*: 232; e Coelho, *Expresiones del poder feudal*: 40.

⁸ *Ego Adelphonsus, imperator Hispanie, una cum filiis meis Sancio et Fernando, uobis domine Aurebelide sanctimoniali sociisque uestris sanctimonialibus omnibusque uobiscumque sunt et que uobiscumque morari uoluerint uobisque successuris in perpetuum omnem hereditatem quam habeo et que ad me pertinet in Sancta Eulalia, que est in territorio de Morgadanos, et infra eius terminos, pro salute anime meq; et parentum meorum, ut ibi monasterium et locum in quo ducatis ordinem beati Benedicti statuatis voluntate spontanea dono* [CD 1].

⁹ Sá Bravo, *El monacato en Galicia*: 289.

¹⁰ O mosteiro de Barrantes considérase fundado e acoutado en 1139, datación coherente coa inscrición conservada na outrora igrexa monástica (Iglesias Almeida, «El monasterio de San Salvador de Barrantes»: 215). O proceso da súa fundación é narrado no diploma polo que o monarca Afonso VII concede, por volta de 1150 —quizais por primeira vez, dadas as dúbidas sobre a autenticidade do outorgamento de 1139—, couto ao mosteiro (Flórez, *España Sagrada*, t. 22, doc. nº 12). De acordo coa descripción que neste texto se realiza da historia do lugar e da motivación para a fundación, esta acaecería porque *ecclesia de Sancti Salvatoris de Barrantes non erat tractata sicut debebat, quia parrochiani erant in ea*: a condición dela como simple igrexa parroquial non satisfacía os seus *heredes* e padroeiros —entre eles o bispo de Tui Paio Méndez e o seu irmán Sueiro—, que decidirán a conversión do templo en mosteiro (Pérez Rodríguez, *Los monasterios del reino de Galicia entre 1075 y 1540*, t. 1: 130).

Urraca, viúva do cabaleiro Afonso Eans¹¹. Se ben é imprescindible tomar estas referencias coa necesaria prudencia, por tratarse de indicacións faltas de estudio e crítica documental e carentes do rigor no tratamiento de fontes que sería de desexar, os datos que achegan resultan minimamente verosímiles e, desde logo, interesantes. O vínculo entre Tomiño e Barrantes existiu *de facto* —e, como más adiante se analizará, afonda as súas raíces probablemente na súa propia instauración— e que se trate dunha fundación promovida por unha familia para albergar donas da súa proxenie non é alleo á tradición monástica galega —pódese constatar no caso do mosteiro auriense de San Miguel de Bóveda¹²—, como tampouco o é a profesión de viúvas nestes mosteiros —por veces sendo estas mesmas as fundadoras, como acontece en San Cristovo de Dormeá¹³—, pónanse ou non á fronte da casa por ou para elas creada.

Sexa como for, ante as lóxicas e debidas precaucións que cómpre tomar perante as anteriores referencias por careceren de apoio documental, para encontrar a primeira mención escrita fiable que refire Santa María de Tomiño como mosteiro é necesario agardar a 1199¹⁴, en que resulta beneficiario —ao igual que outras

¹¹ Tal como acontece na anterior referencia a Prudencio de Sandoval, esta indicación que Hipólito de Sá afirma obter de Ávila y Lacueva non se corresponde con datos da obra coñecida deste estudoso, nin na parte publicada (*Historia civil y eclesiástica de la ciudad de Tuy y su obispado*, 4 volumes en edición facsimilar) nin nos manuscritos inéditos conservados no Arquivo do Museo de Pontevedra. Pérez Rodríguez (*Los monasterios del reino de Galicia...*, t. 2: 1136, nota 2034) abunda nisto mesmo e subliña as dúbidas sobre o apellido da abadesa, Troncoso, inhabitual cando menos na Galicia do século XII.

¹² Arias Fernández e a súa dona Godiña Oduáriz institúen no lugar un mosteiro bieito e feminino. Na considerada a súa carta fundacional, coñecida por unha copia moderna que a data en 1168, estipúlanse as condicións para a elección da abadesa, que ha de recaer de preferencia na liñaxe dos fundadores: *Abbatissa uero, si inuenta fuerit idonea, cum consilio episcopi, de genero nostro eligatur.* (Fernández Fernández, *O mosteiro feminino de San Miguel de Bóveda na Idade Media*, doc. nº 2).

¹³ Fundado en 1152 por dona Lupa Fernández de Traba, non consta que a aristócrata asumise a dignidade abacial nel en ningún momento, ainda que si debeu profesar como relixiosa. Fai pensar así o privilexio de couto que recibe o novo mosteiro, pois este entrégase *uobis comitisse domine Lupe, nobile female, ancille Christi, et omnis sororibus uestris Deo uotis in monasterio de Dormiana*, sen alusión ningunha á condición de abadesa ou superiora da fundadora, que aparece en pé de igualdade coas restantes integrantes do mosteiro (Arquivo do Reino de Galicia, Colección de documentos en pergamiño, doc. nº 58).

¹⁴ A diferenza do afirmado por Ávila y Lacueva (*Historia civil y eclesiástica...*, t. 4: 538), que recolle igualmente Iglesias Almeida («El monasterio de Santa María de Tomiño»: 78), non se pode considerar testemuño da existencia do mosteiro de Santa María a doazón que Fernando II outorga á catedral tudense en 1170. Neste documento (Recuero Astray, *Fernando II*, doc. nº 104) o monarca entrega diversos bens acoutados —Oliveira, San Martiño de Borreiros e Santa María de Vigo— e restitúelle outra serie de propiedades que tomara Afonso VII á sé tudense nos lugares de Fornelos, Miñor, Burgueira e Tomiño, sen que se aluda expresamente a un mosteiro, couto ou freguesía neste último caso.

moitas institucións relixiosas da Galicia do momento, seculares ou regulares—dunha manda no testamento de dona Urraca Fernández de Traba, no valor de 60 soldos¹⁵. A condición feminina do mosteiro certificarase en 1213, cando a abadesa Sancha *Savagiriz* se inclúe na data crónica dun diploma do veciño mosteiro de Oia¹⁶.

2. As comunidades monásticas

Á luz do exposto nas liñas precedentes, Santa Baia de Donas e Santa María de Tomiño serían fundadas nos anos centrais da centuria do XII como abadías femininas baixo a norma bieita, condición esta que manterán ao longo de toda a súa existencia.

É, por tanto, unha abadesa quen se sitúa á fronte dos mosteiros, a súa máxima autoridade e representación. É a elas ás que compete rexer os aspectos tanto espirituais como materiais das súas comunidades, e así consta no feito de encabezaren os actos xurídicos e os documentos vinculados á xestión económica da casa sobre a que gobernan¹⁷.

O reducido número dos diplomas conservados non permite testemuñalo para estes dous mosteiros, pero a súa elección tiña, *a priori*, un carácter vitalicio. A escolla dunha abadesa, vacante o cargo por falecemento ou renuncia da súa antecesora, debía sempre ser ratificada polo seu diocesano correspondente e había de se realizar entre as integrantes da propia comunidade —ou, de non ser posible, doutras casas irmás—. Existe constancia deste fenómeno en ambos os mos-

¹⁵ López Ferreiro, *Galicia Histórica*, doc. 20; Pichel Gotérrez, *Fundación e primeiros séculos do mosteiro bieito de Santo Estevo de Chouzán*, doc. 15.

¹⁶ Plásmase na data a seguinte nómina de persoas: *Regnante rege domno Adefonso in Legione; episcopo Tude domno Suerio; in Oya abbatе Gundisaluus; Johane Gundeisalui tenebat Tebra; Johanes Nuniz, Tariaes; Tomiño, abbatissa Santa Sauarigiz; maiordomus in Tariaes; Petrus Saniz* [CD 5].

¹⁷ É sempre a abadesa, tanto en Donas como en Tomiño, quen se refire en primeiro lugar nos diplomas polos que se dispón de bens da pertenza do mosteiro, caso dos foros e compravendas, realizados no nome da comunidade mais representados pola súa superiora. Da mesma maneira, a de Santa Baia expresa a súa anuencia e consentimento ás doazóns outorgadas por integrantes da súa comunidade —como se aprecia nos documentos nºs 3 e 4—. Nunha perspectiva máis pública e xurisdiccional, a abadesa de Tomiño presta declaración e testemuño na protesta pola restitución a Paio Sorredea de Soutomaior dos dereitos que este afirmaba ter sobre a terra de Riba de Miño, en pé de igualdade co seu homólogo masculino de Barrantes [CD 28].

teiros: en Tomiño, Guiomar Álvarez aparece á súa fronte como abadesa en 1427, promovida desde a condición de prioresa con que se significa nun documento de 1406; da mesma maneira, Beatriz Álvarez, quen profesa como monxa de Santa Baia de Donas en 1401, consta como abadesa desta casa en 1430.

Aínda que está mal documentada nos dous cenobios —ata o punto de que non se coñece o nome de ningunha en Donas, por máis que sen dúbida posible existiu tal cargo—, será a figura da prioresa a que encabece o convento, a comunidade de monxas. Elixida pola abadesa, haberá de substituíla na súa ausencia, se ben o seu cometido fundamental é o de velar polo bo desempeño e vivencia do colectivo de relixiosas. Estas, as monxas, conformarán o grosor da comunidade, se ben as escasas referencias nominais nos documentos conservados —mencións que en Tomiño son literalmente inexistentes ata a centuria do xv— falan dun reducido número de *touquinegras* ao longo da Baixa Idade Media —único período para o que, en ambos os cenobios, se conta cunha mostra diplomática numericamente fiable—. Tal circunstancia, por outra parte, non deixa de ser a dinámica habitual nos diferentes mosteiros galegos, sexan estes femininos ou masculinos.

A modo de referencia, pouco antes da extinción da casa, constátase como no Tomiño de 1445, baixo a autoridade da abadesa Mariña de Soutomaior, se dispúña un convento composto por tres relixiosas: a prioresa Tareixa Pérez e as monxas María Fernández e Beatriz de Sousa, mesmo número que se documentaba en 1406. Unha comunidade de catro integrantes é moi reducida en cifras absolutas pero non así tanto en comparación con outras casas: é equivalente á compostelá de Santa María de Conxo por estas mesmas datas e supón un nivel certamente digno cando é confrontado con outros mosteiros de monxas da Galicia baixo-medieval.

Velaí un cadro con todas as relixiosas de Tomiño das que se conserva noticia:

	Abadesas	Prioresas	Monxes
1149	Urraca Troncoso [?]		
1213	Sancha <i>Savagiriz</i>		
1266	María Páez		
1274	Elvira Gómez		
1345	Constancia Gómez		
1373-1406	Inés González	Guiomar Álvarez	Elvira Meira Aldonza Correa
1427	Guiomar Álvarez		
1440-1453	Mariña de Meira ou de Soutomaior ¹⁸ (1440-1453)	Tareixa Pérez (1445-1450)	María Afonso (1440-1443) María Fernández (1440-1445) Beatriz de Sousa (1445-1450)

¹⁸ Non obstante as diferenzas no nome da abadesa, e especialmente no apellido, cómpre identificar ambas as variantes cunha única persoa. Nisto incide a secuencia da propia colección diplomática (nos documentos 37 e 40 aparece designada como «de Meira» mentres que se identifica como «de Soutomaior» nos restantes, incluído o intercalado nº 39), pero tamén a sentenza no preito sobre os bens do mosteiro polo que desde o cabido tudense se litigará, con data de 1503 [CD 62] e que, na súa motivación, reza o seguinte: *despoys da morte da dita dona Guiomar, dona abadesa que foy de Tominho veo ao dito mosteiro veo por abadesa do dito mosteiro* dona María de Soutomayor, clarificando así as dúbididas sobre a secuencia das últimas abadesas da casa.

Pola súa parte, a relación de relixiosas de Santa Baía de Donas é a que segue:

	Abadesas	Prioresas	Monxes
1149			Auria Belida ¹⁹
1199	Maior Páez		Elvira Páez Ouruana Muñiz ²⁰
ca. 1260			María Filla Maior Fernández María Martínez ²¹
1274	Urraca Suárez		
1314	María González		Aldonza Pérez Tareixa Fernández e outras
1347	Constanza Vázquez		Maior Pérez (†)
1350	María Arias		Alda González (†)
1351	Mencía Arias ²²		
1401	María Rodríguez		María Rodríguez Beatriz Álvarez
1430	Beatriz Álvarez		María Rodríguez
1437	Mariña de Soutomaior		

¹⁹ Por máis que sexa a ela a quen se dirixa o privilexio de Afonso VII, na súa condición de fundadora, é únicamente como *sanctimonial* que se refire, sen atribuír distinción xerárquica de ningún tipo fronte ás restantes integrantes da nova comunidade. Independentemente do ascendente ou influencia que tivese sobre o mosteiro, onde debeu acollerse ou profesar, non consta que nel exercese como abadesa.

²⁰ Non se especifica expresamente a súa condición como relixiosas, se ben cabe deducilo do contexto da acción documental. En todo caso, se a súa circunstancia non fose a de monxes, cumpriría identificalas como donas acollidas no mosteiro que, igualmente, requirisen ou desexasen contar co beneplácito da abadesa da comunidade para o outorgamento de bens por elas entregado.

²¹ Flórez, *España Sagrada*, t. 23: 268-9 e 272. Exprésanse os nomes das tres relixiosas e a súa profesión en Santa Baía de Donas entre as testemuñas que dan fe das milagres de frei Pedro González Telmo.

²² A similitude nominal e a proximidade de datas permiten sospeitar que María e Mencía Arias correspondan a unha mesma relixiosa que, por erro do escribán, se presente baixo dúas grañas diferentes.

Debido ao impedimento dispuesto pola relixión católica para o acceso das mulleres ás ordes maiores, as comunidades monásticas femininas habían de contar con, cando menos, un crego ou capelán que celebrase os actos litúrxicos e ofrecese a atención espiritual ás relixiosas. Coñécese para ambos os mosteiros unha relación parcial destes, fundamentalmente polas subscricións documentais nas que constan como testemuñas dos actos xurídicos efectuados polas profesas do mosteiro correspondente. A presumible pequena dimensión destas congregacións monásticas ten o seu reflexo no feito de que nunca aparezan máis de dous capeláns simultaneamente para cada unha delas. A nómina de cregos, por mosteiro e data, é a seguinte:

	Donas	Tomiño
1274	Xoán Miguélez	
1314	Roi González	
1350	Domingos Abade	
1373		Vicente Pérez e Vicente Pérez
1387		Afonso Eans
1401	Xoán Rodríguez ²³	
1430	Pedro de Senande	
1445		Álvaro de Penafurada
1450		Roi de Bouzón e Álvaro Eans

Amais destes clérigos, á comunidade monacal *stricto sensu* cómpre sumar unha serie de individuos destinados a funcións eminentemente seculares. Ausentes nos textos de Santa Baia —o que, obviamente, non implica a súa inexistencia—, os diplomas do mosteiro de Tomiño aluden á presenza dun mordomo (Xoán Fernández, *Santiagués*, en 1274) e de criados ou *homes* do mosteiro, en número de catro en 1443 [CD 39 e 41]: Estevo García, Pedro do Campo, Roi de Lemos e Gonzalo de Pousada, e especifican que era da abadesa de quen directamente dependían, como tamén da superiora fora *home* Xoán de Vincios nos últimos anos

²³ A diferenza dos restantes, non consta expresamente a súa condición como capelán monástico. Deste Xoán Rodríguez, quen é habilitado como procurador de Donas para outorgar un foro, dise que é *clerigo, morador enno adro do dito mosteyro* [CD 26].

do século XIV [CD 25]. Se para estes últimos se pode entender o seu cometido como o de serviciais para as distintas tarefas no mosteiro ou no exterior que lles fosen requiridas, no caso do mordomo —se ben non se delimitan nos escritos correspondentes as funcións que este desempeñaba—, cómpre interpretar o seu labor como emisario ou representante do mosteiro no século. Nesta liña estipúlase como varios dos pagos de rendas correspondentes aos foros de bens do cenobio han de satisfacerse baixo a supervisión destes mordomos²⁴.

Regresando ao colectivo de relixiosas propriamente dito, o reducido da colección diplomática de ambas as casas non permite máis que apuntar certas dinámicas internas, quer no que se refire á orixe e relacións sociais das súas integrantes, quer na súa propia estrutura, composición e administración.

Así, a extracción social das *touquinegras* de Donas e Tomiño fica en boa medida oculta pola ausencia de afirmacións precisas ao respecto, se ben certos datos entre liñas ratifican a acomodada posición que as súas familias desfrutaban. Mostra inequívoca disto é o apelido da derradeira abadesa que rexeu o destino de ambas as casas, que a vincula coa más poderosa familia da comarca tudense neste período: Soutomaior. A orixe dalgunha relixiosa na pequena nobreza local deixase entrever en 1350, cando Donas afora ao escudeiro Álvaro González bens en Fragoso que ficaran ao mosteiro por herданza de Alda González, monxa que nel profesara e xa falecida, coa indicación de que esta fora tía do receptor en tanto que irmá do pai daquel, o cabaleiro Gonzalo García do Canadelo [CD 18].

Sobre o segundo aspecto, a condición de ambos os mosteiros como senllas abadías determina a maneira en que se organiza e divide o seu haber, pois non se configuran como unha unidade á hora da súa xestión. A imitación do que acontece na administración catedralicia —coa institución dos cabidos e a repartición de bens entre estes, como comunidade de cóengos, e os bispos correspondentes—, tamén nos mosteiros se implantará unha división de rendas en dúas *mesas*, a abacial e a conventual; esta última parte do peculio do mosteiro estaba baixo a administración do prior ou, neste caso, prioresa.

²⁴ En 1373 [CD 21] o pago dunha renda en viño ha de entregarse *por noso mordomo* [do mosteiro de Tomiño]. Pola súa parte, na sentenza do preito polo lugar do Piñeiro, facúltase a que tanto este cenobio de Santa María como Tareixa Vázquez de Moldes poidan pór mordomos no lugar para a salvagarda dos seus dereitos [CD 24].

Dado que a creación do cabido catedralicio na sé tudense data de 1138 —promovida a reforma polo bispo don Paio—²⁵, é factible interpretar con garantías que Tomiño e Donas, fundados con posterioridade a aquela data, nacerían xa baixo as novas directrices e, así, estarían sometidos á repartición dos bens entre as súas respectivas abadesas e conventos por más que non se certifique documentalmente nin se exprese a súa aplicación para a xestión de ambas as casas máis que dun xeito indirecto²⁶.

A necesaria existencia dunha mesa conventual si é testemuñada por cadansúa mención en Donas e Tomiño a *ouvenzas*, subdivisións daquela que poden ser definidas como «departamentos administrativos que se ocupaban de tarefas especiais para o servizo da comunidade»²⁷.

Así, está constatada en Santa Baia de Donas a presenza do cargo de «celareira», en 1314, na persoa da monxa Aldonza Pérez, encargada da administración das viandas e da xestión do sustento e da despensa monástica. Pola súa parte, nunha doazón por vía testamentaria da que é beneficiario en 1274 Santa María de Tomiño, exprésase como unha viña ha de recaer especificamente en prol da *sancrestayna* do mosteiro. Se ben non hai mención ningunha á existencia doutras *ouvenzas* como a da vestiaría —cuxo cometido era a provisión á comunidade das necesarias vestimentas—, dos aniversarios —destinada á celebración de oficios relixiosos que honrasen os defuntos— ou da enfermería, a súa presenza debeu ser xeneralizada nos diferentes mosteiros galegos, situación á que Donas e Tomiño non houberon de escapar por más que as fontes permanezan silentes ao respecto.

En paralelo a este modelo de organización económica do mosteiro entendido como un todo, é frecuente encontrar nas diferentes coleccións documentais monásticas testemuños que matizan ou contradín esta visión do cenobio como unha colectividade de recursos e que amosan as relixiosas como posuidoras, receptoras ou xestoras de bens que lles son propios e como tal os administran, sen facer partícipes —cando menos de maneira directa— os seus correspondentes mosteiros

²⁵ García Oro, «La iglesia de Tuy en la Baja Edad Media»: 552.

²⁶ No caso do foro dun casal en Salvaterra que en 1443 outorga a abadesa de Tomiño non se trata dun ben incluído no cómputo da mesa abacial, senón dunha propiedade particular de Mariña de Soutomaior, quen no documento actúa expresamente no seu nome e dos seus herdeiros, sen alusión ningunha ao mosteiro [CD 40]. Dubidosa é a referencia ao topónimo Casal da Abadesa [CD 21]: se ben eventualmente podería ter sido en orixe indicativo da pertenza, non se pode inferir que se refira á dignidade ou de xeito más específico a algunha das que anteriormente foran superiores no mosteiro.

²⁷ Vaquero Díaz: «A xestión patrimonial do mosteiro de Celanova...»: 225.

ou conventos²⁸. A parvidade das coleccións diplomáticas de Donas e Tomiño non obsta para apreciar este mesmo fenómeno, e pode lembrarse a propiedade que Mariña de Soutomaior, sendo abadesa mais a título individual, afora en Salvaterra (*vid. nota 26*). A isto únense as doazóns, en prol do cabido de Tui, outorgadas en 1199 por dúas relixiosas de Donas, Elvira Páez e Ouruana Muñiz, se ben contan para a cesión coa aquiescencia e outorgamento da súa abadesa [CD 3 e 4]. Ambas dispoñen que, ao seu pasamento, diversos bens que lles eran propios se doen ao haber dos cóengos tudenses, grazas pola que recibirían a consideración de racioneiras da catedral cando fosen a Tui, nunha pitanza ou prestación económica da que non farían partícipes —ou, polo menos, non consta tal disposición nos textos— ás restantes integrantes da comunidade monástica de Santa Baia.

Nas liñas antecedentes púxose de manifesto como a vivencia da clausura por parte das relixiosas non era estrita, pois as dúas donas reservaban para si a posibilidade de visitar a cidade tudense e seren recibidas polo cabido. A presenza das monxas no século, fóra dos muros do mosteiro en que profesaban, non era unha circunstancia excepcional, como a documentación da época amosa de maneira recorrente. Tamén as relixiosas de Donas e Tomiño participan de tal posibilidade, de xeito especialmente notorio cando de facer valer os seus dereitos e a xestión dos seus bens se trata: así, en 1274, a abadesa de Donas vende diversas propiedades ao mosteiro de Oia estando na vila de Baiona [CD 11]. Máis expresivo é o acontecido en 1351, novamente en Baiona, cando ao notario se lle solicita trasladado da confirmación real do privilexio polo que se acouta este mosteiro; nada tería de extraordinario de non ser porque tal petición é realizada presencialmente *por dona Miçí'Ares, abadesa do moesteyro das Donas de Santa Vaya do Val de Miñor, e outras munias do dito moesteyro* [CD 19]. Pola súa parte, Mariña de Soutomaior,

²⁸ Exemplos nítidos desta circunstancia encóntranse en Sobrado de Trives. En 1282 Urraca Pérez, abadesa do mosteiro, dita testamento, no que lega a un dos criados ao seu servizo *mia egua ruça que comple en Camora*. Manda tamén por disposicións testamentarias certos bens que trouxera consigo de San Xoán da Cova, onde con anterioridade profesara: *mando a Maria Iohannis, touquinegra, a mia colcha cardea... mias contas e mia maiestade que aduxe de Seoane da Cova* [DURO PEÑA: «El monasterio de San Salvador de Sobrado de Trives», doc. nº 13].

Existen tamén claras referencias a unha xestión moi individualizada do patrimonio persoal das profesas en Santa María de Conxo, como se aprecia en diferentes adquisicións a título persoal: así, en 1333 a monxa Sancha Pérez compra bens na freguesía do mosteiro por un prezo de 17 soldos e en 1341 Mariña Gansa, tamén relixiosa, adquire propiedades en distintos lugares nesta mesma parroquia por 500 libras afonsinas (Arquivo do Reino de Galicia, subsección L, balda P, caixa 50 e 51, respectivamente).

na súa calidade de abadesa, non dubida en desprazarse para a xestión dos seus bens propios —por canto a carta de foro da súa xa referida viña en Salvaterra se outorga en Tui— ou do cenobio de Tomiño: en 1449 acode, para a pescuda e salvagarda do haber do mosteiro en terras portuguesas, a Ponte de Lima.

Esta asunción da xestión por parte das propias relixiosas —non obstante a eventualidade de ter que abandonar o claustro para acometela— non é a única posibilidade, pois fica igualmente documentado o recurso puntual a representantes externos. A presenza de procuradores non só se restrinxé ao eido xurídico, onde pode ser imprescindible o seu concurso²⁹, senón tamén á xestión económica, ao habilitar estes emisarios para actuar no nome da comunidade. Deste xeito, Santa Baia de Donas faculta por dúas veces un curador para dispor de bens nas zonas máis afastadas nas que o mosteiro tiña posesións: en 1401 o crego Xoán Rodríguez outorga o foro de propiedades do cenobio en Saxamonde (Redondela), mentres que en 1430 Roi Fernández, veciño de Tui, fai o propio con bens de Donas en Portugal, en terras de Cerveira.

3. O dominio dos mosteiros de Donas e Tomiño

Os parágrafos anteriores serven como preámbulo para a análise dos dominios destes mosteiros e a xestión que deles se efectúe. Con todo, se ata o momento as referencias se centraron en propiedades físicas —bens móveis ou inmóveis sobre os que máis polo miúdo se volverá— á hora de estudar o dominio dunha institución monástica dun xeito más global, cómpre non esquecer outras formas de exercer o poder e implantación no territorio: é o caso dos coutos de que sexan señores e as igrexas cuxos dereitos de presentación se arroguen e lles correspondan.

Pódese resumir este último concepto na prerrogativa que os *presenteiros* —neste caso, os mosteiros— posuían á hora de designar os candidatos ao curato das igrexas parroquiais correspondentes, derecho ao que frecuentemente se vinculaba unha renda —moitas veces, especialmente nos pequenos templos rurais, consistente nun simbólico xantar anual—.

²⁹ Así acontece nos preitos que mantén o mosteiro de Donas co de Oia a respecto dos dereitos de presentación da igrexa do Rosal [CD 6] e sobre as prestacións señorais no lugar de Godón [CD 14]. Da mesma maneira, tamén na contenda entre Santa María de Tomiño e a casa de Moldes sobre o lugar de Piñeiro [CD 25] ambas as partes han de designar procuradores.

É moi probable que Donas e Tomiño exercesen o dereito a presentar os cregos ou capeláns da propia igrexa monástica³⁰. Fóra dos muros do mosteiro, os diplomas da casa de Santa Baia non informan de que fose titular ou partícipe en igrexa ningunha —o cal non implica a súa inexistencia—, pero si hai constancia expresa de que Santa María de Tomiño posuía ese dereito sobre dúas igrexas, de maneira plena ou parcial.

Así, en 1293, o arcediago de Tui confirma que corresponde a Santa María de Oia a presentación do párroco na igrexa de Santa María de Silva —ou de Cornes de Silva, como outrora era coñecida—, no termo de Valença do Minho³¹, pero non de xeito íntegro, pois recalca como senllas décimas partes pertencían aos mosteiros do Salvador de Ganfei —bieito masculino, sito nas inmediacións da vila de Valença— e ao propio de Tomiño³², o que fai pensar que moi probablemente tales porcións no curato da igrexa se deban a algunha doazón ou manda de antigos presenteiros en prol destes dous cenobios.

Pola súa parte, cando en 1387 ficou vacante o beneficio curado da igrexa —hoxe extinta— de Santiago de Tollo, o mosteiro de Santa María apresurouse a presentar como substituto a Afonso Eanes, capelán do cenobio que era á sazón. No texto, que recolle a confirmación do párroco no seu curato por parte do vigairo da sé tudense, afírmase expresamente que fora presentado pola abadesa e convento do mosteiro, a quen correspondía de maneira íntegra o dito dereito a elixir quen rexese a igrexa no temporal e no espiritual³³.

Cómpre sinalar un terceiro templo sobre o que Tomiño gardaba dereitos de presentación ou pretendía telos: Santa Mariña do Rosal. En 1266 [CD 6] o mosteiro incoou co de Oia un preito sobre tal circunstancia, debido a que ambas as casas afirmaban gozar da súa titularidade, se ben do litixio únicamente se coñece a toma de posicións dos cenobios —que ratificaban estar en posesión do dito dereito de presentación— e a designación dos correspondentes procuradores, sen

³⁰ Pode ter sido este o caso de Álvaro González, crego de Penafurada en 1440 [CD 37] que, como Álvaro de Penafurada, consta en 1445 [CD 42] como capelán do mosteiro de Tomiño. Se ben non se explicita o mecanismo que motivou o seu paso dunha parroquial á función de crego monástico, pódese interpretar que se debese á decisión da comunidade de relixiosas.

³¹ A igrexa fora doada por dona Tareixa ao mosteiro de Oia, e no lugar os monxes cistercienses implantaran unha das súas granxas (Iglesias Almeida, *O antigo bisulado de Tui en Portugal*: 64).

³² ... ecclesiam de Cornes de Silua, exceptis predictis duabus decimis de Tuminho et de Ganffey, ad presentationem abbatis et conuentus monasterii Sancte Marie de Oya [CD 12].

³³ ... presentato per venerabiles abbatisam et conuentum predicti monasterii, ad quos presentacio[nem...] in solidum pertinet, quia te inveni idoneum, ad predictam ecclesiam in spiritualibus et temporalibus gubernandum [CD 22].

que se coñeza o resultado do proceso. Afirma a respecto deste preito Hipólito de Sá³⁴ —mais novamente sen poder someter tal información a un adecuado escrutinio diplomático— que a sentenza se pronunciou en favor da comunidade de monxas, se ben en 1346 se alcanzará unha avinza entre ambos os mosteiros: Oia cede a renda de foros en Estás e Figueiró en troca da renuncia de Tomiño ao beneficio e a cantas propiedades tivese en Santa Mariña do Rosal —onde os monxes do Císter implantarán unha das súas granxas—. Que algúns dereitos correspondían a ambas as casas pódese inferir do testamento de Xoán Moogo, quen fora párroco desta freguesía, outorgado en 1274, pois —alén do quiñón que reserva a varios familiares— reparte os seus bens entre Tomiño e Oia, o que indirectamente é referendo do ascendente que os dous cenobios terían exercido sobre a dita igrexa.

A presenza dun couto en que fosen señores, onde exerceesen a súa xurisdición e autoridade, é igualmente significativa do poder dos diferentes mosteiros sobre o territorio, e característica case consubstancial a eles, pois eran poucos —*a priori*, só aqueles máis pobres e de dimensión máis reducida— os que houberon de carecer dun espazo acoutado de seu.

Como foi sinalado, o mosteiro de Santa Baia de Donas contou desde a súa instauración cun couto que enmarcaba un pequeno dominio, perfectamente delimitado, nas inmediacións do mosteiro e no que podería exercer as prerrogativas xurídicas e legais que desta condición derivasen³⁵. Tal espazo continuou a gozar desta inmunidade e condición ao longo da Idade Media, como o testemuñan referencias a moradores no couto do mosteiro³⁶ ou bens sitos no circuíto que coas súas lindes determinaba o termo acoutado³⁷.

Menos evidente resulta que o mosteiro de Tomiño contase cun couto que lle fose propio e, desde logo, non pode garantirse para os primeiros séculos de historia deste cenobio das ribeiras do Miño. A existencia dun «couto de Tomiño»

³⁴ Sá Bravo, *El monacato en Galicia*: 289-290.

³⁵ Pódese definir un couto como un espazo delimitado, inmune e no que o señor que o posuise podería exercer determinadas funcións públicas —agás aquelas que das que o rei se reservase a prerrogativa— e acaparar as rendas derivadas do seu exercicio (máis detalladamente trátalo Pallares Méndez: «Los cotos como marco de los derechos feudales»: 169-170).

³⁶ Ao outorgamento dun foro por parte do mosteiro de Donas en 1350 acoden, como testemuñas, *Gião Fernandez de Arçaman e Afonso Perez da Curugeira, moradores ñenos coutos do dito moesteiro* [CD 18].

³⁷ Nunha venda entre particulares en 1435 o ben obxecto de transacción localízase coa seguinte referencia: trátase do *lugar do Burgo Vedro, o qual esta ñeno qouto de Santa Vaya das Donas, e he syto ñena dita freyguesia de Sam Martino de Barreiros* [act. Borreiros; CD 35].

si está testemuñada desde 1152, pero sen que en propiedade se afirme nunca —como liñas arriba se indicaba para Donas e é habitual noutros cenobios— que ese couto sexa do mosteiro, co que deixa a porta aberta a interpretar que o proceso fose ao contrario: que a comunidade de Santa María se implantase nun couto señoril de Tomiño —é de pensar que pertencente á familia fundadora ou a ela vinculado— e non que este derivase dun privilexio outorgado á institución monástica durante ou tras a súa fundación. Esta referencia a un couto «xenérico» de Tomiño non é unha cita illada, senón que continúa a ser así referido ao longo de todo o período, como se mostra en 1355 e incluso 1441 [CD 20 e 38]. Neste mesmo texto do século xv —unha compravenda entre particulares— chama poderosamente a atención que para os bens obxecto da transacción non se indique como marco xeográfico o «couto do mosteiro de Santa María de Tomiño» senón que se afirma como estes se sitúan *na frigisia de Santa Maria de Tomino*.

Tal información contrasta coa achegada por un documento de foro de 1427 [CD 30], no que das testemuñas presentes no seu outorgamento se di expresamente que eran *moradores no couto do dito mosteiro*. Na mesma liña confirmatoria da existencia dun espazo en que Tomiño puidese exercer a súa xurisdición sitúanse certas subscricións —sempre baixomedievais— nas que diferentes tabeliós identifican o seu ámbito de actuación: *notario da Tebra e dos coutos de Tomyno e de Barantes e Aloya* [sic] era Vicente Pérez en 1345 [CD 16], mentres que como *notario publico jurado por nosso senor el rey en Tebra e Sobrada e dos mosteiros de Tomiño e Barantes e Oya e em seus coutos* asina en 1441 e 1443 [CD 38, 39 e 41] Afonso Estévez, o que corrobora a existencia dun espazo acoutado correspondente ás donas de Santa María³⁸.

³⁸ Este couto do mosteiro de Tomiño debu de ter como núcleo a freguesía homónima e puido —mais sen ratificación documental— incorporar ao señorío algúns das lindeiras. É o caso de Tollo, no que o cenobio goza do derecho de presentación na igrexa parroquial e onde ten importantes posesións —identificadas como benfeitas, sen que este termo implique unha condición acoutada, pois tamén o eran outras más distantes e claramente fóra do couto como Soutolobre—. Mais difícil é precisar a condición de Estás, con cuxa freguesía e por razón dos seus termos se promoveu un preito en 1469 [CD 49], estando xa o mosteiro baixo o cabido tudense. Na sentenza do litixio déixase claro como este se incoa para a delimitación entre a parroquia de Estás e a *freyguesia do dito mosteiro de Santa Maria de Tomiño* —e non, como dicía Ávila y Lacueva (*Historia civil y eclesiástica...*, t. 4: 88, onde o data en 1483), entre Estás e o señorío de Tomiño—. Dado que o motivo do preito é dirimir se a construcción feita por un particular cabe a unha ou outra freguesía, cómpre interpretala con base nos dereitos que percibir por décimos ou outras prestacións ou servizos parroquiais, sen alusión ningunha ao couto do mosteiro.

Posible —e feble— testemuño de que as tres parroquias (Tomiño, Tolo e Estás) configuraron un único señorío é o destino común que seguirán na Idade Moderna. A mediados do século XVIII, no Catastro do

Á hora de comprender o dominio territorial do mosteiro de Santa María de Tomiño, debe ser sinalada unha circunstancia que non resulta en absoluto convencional: a existencia do que parece un señorío compartido co veciño mosteiro de San Salvador de Barrantes. En 1406 o monarca Henrique III restitúe a Paio Sorredea de Soutomaior os dereitos que este afirmaba ter disfrutado con anterioridade en Riba de Miño; ante esta circunstancia, abade e abadesa daquelas casas —á sazón, frei Xiraldo e Inés González— declaran que o de Soutomaior nunca posuía dereitos sobre a dita terra, por canto esta *está marcada e devisada* de tal maneira que, das partes que nela se comprenden, *una he de lla ygleia de Santiago, e a outra he da ygleia de Tui, e a outra he do mosteyro d'Oya, e a outra he dos ditos mosteiros de Tomiño e de Barrantes*, e chegan a afirmar que así está certificado por *cartas e preuilegios do emperador dom Alfonso... confirmados por este rey don Enrique*.

Independentemente da existencia ou non dos diplomas reais aludidos na defensa dos dereitos dos dous relixiosos e as súas respectivas comunidades³⁹, conforme a súa declaración Riba de Miño dividíase en catro señoríos: o correspondente á sé compostelá⁴⁰, o da súa homóloga tudense, o de Santa María de Oia e, finalmente, aquel dependente —de xeito proindiviso— dos mosteiros de Tomiño e Barrantes. Este dominio común a ambas as casas parece certificar que as súas orixes deben estar firmemente vinculadas. A concorrencia dos elementos presentados conduce a pensar que, na secuencia da fundación da casa masculina de San Salvador de Barrantes, os mesmos promotores ou as súas familias instituísen e dotasen, pouco tempo despois e dentro do mesmo dominio, unha comunidade feminina, a de Santa María de Tomiño. Ambas as casas terían vivido de maneira independente durante o período medieval —nada se di nas respectivas coleccións diplomáticas que abunde nesta vinculación— se ben este dominio común supón unha clara reminiscencia dunhas orixes moi estreitamente relacionadas⁴¹.

Marqués de Ensenada, todas elas aparecen —a diferenza das parroquias limítrofes— como propias dos seus veciños, que terían comprado a xurisdición correspondente.

³⁹ Por máis que sobre eles recaia a dúbida de falsidáde, Barrantes si conta con privilexio de couto outorgado por Afonso VII, e por dúas veces [*vid. nota 10*], mais —como quedou referido— non hai constancia de tal concesión rexia para a casa feminina.

⁴⁰ Este dominio do arcebispado compostelán ha de corresponderse coas propiedades dependentes da *Tenxa de Taraes*, documentada no Tombo de Tenzas da catedral de Santiago (Arquivo Catedralicio de Santiago, Tombo de Tenzas, Leg. 17, nº 84, fols. 44r-45v).

⁴¹ Tal circunstancia ten correspondencia coa teoría de Pérez Rodríguez, quen defende a existencia —cando menos para os primeiros intres— dun vínculo entre os mosteiros femininos e algúnsa casa masculina que actúe como supervisora espiritual daqueles. Así o explica: «estos ejemplos [a relación entre Chouzá

Por último, cómpre indicar que tanto Donas como Tomiño seguiron preitos acerca de determinados dereitos que afirmaban ter en coutos fóra daqueles —constatado en Donas, presumible en Tomiño— propios dos respectivos cenobios. Desta maneira, o mosteiro de Santa Baia litiga co de Oia en 1314 sobre loitosas e outros dereitos que percibir no lugar de Godón, no couto de Panxón; pola súa banda, na última década desta centuria, xa en 1393, Tomiño incoa un preito contra a casa de Moldes polo couto de Piñeiro (San Miguel de Peitieiros, Gondomar). En ambos os casos a sentenza será salomónica, pois non se recoñece o señorío dos mosteiros pero si a existencia de certos dereitos sobre o territorio e os seus bens. Así, no caso de Donas a resolución indica que os moradores do couto son vasallos de Oia —cenobio ao que se ratifica o señorío sobre o couto—, se ben Santa Baia manterá dereitos e rendas sobre as propiedades que teña no lugar. É similar a sentenza que se dita no preito que implica a Tomiño, pois, se ben se resolve que o couto pertence á casa de Moldes, conséntese en que o mosteiro poida pór nel un mordomo para a administración dos seus bens e dereitos.

4. As propiedades dos mosteiros e a súa xestión

Xunto a estes elementos de carácter máis xurisdiccional ou señorial, os mosteiros de Donas e Tomiño foron, como é lóxico, propietarios dunha serie de bens materiais que compuñan os seus haberes. Ao parco das respectivas coleccións documentais engádese, para a comprensión da conformación e evolución deste dominio, a cronoloxía tardía dos diplomas, na que predominan aqueles que datan dos últimos cen anos dos mosteiros, xa que logo, entre mediados do século XIV e os anos centrais do XV. Isto implica que a información que trasladan é a dun dominio patrimonial xa asentado e conformado nas súas liñas xerais, con poucas modificacións que, non obstante, permiten apuntar algúns aspectos a respecto dos mecanismos de incorporación patrimonial, do tipo de propiedades que os mosteiros atesouran ou de cales foron os mecanismos polos que se efectuou a súa xestión.

e Oseira, así como Ferreira de Pantón a respecto de Meira] permiten establecer la hipótesis de que toda casa femenina debe haber estado obligada en principio a tener su “director espiritual” en un monasterio masculino, aunque posteriormente los lazos entre ellos se hayan relajado o desaparecido por completo» (Pérez Rodríguez: *Los monasterios del reino de Galicia...*, t. 1: 176).

A vía fundamental pola que os diferentes cenobios conformaron o seu patrimonio ha de identificarse coas doazóns, de maior ou menor envergadura, que recibiron ao longo da súa existencia. Loxicamente, son aquelas coetáneas á sua fundación e dotación as que suporían o grosor do seu haber, se ben son numerosas as noticias de como os mosteiros continuaban a ser beneficiarios e receptores de doazóns —ben especificamente outorgadas ou ben dentro das últimas vontades testamentarias do oferente— ao longo de toda a súa existencia medieval.

Alén da propia concesión rexia da propiedade en Morgadáns, acoutada, para a erección do mosteiro de Santa Baía de Donas en 1149, a documentación non transloce ningunha doazón fundacional máis, pero si determinadas incorporacións que se foron sucedendo nas seguintes centurias e que, non obstante as súas pequenas dimensións, terminarán por redundar en beneficio da comunidade monástica receptora. Son varias as referencias a mandas testamentarias nas que estes mosteiros resultarán agraciados con pequenas achegas en numerario: así, en testamentos outorgados en 1269 —por Rodrigo Eans, cóengo regrante na comunidade agostiña da Santa Cruz de Coimbra [CD 7]— e 1274 —por dona Rama Fernández de Sobrada [CD 8]—, o mosteiro de Tomiño recibe cadansúa doazón en numerario, no valor de 100 soldos, ao que se engade nesta última carta a posibilidade de recibir as *maiestades et sortelias* da oferente, se así as solicitasen. Da mesma maneira, esta casa enumerábase entre as beneficiarias das magnánimas últimas vontades de dona Urraca Fernández de Traba, quen en 1199 outorgaba a Tomiño 60 soldos (*vid. nota 15*). Tamén neste testamento, e inmediatamente a continuación, indícase como corresponden a *Sancte Eolalie* (que, pola secuencia xeográfica que segue a listaxe, ha de identificarse sen dúbida ningunha co mosteiro de Donas) *III morabitinos*; é a única manda testamentaria coñecida para o cenobio do Val Miñor.

Doazóns de maior entidade, nas que se outorgue a titularidade de bens materiais, constan igualmente para ambos os mosteiros. Desta maneira, en 1314 o mosteiro de Donas, no preito pola titularidade do lugar, afirma ter recibido Godón —en Panxón— por doazón de Urraca Ramírez [CD 14]; e xa en 1274, nunha venda ao mosteiro de Oia, se aludía a que os bens obxecto de transacción foran doados a Santa Baía por un monxe daquela comunidade cisterciense [CD 11]. Neste mesmo ano de 1274 Santa María de Tomiño faise acreedor de dúas incorporacións patrimoniais: por unha parte, recibe definitivamente a propiedade

de media casa en Baiona, no que supón a confirmación dunha doazón prometida pola nai do oferente, quen recibe en troca unha compensación consistente en 21 cuarteiróns de pan [CD 9]. Só uns meses despois, o párroco de Santa María do Rosal, no seu xa referido testamento, reparte os seus bens entre diversos parentes, o mosteiro de Santa María de Oia e este de Tomiño, ao que corresponde unha ampla variedade de bens: diferentes propiedades no lugar de Vilachá, a metade dun muíño e ata cabezas de gando, sen esquecer —coa indicación específica do seu destino— a obriga de satisfacer dúas libras de cera á *majestade* do mosteiro e unha viña para a súa sancristanía [CD 10]. Por último, é por un foro de 1450 [CD 45] polo que hai noticia dun casal que ficara no patrimonio monástico da man de *Meçia Lourenço e de Ynes Lourença*.

Nada se di da condición destas dúas mulleres —que, pola coincidencia no seu apellido, poden considerarse irmás ou familiares directas— mais non é imposible pensar que puidesen ter sido relixiosas profesas no mosteiro. É precisamente esta unha vía adicional pola que os cenobios anexionaban bens ao patrimonio común da casa: as doazóns das súas integrantes a xeito de dote no momento do seu ingreso en relixión, nun fenómeno mal estudiado ata o momento pero que debeu de ser recorrente se non obligatorio⁴². Na colección documental de Santa Baia de Donas consta expresamente como certos bens de que dispuña —unha permuta en 1347 e un arrendo en 1350 [CD 17 e 18]— procedían de cadansúa relixiosa que profesara nesta comunidade, a saber e respectivamente, Maior Pérez e Alda González.

Unha vez patrimonializados polo cenobio, certos bens podían ser obxecto de transaccións. Dado que de eventuais adquisicións por parte destes mosteiros non resta noticia por escrito —por máis que presumiblemente existisen—, as escasas referencias a estas prácticas comerciais testemuñan a posibilidade de trocar as propiedades por outras equivalentes ou dispor delas para a súa venda.

Desta maneira, en 1274 Santa Baia de Donas procede a vender ao mosteiro de Oia diversos bens en Baíña que —como foi referido— un monxe desta comunidade doara á casa feminina. A transacción entre ambos os cenobios péchase satisfacendo Oia un pagamento por contía de 1000 soldos, montante elevado

⁴² Para o caso das ordes mendicantes, pola especificidade da clausura das relixiosas, esta vía de incorporación patrimonial facíase necesaria para garantir o sustento destas durante o tempo da súa profesión. A este respecto, Rodríguez Núñez: *Los conventos femeninos en Galicia*, cap. 4.1.1 e, especialmente, p. 171.

que as donas xulgarían de maior utilidade para as necesidades da súa comunidade que manter as ditas propiedades no seu haber.

Xunto a esta única referencia a unha compravenda cómpre facer indicación de dous procesos de permuta de bens. Un deles ten como protagonista o mosteiro de Santa María de Tomiño, que en 1443 troca distintas leiras arredor do mosteiro cun particular [CD 39]. Máis elocuentes son as permutas efectuadas por Donas, que en 1347 acordara co mosteiro de Oia un intercambio polo que a casa feminina entregaba diversas herdades en Friáns (na freguesía de San Salvador de Tebra) e recibía en compensación outras sitas en Mañufe, más próximas ao cenobio de Santa Baia. Indica así mesmo Hipólito de Sá⁴³ como neste mesmo ano de 1347 —revisando as condicións da concordia que pecha o preito polos dereitos sobre o lugar de Godón— Donas e a casa cisterciense acadaban un novo acordo polo que aquel cedía os señoríos e rendas que conservaba no couto de Panxón e recibía de Oia dereitos de pesca no río Miñor no treito entre A Ramallosa e Mañufe, localidade onde lle son entregados igualmente diversos bens. A coincidencia de data e lugar non ha de ser casual e si moi indicativa do interese das donas de Santa Baia por se faceren con propiedades na freguesía de Mañufe, para o que se desprenderon doutras más afastadas, sen dúbida co gallo de racionalizar o seu dominio e a xestión que del realizaban.

Mediante o recurso a esta serie de vías de incorporación, os mosteiros de Tomiño e Donas configuraron unha serie de propiedades nas que priman, como era de agardar, as terras de cultivo. Por veces estas preséntanse na forma dun conxunto maior e vinculado ás vivendas correspondentes: trátase, neste caso, de casais, obxecto de foro unitario en varias ocasións por parte de ambos os mosteiros⁴⁴.

O obxectivo do autoabastecemento —obter os produtos que para o seu sustento as relixiosas precisasen— debeu ser fundamental á hora de determinar as prioridades no que a terreos e cultivos se refire: non é de estrañar que neses documentos en que se aforan propiedades destinadas a cultivos específicos —convén insistir: poucos textos e serodios, por canto isto pode estar a transmitir unha visión distorsionada do que fora o dominio monástico— sexan protagonistas as

⁴³ Sá Bravo, *El monacato en Galicia*: 285. O autor, como noutras ocasións, non indica a orixe de tal dato.

⁴⁴ Son exemplos disto os casais —con todas as pertenzas e tipos de terra de cultivo ou pasto deles dependentes— de Saxamonde (Redondela) e Quintela e Gondomar (Cerveira) que dá en foro o mosteiro de Donas; pola súa banda, o de Tomiño arrenda os de Tebra e Soutolobre. Corresponden, nesta orde, cos documentos nºs 27, 33, 29 e 45 da colección diplomática.

viñas e as terras de cereal, ben expresándoo de maneira explícita, ben inferíndoo das rendas que do traballo destas se demandan.

Así, dedúcese que se dedican de maneira preponderante a cereal varias propiedades, como as que o mosteiro de Tomiño afora en 1345 en Cabanelas e en 1445 en Tollo, ou aquellas das que dispón Donas en Cerveira en 1430. Tamén en Cerveira o mosteiro de Tomiño —como o pon de manifesto unha relación de bens do mosteiro ao sur do Miño datada en 1449 e que exhibe a entón abadesa do mosteiro [CD 43]— concentra unha serie de herdades destinadas á producción cerealeira, nomeadamente nas freguesías de Candemil, Reboreda ou Sopo, así como en Lanhelas no termo de Caminha. Isto permite pensar que, mesmo tratándose dun contorno xeográfico e climático aparentemente homoxéneo, a distribución de zonas de cultivo, e as rendas deste derivadas, estaba estudada para maximizar a produtividade. Para todos os bens enumerados nas liñas anteriores esíxese así, como renda que se debe satisfacer, un pago en cereal —proporcional á colleita ou fixo, segundo os casos e como noutros parágrafos se analizará— no que trigo e centeo son as especies más frecuentemente indicadas, se ben consta que tamén ao millo miúdo e á cebada se dedicaba parte das terras de cultivo.

Máis relevante, e con maior peso específico na documentación, é a viticultura: ás necesidades de consumo interno do mosteiro —quer por cuestións rituais e eucarísticas, quer polo seu valor nutricional, pois era considerado na dieta da altura un importante complemento alimenticio e calórico— engádese o beneficio que da venda no mercado dos excedentes do viño podían obter os mosteiros, o que o convertía nun complemento relevante para os seus balances económicos. Unha parte substantiva das propiedades que os mosteiros xestionan mediante os documentos que ata o presente chegaron corresponde, precisamente, con viñas⁴⁵, ben porque as reciben —como acontece no testamento de 1274 en que é beneficiario Tomiño— ou ben porque as outorgan en arrendo —así o fai este mesmo mosteiro de Santa María en 1373 e a súa abadesa a título persoal en 1443 [CD 40] sobre viñas propias en Salvaterra⁴⁶—. Tamén Donas tivera coidado en atesourar viñas, como o

⁴⁵ Amais dos casos en que se refiren superficies específicas para viticultura (nomeadamente, viñas e bacelos), outros foros de carácter máis xenérico, nos que o obxecto de arrendo son casais ou herdades, a redacción expresa igualmente a presenza de vides entre os bens incluídos.

⁴⁶ A redacción do texto permite considerar a existencia neste lugar da *Varcela* dun verdadeiro monocultivo vitivinícola, como se deduce de que todos os lindeiros desta viña sexan, precisamente, outras viñas homólogas: *parte da húa parte con outra viña de la dita abbadesa... et da outra parte con viña de Gonçaluo de Verin et con viña da Franqueira et topa en fondo en viña da Franqueira et topa en cima en viña de Gonçaluo*

amosa en 1437 a referencia a un bacelo coa súa herdade, da propiedade do mosteiro en Cerveira, nun acordo entre particulares [CD 36]. Neste caso é relevante que se especifique a caste da uva: *verdelha*; mesma variedade á que corresponde a viña da propiedade de Mariña de Soutomaior. Dela obtense viño branco, claramente o maioritario na producción medieval, pois nas menos frecuentes ocasións en que se demandaba tinto facíase constar expresamente: é isto o que acontece cando a entón abadesa complementa a renda que satisfacer por esta viña da súa pertenza coa esixencia de que lle sexa entregado un azume *toledano* de viño tinto.

Da relevancia real do viño —da que a documentación conservada para ambos os mosteiros debe supor apenas un mínimo testemuño— dá cumprida conta que se ordene como pagamento complementario —como renda señorial, en puridade— incluso en foros en que non se inclúen viñas⁴⁷. Non menos relevante a respecto da práctica da viticultura, a súa expansión e a promoción desde os propios mosteiros é que se estableza a obriga de proceder ao seu cultivo —así acontece cunha herdade de Tomiño en 1373⁴⁸— como condición en determinados foros⁴⁹.

Sería de agardar a presenza doutra sorte de froitas, que sen dúbida existiron malia que a documentación non as reflecta. Nogueiras ou maceiras aparecen con frecuencia nas diferentes coleccións diplomáticas monásticas, e non hai motivo para pensar que non houbesen de estar presentes entre os bens agrarios destes

Manoz. O mesmo contexto de cultivo se define para as viñas e bacelos propiedade do mosteiro de Donas en Paços (Lara, Monção) igualmente confinadas entre outras superficies de viñedo [CD 36]. Esta concentración e especialización son indicativas da elevada calidad do viño que estas videiras, a un e outro lado do Miño, habían de prover.

⁴⁷ En 1440, no arrendo das dúas casas en Baiona propiedade do mosteiro de Tomiño, o foreiro ha de satisfacer, amais da renda correspondente de 30 marabedís anuais, unha galiña e un azume de viño en concepto de *foro*.

⁴⁸ É significativa a data do documento en relación coa obriga: tras o episodio de alta mortalidade derivada dos andazos da peste negra nos anos centrais do século, moitas das viñas que na altura estaban en cultivo ficaron abandonadas polo pasamento dos seus traballadores. Pódese apreciar como, nas diferentes coleccións diplomáticas de mosteiros galegos, se incide nos documentos das últimas décadas do XIV e nas primeiras do XV, na obriga de pór novas viñas ou renovar aquelas xa postas con bacelos que permitan recuperar un elevado nivel de produtividade.

Nestes casos en que se dispón a obriga de plantación de viñedo, e por tratarse a videira dunha especie de crecemento lento —o que implica un menor rendemento inicial—, establecese unha correspondencia nas rendas, que van en aumento gradual. É o que se pode apreciar na redacción deste mesmo foro de 1373: se o tomador da viña ha de pagar a cuarta parte do froito no tempo da súa vida, as dúas xeracións de herdeiros entregarán un terzo do viño ao mosteiro.

⁴⁹ A relevancia económica da viticultura apréciase na continuidade destas obrigas á plantación de viña: aínda en 1464, xa baixo a administración do cabido, afóranse bens que foran de Donas en Gondomar establecendo esta mesma cláusula de cultivo.

dous mosteiros, tal como si se amosa a existencia de soutos de castiñeiro de maneira recorrente entre os bens aforados cando estes constitúen un conxunto más amplio⁵⁰. Tratándose dunha comarca de climatoloxía moi benigna, resulta coherente achar referencias a oliveiras, mesmo que sexa nun único caso e como límite para as propiedades que o monarca Afonso VII outorga e acouta a Donas [CD 1]. Da mesma maneira que o viño, a súa difusión e relevancia houberon de ser substancialmente maiores ao que esta única indicación amosa.

As especies que componen a base da economía agraria destes mosteiros de Donas e Tomiño, cereal e viña —e, en menor proporción, oliveira—, implican necesariamente a existencia de elementos que permitan a transformación do froito en fariña, viño e aceite, para así proceder ao seu consumo. Non existen referencias a muíños de aceite pero si unha mención xenérica a un lagar⁵¹ —como lugar do que se retirará o mosto para o pago da renda ao mosteiro de Santa María do mesmo foro de 1373 no que se obriga á plantación de viña— e outra a un muíño, do cal recibe a metade Tomiño no testamento do crego de Santa María do Rosal en 1274⁵².

Estas descripcións dunha economía de base agraria deben completarse coas referencias á cabana gandeira, tanto maior como menor. Só nun único caso se refire directamente á presenza de animais de gran porte: o xa mencionado testamento de 1274 do crego de Santa María do Rosal, no que na doazón a Tomiño se in-

⁵⁰ Así, en 1401 o mosteiro de Donas afora o *casal do Pyo* [en Saxamonde, Redondela] *con suas herdades e casas e viñas, soutos, deuesas, e entrada e seydas* [CD 27]. En 1406 procedía ao mesmo o mosteiro de Tomiño co seu casal do Monte [en Tebra, Tomiño] *con todas suas entradas e seidas que ao dito casal perteçeran de dereito, e con suas casas, uyiñas, soutos, ressyos, montadegos...* [CD 29].

⁵¹ En propiedade, non se utiliza no texto a palabra «lagar», senón que ese equipamento se designa como «dorna». Se no galego normativo actual tal termo só identifica un tipo de embarcación, en portugués a súa acepción principal é enolóxica, pois alude a un «recipiente de aduela, largo e sem tampa, para pisar as uvas para fazer vinho ou onde fermenta o mosto». (Voz «Dorna», en Dicionário Priberam da Língua Portuguesa [en liña], 2008-2020, <https://dicionario.priberam.org/dorna>, consultado o 17-02-2020).

⁵² Recollen distintos autores (López Morán, *El monacato femenino gallego en la Alta Edad Media*: 157; Pallares Méndez e Portela Silva, *El bajo valle del Miño en los siglos XII y XIII*: 27 e nota 14) que en 1196 a abadesa e o convento de Santa Baía de Donas aforan a Sueiro Tedón e Pedro Martínez —coas súas respectivas voces— un muíño no lugar da Quinta. O propio documento en cuestión, inédito e custodiado no Arquivo Histórico Nacional, no fondo de Santa María de Oia (Clero Secular-Regular, carp. 1795, doc. nº 20), desdú esta lectura, xa que se expresa como quen realiza o outorgamento é a *abbatissa domna Agnes, monasterii Sancte Marie Uallis Bone, una cum omni conuentui fratrum atque sororum*. Trátase, xa que logo, dun documento pertencente ao mosteiro de Santa María de Valboa (Campos, Vila Nova de Cerveira) para o que non constaban evidencias históricas anteriores ás *Inquirições* de Afonso III en 1258 (Sousa, *Ordens religiosas em Portugal*: 88) e do que o dito diploma é testemuño inequívoco dunha existencia xa no século XII.

clúen dous bois, mais pode inferirse un maior número de animais pola presenza de prados na documentación⁵³. No que ao gando menor respecta —a falta de referencias á cabana ovina e caprina—, galinhas, capóns e porcos aparecen sempre vinculados ás rendas complementarias, de carácter señorial, que os foreiros e valsalos do mosteiro han de lle pagar amais da renda da terra.

Da mesma maneira, os recursos pesqueiros deberon supor unha achega considerable para estes mosteiros situados ao pé de ríos, e especialmente no caso de Donas, próximo ao litoral atlántico. É para este cenobio para o que se conservan máis referencias a esta actividade, tanto pola consecución dos dereitos de pesca no río Miñor como pola esixencia de rendas que satisfacer en peixe: no foro que en 1350 outorga bens en Fragoso, xunto a un pago en moeda —por valor de 5 libras—, a anualidade satisfarase coa entrega ao mosteiro dun milleiro de sardiñas [CD 18]. Máis modesta, pero na mesma liña, é a esixencia en 1430 aos foreiros dos casais do mosteiro en Cerveira, adicional á renda en cereal correspondente, dunha prestación consistente nunha zamborca polo mes de abril de cada ano. Tamén baixo a forma dunha renda señorial se conserva a única referencia ao consumo de peixe por parte das monxas de Tomiño, pois dun casal en Lanhelas (Caminha) o foreiro, alén de satisfacer unha renda en pan, ha de entregar cada ano *huū par de lanpreas*⁵⁴.

Os recursos de carácter agropecuario son, á vista do anterior, os maioritarios dentro da relación de bens de ambos os mosteiros, pero non os únicos: para Santa María de Tomiño está testemuñada a existencia de propiedades urbanas, na forma de casas que recibiu en doazón ou das que dispón para aforar. Non obstante a súa proximidade á cidade de Tui —que podería predispor unha querenza por esta localidade por parte do mosteiro—, é en Baiona onde concentra as súas propiedades urbanas. Se no documento de doazón de 1274 non se achegan datos adicionais sobre a súa localización ou configuración, é moito máis explícito o foro outorgado polo mosteiro en 1440 [CD 37]: o que se arrenda a Álvaro Estévez, párroco de San Fiz de Nigrán, é un conxunto de dúas casas, unha térrea e outra asobradada —isto é, con dous andares—, unha á par da outra e sitas na rúa da Zapatería, contornando coa da Lagarteira. Pola obriga de manter as edificacións en bo estado coñécese máis sobre a súa construción, pois había de restituírlles, onde for mester, pedra, tella e madeira.

⁵³ Así se recolle no memorial de bens en Portugal presentado pola abadesa de Tomiño de 1449 [CD 43], pois do casal de Gondomar (Cerveira) Estevo González paga unha renda ao mosteiro de 45 reais *de prados*.

⁵⁴ Inclúense estas esixencias dos mosteiros de Donas e Tomiño, respectivamente, nos diplomas n°s 33 e 43 da colección documental.

En repetidas ocasiós, ao longo dos parágrafos anteriores, aludiuse ao mecanismo fundamental ao que os mosteiros de Tomiño e Donas recorren para a xestión do patrimonio de que dispúnan: os contratos forais. Dado que o traballo das posesións non era directo —isto é, non era desenvolvido polas propias integrantes da comunidade monástica—, delegábase en persoas alleas ao mosteiro, para o que se establecía o foro. Este pódese definir como un vínculo entre o cenobio e os receptores das súas propiedades, que concilia unha parte económica —o alugueiro do ben en cuestión (herdade, vivenda ou outro recurso) por un período determinado⁵⁵ e unha renda indicada— cun nexo xurídico de carácter feudal e establece unha relación señor-vasalo entre ambas as partes.

Aínda que con certeza Tomiño e Donas se serviran xa con anterioridade e de xeito sistemático deste tipo de contratos, é pertinente insistir en que os foros aparecen únicamente na colección diplomática destes mosteiros nun número reducido e tardío, pois non se documentan ata mediados do século XIV: nomeadamente, 1345 supón a primeira referencia para Tomiño e 1350 marca a data do máis antigo foro coñecido dos outorgados por Donas.

Todos estes contratos forais establecen, polo desfrute ou traballo do ben obxecto de arrendo, o pagamento dunha renda, pero as condicións desta son variables. Documéntanse tanto pagos en moeda como en especie⁵⁶ e, neste caso, a parte do froito que entregar pode estipularse como proporcional á colleita anual ou constituír un pagamento estable, unha *sisa*. Na primeira das hipóteses, na que os foreiros han de satisfacer unha parte proporcional do cultivado⁵⁷, establécese o control da cantidade e calidade do froito que recibir —en ambos os casos, viño—

⁵⁵ Normalmente ao longo da Idade Media computase por voces, tal como se mostra nos documentos de ambos os mosteiros. O ben obxecto de arrendo outorgábase a un foreiro na súa vida e, eventualmente, as voces que se estipulasen, designando este termo o número de xeracións ou herdeiros que habían de suceder o foreiro orixinal. No caso dos mosteiros de Donas e Tomiño o prazo máis común polo que son outorgados os foros é o da vida do seu receptor e dúas voces adicionais ao seu pasamento.

No cenobio de Santa María atópanse as excepcións a esta regra, ao establecerse contratos na vida do receptor máis unha voz —foro de propiedades en Cabanelas, en 1345 [CD 16]— ou ben, no caso da viña de Salvaterra propiedade de Mariña de Soutomaior que esta afora en 1443 [CD40], o caso oposto, pois arréndase aos tomadores *e a suas uozes e herdeiros*, isto é, a perpetuidade.

⁵⁶ Só nun único caso —o foro outorgado por Donas en 1350 de bens en Fragoso [CD 18]— se exige unha renda mixta en moeda (5 libras de brancas) e especie (un milleiro de sardiñas).

⁵⁷ Esta posibilidade debeu ser moi máis xeneralizada do que a documentación conservada transloce, pois dela só se conservan dúas referencias: unha dun foro do mosteiro de Tomiño en 1373 [CD 21] e unha segunda dos bens aforados por Mariña de Soutomaior a título individual [CD 40].

mediante emisarios, separando a parte proporcional á vista de omes boos ou referindo expresamente que se realice baixo a supervisión do mordomo do mosteiro.

A diferenza do que acontece cos foros outorgados por outros mosteiros gallegos, nos que se aprecia unha certa tendencia á substitución das rendas en especie por aquelas en numerario, nas rendas esixidas por Donas e Tomiño —sempre considerando que a datación tardía dos foros conservados non permite apreciar se existiron variacións nas cláusulas e condicións na súa redacción que afectasen a esta circunstancia— a petición dunha ou outra forma de pagamento parece corresponder máis a unha cuestión xeográfica, por canto viría determinada pola distancia. Isto ponse de manifesto na relación de bens de Tomiño en Portugal que en 1449 exhibe a abadesa Mariña de Soutomaior: se ben alternan esixencias en froito e outras en numerario, a súa repartición non é aleatoria, pois predominan as rendas fixas en especie no contorno máis inmediato ao mosteiro —nomeadamente, Cerveira— mentres nas comarcas más afastadas o pago esixido é sempre en moeda, de máis fácil intendencia que un quiñón do froito, cuxa calidade se resentiría en viaxes, por veces, de varias xornadas ata a tulla ou celeiro monástico.

En calquera caso, acompañando este pago principal poden establecerse outras rendas, de carácter señorial, complementarias a aquel. Nos mosteiros de Donas e Tomiño a máis común é a renda *por foro*, que parece corresponderse coa *dereitura* —máis frecuente denominación con que se designa noutras coleccións documentais—, por canto nun e outro caso aluden ao mesmo feito: o pago daqueles froitos de menor relevancia, que non quedan recollidos na renda principal e que acostuman pagarse en especie —mediante unha pequena cantidade de viño ou, moi frecuentemente e como foi dito, unha galiña ou porción de porco— ou unha reducida contía en moeda. Se son numerosas en ambos os mosteiros as referencias a este pago *por foro* —ou *por foros e ençençoria*⁵⁸— a documentación escamotea de maneira case completa as alusións a outras prestacións señoriais que, por comparación con outros mosteiros, houberon de ser xeneralizadas —ex-présense ou non—, como é o caso da loitosa⁵⁹.

⁵⁸ Esta renda «por foro e censo» esíxe o mosteiro de Tomiño do casal de Soutolobre en 1450 [CD 45].

⁵⁹ Conforme a definición de Ríos Rodríguez (*As orixes do foro na Galicia medieval*: 156) a loitosa pódese entender como «unha exacción que lles grava o dereito de transmisión ós sucesores dos bens aforados, durante o tempo de vixencia do contrato e cada vez que se produza a morte dos receptores do foro».

Existe para o pagamento desta prestación señorial unha referencia única e de carácter xenérico, na sentenza do preito entre Tomiño e a casa de Moldes polo couto de Piñeiro [CD 24]. A resolución posibilita ao

A redacción dos foros establece, así mesmo, diversas cláusulas que se poden caracterizar como prerrogativas señoriais. Estas veñen regular o pagamento das rendas —establecen a data correspondente e o lugar onde se entregará, ordenan en ocasións que se satisfaga no mosteiro e que o foreiro corra cos gastos que da viaxe e transporte deriven— ou as xa referidas obrigas de cultivo, especialmente no que se refire ao viñedo. Por último, tamén se ditaminan restricións á hora da transmisión do ben aforado dentro do prazo en que rexe o vínculo, pois os foreiros han de contar co permiso do mosteiro —que sempre se reserva o derecho de tanteo— á hora de vendelo, peñoralo ou arrendalo. Deste último proceso existe constancia referente a diversos bens de Santa Baia de Donas en Monção: en 1437 [CD 37] Lourenzo Eans, foreiro do mosteiro, subafora aquelas propiedades durante o tempo en que estivese en vigor o contrato de que dispuña co mosteiro, pola mesma contía que había de satisfacer como renda ás relixiosas —tres diñeiros— e, adicionalmente, unha galíña.

Dunha maneira pouco definida, a redacción dos diplomas permite entrever que, no conxunto de bens de que os mosteiros gozaban, certas propiedades estaban sometidas a unhas condicións especiais, sen que en ningún momento se faga alusión á orixe da súa especificidade ou se describa en que consiste esta distinta consideración: son as propiedades que se identifican como «benfeitadas». Cómpre considerar que estas terían algún tipo de privilexio adicional ou unha consideración fiscal diferente con respecto a aquellas que non son identificadas como tal⁶⁰, sen poder precisar dato ningún a maiores sobre elas a non ser a súa nómina: correspondente ao mosteiro de Donas, Godón —na parte e nas circunstancias que ao mosteiro pertencían, postas de manifesto no xa referido preito con Oia—, e propiedade de Tomiño, os lugares de Tollo, co seu pazo, e Soutolobre⁶¹.

As diferentes referenciais documentais ás propiedades de ambos os mosteiros permiten realizar un esbozo, sequera aproximado, da distribución espacial dos bens físicos que aqueles posuían e na que, de maneira lóxica, gozaba dunha evidente preeminencia o espazo máis inmediato a cada un dos mosteiros: a súa pro-

mosteiro poer mordomo ēnos seus casaas et herdades do dito seu mosteiro que está ēno couto de Pineiro, quen ten encomendado o cobro dos seruiços et huytosas dos seus caseyros.

⁶⁰ Nesa liña apunta a sentenza do preito polo couto de Piñeiro, xa que afirma que o mordomo que o mosteiro de Tomiño poña no lugar *he e dueu seer quito de moneda et doutro pedido por razon de benfeitoria*.

⁶¹ Respectivamente, correséndese co documento nº 14 para o caso de Godón en Donas e nºs 42 e 45 para as referenciais a Tollo e Soutolobre.

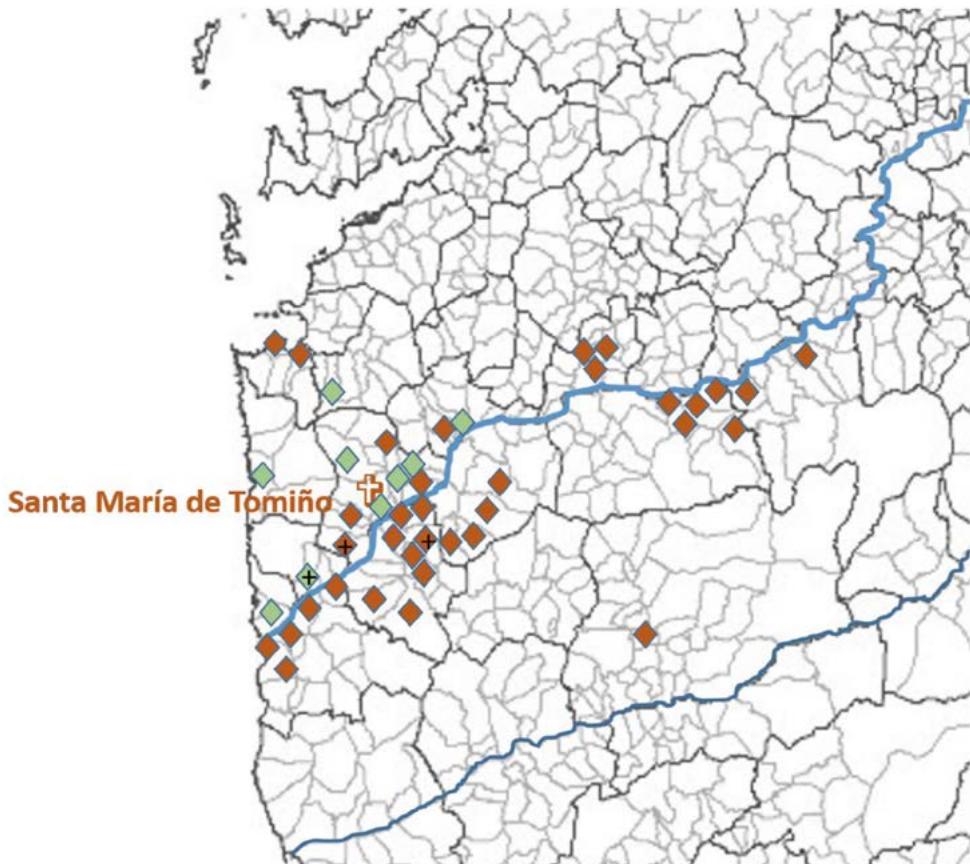
pia parroquia ou couto, e aquelas circundantes, e así mesmo ambos os mosteiros contaban cunha serie de propiedades de distinta entidade en territorio portugués.

Deste xeito, Santa Baía de Donas concentraba, como sería de agardar, as súas posesións no actual concello de Gondomar, na propia freguesía do mosteiro e na de Mañufe; nos termos de Baiona (en Baíña, Belesar e A Ramallosa), Tomiño (na freguesía de Treba), Nigrán (en Panxón, e nomeadamente no lugar de Godón) e, máis ao norte, Vigo (con diversos bens na terra de Fragoso) e Redondela (na freguesía de Saxamonde). Por último, ao sur do Miño, consta ser propietario de bens en Monção e dos casais de Gondomar e Quintela, na freguesía de Gondarém⁶² (Vila Nova de Cerveira).

Distribución das propiedades do mosteiro de Santa Baía de Donas

⁶² Antigamente coñecida como Mangoeiro, como se reflicte na documentación aquí exposta.

Distribución das parroquias en que posuía bens o mosteiro de Tomiño dentro do bispado de Tui. En verde, as unicamente referidas en apeos modernos, tras o paso do cenobio ao cabido. Sinálanse cunha cruz as igrexas en que Tomiño tiña dereitos de presentación, parcial ou integralmente

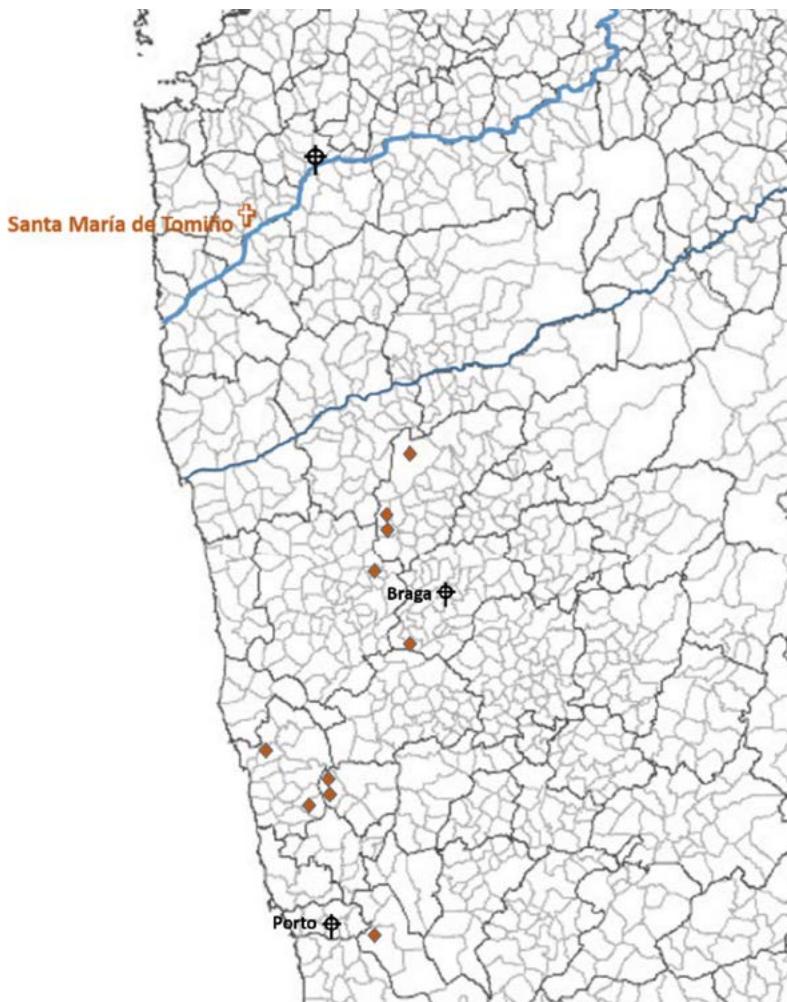
Unha análise dos bens referidos na documentación pertencente ao mosteiro de Santa María de Tomiño ata mediados do século xv resulta nunha distribución semellante á indicada para Donas e, polo tanto, centrada no dominio nuclear do mosteiro e a comarca circundante. Así, os bens centrábanse no actual concello de Tomiño (na freguesía do mosteiro e nas de Amorín, Tebra, a extinta de Tollo e, por último, Estás) e, remontando o Miño, en Tui (con propiedades na parroquia de Areas) e Salvaterra (onde atesouraba posesións en Soutolobre e outras, dispersas,

nas freguesías de Leirado e Corzáns). Máis afastadas deste núcleo miñoto están as propiedades de Gondomar (na Ramallosa) e as casas que posuía na vila de Baiona⁶³. A isto cumpriría engadir os bens do mosteiro en Portugal, que merecen unha análise moito más pormenorizada pola singularidade da súa cantidade e dispersión.

Tomando en consideración os documentos emanados de Tomiño ou dos que este foi receptor, ata os anos centrais do século xv a visión que estes transmitían do dominio do mosteiro parece ratificar a distribución compacta no parágrafo anterior sinalada, e que non se ve moi alterada pola enumeración de bens ao sur do Miño, concentrados no espazo máis inmediato ao cenobio, entre Monção e Caminha. A realidade, porén, é moi diferente, como o poñen de manifesto os documentos que ao longo desta última centuria da Idade Media se suceden para procurar unha xestión máis eficaz dos bens do mosteiro en terras portuguesas, en dificultades crecientes coa mudanza na situación política desde fins do xiv.

Un primeiro indicio de que o dominio portugués de Tomiño tiña que ser considerablemente maior que esas propiedades nas ribeiras do Miño provén de que, en 1427 [CD 30], se decida aforar o conxunto destes bens —pola significativa contía de 400 marabedís anuais— a Roi López, cabaleiro de Ponte de Lima, localidade sita a unha considerable distancia do cenobio e talvez non a escolla máis lóxica para centralizar a xestión do dominio se este se reducise ao espazo nas ribeiras do Miño. Cando, dúas décadas máis tarde, a entón abadesa Mariña de Soutomaior acode a Ponte de Lima para reunirse co herdeiro no dito foro e realizar un primeiro apeo dos bens do mosteiro en Portugal, esta sospeita cobra toda a súa significación. As propiedades de Tomiño inclúen toda unha serie de casais e herdades no curso baixo do Miño —non só na comarca de Valença senón tamén augas arriba, no antigo termo de Valhadares— e, de xeito máis inesperado, unha ampla nómina de posesións distribuída por toda a franxa litoral portuguesa entre os ríos Limia e Douro, chegando case ás portas da cidade do Porto. O apeo más pormenorizado que en 1502 e desde o cabido se realiza a respecto do xa por entón extinto mosteiro de Santa María [CD 58, 59 e 60] vén confirmar e ampliar

⁶³ Por apeo moderno, de 1557, coñécese unha relación máis ampla dos bens galegos de Tomiño e que debe corresponderse en boa medida, se non na súa totalidade, coa listaxe de propiedades medievais do mosteiro. A relación indica a posesión de bens nas freguesías de Tomiño, Estás e Tollo, así como noutros coutos (Barrantes, Forcadela ou Tebra), amais de bens dispersos nas parroquias de Piñeiro, Taborda, A Guarda, O Rosal, Oia, A Ramallosa, Donas e outras, incluída a referencia a casas en Baiona e Tui —sitas na Porta do Arco e na rúa da Canicova— (Iglesias Almeida, «El monasterio de Santa María de Tomiño»: 91-96).

Distribución das propiedades do mosteiro de Tomiño fóra da diocese de Tui

esta relación de bens, que, detallado por terras e de norte a sur, se estende pola seguinte relación de lugares⁶⁴:

⁶⁴ Non se inclúen na listaxe nin se reflictan no mapa diversas propiedades referidas na solicitude de apeo de 1502 [CD 57] mais que non teñen referido na investigación subseguiente. Conforme a petición, afírmase que certos bens e propiedades do mosteiro de Santa María de Tomiño e de Santa Vaya das Donas, que perteeçen ao dito cabildo se sitúan —ademais de en Cerveira e Caminha, onde si están largamente testemuñadas— *en Afife* —freguesía ao norte de Viana do Castelo— e *en termino de Viana e termo de Ponte de Lima desta parte da ponte* —a setentrional, a outrora tudense— e *en terra de Coyra*.

- Na antiga terra de Valhadares posúe bens nas freguesías de Badim, Mouro Jusão —extinta—, Segude, Barbeita, Riba de Mouro, Messegães (todas elas actualmente no termo de Monção) e Penso (no concelho de Melgaço).
- Na comarca de Valença distribúense as propiedades polo actual concelho homónimo (parroquias de Gandra, Cerdal, Silva e Fontoura); no de Vila Nova de Cerveira (en Moreira⁶⁵, Candemil, Gondar, Covas, Cornes, Vila Meã, Campos, Reboreda e Sopo⁶⁶) e áinda no de Caminha (nas freguesías de Cris-telo, Moledo, Lanhelas e Seixas, amais de posuír casas na propia vila).
- En Arcos de Valdevez inclúánse propiedades na parroquia de Prozelo.
- Na *terra de Penela*, no actual concelho de Vila Verde, as posesións situábanse nas freguesías de Escariz, Parada de Gatim e Ribeira do Neiva. En Barcelos contaba con bens nas parroquias de Lama e Tebosa⁶⁷.
- Na comarca do Porto, o mosteiro de Tomiño gozaba de propiedades en Gon-domar e no *julgado da Maia*, onde, nomeadamente, posuía bens na Trofa (nas freguesías de Alvarelhos e Guidões) e en Vila do Conde, en Guilhabreu.

O proceso de anexión destes bens é moi anterior a eses inventarios ou apeos tardomedievais ou modernos, pois non poucas das propiedades neles incluídas figuran certificadas como dependentes de Tomiño nas *Inquirições* reais de 1220 e 1258⁶⁸. Na primeira delas consta que o mosteiro posúe bens en Lamas e Ribeira do Neiva, mentres na segunda a relación de propiedades se estende, no norte, por Cornes, Reboreda, Fontoira e Silva⁶⁹ e, máis ao sur, Gondomar, Alvarelhos e Guilhabreu⁷⁰.

Se ben no seu conxunto se trata de bens e propiedades illados e de pequena ou mediana entidade —casais, no caso máis frecuente—, chama a atención sen dúbida o número destes e a súa dispersión. Nada informa a documentación a

⁶⁵ Trátase dunha freguesía extinta e integrada actualmente na de Candemil.

⁶⁶ Antigamente adscrita ao termo de Caminha, onde consta no inventario.

⁶⁷ Na división administrativa actual, esta freguesía de Tebosa forma parte do termo municipal de Braga.

⁶⁸ Estas *Inquirições* foron compilacións da nómina de bens que se encontraban na posesión de clero e nobreza, coa finalidade de afirmar o poder real recuperando aqueles bens que fosen alienados á coroa de maneira espuria. As dúas primeiras investigacións corresponden aos anos indicados, nos reinados de Afonso II e Afonso III (*Portugaliae Monumenta Historica. Inquisitiones*, 225-226; 350-355; 366; 489-492; 521).

⁶⁹ Nestas *Inquirições* de 1258 tamén se recolle como na *colación* de San Pedro de Mangoeiro posuío o mosteiro de *Santa Ovaya* [de Donas] catro casais.

⁷⁰ Tamén en Vila do Conde, e ausente tanto nos inventarios de 1449 como nos elaborados polo cabido nos inicios do século XVI, tivo o mosteiro de Tomiño un casal na freguesía de Santa Marinha de Retorta.

respecto do porqué da súa incorporación ao haber do mosteiro mais, pola súa propia condición de bens de reducida dimensión, cómpre pensar que pasasen á propiedade de Tomiño mediante doazóns que fose recibindo, quer por votos piadosos de particulares, quer incluídos no dote das integrantes da comunidade monástica.

Este proceso de incorporación, de comezo temperán mais que debeu ter continuidade no tempo, abre certas interrogantes, derivadas especialmente da dispersión e distancia dos bens que Tomiño recibiría. Pódese considerar lóxica a doazón de bens sitos na zona ribeiría do Miño —ao igual que a entrada en profesión de donas desta comarca—, por ser Tomiño un dos maiores mosteiros femininos do bispado, un dos testemuñados de máis antigo⁷¹ e, xa que logo, un foco de atracción da espiritualidade local.

Tal teoría, porén, non se sostén facilmente á hora de explicar a incorporación dos bens más ao sur. Máis que pola presenza dos cenobios de beneditinas das riberas do Limia —San Salvador de Vitorino de Donas e Santa Marta de Serdedelo de Donas, documentados no tránsito do XII ao XIII⁷²—, é sorprendente que Tomiño se fixese con bens no espazo portuense tendo en conta a existencia, coetánea se non anterior á fundación do mosteiro de Santa María, dos cenobios de donas do Salvador de Vairão (Vila do Conde) e São Cristóvão de Rio Tinto (Gondomar)⁷³, lugares onde o mosteiro galego recibiu bens; escapaba así á atracción relixiosa que as súas casas homólogas locais haberían de exercer á hora de acaparar doazóns piadosas e novas vocacións.

Sexa como fose, a xestión destes bens, de reducida entidade e espallados por todo o noroeste do reino de Portugal, requiriu do recurso a procuradores que exercesen a súa administración no nome do mosteiro, máxime porque nada se di

⁷¹ Son descoñecidas as orixes dos mosteiros de Loivo e Merufe, por canto aparecen referidos documentalmente por primeira vez nas *Inquirições de Afonso III* (Sousa, *As ordens religiosas en Portugal*: 87-88), o que alenta a pensar que as súas respectivas fundacións poidan ser posteriores á instauración de Santa María de Tomiño. A respecto do cenobio de Valboa cómpre lembrar a existencia do documento de 1196 no que a súa abadesa afora un muíño [*vid. nota 52*]. Este último é, por outra parte, o único dos mosteiros femininos entre Miño e Limia que conserva evidencias da construcción medieval na capela de Santa Luzia, por máis que se encontre moi modificada e unicamente parte da cabeceira teña correspondencia coa construcción orixinal, o que dificulta a súa lectura estilística e de paramentos.

⁷² Sousa, *As ordens religiosas en Portugal*: 82 e 88, respectivamente, para Vitorino e Serdedelo.

⁷³ Sousa, *As ordens religiosas en Portugal*: 80 e 81. De testemuñadas orixes altomedievais, configúranse ambos como casas femininas, rexidas polas súas respectivas abadesas, cando menos desde 1126 e 1140, respectivamente.

da existencia de granxas, tullas ou celeiros desde os que Tomiño puidese xestionar as súas propiedades —a redacción destes apeos, nos que se recolle unicamente a nómina de bens e a renda que satisfacer polo seu desfrute, escamotea calquera outro dato—. O concurso de caseiros e procuradores na xestión destas propiedades do mosteiro consta expresamente no apeo de bens efectuado en 1502 polo cabido tudense: na relación das pertenzas correspondentes á freguesía de Alvarelhos, un dos informantes afirma *que sabia que o abade de San Viçente d'Alfena⁷⁴ soya ser procurador deste casal e fazenda por la abadesa dona Guiomar do mosteiro de Tomiño, e que le acudia con a renta destes casares⁷⁵*. Polos motivos expostos, ademais, esta renda é sempre satisfeita en numerario, co que se evitaban os problemas que do almacenamento ou transporte dun pagamento en especie se derivarían.

Estas dificultades motivadas por criterios xeográficos —afastamento e dispersión— sumadas ás creadas polos acontecementos políticos desde fins do século XIV dan cumplida explicación á iniciativa de Tomiño de aforar en 1427 ao cabaleiro Roi López e o seu fillo Lopo Rodríguez, veciños de Ponte de Lima, *todos los bens de reyz, asi casas e viñas e heredades, soutos e devesas e resios, montadegos e aguas e todas otras rendas e penson que... avemos eno reyno señorío de Portugal* [CD 30]. O foreiro actuará así como intermediario para a administración dos bens e o cobro das rendas deles derivadas, e garantirá a achega do correspondente numerario ao mosteiro —que doutro xeito tería manifestas dificultades en conseguir— en tanto que titular último destas propiedades.

5. Donas e Tomiño no século XV: os mosteiros nos seus últimos anos

Estes parágrafos son indicadores da complicada situación con que o mosteiro de Tomiño encara o século XV, nun paradigma que comparte non só co seu homólogo de Donas senón, en xeral, co monacato galego, masculino e feminino. A Baixa Idade Media, especialmente desde as décadas centrais do XIV, vén marcada por unha profunda crise para o conxunto dos mosteiros, tanto por criterios relixiosos —polo descenso de vocacións ou, máis rigorosamente, pola atracción

⁷⁴ Tal distinción abacial non fai referencia ao superior dun mosteiro senón dunha parroquia principal, pois non se coñece en Alfena (freguesía no termo de Valongo, Porto) comunidade monástica de ningún tipo.

⁷⁵ A cita corresponde ao documento nº 60 e, nomeadamente, ao folio 46 recto.

que supuñan as novas formas de relixiosidade das ordes mendicantes— como por cuestiós esóxenas e con especial incidencia, dentro destas, das inxerencias e vexacións de que eran vítimas por parte dos aristócratas comarcáns.

Tomando como referencia os distintos aspectos tratados nas anteriores epígrafes, nos anos que seguen a 1400 Tomiño e Donas móstranse como dúas casas que albergan unha pequena comunidade, de nunca máis de catro integrantes, e é de imaxinar que considerablemente depauperadas, como o amosan as crecentes dificultades que o mosteiro de Santa María enfrentou á hora de xestionar os seus bens portugueses. A este sombrío panorama cómpre engadir a acción de persoeiros externos aos mosteiros, que tiraron proveito da febleza destes cenobios (e, nunha espiral, provocárona) e que nalgún dos textos conservados transloce.

Estas exaccións non deberon ser descoñecidas no día a día das relixiosas ao longo dos séculos XIV e XV: cando en 1305 as donas de Santa Baia solicitan do rei Fernando IV a confirmación da súa carta de privilexio, o monarca accede tendo en conta a acción e intromisiós de *los merinos que andan en la tierra e otros omes fijos dalgo que lles entran a pousar en el monasterio e en los sus terminos e les fazen y muchos daños e muchos males en guysa que se les astraga todo lo que an* [CD 13].

Nunha escala menor, a continuidade destas malas prácticas é o que se aprecia en 1430 [CD 31]: desde un mosteiro de Donas xa reducido a unha mínima expresión —pois só profesaban nel a súa abadesa e unha monxa— facúltase o comerciante tudense Roi Fernández a acometer canta acción fose necesaria para recuperar os dereitos que lles correspondían sobre as propiedades do mosteiro en Portugal, *que eran ermas et jaziam em monte de longo tempo*, e, para iso, dánlle poder para que, en xuízo ou fóra del, *os possa demandar a qualquer pessoa ou pessoas que os teueren ocupados*. Non parece ser unha realidade moi diferente a que se describe en 1443, xa unidas ambas as casas baixo a autoridade de Mariña de Soutomaior [CD 41]. Neste intre afóranse desde Tomiño bens que pertenceran a Santa Baia de Donas, que trouxera Xoán Domínguez *em retida*, expresión esta que parece aludir ao desfrute das herdades afectadas á marxe da vontade do mosteiro, ben por terllas tomado, ben por non telas liberado ao remate do período estipulado no foro correspondente. Ao que á toma de bens se refire cómpre sumar que a gran familia da nobreza tudense, a de Soutomaior, parece que tivo moito que dicir á hora de tecer os seus fíos sobre ambas as casas e designar a quen debeu de ser a súa derradeira superiora.

A estes prolegómenos nada optimistas cos que abre o século xv o monacato galego no seu xeral, para os mosteiros de Donas e Tomiño en particular súmase a crise política e territorial do bispado de Tui. Este vivira os séculos anteriores contando coa especificidade de estenderse, en dúas metades substancialmente moi semellantes en extensión, ao norte e sur do Miño e, por tanto, a cabalo entre Galicia e Portugal. A situación de equilibrio chegou ao seu fin, e trouxo consigo a súa definitiva división, na secuencia do Cisma de Occidente: os diferentes bandos apoiados polos monarcas castelán —partidario do papa de Aviñón— e portugués —favorable ao romano— supuxeron que o «promiscuo» bispado tudense se compartmentase en dous, de obediencias opostas, e adecuase o espazo relixioso ás fronteiras políticas —aspecto no que cómpre considerar, adicionalmente, a puxanza de João I de Avis e o seu interese por establecer unha raia firme ou mesmo avanzar na liña fronteiriza—.

Xa neste momento unha parte significativa do cabido tudense pasou á administración de Valença do Minho, baixo a obediencia do pontífice romano, e non foi coa unificación do papado co que se reverteu a división tudense ao seu estado previo de unidade: fronte á solicitude desde Tui de que se decretase a restitución da situación anterior ao Cisma, o monarca portugués terminará por conseguir en 1444 a anuencia do pontífice para asimilar as fronteiras políticas ás relixiosas e, por tanto, a definitiva separación de Valença fronte a Tui⁷⁶.

É neste contexto en que, movido sen dúbida por unha urgente necesidade de enxugar as súas rendas, maltreitas pola escisión da metade do seu territorio, o episcopado tudense valorará a opción de anexar unha parte non menor dos mosteiros sitos na diocese. Para isto, amais de acometer unha reforma interna que adelgazase o número de coenxías da catedral, unha bula do papa Uxío IV, datada o 1 de xuño de 1435, consentía e ordenaba a investigación a respecto da vivencia relixiosa e as condicións da comunidade e da dotación dos mosteiros bieitos masculinos tudenses —Angoares, Barrantes, Rebordáns e o priorado cluniacense de Budiño— e facultaba a súa supresión de se confirmar o reducido da súa co-

⁷⁶ Inicialmente disporase como parte integrante do bispado de Ceuta (cidade que fora conquistada en 1412 polas tropas portuguesas) e só en 1512 se unirá ao de Braga, se ben mantendo á súa fronte a figura dun vigairo xeral que lle era propio. Desde 1977 é episcopado independente, coa mudança da cabeza eclesiástica da comarca de Valença do Minho á capital do distrito, Viana do Castelo, onde se elevou á condición de sé episcopal a antiga colexiata de Santa María (Iglesias Almeida, *O antigo bispado de Tui en Portugal: 195-198*).

munidade, a escasa observancia desta dos preceptos relixiosos e a pouca atención ao coidado do seu patrimonio⁷⁷.

A priori, nada se di a respecto das casas bieitas femininas de Donas e Tomiño⁷⁸, pero é evidente que o seu destino non foi diferente, e de manifesto se pon cando dúas décadas e media máis tarde ambos os mosteiros —logo de varios anos unificados— aparecen conformando senllas tenzas vinculadas ao capítulo catedralicio.

Pode pensarse que o ditame que dispuña a anexión de Donas e Tomiño, co seu correspondente patrimonio, aos cóengos tudenses chegou con posterioridade a 1437: neste intre o mosteiro de Santa Baia parece estar baleiro de comunidade, polo que, de se ter xa incoado o proceso de absorción por parte do cabido, este non tería tido obstáculo para facerse cos bens e rendas do cenobio. Non é isto o que acontece senón que nese ano Mariña de Soutomaior é designada abadesa⁷⁹ e comprométese a «non gravar o mosteiro»⁸⁰ aproveitando os recursos da antigua casa en beneficio propio⁸¹. É posible que a de Soutomaior fose xa nese momento

⁷⁷ ... *in quibus nulla uiget obseruanti regularis quin ymmo in uno quarum eorum non nisi vnu abbas cum vnico monacho persistentes uitam ducunt plurimum dissolutam in animarum suarum pericula et detestabile exemplum ac scandalum plurimorum...* (Pérez Rodríguez, *Los monasterios del reino de Galicia...*, t. 1: 277 e nota 90).

⁷⁸ Non se conserva documentación referente ao mosteiro de Casteláns, pero cómpre pensar que probablemente estivese xa baleiro e non lle afectase a toma dos seus bens, que pasarán desde 1481 a mans do cenobio da Franqueira (Pérez Rodríguez, *Los monasterios del reino de Galicia...*, t. 2: 1082-3). Albeos escapa a este destino e será o único mosteiro feminino da diocese, da mesma maneira que o único beneditino que sobreviva ás anexións ditadas desde a catedral, dado que se extinguirán todas as casas de monxes negros, e quedaban para os varóns que quixesen profesar en relixión unicamente os cistercienses —exentos estes por definición da autoridade diocesana— de Oia, Melón e A Franqueira.

⁷⁹ Da continuidade do mosteiro como institución é testemuño o subforo que se acorda entre particulares en novembro dese ano [CD 36], no cal se especifica que estará en vigor no prazo que fora aforado por Donas e do que se continuará a dar renda *como nos pagarmos ao dito mosteiro por dia de Pascoa de Resurreiçom*, sen que en momento ningún se faga referencia a un baleiro na casa de Santa Baia.

⁸⁰ Dona Mariña, como abadesa de Donas, *jrou aos Santos Avangeos que ela, en qualquer guisa nem por qualquer manera non gravaria o dito monasterio* (Galindo Romeo, *Tuy en la Baja Edad Media*: 85). A fraxilidade e mal estado de conservación impidiu a lectura da fonte orixinal indicada polo autor (Libro X de Protocolos, fol. 119).

⁸¹ Esta mesma fórmula é da que se serve en 1418 Beatriz Suárez, *olim abatissam monasterii de Ramiranis*, no momento da súa confirmación como nova superiora de San Pedro de Merufe. O cargo ficara vacante tras o falecemento de Margarida Fernández; óbito que, asemade, deixara o mosteiro baleiro de comunidade, pois *ad presens carebat monialibus*. A xa confirmada abadesa comprométese a que *bona ipsius monasterii non alienaverit nec inprazavit* (Marques, *Confirmações de Tui*, doc. 236). A diferenza do que acontecerá en Santa Baia, que nunca volverá albergar monxas, a designación da outrora abadesa de Ramirás como superiora de Merufe derivará nunha recuperación da súa comunidade monástica, como se constata en

abadesa de Santa María de Tomiño —a documentación, cun importante baleiro nesas datas, non permite ratificalo ou desmentilo— e, unha vez vacante o veciño mosteiro de Santa Baia de Donas, a influencia da súa familia fose determinante á hora de lle facilitar a incorporación e disfrute das rendas desta última casa, probablemente en contrapartida a consentir, ao seu pasamento, a incorporación dun e outro mosteiro á mesa capitular.

Fose este o fío dos acontecementos ou non, constátase que xa en 1443 ambas as casas estaban unidas baixo a autoridade de Mariña de Soutomaior, como o demostra sen dúbida ningunha que nun mesmo foro se arrenden bens do *noso mosteiro de Santa María [de Tomiño] e o noso mosteiro de Santa Vaya das Donas do Val de Miñor*. De maneira incluso máis elocuente e expresiva, a de Soutomaior intitúllase *abadesa do moesteiro de Tomiño e de Santa Vaia das Donas* noutra carta foral datada en 1450.

Só tres anos máis tarde documéntase a derradeira mención á abadesa ou comunidade en Santa María de Tomiño, e moi probablemente ao longo da segunda metade da década de 1450 ou os comezos da de 1460 se produciría a definitiva supresión deste mosteiro e do de Santa Baia e a súa anexión á mesa capitular tudense. Con todo —e proba indirecta do expresado liñas atrás a respecto da designación da derradeira das abadesas e a intromisión nobiliaria no proceso—, tal incorporación non se realizará directamente en beneficio dos cóengos senón que se establecerá a modo de senllas *tenzas* en posesión de Álvaro Páez de Soutomaior⁸², indubidablemente emparentado con quen fora superiora de Tomiño e Donas.

A referencia ao aristócrata como *tenençeyro do moesteyro de Santa Vaya das Donas* no 30 de xaneiro de 1464 [CD 48], tendo en conta o capítulo común que ambas as casas viviron nas súas derradeiras décadas, fai pensar en que tamén Tomiño tería corrido a mesma sorte. En efecto, xa desde 1461 (en concreto, o 12 de xaneiro) Álvaro Páez levaba a renda deste mosteiro, motivo polo que o cabido —posuidor en última instancia, cando menos de xeito teórico, dos bens que ao cenobio correspondían— lembra ao de Soutomaior a necesidade de reparar o

1455, cando acolle nos seus muros a derradeira monxa que ata o momento profesaba en Valboa. Con todo, tamén a situación de Merufe debía ser precaria pois só seis anos máis tarde, en xaneiro de 1461, a súa última abadesa renuncia ao cargo pola pobreza do mosteiro (Sousa, *Ordens religiosas em Portugal*: 88).

⁸² Da influencia que a familia, e nomeadamente Álvaro Páez de Soutomaior, exercía na cidade e no bispedo de Tui durante este período dá cumplida relación García Oro, *Galicia na Baixa Idade Media*: 100-101.

tellado do mosteiro⁸³. A dependencia deste da mesa capitular fica ratificada en 1474 [CD 50], cando se describe Santa María de Tomiño como mosteiro *aa mesa capitular permanentemente vniido*.

Este *impasse* na consideración e titularidade dos bens dará unha nova reviravolta nos comezos da década seguinte. En 1482, temporalmente desembarazado do poder dos Soutomaior, o bispo Diego de Muros decretará mediante un sínodo a definitiva anexión dos mosteiros que outrora pretendera para a mesa capitular pero que ficaran en mans de terceiros e só formalmente se vincularan ao cabido catedralicio —como fora, en efecto, o caso de Donas e Tomiño—⁸⁴.

Este proceso encontrará unha dificultade inesperada: se os bens do mosteiro de Tomiño en territorio galego parecen ter conformado sempre unha unidade baixo a tenencia e, polo tanto, a súa recuperación sería sinxela, non aconteceu o mesmo con aqueles sitos no reino de Portugal. En 1474 o cabido autorizara, para a salvagarda dos seus intereses e debido a que a administración das propiedades que outrora foran de Tomiño en Portugal era asaz complicada⁸⁵, a súa venda por un montante de 47 000 reais ao escudeiro Martiño Pereira, veciño de Ponte de Lima e neto daquel Roi López da Vilanova a quen o mosteiro, aínda independente, aforara as súas propiedades portuguesas.

O cabido iniciará nas últimas décadas do século xv, na secuencia da incorporación definitiva de Donas e Tomiño ao haber dos cóengos tudenses co sínodo de Diego de Muros, a procura de mecanismos que leven á reversión desta venda. Na redacción do texto da transacción non se aprecia, nunha lectura literal, irregularidade ningunha, pero pende sobre o proceso a sombra da influencia que puidese

⁸³ Vila Botanes, *A casa de Soutomaior*: 272-273.

⁸⁴ ... porque nos, en la deliberación suso dicha, fezimos grandes gastos e costas, como dicho es, de lo qual non demandamos nin llevamos cosa a nuestro cabildo ni mesa del, mas antes librados los monasterios de Bodino, Tominno, Santa Vaya, Barrantes e beneficio curado de La Guardia, ge lo restituymos libremente a nuestro cabildo (García y García: *Synodicon Hispanum. I. Galicia*: 347-349).

⁸⁵ O texto con que o cabido xustifica esta transacción non dispensa cualificativos para describir a penuria económica e social do momento. As propiedades de Tomiño en Portugal son obxecto de venda por non os poder prouer, visitar e as rendas deles recabdar como cunpre, por seeren en terra e regnos estrangeiros e por cabsa das guerras e calamidades dos tempos e mau tratamento que se faze as egleias e moesteiros e personas eclesiasticas [sic], asi relegosas como seculares... en guisa que os ditos bées se van a ollos vistas a perder... e de todo non auerán deles proueito alguun. Por este motivo ditos dean e cabilldo... acham que o mais proveito do dito mosteiro e mesa capitular que os ditos bées se vendan por justo preço e que o preço que por eles ouveren se conuerta en utilidade do dito mosteiro e reparo nesçesario dos edeficiós dele e apropueitamento dos outros bees e posisoons que o dito mosteiro ha e ten ñeno regno de Galiza.

exercer sobre el o conde Pedro Álvarez de Soutomaior. A sospeita de que se tratase dunha venda coaccionada ponse de manifesto na sentenza do 1 de febreiro de 1503 na que se obriga ao escudeiro portugués a devolver ao cabido tudense os bens que incorporara e que pertenceran ao mosteiro de Tomiño [CD 62]. Na argumentación da resolución afírmase que Martiño Pereira, tal como os seus antecesores, traía aforados os bens do mosteiro en Portugal —por más que non se conserve constancia documental da renovación do foro que, en orixe, beneficiaba unicamente ao seu avó e ao seu pai— por unha renda de 1000 reais anuais. Mais *o dito Martim Pereyra... cesou de pagar ao dito mosteiro de Tominho e a dita igleia e cabido de Tui e tençeiros, por respeyto de Pedr'Álvares de Soutomayor, conde de Caminha*, a quen se caracteriza en termos nada conciliadores, pois *tinha termizada a dita igleia aos obispos della e comia o bispado e a mor parte dele, e asy ho comeu honze annos a dom Diego de Muros... e o prendeo e teve maltratado*. Entre as exaccións que o conde de Caminha cometera sobre os bens catedralicios —e en concreto, neste caso, capitulares— estaban a toma do *dito moesteiro de Santa Maria de Tominho e ho mosteiro de Sam Salvador de Barrantes e ho moesteiro de Sam Salvador de Bodinho, dos quaes nom pagaua ao dito cabido senon o que queria*. A relación de intromisións do aristócrata na vida da sé tudense continúa afirmando con meridiana claridade que *daua as dignidades e canongias... e os benefícios do dito bispado cando aconteciam de bagar e, más expresamente, non consentia ao dito cabido que fezesen foro nenhum das rendas e posisoens da dita igleia sem seu mandado e consentimento*. Con estes antecedentes, a sentenza no preito entre Martiño Pereira e o cabido tudense, ditada por frei Afonso de Valença, abade do mosteiro de Ganfei e delegado do papa Alexandre VI, afirma rotundamente que *se o dito Martim Pereyra algum titullo de compra teuese dos ditos bens que nom seja valioso e non podria sortir efeyto e seria por força e contra vontade dos beneficiados da dita igleia, pollo temor que do dito conde auiam e tinham*.

Coa sentenza e a renuncia dos nela condenados a apelar a resolución —pois dimitían dos ditos bens en favor do cabido catedralicio— non se pechaba definitivamente o proceso de reincorporación ao cabido catedralicio das propiedades e dereitos correspondentes aos antigos mosteiros. Os procesos de pescuda dos bens pertencentes a Tomiño tiveron continuidade, cando menos, en 1504, coa motivación de *que pueda apreender e aprendan e tomen la posesion real e avtual de los dichos bienes en nonbre de la dicha ygleia e los procuren e den a lavor a presonas llanas e abonadas que las labraran e procu[ra]ran e administraran e renderan a la*

dicha ygleia, e acudiran con los dichos bienes a la dicha ygleia e mesa capitular [CD 63]. Será con esta mesma motivación con que, tres anos más tarde, se apeen os bens que Donas —do que ata o momento non houbera noticias de pescudas— posuía no termo de Cerveira [CD 68], contando coa autorización do vigairo de Valença —representante do seu diocesano, neste momento áinda o bispo de Ceuta—, que, non obstante, introducía a obriga e restrición de que, dos bens que se acharen, *o aforamento que fezeren sera feito aos caseyros ambos e non a outras pessoas*, mantendo polo tanto os foros en mans de quen nesa altura os traballase.

A dificultade maior que o cabido tivo á hora de reincorporar a serie de bens que nas décadas anteriores se lles subtraeran e dos que se viran privados veu, novamente, derivada da acción de Martiño Pereira. Dos numerosos bens que ao longo de 1502 foran apeados puidérase comprobar como non eran poucos os que foran vendidos polo propio⁸⁶, e más frecuentes incluso as mencións por parte dos foreiros ás insistentes tentativas de venda que aquel promovera e que non se consumaran. Será só ao cominar aos compradores á renuncia aos bens que irregularmente lles foran vendidos —*por quanto los bienes heran da ygleia de Tuy e eles los non podian vender*⁸⁷— cando se pechará este proceso de reversión das transaccións efectuadas por mandado do conde de Caminha a Martiño Pereira e, na secuencia disto mesmo, a incorporación destes bens ao cabido catedralicio, que xa desfrutaba da titularidade dos bens que outrora pertenceran a Santa Baia de Donas e Santa María de Tomiño sitos en territorio galego.

Conclúe, con isto, a historia dos dous cenobios logo de máis de tres séculos de existencia.

⁸⁶ Consérvase testemuño documental íntegro dalgunha das transaccións: en xaneiro de 1502 [CD 55] o escudeiro e a súa dona Ana Vaz venderan a Gonzalo de Parada pola elevada suma de 7150 reais diversos bens nas freguesías de Fontoura e São Julião (Valença do Minho).

⁸⁷ Por mor desta interpelación Gonzalo de Parada [*vid. nota 86*] e o seu fillo renuncian aos bens que adquiriran no termo de Valença de Minho de mans de Martiño Pereira, aludindo a que foran enganados por mor do impedimento que supuña eses bens ser da propiedade do cabido tudense [CD 65].

Bibliografía

- ÁVILA Y LA CUEVA, F. (1852): *Historia civil y eclesiástica de la ciudad de Tui y su obispado*, 4 tomos, Tui. [Edición facsimilar do manuscrito do Arquivo da Catedral de Tui, 1852, Santiago de Compostela, Consello da Cultura Galega, 1995].
- BANGO TORVISO, I. G. (1979): *Arquitectura románica en Pontevedra*, A Coruña, Fundación Pedro Barrié de la Maza.
- CENDÓN FERNÁNDEZ, M. (2006): «El arte medieval en Tui: la catedral como foco receptor y difusor del románico y gótico», en *Tui. Presente, pasado y futuro. I Coloquio de Historia de Tui*, Tui, Deputación Provincial de Pontevedra, 121-155.
- COCHERIL, M. (1966): *Études sur le monachisme en Espagne et au Portugal*, París / Lisboa, Les Belles Lettres / Livraria Bertrand.
- COELHO, Mª F. (2006): *Expresiones del poder feudal. El císter femenino en León*, León, Universidad.
- DE SÁ BRAVO, H. (1972): *El monacato en Galicia*, A Coruña, Librigal, 2 vols.
- DURO PEÑA, E. (1967): «El monasterio de San Salvador de Sobrado de Trives», *Archivos Leoneses*, 21, 7-86.
- ENCICLOPEDIA DEL ROMÁNICO EN GALICIA: PONTEVEDRA. 2 vols. Aguilar del Campoo. Fundación Santa María la Real.
- FERNÁNDEZ FERNÁNDEZ, A. (2005): *O mosteiro feminino de San Miguel de Bóveda na Idade Media. Estudio histórico e colección documental* (séculos XII-XV), Noia, Toxosoutos.
- FERNÁNDEZ RODRÍGUEZ, M. (2004): *Toronium. Aproximación a la historia de una tierra medieval*, Santiago de Compostela. (Cuadernos de Estudios Gallegos, anexo nº 31).
- FLÓREZ, H. (1798-1799): *España Sagrada*, Madrid, Ed. Antonio Marín. Tomos XXII e XXIII.
- GALINDO ROMEO, P. (1923): *Tuy en la Baja Edad Media, siglos XII-XV*, Zaragoza / Madrid.
- GARCÍA ORO, J. (1977): *Galicia na Baixa Idade Media. Igrexa, señorío e nobreza*, Noia, Toxosoutos. (2ª ed. 1999).
- GARCÍA ORO, J. (2002): «La Iglesia de Tuy-Vigo en la Baja Edad Media (1070-1500)», en J. GARCÍA ORO (dir.), *Historia de las diócesis españolas. 14. Iglesias de Santiago de Compostela y Tuy*, Madrid, Biblioteca de Autores Cristianos, 549-570.
- GARCÍA Y GARCÍA, A. (1981): *Synodicon Hispanum. I. Galicia*, Madrid, Biblioteca de Autores Cristianos.
- IGLESIAS ALMEIDA, E. (1992): «El monasterio de Santa María de Tomiño», *Tui. Museo y Archivo Histórico Diocesano*, 6, 75-102.
- IGLESIAS ALMEIDA, E. (1994): «El monasterio de San Salvador de Barrantes», *Tui. Museo y Archivo Histórico Diocesano*, 7, 213-236.
- IGLESIAS ALMEIDA, E. (2008): *O antigo bispado de Tui en Portugal*, Noia, Toxosoutos.
- LÓPEZ FERREIRO, A. (1901): *Galicia Histórica. Colección Diplomática*, Santiago de Compostela, Tipografía Galaica.
- LÓPEZ MARTÍNEZ, A. (2015): *Minutarios notariales de Estevo Pérez*, Ourense, Universidade de Vigo. Tese de doutoramento inédita.
- LÓPEZ MORÁN, E. (2004): «El monacato femenino gallego en la Alta Edad Media (La Coruña y Pontevedra)», *Nalgures*, 1, 119-174.

- LUCAS ÁLVAREZ, M. (2002): «Los monasterios femeninos de San Cristovo de Dormeá y San Martíño de Canduas», en *Estudios sobre patrimonio artístico. Homenaje del Departamento de Historia y de la Facultad de Geografía e Historia de la Universidad de Santiago de Compostela a la Prof. Dra. Mª del Socorro Ortega Romero*, Santiago de Compostela, Xunta de Galicia, 854-880.
- MARQUES, J. (2018): *Confirmações de Tui (1352-1382). Aspetos do episcopado de D. João de Castro*, Braga, Arquivo Distrital / Universidade do Minho.
- MATTOSO, J. (dir.) (1993): *História de Portugal. II: A Monarquia Feudal (1096-1480)*, Lisboa, Estampa.
- MOURE PENA, T. C. (2015): *Los monasterios benedictinos femeninos en Galicia en la Baja Edad Media: arquitectura y escultura monumental*, Santiago de Compostela. Tese de doutoramento inédita.
- PALLARES MÉNDEZ, M. C. / E. PORTELA SILVA (1971): *El bajo valle del Miño en los siglos XII y XIII. Economía agraria y estructura social*, Santiago de Compostela, Universidade.
- PALLARES MÉNDEZ, M. C. / E. PORTELA SILVA (1993): *De Galicia en la Edad Media. Sociedad, Espacio y Poder*, Santiago de Compostela, Xunta de Galicia.
- PÉREZ RODRÍGUEZ, F. J. (2008): *Mosteiros de Galicia na Idade Media (Séculos XII-XV). Guía histórica*, Ourense, Deputación Provincial / Fundación Caixa Galicia.
- PÉREZ RODRÍGUEZ, F. J. (2019): *Los monasterios del reino de Galicia entre 1075 y 1540: de la reforma gregoriana a la observante*, Santiago de Compostela. (Cuadernos de Estudios Gallegos, anexo nº 47, 2 vols.).
- PICHEL GOTÉRREZ, R. (2009): *Fundación e primeiros séculos do mosteiro bieito de Santo Estevo de Chouzán (sécs. IX-XIII)*, Noia, Toxosoutos.
- PORTELA SILVA, E. (1976): *La región del Obispado de Tuy en los siglos XII a XIV. Una sociedad en la expansión y en la crisis*, Santiago de Compostela, El Eco Franciscano.
- PORTUGALIAE Monumenta Historica. Inquisitiones*. Vol. I, fasc. I e II (1888). Academia das Ciências de Lisboa.
- PORTUGALIAE Monumenta Historica. Inquisitiones*. Vol. I, fasc. III (1891). Academia das Ciências de Lisboa.
- RECUERO ASTRAY, M. / M. GONZÁLEZ VÁZQUEZ / P. ROMERO PORTILLA (1998): *Documentos Medievales del Reino de Galicia: Alfonso VII (1116-1157)*, Santiago de Compostela, Xunta de Galicia.
- RECUERO ASTRAY, M. / P. ROMERO PORTILLA / M. A. RODRÍGUEZ PRIETO (2000): *Documentos Medievales del Reino de Galicia: Fernando II (1155-1188)*, Santiago de Compostela, Xunta de Galicia.
- RÍOS RODRÍGUEZ, Mª L. (1993): *As orixes do foro na Galicia medieval*, Santiago de Compostela, Universidade.
- RODRÍGUEZ NÚÑEZ, C. C. (1993): *Los conventos femeninos en Galicia. El papel de la mujer en la sociedad medieval*, Lugo, Deputación Provincial.
- SOUZA, B. VASCONCELOS (2016): *Ordens religiosas em Portugal. Das origens a Trento. Guia histórico*, Lisboa, Livros Horizonte.
- VAQUERO DÍAZ, M. B. (2004): «A xestión patrimonial do mosteiro de Celanova na Baixa Idade Media», *Semata*, 15, 223-236.
- VILA BOTANES, S. (2010): *A casa de Soutomaior*, Noia, Toxosoutos.

II. COLECCIÓN DOCUMENTAL

Constitúe o eixe deste volume a colección diplomática coñecida para os mosteiros de Santa Baia de Donas e Santa María de Tomiño.

Trátase dun total de 68 documentos dos que se presenta a transcripción íntegra e, complementarios a esta, os correspondentes índices antropónimo e topónimo. Reúne o primeiro a relación de persoas que os diferentes textos mencionan, con indicación para cada entrada de toda a información dispoñible conforme diferentes aspectos (acción documental, lugar de procedencia, cargo ou oficio, ou relacións de parentesco) e con remisión da forma actualizada do nome ás distintas variantes con que este aparece referido nos textos orixinais. O mesmo procedemento é o seguido para o índice topónimo, no que, nos casos en que esta puido ser localizada, se ofrece a identidade actual do lugar, acompañada cada referencia xeográfica coas diferentes variedades con que foran referidas na documentación.

Cronoloxicamente, a colección diplomática dos mosteiros de Donas e Tomiño abrangue un período de tres centurias e media. Ábrese esta co suposto privilexio real que marca a fundación do cenobio de Santa Baia en 1149, e recolle os diferentes diplomas conservados que ambas as casas emitiron ou dos que foron destinatarias durante o período da súa existencia, do que o derradeiro testemuño documental o constitúe o escrito número 47 desta colección, datado en 1453. Reprodúcense da mesma maneira os diversos documentos vinculados á xestión do haber dos mosteiros —xa por entón extintos— correspondentes á sé tudense, en canto que anexos á súa mesa capitular. Datados nun abano cronolóxico entre os anos 1464 e 1507, decidiuse a súa inclusión polo seu indubidable interese e a valiosa información que achegan a respecto dos bens de ambos os cenobios, a súa xestión e os tumultuosos acontecementos históricos que envolven a secuencia dos feitos.

Os documentos que componen esta colección teñen a súa orixe, de xeito maioritario, no Arquivo da Catedral de Tui, referido como ACT no aparato crí-

tico da edición textual. Cómpre identificar, entre os textos que a sé tudense custodia, aqueles correspondentes a pergameos orixinais, que, individualizados por mazos ou carpetas, son os seguintes:

Mazo 3: pergameos nº 24 [CD 1] e nº 25 [CD 13]

Mazo 5: pergameo nº 14 [CD 19]

Mazo 9: pergameo nº 24 [CD 51]

Mazo 10: pergameos nº 6 [CD 23-24-25-47] e nº 16 [CD 31-32-33]

Mazo 11: pergameo nº 3 [CD 7]

Mazo 12: pergameos nº 4 [CD 45], nº 14 [CD 43], nº 33 [CD 2] e nº 34-b [CD 36]

Mazo 13: pergameos nº 1 [CD 37], nº 19 [CD 40], nº 24 [CD 35] e nº 42 [CD 42]

Mazo 14: pergameos nº 8 [CD 18], nº 11 [CD 54], nº 27 [CD 41], nº 40 [CD 48], nº 42 [CD 3], nº 47 [CD 29], nº 48 [CD 39], nº 62 [CD 20], nº 68 [CD 21], nº 70 [CD 8], nº 77 [CD 9] e nº 84 [CD 16]

Unha segunda fonte arquivística dentro do ACT, que foi de fundamental relevancia pola serie de documentos nel transcritos, é nomeadamente o volume I do chamado *Libro Becerro*. Estes libros *Tombo* ou *Becerro* da Catedral de Tui, encomendados polo bispo D. Diego de Avellaneda —quen rexeu a diocese entre 1526 e 1537—, recollen a relación de privilexios e os inventarios de bens e apeos das propiedades do cabido, incluídas aquellas no territorio portugués outrora tudense. Este primeiro libro, o relevante para esta colección, compõe dun total de 370 follas de papel cunhas dimensións de 280 × 400 mm, encadernadas en pel con oito nervios, que recobre unha alma das cubertas en madeira, con peches de metal. Cunha letra de transición entre a gótica e a humanística, recolle unha ampla serie de documentos de importancia para o coñecemento dos dous mosteiros que carecen do resgado dos orixinais, perdidos entre tanto. Nos casos en que si se conservan os textos orixinais, de haber algunha diverxencia entre estes e a súa copia no *Becerro*, tal diferenza faise constar na transcripción.

De xeito adicional, inclúense na colección documental textos custodiados no Arquivo do Museo de Pontevedra (nomeadamente, os que contan co número 26 e 27 da colección) e no Arquivo da Catedral de Ourense (CD 22, procedente este do libro 6 do minutario do notario Estevo Pérez).

Cómpre indicar áinda a inclusión de documentos procedentes da colección documental —inédita ata o momento— dun dos maiores mosteiros da contor-

na: o cisterciense e masculino de Santa María de Oia. Da nómina de diplomas conservados desta casa no Archivo Histórico Nacional (AHN), na súa sección Clero Secular-Regular, foron incorporados a este volume os que aquí seguen:

- Carpeta 1797, doc. nº 3 [CD 5]
- Carpeta 1802, doc. nº 22 [CD 6]
- Carpeta 1804, doc. nº 15 [CD 10]
- Carpeta 1806, doc. nº 7 [CD 11]
- Carpeta 1819, doc. nº 15 [CD 14]
- Carpeta 1826, doc. nº 14 [CD 12 e 15]
- Carpeta 1830, doc. nº 4 [CD 17]
- Carpeta 1845, doc. nº 14 [CD 38]

A cronoloxía dos documentos, relativamente serodia, así como a tipoloxía e contido de cada un deles terán correspondencia na lingua da súa redacción. Son minoritarios, así, os elaborados en latín, cun total de 11 diplomas que abranguen os iniciais (CD 1 a 8) e, con posterioridade a esta data, unicamente aqueles directamente emanados da autoridade relixiosa (a saber, CD 12, 15 e 22).

Son, pola súa parte, unicamente dous os textos redactados en castelán que constan entre os conservados para as casas de Donas e Tomiño: respectivamente, a confirmación dos dereitos reais dos que viña disfrutando o mosteiro de Santa Baia por parte de Fernando IV en 1305 (CD 13) e a comunicación de cartas reais que recibe o cenobio de Santa María en 1406, que fai o nº 28 da colección documental.

Basta esta magra relación para deprender que foi o galego a lingua vernácula maioritariamente utilizada na redacción dos diferentes diplomas, entre os cales o primeiro exemplo ten a data de 1274 (CD 9).

Dada a condición fronteiriza do dominio de ambas as casas monásticas e os intereses destas aos dous lados da raia, a lingua portuguesa debeu de ter unha relevancia destacada dentro do conxunto documental, do que os textos conservados, porén, non semellan reflectir máis que unha mínima parte. Son moi escasos os documentos orixinais en portugués e unicamente dous, datados en 1437 (CD 36) e 1449 (CD 43), corresponden co período en que os mosteiros mantíñan a súa actividade —dado que o terceiro, CD 62, consiste nunha sentenza a respecto

dos bens de Tomiño após a incorporación deste á mesa capitular—. Esta infra-representación do portugués como lingua para a elaboración documental deriva, en boa medida, de que moitos documentos con orixe en Portugal só chegaron ao presente na forma da súa transcripción no *Libro Becerro*, que non foi fiel á que cómpre supor que foi a súa redacción orixinal, senón que resultaron claramente «galeguizados» na súa escrita —do que constitúe claro exemplo o documento CD 61—, se ben con reminiscencias dos modos e fonética portugueses (caso dos plurais en ‘-aes’ dos textos CD 43, 66 ou 68). Convén subliñar, no caso dos orixinais portugueses, o recurso, que semella xa plenamente consolidado, ás grafías ‘-nh-’ e ‘-lh-’.

Por último, cómpre apuntar nestes parágrafos as liñas mestras empregadas nas normas de transcripción. Na procura dun equilibrio entre o rigor e respecto ao texto orixinal e a posibilidade de consulta por parte do lector interesado e non especialista, realizouse unha edición de tipo interpretativo, na que se optou polo desenvolvemento de abreviaturas —marcadas sempre en cursiva para a súa distinción fronte ao texto orixinal, en redonda—, introducindo asemade os necesarios signos de puntuación e adecuando o uso de maiúsculas e minúsculas e acentos diacríticos, de ser o caso, para axudar á lectura e comprensión do contido documental. No que ao emprego de signos especiais respecta, optouse por trasladar á transcripción a representación dos caldeiróns que constaban no documento orixinal, dado que se considerou que estes evidenciaban a vontade expresa do escribán de reflectir unha determinada estrutura textual. Afecta esta observación, especificamente, aos documentos nºs 58, 60 e 62 da presente colección.

Ademais destes apuntamentos, na súa xeneralidade foron observados para esta transcripción os criterios e normas dispostos para tal efecto no proxecto *Gallaeciae Monumenta Historica*⁸⁸ do Consello da Cultura Galega.

⁸⁸ <http://gmh.consellodacultura.org/proxecto/normas/>

1

1149, abril, 23. Salamanca.

Privilexio de Afonso VII en que se outorga a Auria Belida a herdade de Santa Baia para a fundación dun mosteiro baixo a orde beneditina. Así mesmo, delimita o couto de que será titular o cenobio de Donas.

A'.- ACT, Pergameos, mazo 3, nº 24. Falso de fins do século XII. 530 × 385 mm. Latín, escr. carolina. Un único «conf» para cada unha das columnas.

B.- ACT, Pergameos, mazo 3, nº 25. Copiado na confirmación outorgada por Fernando IV en 1305, xuño, 1 (CD 13).

C>B.- ACT, Pergameos, mazo 5, nº 14. Copiado no traslado outorgado polo notario Estevo Afonso en 1351, xullo, 15 (CD 19) da confirmación outorgada por Fernando IV en 1305, xuño, 1 (CD 13). O notario realiza o traslado sobre a confirmación de Fernando IV, non sobre o falso atribuído a Afonso VII.

D>B.- ACT, Libro Becerro I, fols. 37v-38r. Copia simple da confirmación outorgada por Fernando IV en 1305, xuño, 1 (CD 13).

Ed.- RECUERO *et al. Documentos medievales del Reino de Galicia. Afonso VII*, doc. nº 123.

Documento falso: a escritura non pertence ao chanceler Hugo, e o escriba omite escribir sobre as dobreces e chega a incluír guíóns cando ten que partir unha palabra. O texto difire en dúas ocasións do correspondente á confirmación de 1305 e o seu traslado en 1351: *omnium hominum* por *hominum hominum; et heredum meorum* por *et omnium habendum in eorum*.

(*Christus monogrammaticus*) In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen. Sit presentibus et futuris hominibus manifestum quia ego Adefonsvs imperator Hispanie, una cum filiis meis Sancio et Fernando, uobis domine Aurebelide sanctimoniali sociisque uestris *sanctimonialibus* om-nibus que uobiscumque sunt et que uobiscumque morari uoluerint uobisque successuris in perpetuum omnem hereditatem quam habeo et que ad me pertinet in *Sancta Eula-lia*, que est in territorio de Morgadanos, et infra eius terminos pro salute anime mee et parentum meorum, ut ibi monasterium et locum in quo ducatis ordi-nem beati Benedicti statuatis voluntate spontanea dono. Dono inquam uobis quicquid habeo ibi in terris, in exitibus et ingressibus, in montibus, in aquis et pratis et pascuis et arboribus et insuper in

omnibus aliis rebus ad ipsam uillam pertinentibus quocumque loco eas potueritis inuenire vt autem in ipso loco uos et omnes res uestre secure et ni-chil timentes in perpetuum maneatis. Cauto uobis ipsam uillam predictam Sanctam Eulaliam per ipsos terminos suos ex una par-te per montem de Gereiso et inde quomodo descenditur ad riuum de Torno et exinde per riuum de Minor et inde ex alia parte per Caualuisco et exinde per illos oliuares et exinde usque ad riuum de Minor. Et quicumque istum cautum per malo faciendo intrauerit et illum diruperit [sic] pectet mille marabotinos [sic], et quicquid inde extraxerit in duplum eius domino restituat hanc hereditatem meam in prenominata uilla et infra eius terminos exi-stentem quam uobis domne Aurebelide et sociis uestris sanctimonialibus et uobis successuris dono in perpetuum possidebitis et omnia edicia que feceritis in ea libere et quiete absque omnium hominum⁸⁹ grauamine et facietis inde quicquid uolueritis absque mea et heredum meorum⁹⁰ et omnium aliorum hominum prohibitione et contradicto. Si quis uero in posterum de meo uel alieno genere huic meo facto contrarius uenerit et illud diruperit [sic] sit maledictus a Deo et in inferno cum Iuda proditore dapnatus [sic] nisi digne emendauerit et pectet regie parti mille marabotinos [sic] sicut superius scriptum et hereditatem uel quicquid inuase-rit duplatum restauret.

Facta carta Salamantice, VIII kalendas maii, Era I^a C^a LXXX^a VII^a, tertio mense post mortem imperatricis Berengarie. Predicto imperatore imperante in Toletu, Legione, Saragocia, Naiara, Castella, Galecia, Baecia, Almaria.

Ego Adefonsus imperator hanc cartam quam iussi fieri confirmo et manu mea roboro (*Signo*: signum imperatoris).

(1^a col.) Sancia infanta soror imperatoris conf.- *Sancius et Fernandus* filii imperatoris conf.- Petrus *Compostellanus archiepiscopus* conf.- *Berengarius Salamantinus episcopus*, conf.- *Martinus Auriensis episcopus* conf.- *Pelagius Tudensis episcopus* conf.

(2^a col.) Comes *Poncios mairdomus* imperatoris conf.- Comes *Ferrandus* de Galecia conf.- *Comes Amalricus* conf.- *Pelagius Curuus dominus* in terra Tudensi conf.- *Nunio Pedrez alferiz* imperatoris conf.

(3ª col.) Guter Fernandez conf.- *Fernandus Iohanis de Galecia* conf.- *Arias Caluus* conf.- *Melendus Fagian* conf.- *Lop Lopez de Carrione* conf.

Geraldus scriptor imperatoris per manum magistri Hugonis cancellarii scripsit et conf. (*Signo*).

⁸⁹ hominum hominum] na confirmación e copias posteriores.

⁹⁰ et omnium habendum in eorum] na confirmación e copias posteriores.

2

1152, novembro.

O abade de Santa María de Oia, Pedro Páez, doa ao seu sobriño Pedro Mídez unha herdade en Romariz, en Brandiriz, couto de Tomiño.

A.- ACT, Pergameos, mazo 12, nº 33. Orixinal, pergameo, 260 × 165 mm. Latín, escr. carolina.

In nomine Patris [et] Filii et Spiritus Sancti. Amen. Ego abbas Petrus Pelaiz tibi sobrino meo Petro Midiz, filio de germana mea Maior Pelaiz, do illam meam hereditatem que iacet in Romariz *et est in* uilla Brandiriz, in couto de Tomino, in Ripa Minei, quomodo expartet [sic] per uia de Prado *et colligit* leira de Luuiriz *et* leira de Pradanido quomodo expartet *per* riuulo de Tebra illum meum quinionem ubi illum potueris inuenire *et* Ragiale *et* Curugeira. Do tibi illam hereditatem quam comparaui de meos primos congermanos Petro Ordoniz *et* Gomez Ordoniz, ad quos dedi duos caballos, unum pretiatum in sexaginta modios *et* unum in decem morabitinos. Et quia ego te Petrum Midiz nutriui *et* docui legere *et* feci ordinare do tibi istam hereditatem ipso primo die quando cantaste missam nouam, tali pacto ut *per* unum annum post mortem meam cantes missas pro anima mea *et* deinde omnibus diebus uite tue habeas me in mente in orationibus missarum et in aliis orationibus tuis ut habeas eam in omnibus temporibus seculorum.

Si quis de parte mea siue de extranea contra hanc hereditatem ad irrumpendum uenire temptauerit maledicatur in perpetuum *et* insuper pectet tibi illam hereditatem dupplatam uel triplata *aut* quantum per te fuerit meliorata et domino terre CC^{os} solidos persoluat, *et* hec mea donatio semper incorrupta permaneat.

Facta donatio hereditatis in era M^a C^a nonagesima, mense nouember. Regnante imperatore domno Alfonso in Toleto *et* in Leione [sic]. Principe Toronii Pelagio Curuo. Episcopo domno Pelagio.

Ego abbas Petrus Pelaz tibi sobrino meo Petro Midiz hanc donationem hereditatis siue uenditionem propriis manibus roboro *et* confirmo (*Signo*) *et* do tibi osculum pacis *et* do tibi illam benedictionem qualem dedit Ysaac filio suo Iacob.

Petrus testes. Pelagius testes. Johannes testes.

Petrus qui notuit.

3

1199, agosto, 22.

Elvira Páez, con licenza da abadesa de Santa Baia de Donas, Maior Páez, outorga en testamento ao cabido de Tui as súas propiedades na vila de Mosende, por unha serie de prestacións a favor seu mentres viva.

A.- ACT. Pergameos, mazo 14, nº 42. Orix. 260 × 180 mm. Latín, escr. carolina. Un único «testis» para as tres testemuñas.

[...] facui que litteris ne traduntur cit [...]uentibus elabuntur. Iccirco ego Eluira Pelagi, per ma [...] et liçentiam abbatisse Sancte Eolalie, scilicet dominæ Maioris Pelagii, facio cartam testamenti [...]lis quod habeo in uilla quam uocitant Maosendi de Rege, ob remedium anime mee et parenti [...] tali tam pacto et condicione quod ipsi canonici redimant ipsam hereditatem de C^a XX^a [...] et in uita mea faciant mihi de ipsa canonica seruicium et honorem et dent mihi portionem [...] uenero ad ciuitatem. Et post mortem meam faciant per anima mea sicut per uno de canonicis. D [...] et concedo ipsis canonicis pro remedio anime mee et per beneficio et seruicio quod ab eis accipio desum acceptura ut habeant et possideant in pace in secula seculorum. Si quis tamen tam de mea parte quam de extranea contra hoc meum testamentum spontaneum ad irrumpendum uenerit, indignationem omnipotentis Dei incurrat, et uindictam cum aliis malefactoribus sentiat summi iudicis Ihesu Christi domno terre pectet D^{os} solidos et ipsam hereditatem canonicis in pace dimittat.

Facta carta testamenti sub era M^a CC^a XXX^a VII^a, et quotum XI^{mo} kalendis septembbris. Rege domno Alfonso Legione regnante. Episcopo domno Petro in Tuda. Decano domno Suerio Menendi.

Ego Eluira Pelagii hanc cartam t[es]tamenti propria manu roboro et confirmo.

Qui uiderunt et audierunt:

(1ª col.): Suerius Men[en]di, decanus, testis.- Johanes Petri, canonicus, testis.- Martinus Alfonsi, canonicus, testis. (Signo)

(2ª col.): Laurentius, qui notuit.

1199, agosto, 22.

Ouruana Muñiz, con outorgamento da abadesa de Santa Baia de Donas, Maior Páez, doa ao cabido de Tui a súa cuarta parte da vila de Rial ao tempo da súa morte; ata ese momento, cada cóengo ha de recibir un marabedí anual da dita herdade. A doante recibirá unha porción cando for a Tui e outras prestacións ao seu favor.

B.- ACT, Libro Becerro I, fols. 67v-68r. Copia simple do s. xvi. Na marxe dereita: «Donación de la quarta parte de la villa de Rial de casal de Nuno Manganelo».

Facta qui literis non traduntur cito emitibus iccirco ego, Ouruana Muniz, per mandatum et licentiam abbatisse Sancte Eolalie, scilicet domne Maioris Pelagii, facio cartam testamenti ecclesie Sancte Marie de Tuda de illa hereditate *quam habeo in uilla quam vocant Rial et leuat ipsa hereditas quartam partem totius uille cum suis terminis intus et foris casale scilicet de Nuno Manganella minus quarta, et fuit ipsa hereditas de conpara, quam comparauit pater meus de Fernando Solia. Do igitur eam et concedo ecclesie Sancte Marie de Tuda ob remedium anime mee et parentum meorum ita quod canonici habeant et possideant, tali tamen pacto quod in vita mea faciant mihi honorem de ipsa canonica et seruitium et dent inde mihi portionem quando venero ad ciuitatem, et faciant adniuersarium pro anima matris mee et percipient ipsi canonici //^{68-r}vnum morabitinum de ipsa hereditate singulis annis, et post mortem meam illud aniuersarum faciant mihi et habeant ipsam hereditatem libere et quiete in secula seculorum. Si quis uero tam de mea parte quam de extranea contra hoc meum testamentum spontaneum ad irrumpendum venerit indignationem omnipotentis Dei incurrat et uindictam cum aliis maledictoribus sentiat summi iudicis Ihesu Christi, et domino terre peccet D^{os} solidos, et ipsam hereditatem duplatam canonicis in pace dimitat.*

Facta carta testamenti sub era M^a CC^a XXX^a septima, et quotum XI° kalendas septembris. Rege domno Sancio regnante in Portugali; episcopo domno Petro in Tuda, decano domno Suerio Menendi.

Ego, Ouruana Muniz hanc cartam testamenti propria manu roboro et confirmo.

Qui viderunt et audierunt: Suerius Menendi, decanus; Johanes Petri, canonicus; Martinus Alfonsi, canonicus.

Laurentius, qui notuit.

5

1213, decembro, 19.

Fernando Fernández vende ao mosteiro de Santa María de Oia a metade da rotea de Gándara, como vai cercada e polos termos que se sinalan, por un prezo de 500 soldos, e recibe por robora un marabedí, un almorzo e un carneiro. Entre os persoeiros da data tópica indícase a abadesa de Tomiño Santia Sauagiriz.

A.- AHN, Clero Secular-Regular, Mosteiro de Santa María de Oia, carp. 1797, nº 3. Orixiнал, pergameo, 131 × 272 mm. Latín, escr. protogótica. Un único «testes» para as tres testemuñas.

Ref.- ÁVILA Y LA CUEVA, *Historia civil y eclesiástica de la ciudad de Tuy...*, t. 3, p. 186.

In Dei nomine.

Nouerint omnis tam presentes quam futuris quod ego, *Fernandus Fernandi facio carta uendiconis [sic] et testamenti monasterio Sancte Marie de Oya, de mea rotea de gandara que est super Lama Mala, quomodo est per circuitum uallata, et de tota altera mea gandara, quomodo diuiditur per suos marcos et términos directaneos et antiquos, cum exitibus siue in ab Aqua Lada usque ad fluum de Riuulo Couo. Concedo si quidem illam predicto monasterio per precio quod ab ipso monasterio recepi in quingentos solidos et pro remedio anime mee; et in robora recepi unum morabitinum et unum bonum prandium et etiam unum arietem, que tamen in simul nobis bene complacuit; et de precio nichil remansit per dare. Confirmo quod in predicto monastério iam dictam hereditatem per bona mea semper habere restitutam et in perpetuum firmiter possidendum. Si quis contra hoc factum meum uenire temptauerit Dei maledictionem habeat et meam, et ipsam hereditatem duplatam uel triplata monastério pariat et domino terre D^{os} solidos conponat.*

Facta *karta uendicionis et testamenti in era M^a CC^a LI^a, XIII° kalendas ianuarii.*

Ego, supra nominatus *Fernandus Fernandi*, qui hanc kartam iussi facere, manu mea propria roboro et confirmo.

Regnante rege domno Adefonso in Legione; epíscopo Tude domno Suerio; in Oya abbate Gundisaluus; Johane Gundeisalui tenebat Tebra; Johanes Nuniz Tariaes; Tominio, abbatissa Santia Sauarigiz; maiordomus in Tariaes; Petrus Saniz.

Qui presentes fuerunt et audierunt, Petrus.- Johanes.- Pelagius, testes. (Signo). Gundisaluus, qui notauit.

6

1266, xullo, 18. Tui.

Preito entre os mosteiros de Santa María de Oia e Santa María de Tomiño sobre o padroado e os dereitos de presentación de párroco correspondentes á igrexa de Santa Mariña do Rosal.

A.- AHN, Clero Secular-Regular, Mosteiro de Santa María de Oia, carp. 1802, nº 22. Orixinal, pergameo, 423 × 169 mm. Latín, escr. gótica. Ao volto: «Son dos poderes de la comunidad de Hoya y otro poder de la abadesa y [...] de Tomiño, con vna comision de el obispo de Tuy para con [...] a los dos monasterios en pleito que [...]ban sobre el patronato de iglesia de Rosal».

Ref.- SA, *El monacato en Galicia*, t. 2, p. 289.

Inseridos:

6.1

1266, abril, 9. Vilar de Mouros.

O arcediago de Tui don Estevo e o mestrescola don Pedro Afonso son designados xuíces árbitros polo bispo de Tui no preito entre os mosteiros de Tomiño e Oia sobre os dereitos de presentación da igrexa de Santa Mariña do Rosal.

B.- AHN, Clero Secular-Regular, Mosteiro de Santa María de Oia, carp. 1802, nº 22. Copia outorgada polo notario público de Tui, Antonio Domínguez, en 1266, xullo, 18 (CD 6).

6.2

1266, abril, 24. Oia.

O abade Paio e o convento de Oia designan a Xoán Eanes, monxe e celareiro do mosteiro, como o seu procurador no preito que manteñen co cenobio de Tomiño polos dereitos de presentación da igrexa de Santa Mariña do Rosal.

B.- AHN, Clero Secular-Regular, Mosteiro de Santa María de Oia, carp. 1802, nº 22. Copia outorgada polo notario público de Tui, Antonio Domínguez, en 1266, xullo, 18 (CD 6).

6.3

1266, abril, 24. Oia.

Ratificación do mosteiro de Oia das condicións en que se desenvolve o dito preito co mosteiro de Tomiño.

B.- AHN, Clero Secular-Regular, Mosteiro de Santa María de Oia, carp. 1802, nº 22. Copia outorgada polo notario público de Tui, Antonio Domínguez, en 1266, xullo, 18 (CD 6).

6.4

1266, abril, 26. Tomiño.

A abadesa María Páez e o convento de Tomiño designan a Afonso Pérez e Xoán Pérez, leigos, como os seus procuradores no preito que manteñen co mosteiro de Oia sobre os dereitos de presentación da igrexa do Rosal.

B.- AHN, Clero Secular-Regular, Mosteiro de Santa María de Oia, carp. 1802, nº 22. Copia outorgada polo notario público de Tui, Antonio Domínguez, en 1266, xullo, 18 (CD 6).

6.5

1266, abril, 26. Tui.

A abadesa e o convento de Tomiño expoñen ante os xuíces do proceso como lles corresponde o dereito de presentación e padroado sobre a igrexa do Rosal e piden que esixan ao mosteiro de Oia que lles permita continuar facéndoo.

B.- AHN, Clero Secular-Regular, Mosteiro de Santa María de Oia, carp. 1802, nº 22. Copia outorgada polo notario público de Tui, Antonio Domínguez, en 1266, xullo, 18 (CD 6).

6.6

1266, xullo, 17. Tomiño.

A abadesa María Páez e o convento de Tomiño designan a Diego Pérez, crego de coro da catedral de Tui, como o seu procurador no preito con Oia.

B.- AHN, Clero Secular-Regular, Mosteiro de Santa María de Oia, carp. 1802, nº 22. Copia outorgada polo notario público de Tui, Antonio Domínguez, en 1266, xullo, 18 (CD 6).

6.7

1266, xullo, 17. Oia.

O abade Paio e o convento de Oia comprométense a ratificar os acordos aos que chegue o seu procurador co mosteiro de Tomiño no preito que dirimían sobre os dereitos de presentación e padroado da igrexa do Rosal.

B.- AHN, Clero Secular-Regular, Mosteiro de Santa María de Oia, carp. 1802, nº 22. Copia outorgada polo notario público de Tui, Antonio Domínguez, en 1266, xullo, 18 (CD 6).

N[ouersit] vniuersi quod sub E^a M^a CCC^a IIII^a, VI° kalendas maii, dominus Stefanus Fernandi, archidiaconus, et dominus Petrus Alfonsi, magisterscola[rum T]udensis, receperunt litteras reuerendi patris domni Egidii, Tudensis episcopi, cuius tenor talis est.

[6.1 - 1266, abril, 9. Vilar de Mouros]

E permissione dom[ni Egidii], Tudensis episcopus, venerabilibus viris domno Stefano, archidiacono, et domno Petro Alfonsi, magistroscolarum Tudensis, [...] in anno, tam que super iure patronatus et super iure presentandi inter abbatissam et conuentum monasterii [de] Tuminno, ex una parte, et abbatem et conuentum monasterii de Oya, ex altera, uertitur coram nobis que quidem abbatissa de Tuminno dicunt sic habere et habere debere in ecclesiam Sancte Marine de Rosal, ubi commitamus sub districto precepto mandantes quatinus tam ipsam de plano et sine strepitu iudicii audiatis et eam fine debito decidatis. Partes autem debent super hoc comparere peremptorio coram uobis VI kalendas maii.

Data in ecclesia de Vilar de Mouros, Vº idus aprilis, sub E^a M^a CCC^a IIII^a.

[6 - 1266, xullo, 18. Tui]

Modo termino comparuit dominus Johanes, monachus et cellararius monasterii de Oya personaliter cum litteris procuratoris, quarum tenores tales sunt.

[6.2 – 1266, abril, 24. Oia]

Nouerint vniuersi quod nos, frater Pelagius, dictus abbas, et conuentus monasterii de Oya constituimus procuratorem nostrum Johanem Iohannis, monachum et cellararium nostrum, in causa seu causis qua uel quas abbatissa et conuentus monasterii de Tumino mouent seu mouere intendunt contra nos uel alios nomine nostro uel octoritate nostra, coram ven[er]abilibus viris domno Stefano, archidiacono, et domno Petro Alfonsi, magistroscolarum Tudensis, uel coram quocumque

alio iudice uel aliis iudicibus ubi competete seu competentibus super iure patronatus et super iure presentandi que abbatissa et conuentus monasterii de Tumino se dicent habere et habere debere in ecclesiam Sancte Marine de Rosal ad agendum, respondendum, deffendendum et ad prestandum in animas nostras iuramentum de ueritate dicenda seu cuiuslibet altius generis iuramentum et ad omnia alia faciendum que legitimus procurator debet facere in predictis, damus eidem cellarario supradicto potestatem constituendi seu substituendi in predicta causa seu predictis causis aliquis procuratorem uel procuratores loco sui quocienscumque si uisum fuerit expedire. Et promittimus nos habere ratione et firmum quicquid per predictum procuratorem nostrum uel substitutum ab eo factum fuerit in predictis. Et que nos, supradictus conuentus, sigillum proprium non habemus, non habere consueuimus in appositonem sigilli abbatis nostri in presenti procuratorio pro nobis et pro ipso abate nostro supradicto factam concedimus et approbamus. Et nos, predictus frater Pelagius, dictus abbas monasterii de Oya predicti, presenti procuratorio sigillum nostrum apposuimus per nobis et conuentum nostro predicto in testimonium huius rei.

Datum Oye, VIII° kalendas maii E^a M^a CCC^a IIII^a.

[6.3 – 1266, abril, 24. Oia]

Nouerint vniuersi quod nos, frater Pelagius, abbas, et conuentus monasterii de Oya, ratum et firmum habemus quicquid actum est inter nos et Johanem Moogo, prelatum ecclesie Sancte Marine de Rosal, ex una parte, et abbatissam et conuentum monasterii de Tuminno et Johanem Petri, dictum Menardum, ex altera, coram domno Egidio, Tudensis episcopo, in causa ipsius ecclesie supradicte. Iten ratum et firmum habemus quicquid actum fuerit in predictam causa coram venerabilibus viris domno Stefano, archidiacono, et domno Petro Alfonsi, magistriscolarum Tudensis, qui inter nos ex una parte et abbatissam et conuentum de Tuminio ex altera, dati sunt iudices delegati. In cuius rei testimonium nos, predictus abbas, presentem cedulam sigilli nostri munimine consignauimus. Et que nos, conuentus supradictus, sigillum proprium non habemus appositionem sigilli abbatis nostri predicti hic apposita pro ipso, et nobis in presenti cedula ratam et firmam habemus in testimonium huius rei.

Datum apud monasterium de Oya, VIII° kalendas maii, E^a M^a CCC^a IIII^a.

[6 - 1266, xullo, 18. Tui]

Deinde Iohanes Petri, laycus, comparuit per monasterio de Tuminno cum procuratorio in hunc modum.

[6.4 – 1266, abril, 26. Tomiño]

Nouerint vniuersi *quod* nos, Maria Pelagii, abbatissa, et conuentus monasterii de Tuminno, facimus et constituimus procuratores nostros Alfonsum Petri et Johanem Petri, laycos, latores siue latorem presentium quemlibet ipsorum in facta ita *quod* non sit potior *conditio* occupantis in *causam que* uertitur seu uerti speratur coram venerabilibus viris domno Stefano Fernandi, archidiacono, et domno Petro Alfonsi, magistroscolarum Tudensis, super iure patronatus et super iure presentandi clericum, *que* quidem iura dicimus nos habere uel habere debere in ecclesiam Sancte Marine de Rosal, inter nos, ex una parte, et abbatem et conuentum monasterii d'Oya ex altera, ad agendum, respondendum, excipendum, replicandum, narrandum et deffendendum et ad prestandum in animas nostras cuius nobisque generis *que* opus fuerit sacramentum et ad omnia et singulam faciendum *que* legitimi et ueri procuratores facere possunt et debent siue legitimus procurator facere potet et deuet, ratum et firmum habiture quicquid predictos procuratores uel eorum alterum procuratorem seu procuratoris officio gestum fuerit in permissis siue aliquo permissorum. Et ratum et firmum habemus quicquid actum est coram domno episcopo in hac carta et *que* actum fuerit coram iudicibus supradictis. Et *que* nos, conuentus, sigillum proprium non habemus, rogauiimus abbatissam nostram ut huic carte apponenter sigillum suum, in cuius rei testimonium ego, dicta abbatissa, per me et ad instantiam conuentus hanc patentem cartam sigilli mei munimine sigillaui.

Datum in Tumino, VI° kalendas maii, E^a M^a CCC^a IIII^a.

[6 - 1266, xullo, 18. Tui]

Deinde dictus Iohannes Petri, laycus, portex petitionem nomine monasterii de Tumino, que tal est.

[6.5 – 1266, abril, 26. Tui]

Coram uobis, venerabilibus uiris domno Stefano Fernandi, archidiacono, et domno Petro Alfonsi, magistroscolarum Tudensis, nos Maria Pelagii, abbatissa, et conuentus monasterii de Tumino, cum querimento de abbe et conuentu monasterii d'Oya ex eo quod impediunt nos habere libere ius patronatus in ecclesiam de Rosal et ius similiter presentandi uidelicet nec admitamento ad presentandum prelatum ad ecclesiam Sancte Marine de Rosal cum ecclesiam ipsam uacare contingit cum dictum monasterium in ipsam ecclesiam ius habeat patronatus et illi a quibus dictum ius patronatus monasterium nostrum habuit in possessione iuris uel quasi existerent patronatus vnum petimus per uos admitti ad presentandi prelatum ad ecclesiam memoratam et dictis abbatem et conuentum compesa ab impedimento huius modi, et quod permittant nos uti libere iure ad dictam ecclesiam presentandi, et Johanem Mõogo nuper in ipsam ecclesiam in nostrum peruiditum institutum ammoueri per uos uel carta ipsam seruari quod in tali casu cauetur in iure pro eo quod in sua institutione ad presentandum libere ad misse non fuimus ut patronae et protestamento de expensis et interesse super hoc factis et faciendis saluo iure etcetera. Et tunc predictus procurator monasterii d'Oya peciit indictias ad deliberandum et concesse fuerunt eidem XV dierum, uidelicet V^o idus maii, et si terminus ille in diem inciderit feriatam in sequenti preceditur que non fuerit feriata.

Actum Tude, E^a et quotum predictos, uidelicet VI° kalendas maii, in E^a Ma CCC^a IIII^a.

Per me, Antonium Dominici, publicum notarium iuratum Tudensis, qui permissis omnibus interfui et rogatus scripsi et in istis actis signum meum apposui in testimonium ueritatis.

[6 - 1266, xullo, 18. Tui]

Post hoc uero habitu tractatu de compositione inter partes ex parte abbatisse et conuentus predictam comparuit Didacus Petri, clericus cori Tudensis, cum procuratorio in hunc modum.

[6.6 – 1266, xullo, 17. Tomiño]

Nouerint vniuersi *quod* nos, Maria Pelagii, abbatissa, *et conuentus monasterii de Tumino* facimus *et constituimus* procuratorem nostrum Didacum Petri, clericum cori Tudensis, latorem presentium ad *conponendum in eam que uertitur coram venerabilibus uiris domno Stefano Fernandi, archidiacono, et domno Pero Alfonsi, magistroscolarum Tudensis*, super iure presentandi clericum, *quod quidem ius dicimus nos habere uel habere debere, in ecclesiam Sancte Marine de Rosal, inter nos, ex una parte, et abbatem et conuentum monasterii de Oya, ex altera, ratum et firmum quicquid per dictum procuratorem nostrum super hoc procuratoris officio gestum fuerit habitare.* Et *que* nos, conuentus, sigillum proprium non habemus, rogauimus abbatissam nostram ut *conponeret sigillum suum huic carte, in cuius rei testimonium ego, supradicta abbatissa, per me et ad instantia conuentus hanc patentem cartam sigilli mei munimine sigillaui.*

Datum in Tumino, XVI° kalendas augusti, E^a M^a CCC^a IIII^a.

[6 - 1266, xullo, 18. Tui]

Et supradictus Johanes Iohanis, monachus *et cellararius d'Oya*, comparuit per monasterio de Oya cum carta procuratorii, cuius carte tenor talis est.

[6.7 – 1266, xullo, 17. Oia]

Nouerint vniuersi tam presentes quam futuri *quod* nos, dominus Pelagius, abbas, *et conuentus d'Oya*, concedimus *et approbamus* compositionem quamcumque fecerit lator presentum Ihoanes Ihoanis, cellararius nostri, cum abbatissa de Tumino *et cum conuentum eiusdem loci super demanda quam ipse faciebant nobis super iure presentandi clericum ad ecclesiam Sancte Marine de Rosal, coram venerabilibus viris domno Stefano, archidiacono, et Petro Alfonsi, magistroscolarum Tudensis*, a reuerendo patre domino Egidio, Tudensis episcopo, in hac iudicibus delegatis, ratum habituri quicquid acte fuerit uel *compositum super hoc per eumdem.* Et *que* nos, conuentus, sigillum proprium non habemus, hanc cartam sigilli abbatis nostri munimine in huius rei testimonium fecimus communire.

Datum apud monasterium de Oya, XVI° kalendas augusti, E^a M^a CCC^a IIII^a.

[6 - 1266, xullo, 18. Tui]

Post hoc uero per predictos iudices facta fuit *compositio inter partes super iure presentandi, de quo erat questio inter partes ipsas pro ut in instrumen]tis ex inde [conf]ectis plenius continetur cui compositioni dominus Egidius, episcopus Tudensis, auctoritatem suam prestitit et consensum.*

Actum Tude, XV° kalendas augusti, E^a M^a CCC^a IIII^a.

Per me, Antonium Dominici, publicum notarium iuratum Tudensis, qui premissis omnibus interfui et rogatus scripsi et signum meum apposui in testimonium ueritatis (*signo*).

1269, outubro.

Testamento de Rodrigo Eans, cónego da Santa Cruz de Coimbra, no que se inclúe unha manda de cen soldos ao mosteiro de Santa María de Tomiño.

A.- ACT. Pergameos, mazo 11, nº 3. Orixinal, pergamo, 610 × 290 mm. Pergamo. Latín, escr. gótica. Moi borroso nos bordos e a consecuencia das dobreces; rotura na parte central inferior.

In nomine Patris et Filii et Spiritu Sancti, amen.

Nouerint vniuersi presentem scripturam inspecturi quod ego, Rodericus Iohannis, canonicus mo[nasterii] Sancte Crucis Colinbriensis compes mentis mee de concessione et licentia spirituali domni Johani, prioris, et conuentus monasterii eiusdem per ut [...] [...]uentis inde confeeris plenius continetur testamentum meum quod feceram de omnibus possessionibus et bonis meis que habebam in t [...] ante posessionem meam et de aliis mobilibus que habeo per licentiam d[ict]i prioris <et> conuento et ordino isto modo. In primis instituo mei hered [...] et esecutorem huius testamenti mei discretum uirum Gunsaluum Iohanis, canonicum Tudensis, fratrem meum, et releuo ipsum G[un]saluum Iohanis [...] meum

et heredem quod predictam institutionem et exsecutionem non [...]getur nec te-neatur ad aliquid aliud amplius persoluendum nisi [...] suffecerint bona mea nec ipse se ad aliquid amplius obbligat nec astringit, et rogo ipsum carissimum fratrem quod ip[sum] [...]se in exsecutionem huius testamenti facienda bene, sic ego habui me b [...] in facto suo ita [...]a det conse [...]tur inde prim [...] et ego non remaneam defraudatus, statuo itaque et facio et ordino testamentum meum isto modo qui sequitur. In primis ordino si decessero de hac egritudine qua in presen-tiarum artor mando cor[pore] meum ecclesie Tudensis. Item mando abbatii monas-terii Sancti Bartholomei coopertorum meum cum pegna. Iten mando ecclesie Tudensis predicte IIIIor marcas argenti per ad duas lanpadas, unam scilicet que ponatur ante corpus [...]lius sanctissimi confessores et aliam que ponatur coram ymagine ueri crucifixi. Item mando C [...] solidos me [...] quando [...] detuero sepelii per quibus canonici et clerici ipsius ecclesie eant [...]one in uesperis ad sepulturam meam co [...] per XXV dies. Item mando quintanam meam de Sandim cum omnibus iuribus et pertinen[tiis sui]s ecclesie Tudensis, exceptis mobili-bus [...] se [...] et fructibus omnibus ibi habitis et inuentis tempore mortis mea, et mando quod predictus Gunsaluus Iohanis, frater meus, [...]neat et p [...] [...]ne Tudii ecclesie ipsam quintana in tota uita sua, tali iude [...] conditione quod te-neatur conseruare bene domos, vineas et arbores et omnia alia qui ibi sunt, facta ita quod non deteriorentur tempore suo, et post mortem suam deuoluatur ipsa quintana libere in pace ad ecclesiam Tudensis. Item mando ecclesie Tudensis decre-tales meas et decretum meum groscitum per anima mea et per uno decreto quod habui ab ipsa ecclesia, et mando quod dominus Gunsaluus Iohanis, frater meus, teneat ipsos libros ab ipsa ecclesia in [tota] uita sua et quod in morte sua restituat eos ecclesie supradicte. Item ordino et mando quod dentur IIIIor marce argenti monas[teri] Sancte Crucis predicto, per ad duas lanpadas argenteas faciendas et ponendas, unam scilicet ante martires et aliam [...] altare beate Marie et Sancte Crucis. Item mando quod restituatur ipsi monasterio decretum magnum et diges-tum netus et briuarium magnum et liber orationum maior, q [...] cum tabulis et [...] et s [...] Gaufredi et libelius et au [...] in iure canonico et mulus pussus et mula similiter pussa et liber similiter historiarum scolasticarum et quod restetua-tur ecclesie Sancte Marie de Leyrena illud uas argenteum magnum et latum et planum et quod datur ibi unum uestimentum de pan [...] cum subali, cum bono manipulo et cum bona stola sine casula, ad celebrandum missa de Sancta Maria.

Item mando ipsi ecclesie de Leyrena Montem Rotundum cum omnibus iuribus et pertinentiis suis et cum mobilibus qui ibi sunt. Item mando cauaturam meam cum plumacio monasterio Sancte Crucis. Item mando X liberi Legionensis ad faciendum capellam meam de Sabadin. Item mando [...] mas meas de Geela et hereditatem meam de Senerey et hereditatem que fuit regalenga, quod ego emi de domno Roderico Pelagii de Valadares in Sabadin, et omnes terras et possessiones quas adquisui in termino de Monzon et in terminis eius ecclesie Sancti Saluatoris de Sabadin, tali uidelicet conditione quod de fructibus in parum possessionum fiat ibi una capella in honore beate et gloriose senper uirginis Marie, qua senper assignetur aliquis capellanus spetialis per prouidentiam et ordinationem abbatis ipsius monasterii de Sabadin, qui celebret cotidie honeste in ipsa capella per anima mea et patris et matris mee, et fratrem meorum et omnium aliorum qui ibi bene fecerint et cui prouidentur ex fructibus dictarum possessionum in uite necessariis competentur et si forte abbas ipsius loci qui [...] fuerit et negligens fuerit uel remissus uolo et mando quod [...] consanguinei mei proprinqui ores ex parte matris mee habeant potestatem accipiendi ipsas possessiones omnes quas ego mando ipsi monasterio de Sabadin et assignent eas ali [...] capellane idoneo qui celebret cotidie ibi missam donet abbas ipsius monasterii prestet securetatem de hoc ad in [...] do. Item mando quod Martinus Iohanis, frater meus, abeat medietatem fructus et parum azeniarum in uita sua, post qua dicta capella [...] constructa et post mortem ipsius Marti[ni] Iohanis deuoluatur ipsa medietas fructus azeniarum ad supradictam capellam liber et [in] p[ace]. Item mando totam aliam hereditatem quod habeo in Geela propter azenias Genali, filie Sancie Garsie de Olapiis, cum omnibus mobilibus et semouentibus qui ibi sunt, et mando quod teneret eam in uita sua et post mortem suam ipsa hereditas deuoluatur ad ecclesiam Tudensis si ipsa non suscepereit sobolem de matrimonio legitimo uel etiam si suscepereit et infra etatem legitimam decesserit ipsa [...] Item mando monasterio Sancti Saluatoris de Ganfey illas duas pezas de hereditate quas adquisui iuxta Valentiam, scilicet unam de Johanino de Thayum et aliam de Laurentio Iohanis dicto Pegario. Iten mando monasterio de Tumino C solidos Legionenses. Item mando quod restituatur monasterio de Oya una peza de illa vinea que iacet in illa senara de Sandin contra octeyrum de Aluano, in fundo iuxta caminum et iuxta aquam, quantum inuentum fuerit per bonos homines quod suum est. Item mando quod omnes fructus et omnes res mobiles et omnia animalia omnium possessionum

mearum retinentur et uendetur si necessari fuerit ad complendum omnia ista qui superius sunt expressa et ad soluendum debita mea. Et mando quod nec hereditas aliqua nonque aliquid aliud restituatur alieni donet soluantur debita mea ad plenum et facta fuerit capella superius nominata. Item mando quod requiratur Iohannes Pelagii d[...] Marfo, qui fuit maiordomus domni Fernandi, archidiaconi Tudensis et fiat ea emenda de eo quod dixerit per iuramentum quod ego s [...] d[e] beo et mando quod si aparueret aliquis qui dicat quod ego aliquid sibi debeo et iuret [...] debeo sibi et quod nunqua inde aliquid habuit et fiat ei emenda [...] facultas fuerit. Item mando quod dentur C solidos Legionensis Michaeli [...] de Sabadin, dicto Chico, uel filiis eius per malo quod [ego] sibi feci. I[tem m]ando CC solidos Legionensis filiis uel heredibus Petri Roderici, militis de Barueyta, quem iam morauis et morabetur in Castella, quos m [...] et. Item mando dari septem morabitinos Burgalenses cuidam hos[picio] meo de Palentia uel heredibus de quodam hospicio suo in quo ego moratus fui, quod hospitium est in illa platea que precedet [...]ali judeorum uersus mercatum uetus p[... hos]pici[um] q [...] ex parte dextra et ille hospes fuit sedim quod [...] [...] de illis qui dicuntur de Fontibus et si non pess [...] scip [...] d [...] per [...] eius. Item mando uxori et filiis Stephani Guilelmi [...]atis III morabitinos, quos habui ab ea [liña e media ilexible por doblez no pergamo]. Item mando domum meam de Valina, quod fiat inde hospytale pauperum et mando quod ponantur ibi vu [...] singulis [...]tencis et singulis plumaciis et s[ingulis] fet [...] per ad p [...] et seruiatur domus ipsam per anima illorum quos ego dampnificaui et offendii quibus non facis foci. Et mando quod istud testamentum ua[le]at [...] aliud. Item debeo Johani Ua [...]lo de P [...] neyra XXV libras s [...] Item debeo domno Stephano de Monte Rotundo XVIII libras et debeo soldadas man[ci]piis qui ste [...] [...] mecum [Mont]e Rotundo et mando quod soluantur eas sold[adas] de mobilibus ipsius loci. Item mando clienti[bus] meis scilicet Roderico CL [solidos] Legionensis et Johani C solidos Legionensis et Petro Friaz de Parietibus Rubeis LXX solidos Legionensis. Iten mando Stephanie Roderi[ci] CC solidos Legionensis et mando ipsa Stephanie Roderici ganatum meum de Sandin. Iten mando monasterio Sancte Crucis Colinbriensis duos anulos aureos, unum cum lapide et mar [...]do et alium cum valays. Item mando ipsi monasterio Sancte Crucis unum breuiarium missale et duos salterios et unum re [...]rium paruum. Item mando Stephanie Roderici cupam minorem cum [...] que est in Sandin et cum medietatem p [...] Item mando gentili tres

modios de pane de V^e modios [sic] quas mihi debet Martinus Iohanis de Geela de [...] eniis et to [...] panem quod habeo in ipsa uilla, excepto pane que conparaui, et mando ei utensilia et [mo]bilia [...] se mo [...] in ipsa domo de Geela, excepto ipso pa [...] conpara, et mando Stephanie Roderici vineam [...] ndi qua [eg]o plantau iuxta quintanam meam de Sandin [...] et eam totam et bene excolat et seruet et elo [...] eat eam [in ui]ta sua et post mortem suam deuoluo [...] ad quintanam de Sandin ab ecclesia Tudensis [...] re hereditario libere possidenda per ut superius est [ex]pressum. Item mando Mi [...] Alfonsi L solidos et [...] Item mando domno Didaco, clero chori Tudensis, L solidos. Et omnia alia si que de bo[ni]s me[is ...] Gunsalui Iohanis, fratriis mei, et heredis arbitrio [...] pondencia.

[...] hoc apud Hospit [...] octobere, E^a M^a CCC^a VII^a.

[...] us, Fernando Afonsi, canonico Tud[ensi...] monasterii Sancti Bartholomei; Laurentio [...] de [Va]lentia; Stephano Martini, clero de Vilar [...] Sancio de Thayum; Petrus Fernandⁱ de Parietibus Rubeis; Martino Laurentii, clero de Valentia; Johane Sacco; Petro Petri de Gosende. Domno [...] archidiacono, magistro Aldam; Fernando Alf[onsi ...] Roderici, canonicis Tudensis; domno Didaco, clero chori eiusdem.

Ego, [... Io]hanis, publicus notarius Tudensis, rogatus et sup[plicatus] Roderico [Io]hanis his omnia supradicta [...] scripsi et signum meum apposui in testimonium ueritatis qui ta(Signo)lis est.

8

1274, agosto, 24.

Testamento de Rama Fernández de Sobrada, no que deixa ao mosteiro de Santa María de Tomiño unha manda por valor de cen soldos.

A.- ACT, Pergameos, mazo 14, nº 70. Orixinal, pergameo, 550 × 250 mm. Latín, escr. gótica. Moi deteriorado especialmente nas marxes esquerda e inferior, o que impide a lectura de boa parte do documento.

Ref.- IGLESIAS ALMEIDA: «El monasterio de Santa María de Tomiño», p. 79.

In Dei nomine, amen.

Hoc est testamentum *quod* facit domna Rama Fernandi de Sobrada. In primis mandat corporem et animam domino [...] et beate uirgem Marie et elegit sepulturam suam apud ecclesiam Sancte Marie Tudensis; mandat ecclesie Sancte Marie Tudensis *quod* anniuersario suo suum quinionem casalis de Souto *quod* habet in Tameeyga cum frontibus suis, et hereditatem de Sama, et faciant per ipsum quinionem et per ipsam hereditatem anniersarium quantum magis value [...] Sancti Saluatoris de Cepaaes XXX solidos per suum quinion [...]tatis *qua* habeo in Portugalia, et similiter [...] Sancte Marine de [...]ya alios XXX solidos, et similiter Sancti Martini de F [...] alios XXX solidos alfonsinorum. Item mandat *quod* per panem et per vinum *quod* [...] in Sobrada [...] *quod* faciant ei facere dare bo [...] nam per cessyonem de sob [...] diebus. Et hoc mandat q [...] donus Stephanus, archidiaconus, et Suerius Fer [...] *quod* eas [...]sum fuerit et hoc faciant per panem [...]dus s [...]. Item mandat filio suo Arie Pelagii terciam partem de quanto herdamento habet ex parte patri sui et matris sue per multo seruicio *quod* ei [...] fecit et per multo algo et uestire *quod* de illo habuit et ip [...] sibi dedit et uadat ad totum suum quinionem de aliis duabus [...] fratibus suis. Item mandat monasterio de Tumino C solidos alfonsinorum. Item mandat facere⁹¹ cartam de canbio fratri suo domno Stephano, archidiacono Tudensis, de hereditate sua de Out [...] per alia *qua* ei [...] archidiaconus supradictus in Lamas, et mandat *quod* unum almudem de pane *quod* dant per illam hereditatem suam de Autimes in regalengo *quod* persoluant illam per aliam de Lamas senper. Item mandat Martino Iohanis, confessor suo, suum mantum et suam garuadynam. Iten mandat Maiora [sic] Alfonsi unam juuencam meliorem de illis que abebant in Sancti Gildi et alias que ibi anbulatur Johane Arie et Petro [...] Iten mandat Tharasie Arie unum bouem [...] qui [...] so [...] *qua* uenit de Portugalia. Item mando ecclesie Sancti Saluatoris [Pena]furada suum quamdem qui ei acciderint de gan [...] de Sobrada. Item man[do] [...] facit exe [...]tores suas istius testamenti et fr [...]s suas domnum Se [...] archidiaconum et domnum Suerum si [...] in omnia tempora. Et si po [...] per no [...] de iste anno e compleant, e si non potuerint complire per istum nouum, et complente et persoluente totam suam mandam et [...] nouum de alio [...] io propria uentura. Et mandat *quod* filii sui non filiae tali [...] *quod* usque supra dicte mande sit plene per salutem, et manda [...]iam suum lectum gus [...]ntum

⁹¹ (ilexible)] riscado.

sicut uieret secum ecclesie Sancte Marie Tudensis. Iten mandat suas maiestades et sortelias monasterio de Tumino, si illas [de]mandauerint. Iten constituit et fecit heredes suis in omnibus aliis boni [...] et filios suos, et quod uadant ad [...] ea tam in uillis [quam in m]ontibus et in fontibus q[...] fuer [...] sui noluerint cum ea per [...].

Facto testamento VIII° kalendas setenbrii, sub era M^a CCC^a XII^a.

Item mandat Maiora Alfonsi quod teneat galiatum quod mandat Petro Arie et Johane Arie, et quod nullus filius nec alius fili et aliud sibi. Item mandat ipsam Maiora Afonsi medietatem de lino quod habet in Portugalia et [...] sext [...] de pane. Item mandat et rogat filios suos quod concedant hoc testamentum pro benedictione sua, et mandat quod omnibus [...] canbeatur hoc testamentum et quod filis sui non uadant contra [...] Item mandat domino Rodesindo, filio suo, pro benedictione sua et s [...] pena benedicionis sue quod non paret male [...] paret vni nepti sui [...] Petri, illud quod ei legauit patri suis in Uila Aluete.

[Qui presen]tes fuerunt: Martinus Iohanis, dictus Abbas, clericus cori Tudensis, [...] Iohanes Petri [...] buldus, [...] Iohanis de Maya, Pe [...] Johanes Fernandi de Sobrada, [...] de Souto [...] de Moymenta et alii plures.

Ego, Pelagius, notarius juratus Tudensis, omnibus supradictis interfuit et ro[g]atus pro[pria ...] scripsi et signum meum apposui in testimonium [verita]tis [...] quod tale (Signo) est.

9

1274, setembro, 14. Baiona.

Martiño Fernández de Pousadela doa a Elvira Gómez, abadesa do mosteiro de Santa María de Tomiño, e ao seu convento a metade dunha casa en Baiona, como deixara ditaminado a nai do oferente. Recibirá en compensación, durante o tempo da súa vida, 21 cuarteiróns de pan, a metade en millo e a metade en cebada.

A.- ACT, Pergameos, mazo 14, nº 77. Orixinal, pergameo, 170 × 140 mm. Galego, escr. gótica.

Ed.- IGLESIAS ALMEIDA: «El monasterio de Santa María de Tomiño», p. 97.

Iglesias Almeida data o documento nos ditos día e mes do ano 1275.

Saban quan[tos es]ta carta uiren que eu, Martin Fernandez de Pousadela, fillo de Fernan Aanes e de Maria Fernandez que foron, por min e por miña uoz, a uós dona Eluira Gomez, abadessa de Tumino, e ao conuento desse miísmo logar, dou e por sempre outorgo quanto dereyto eu auia ou auer pudiria en meya d'una casa que foy de miña madre, que iaz en Bayona, que se departe con a outra meya casa que é de Fernan Perez, dito Quexxada, e da outra parte iaz cabo da casa que foy de Maria Çota. Dou a uós a dita meya casa porque ia en outro tempo a miña madre a uós dera essa meya casa por sua alma, e eu ora a uós outorgoa e renusço todo dereyto e toda eyxeyçon que nunca contra isto uos possa demandar. E por isto descer a min en miña uida en veenye uun quarteyro de pan, o meyo de millo e o meyo de ceueyra. E aiades uós e toda uossa uoz isto que de suso dito e, que a uós outorguey assi como diz encima. May se alguien do meu linage assi como do alleo contra isto quiser passar seia maldito e ao señor da terra por pea peyte D soldos e a carta fique en sua reuor.

Feyta a carta en Bayona, XIIIII dias de setembre, era M^a CCC^a XII^a quotum.

Testemoias, Sueyro Soarez de Tebra; Joan Fernandez, dito Santiagues, moordomo de Tumino; Martin Martinez, fillo de Martin Rascado.

Eu, Fernan Uidal, por mandado de Vidal Dominguez, notario publico del rey en Bayona e eno Val de Miñor, esta carta escriui e soo testimúia.

Eu, Vidal Dominguez, notario plubico [sic] del rey (*Signo*) en Bayona e eno Val de Miñor, in isto presente fuy e por meu mandado Fernan Uidal esta carta escriueu e eu meu sinal hi pugi.

10

1274, decembro, 1.

Testamento de Xoán Moogo, prelado da igrexa de Santa Mariña do Rosal. Deixa ao mosteiro de Santa María de Tomiño os seus bens en Vilachá, xunto coa metade dun muíño e dous bois, así como unha viña e unha leira para a sancristanía do mosteiro.

A.- AHN, Clero Secular-Regular, Mosteiro de Santa María de Oia, carp. 1804, nº 15. Orixinal, pergameo. 435 × 200 mm. Galego, escr. gótica.

Ed.- PALLARES MÉNDEZ e PORTELA SILVA: *El bajo valle del Miño en los siglos XII y XIII*, pp. 122-123.

[Era] M CCC XII, en dia de kaendas dezenbras.

Cunuzuda causa seja a *quantos* esta carta uiren *que* eu, don Johane Moogo Costanzo, prelado de Santa Marina de Rossal, *cun* toda mina fala *e* *cun* toda mina memoria, fazo meu testamento *que* seja outorgado despos ma morte. En primeyramente dou a mina alma a Deus, *e* mando meu corpo ao moesteyro de Santa Maria d'Oya, *e* mando cunmigo a esse moesteyro toda mina herdade *e* chantados *e* casas *e* uinas, a monte *e* a fonte, *quantas* ey en Marzan *e* en Sandian *e* en Fornelos *e* en todos seus terminos, saluo ende o regaengo *que* foy do rey, *que* foy de ma madre, *que* dou a meus sobrinos *e* a minas sobrinas, en tal *condizon* *que* o conuento de Santa Maria d'Oya fazan cada ano por dia de Pascoa hua boa pitanza por mina alma *por* aquisto *que* lis eu dou. *E* mando a Johane Eanes, celareyro d'Oya, *quanto* ey ena villa de Thauagon, monte *e* fonte, en tal *condizon* *que* elle logre todo en toda sua uida, *e* a sua morte deo por mina alma *e* pola sua hu el uir *que* ben sera, *e* el deo aa tal pleyto *que* den ende cada ano duas liuras de çera aa mayestade de Sancta Maria de Thomino, *e* mando ao dicto celareyro cubas *e* arcas *e* huu boy, *e* uacas *e* cabras *e* todas outras couzas mobilis *que* eu ey en Villa Chaa. *E* mando ao dicto moesteyro de Sancta Maria d'Oya a mia cuba con o vino *que* se [sic] en Marzan, *e* a arca con o triigo, *e* outra arca *que* se en casa de Fernan Pelaez de Sandian *cun* millo, saluo ende o millo *que* mando dar, *e* hua cuba *que* teno en Fornelos, *e* *que* mi fazan logo hua pitanza por mina alma, *e* por diuida *que* eu deuo ao dicto moesteyro. *E* mando ao moesteyro de Sancta Maria de Thomino todo meu herdamento *e* vinhas *e* casas, *quantas* ey en Villa Chaa, *e* meo de huu moyno *que* y ey, *e* o outro meo mando a meus parentes *que* y son erdeyros en esse moyno, *e* mando aa sancresthayna de Thomino aquella mina vina *que* chaman de Bouza, *que* foy de Pedro Chapel, *e* as minas leyras da erdade *que* yazen en Barro, *que* foron de Gunzina Zebola. *E* mando ao quinon *que* eu tiue de Sancta Marina de Rosal os boys *e* as uacas *e* as cabras *e* os porcos *e* as voontades *e* o pan, *quanto* ey en esta casa de Rosal, por muyto ben *que* logrey desse quinon, quantum de Sancta Marina de Rosal, *e* pagen ende o dizimo ao arcidiagoo *e* as soldadas aos manzebos *e* VI buzios de pan a Affonso *e* a Salvador por soldada desse ano *que* ya foy. *E* mando a Vidal Senandez *e* Afonso Senandez, seu hirmao, *e* a Fernan Pelaez de Sandian *e* a seu hirmao Joham Pelaez de Marzan dous⁹² buzios de millo daquel *que* teno en casa de Fernan Pelaez de Sandian, *e* mando a Johane

⁹² dous] repetido.

Eanes, meu sobrino, tres buzios desse millo, e a Miguel Iohanes, seu hirmao, mea de hua poldra que ey cun Johan Piliteyro. E mando en outra parte a Sancta Maria de Thomino dous boys que andan en Villa Chaa e a arca mayor que y se, e meu leyro e mea cozodra que y se en Villa Chaa. E mando a meu sobrino Joham Fernandez de Villa Chaa huu boy desses que y andam e hua uaca e dous quarteyros de millo desse de Villa Chaa, e mando a meu sobrino Domingos Iohanes e a seu hirmao Lourenzo hua uaca dessas que andam en cas Domingos Iohanes, e mando a Martin Iohanes, seu hirmao, hun sesteyro de millo e duas cabras, e mando a Maria Truytina, mia sobrina, huu sesteiro de millo e hua youenca desse de Villa Chaa, e mando a todos los clérigos preuedos de Rossal dous⁹³ buzios de millo do que se en cas Fernan Pelaez de Sandian, e a Pedro Moogo e a Migeel Moogo senillos buzios desse millo de Sandian, e mando a Duram Pelaez, clérigo do bispo, X soldos, e a Joham Fernandez Gauino XX soldos, e mando ao moesteyro d'Oya mea de hua egua que ey cun elle por pam que allí deuia, e mando a dona Guuzina de Marzan o meu boy e a mia vaca que anda en sua casa, e a Johane Eanes, meu sobrino, hua youenca que y anda, e a Mayor Iohanes de Tuy XX soldos. E rogo polo amor de Deus meu sobrino Johane Eanes, zelareyro d'Oya, que faza coprir [sic] toda esta mia manda, e que el seja recadador de todas las mas diuidas e pagador das outras que eu deuo e de todas estas mas mandas.

Desto foron testemoyas Pedro Domingez, alcayde da Garda, e Pedro Malado, e frey Martino de Martin, e Johan de Mauia e Johane Moogo e Esteuoo Garcia e Fernan Cao e Migeel Moongo e Paay Perez e Pedro Perez de Parada e Doraan de Ferreyra e Fernan Perez, capelam da Garda.

Eu, Johane Eanes, notario jurado da Garda, presente fui e a rogo do dicto don Johane Moogo esta manda escriui e meu sinal puge en ella, que tal est (*Signo*).

E eu, don Johane Moogo, confessome e outorgo que mi deue Pedro Fernandez Beyzudo da Garda e sua moller Mayor Perez LXX^aV libras d'alfonsiis, e Pedro Domingiz da Garda e sua moller Marina Iohanes XXVI libras d'alfonsis, e Joham Pelaez da Porta e sua moller dona Sancha IIII libras e Johane Eanes do Azouge, e sua moller Mayor Perez LV soldos e medeo, e Joham Fernandez do Caruallo de Thauagon CC soldos e o mays que lli deue quitoull por sua alma.

E confessou que diuia elle a Johan Piliteyro XX soldos, ao arcidiago don Esteuoo XXX^aVI soldos de vino, e en outra parte XXX^a VII soldos e medeo de procura-

⁹³ dous] repetido.

zon, e a Mayor Iohanes de Tuy X soldos, e a Johane Eanes do Azouge XIIIII soldos, e a Pedro Malado Pequeno L soldos, e a Vidal Senandez VII soldos.

11

1274, decembro, 31. Baiona.

A abadesa Urraca Suárez e o convento de Santa Baia de Donas venden por un prezo de mil soldos ao abade e convento de Oia as propiedades en Vilarino (Baíña, Baiona) que lles deixara un monxe deste mosteiro.

A.- AHN, Clero Secular-Regular, Mosteiro de Santa María de Oia, carp. 1806, nº 7. Orix. pergameno, 147 × 159 mm. Galego, escr. gótica. Ao dorso: «Villarino. Era de 1312. Carta de venta de las heredades de lugar de Villarino en termino de Bayona, en la feligresia de Villaryno y de Voyna».

[*Cu*]nusçuda cousa seia a *quantos* esta carta uiren e oyren *que* eu, dona Orraca Soarez, abbadessa do moesteyro de Sancta Vaya das Donas, en senbra con o coñuento desse miismo lugar, a uós don Lourenço, abbaide d'Oya, e ao conuento desse miismo lugar vendemos e outorgamos *quanta* herdade e herdamento e vinas e chantado auemos en Vilarino, cabo de Bayona, *que* est en friiguesia de a ygreia de Vahina, quanto hi nós auemos, *que* fuy de Domingo Michel de Bayona, *que* a nós deu Fernan Moogo, dito Pisom, uosso frade *que* fuy. Damos a uós quanto hi auemos eno dito lugar de Villarino de parte de Fernan Moogo deuandito, por mil soldos de dineiros blancos alffonsinos, *que* a nós ben pagastes, e agiades uós e toda uossa uoz isto *que* a uós uendemos para sempre. Mays se alguen ueer assi da nossa parte como da estranea que *contra* esta carta quiser passar a yra de deus agia e a nossa maldiçon, e ao señor da terra por pea peyte CC morabedis, e a carta fique en sua reuor.

Reynante en Castela e en Leon rey don Affonso, bispo en Tuy don Nuno, principe en Toroño don Joan Fernandez. Feyta a carta en Bayona, II dias ante kalendas janeyras.

Testemoyas, Joan Miguelez, capellam do moesteyro de Sancta Uaya; Joan Martinez, clérigo de Belzar; Joan Fernandez de Sigiriz; Vicente Periz, genrro de Martino Breton de Bayona.

Eu, Fernan Uidal, clérigo de Bayona, por mandado de Vidal Dominguez, notario plubico [sic] del rey en Bayona e eno val de Miñor, esta carta escriui.

Eu, Vidal Dominguez, notario plubico del rey en Bayona e eno val de Miñor a esto presente fuy e por máao do Fernan Uidal esta carta escreueu e eu meu sinal hi pugi (*Signo*).

12

1293, agosto, 23. Tui.

Xoán Sueiro, arcediago de Tui, no nome do bispo don Xoán, confirma a Martiño Pérez como crego da igrexa de Santa María de Silva na parte dos dereitos de presentación que dependía de Santa María de Oia, e indica como aos mosteiros do Salvador de Ganfei e Santa María de Tomiño correspondía así mesmo cadansúa décima parte dos dereitos.

B.- AHN, Clero Secular-Regular, Mosteiro de Santa María de Oia, carp. 1826, nº 14. Latín.
Traslado outorgado por Guillerme Xulián, notario apostólico, en 1334, maio, 1 (CD 15).

Notuit vniuersi quod vacante ecclesia Sancte Marie de Cornes de Silua per morte Domenici Petri, quodam rectoris eiusdem, exceptis jude duabus decimis quarum duarum decimarum jus patronatus ad monasteria de Tuminho et de Ganffey dinoscunt pertinere, ego Johanes Sugerii, archidiaconus Tudensis reuerendi patris domni Johanis, Dei gratia eiudem episcopi bicarius ipsam de ecclesiam de Cornes de Silua, exceptis predictis duabus decimis de Tuminho et de Ganffey ad presentationem abbatis et conuentus monasterii Sancte Marie de Oya, Martino Petri presbitero confero et ipsius instituo de eadem inuestiens enim de dicta ecclesia presbiterum in cuius rei testimonium eidem Martino Petri concessso hanc patentem cartam sigilli mei pendantis minimine roboratam.

Actum Tude decimo kalendis septenbri, era M^a CCC^a XXXI^a.

13

1305, xuño, 1. Medina del Campo.

Privilexio de Fernando IV no que se confirma o couto outorgado ao mosteiro de Santa Baia de Donas por Afonso VII.

A.- ACT, Pergameos, mazo 3, nº 25. Orix. 515 × 380 mm. Castelán, escr. gótica. Moi deteriorado, con rotos na parte central.

B.- ACT, Pergameos, mazo 5, nº 14. Inserto no traslado outorgado polo notario Estevo Afonso en 1351, xullo, 15 (CD 20)

C>B.- ACT, Libro Becerro I, fols. 273v-274r. Copia simple do s. xvi.

Sublíñase o texto suprido mediante o traslado de 1351.

Sepan quantos esta carta uieren como yo don Fernando, por la gracia de Dios rey de Castiella, de Leon, de Toledo, de Gallizia, de Seuilla, de Cordoua, de Murcia, de Jahan, del Algaue [sic] e señor de Mollina, vi una carta de don Alffonsso, e[npe]rador de España, fecha en esta guisa:

[*Insire o privilexio de Afonso VII polo que se outorga o couto ao mosteiro de Santa Baia de Donas, datado en 1149, abril, 22 (CD 1)].*

E yo, sobredicho rey don Fernando, por fazer bem e merced a la abadessa e al conuento deste monasterio de Santa Olalla de Morganes et porque me embiaron dezir que los merinos que andan en la tierra e otros omes fijosdalgo que lles entran a pousar en el monesterio e en los sus terminos e les fazen y muchos daños e muchos males en guysa que se les astraga todo lo que an. E porque ellas rueguen a Dios cada dia por la mi vida e por la mi salut et otrossi por el alma del rey don Sancho mio padre que Dios perdone, otorgoles e confirmoles esta carta desta merçed que les hizo el enperador, et mando que lles vala e les sea guardada en todo assi como en ella dize e como les mejor fue guardada en tiempo de los otros reyes onde yo uengo. Et defiendo firmemiente que adelantado nen merinos nin otro óme ninguno non sea osado de les posar [sic] en su monesterio nin en los sus terminos contra su uoluntad, ca qualquier que llo feziesse pechar-me-ya en pena

mill morauedis de moneda nueua, e a la abbadessa e al conuento todo el daño e menoscabo que por ende recibiessen doblado. Et por que esto sea firme e estable mandamosles dar esta carta sellada con nuestro seollo de plomo.

Fecha en Medina del Campo, primero dia del mes de junio, era de mill e trezientos e quarenta e tres annos.

Yo Pero Afonso la fiz escriuir por mandado del rey en el año onzeno que el rey don Fernando regno.

Gl. Gonçalues. Pero Gomez. Ferrnan Peres. Sancho cantor Astoricensis.

14

1314, febreiro, 25. Santa Baia de Donas.

Sentenza do preito entre os mosteiro de Santa María de Oia e Santa Baia de Donas sobre as loitosas e outros dereitos que percibir do lugar de Godón (Panxón). Ditamínase que sexan vasalos do mosteiro de Oia, ao que han de pagar as loitosas, se ben Donas mantén rendas e dereitos sobre as propiedades que nel ten.

A.- AHN, Clero Secular-Regular, Mosteiro de Santa María de Oia, ca. 1819, nº 15. Orixinal, pergameo, 520 x 136 mm. Galego, escr. gótica.

In Dei nomine, amen.

Conosuda cousa seja a todos *quantos* este estrumento [*de*] sentença viren como en presenza de min, *Johan Perez*, notario del rey ēno Val de Miñor, e das *testemoias* que adeante som scriptas, contendia e preito fosse entre dom frey *Pero*, abade do moesteiro de *Sancta Maria d'Oya*, e frey *Duran Moniz*, prior, e frey *Pero Duranez*, çellareyro, e frey *Françisco Minguez* do dito moesteiro, por sy e por seu conuento, da húa parte, et dona *Maria Gonçaluez*, abbadessa do moesteiro de *Sancta Vaya* das Donas, e *Aldonça Pelaez*, çellareyra, e *Tareyga Ferrandez*, e outras donas desse moesteiro, e *Steuão Perez*, procurador desse moesteiro, por sy e pollo conuento do dito moesteiro de *Sancta Vaya*, da outra; sobre razon de loytosas e doutras couzas que perteesçian ao senorio dūus homees que [...] eno couto de *Pangon*, eno lugar hu chaman agro de *Godom*, o qual agro foy de dona *Orraca Ramirez*; dizendo os

ditos abbade e munges d'Oya que os ditos homees que morauan eno logar e agro do Godon e todollos outros que y moraren d'aqui en deante que som e deuen seer seus uassallos e fazerlle uassallagen como a senhores, por razon do couto e do senhorio real que he seu e do dito moesteiro d'Oya, et que por esta razon que dauan a el as loytosas e todallas outras couzas que perteesçen a senhorio real dos ditos homees que moraran ou morauan ou morarán des aqui adiante eno dito lugar e agro de Godom. E as ditas abbadessa e donas e o seu procurador sobredito, dizendo que os ditos homees que morauan ou moraren d'aqui en deante eno dito lugar e agro de Godon, que eran e deuin seer seus uassallos, por razon que o dito agro de Godon est seu e de seu moesteiro, que llo mandara a dita dona Orraca Ramirez, et que era benfeytado, et de mays dizian que a dita Orraca Ramirez afforara o dito agro a Pero Perez da Faueiga e a sua uoz, so condiçon que o dito Pero Perez fosse seu uassallo e lli pagasse a loytosa e lli desse outras rendas sabudas, segundo he conteudo en plazo do afforamento, e que por esta razon que as loytosas dos homees que morauan ou moraren des aqui en deante eno dito lugar que som e deuen seer suas de dereyto. E os ditos abbade e munges dizian que se o dito Pero Perez fezer plazo alguun sobre sy ou sobre sua uoz que lle aguardasse moy ben segundo era conteudo en seu plazo, mays que por esta razon que se non tallia que o dito Pero Perez e todollos outros que moram ou moraren d'aqui adeante eno dito lugar e agro que non façan foro e seruiço a elles e a seu moesteiro segundo fazen os outros uassallos que moran eno couto de Pangon, assy das loytosas como de todallas outras couzas que perteesçe a senhorio real. Et ditas moytas razões da huna e da outra parte as ditas partes de seu plazer e da sua uoontade fallaran por seu j[uiz] aruidro Pero de Quins, que todallas couzas que el mandasse sobre esta razon [...]do conpoendo, julgando que as partes esteuessem por aquello que elle mandadosse [...]a de mill marabedis, e en caber. E o dito Pero de Quins, seendo presente, reçebeu o preito en sy, segundo comoo os tais preitos fallaran por seu juez, et assinoou tempo aas partes a que fossem ant'el, e el aueria consello con homees boos e julgaria aquello que achasse por dereyto. E ao tempo que lles pos o dito Pero de Quins e as ditas partes ueeron perante el et ditas moytas razões da huna e da outra parte. E a preito contestado o dito Pero de Quins, seendo en lugar de julgar e as partes presentes e pidindo sentença, o dito Pero de Quins, uistas as razões que dizian as ditas partes e uisto o plazo do dito afforamento que fezerom ao dito Pero Perez, e auendo consello con homées boos presentada, mandou julgando que o dito Pero Perez e

tolollos outros que moran ou moraren d'aqui en deante eno dito logar e agro de Gondon ou en parte dello que seyam uassallos dos ditos abbade e conuento do moesteiro de Sancta Maria d'Oya, e lli paguen as loytosas e todallas outras que perteescen a sennorio real e lli faça seruiço e uassalagen assy como lli fazen os outros seus uassallos e couteyros que moran no dito couto de Pangon e todo o senorio est seu, dos ditos abbade e conuento por priuilegios e por marcos e diuisões, et que a dita abbadessa de Sancta Vaya e seu conuento aiam suas rendas e suas ençenssorias do dito lugar e agro e todallas outras cousas a que alli obrigou o dito Pero Perez que llas conpla e llas aguarde, segundo est conteudo no plazo do dito afforamento. Et esto que seja firme e stauil para sempre entre as partes sobreditas, so a pea sobredita. A qual sentença dada, as partes a receberon, et pidiu a min, notario sobredito, o dito abbade este strumento de dito preito e sentença.

Que presentes foron e som testemoias: Ruy Martinez, coongo de Tuy; Ruy Gonçaluez, clérigo e cura de Sancta Vaya; Johan Eanes de Moynhos, juiz de Miñor; Gonçalo Pelaez de Marraço, Affonso Perez de Moldes, scudeyros; Domingo Perez, Johan Fernandez, homees do dito abbade d'Oya; Steuo Simões, e outros.

Eu, Johan Perez, notario sobredito, a todas estas cousas e a cada huna de ellas fuy presente.

E este estromento en mina presenza figi escreuer da parte do dito moesteiro de Sancta Vaya, vinte e cinqo dias do mes de feuereiro, era de mil e CCC (*Signo*) e cinquenta e douos anos, e en elle pugi meu nome e meu sinal, que tal este.

15

1334, maio, 1. Tui.

Martiño Pérez, crego da igrexa de Santa María de Cornes, previo requerimento dos vigairos do bispo de Tui don Rodrigo, mostra o título que o acredita na súa condición.

A.- AHN, Clero Secular-Regular, Mosteiro de Santa María de Oia, carp. 1826, nº 14. Orixinal, pergameo, 252 × 246 mm. Latín, escr. gótica.

Nouersit vniuersi *quod* nos, Guido Guidonis, archidyaconus de Minhor in eccllesia Tudensis, et Aymericus Hugonis, vicarii generales reuerendi in *Christo patris domni Roderici*, Dei gratia episcopi Tudensis, in remotis agentis fecimus concertari omnes rectores ecclesiarum parrochialium ad dictam ciuitatem Tudensis, vt certa die comparerent coram nobis ad docendum de titulis suarum ecclesiarum quibus in eis siruant instituti ac eius inuestiri adueniente *quod dicto termino videlicet XV die post festum Pasche proximo preteritum Martinus Petri*, rector ecclesie Sancte Marie de Cornes de Silua, eiusdem dyocesis Tudensis comparuit coram nobis et ostendit ac nos certos fecit de titulo ecclesie sue *predicte Sancte Marie de Silua*, quem eidem concesserat *domnus Johanes Sugerii*, archidyaconus de Montes de eccllesia Tudensis ac *vicarius generalis bone memorie domni Johanis*, *quodam episcopi Tudensis* habens super hec speciale mandatum, cuius tituli tenor talis erat.

Insire unha carta do arcediago Xoán Sueiro na que se nomea crego da igrexa a Martiño Pérez en 1293, agosto, 23 (CD 12).

Qui titulus *per nos inspectus in sigillo nobis suspectus apparuit prima facie propter ipsius aliqualem fractionem tunc ante prefatus Martinus Petri per juramentum proprium allegavit et asseruit *quod predictum sigillum fregerat* quidam qui ipsum persequebatur capitali adduxit et notarium qui dictum instrumentum fecerat ac nichilominus testes fidedignos preduxit qui *predicte collationi se presentes affuisse asseruerunt corporaliter prestito juramento* quibus premissis ac diligenter examinatis visis *quod literis quibus fuerint ad omnis factos ordines premotus* quos cuia dicte sue ecclesie requirit inuenimus ipsum fore canonice institutum qua *dictam predictus Martinus Petri*, timens de amissione tituli seu beneficii prefaci humiliter a nobis petuir sibi dari litteram nostrorum sigillorum minimine commitamus, in quorum omnium testimonium nos, prefacti vicarii eidem istam litteram concessimus cum nostris sigillis pendentibus roboratam. Et vt hec de dubium non vertant prefati vicarii mandauerunt mihi notario infrascripto *quod de predictis omnibus eidem Martino Petri conficerem publicum instrumentum*.*

Actum Tude, anno domini Mº CCCº XXXIIIIº, prima die mensis mayi.

Presentibus venerabilibus viris Aria Petri, archidyacono de Montibus in eccllesia Tudensis, Alfonso Sudarii, clerocho chorii Tudensis, testibus ad premissa vocatis et rogatis.

Ego uero Guillelmus Julianus, clericus Lemonicensis dyocesis auctoritate apostolica tabellion publicus predictis omnibus presens fui et recepi ac in formam publicam redegi et vna cum sigillis dictorum vicariorum signum meum apposui consuetuu[m] (*Signo*).

16

1345, decembro, 28.

A abadesa Constanza González e o convento de Santa María de Tomiño aforan a Domingo Pérez de Vilar de Mato, a súa muller María Eanes e unha voz todas as propiedades do mosteiro en Cabanelas, por unha renda sisa de tres cuarteiróns de pan e outras prestacións.

A.- ACT, Pergameos, mazo 14, nº 84. Orixinal, pergameo, 230 × 130 mm. Galego, escr. gótica.

Cit.- IGLESIAS ALMEIDA, «El monasterio de Santa María de Tomiño», p. 80.

Iglesias Almeida data o documento o 27 de decembro de 1335.

Saban quantos est'estrumento viren como nós, dona Constança Gonçalez, abbadesa do mosteyro de Tomino, damos a foro a uos \Maria⁹⁴ Johans, uosa muller,/ Domingo Perez do Uillar do Mato e a uosa moller, Maria Johanes, e hun filo uoso ou filla que de cada hun de uós deçender, ese noso casall⁹⁵ que ho noso mosteyro hauemos en Cabanelas, que chaman de Corall, a tall preito e so taall [sic] condiçao que uós e a pesoa despos o labredes been, por tal gisa que non mingue por migua de bo lauor, e nos dades en cada hun ano por renda çisa tres quarteiros de pan de sigunda, e por foros de cada hun ano hun cabrito e húa regeifa dun caramyn de farña triga por dia de Pascua, e uós e a pesoa despos traxerdes todo per [sic] uosa custa a noso mosteyro, e seerdes vasallos e obedientes a nós e a nosos mandados, e non nos mouades outro senon e contra nos nen contra os nosos dereyatos, e nós enpararuos sigund'a nosa pose. E quallquer das partes⁹⁶ que

⁹⁴ Maria] riscado.

⁹⁵ q] riscado.

⁹⁶ Trazo sobre o p.

isto pasar *e non* ha gardar que lle peyte L morabedis a parte hagardante, *e iste*⁹⁷ estromento fique estauill.

Feyto cytimo XX e VIII dias de dezembro, era de mill e CCC e oyntenta e tres anos.

Testimoias: Lourenço do Tellado; Fernan Perez do Ribeiro; Johan Lourenço; Fernan Dominguez e outros.

[*E e*]u Vycente Perez, (*Signo*) notario da Tebra e dos coutos de Tominyo e de Barantes e Aloya a [*e*]st[*o*] presente foy, este stormento [*sic*] en meya presençā [...] poyge meu nome e meu sylal [*sic*] que e tal.

17

1347 [maio, 10 p.]. Santa Baia de Donas.

O notario de Baiona, Gonzalo Fernández, a pedimento das partes, redacta a carta de permuta efectuada entre os mosteiros de Santa María de Oia e Santa Baia de Donas, pola que este último recibe bens en Mañufe e outorga, en troca, a Oia herdades en Friáns.

A.- AHN, Clero Secular-Regular, Mosteiro de Santa María de Oia, ca. 1830, nº 4. Orixinal, pergameo, 325 × 299 mm. Galego, escr. gótica. Ao dorso: «Trueque y cambio que hizo don Alonso, abbad de Oya, con doña Constança Vaasquez, abbadesa de Santa Vaya. El monasterio dio todas las heredades que tenia en la filegresia de S. Vicente, qu'es en las cortiñas de Moyños, por las herdades, viñas y chantados de Faffianes, filegresia de Santa Maria y San Salvador de Tebra»

Inserido:

17.1

1347, maio, 10. Santa Baia de Donas.

⁹⁷ (ilexible)] riscado.

O abade Afonso e o convento de Santa María de Oia pidan ao notario de Baiona que dea escrituras de permuta á abadesa Constanza Vázquez e ao convento do mosteiro de Santa Baia de Donas, polo que este recibe herdades en Mañufe en troques doutras en Friáns (Santa María e San Salvador de Tebra).

B.- AHN, Clero Secular-Regular. Mosteiro de Santa María de Oia, ca. 1830, nº 4. Copia autenticada feita polo notario público Gonzalo Fernández en 1347, [maio, 3 p.]

17.2

1347, [maio, 10 p.]

Permuta de bens entre os mosteiros de Santa Baia de Donas e Santa María de Oia, no que este cede ao primeiro diversas herdades en Fafiáns (Santa María e San Salvador de Tebra) e recibe en compensación outras en Mañufe.

B.- AHN, Clero Secular-Regular. Mosteiro de Santa María de Oia, ca. 1830, nº 4. Copia autenticada feita polo notario público Gonzalo Fernández en 1347, [maio, 3 p.]

Eno nome de deus, amen. Sabeam quantos este estormento viren *que* ena era de mill e trezentos e oyenta e cinco anos, em presença de min, Gonçaluo Fernandez, notario publico jurado por el rey em Bayona de Miñor e em seu alfoz, e das testemoias *que* adeante som escritas, seendo eno moesteyro de Sancta Uaya das Donas, [*que*] he eno ual de Miñor, dona Costança Vaasquez, abbadessa do dito moesteyro e o conuento d[*ess*]e lugar, et estando y frey Esteuoo, frade e confessio do moesteyro de Sancta Maria d'Oya, fillo de Pero Martinez, notario [*que*] foy de Tebra, et dito frey [Esteuoo] mostrou e fez leer por min, dito notario, aa dita abbadessa e conuento huna carta de dom frey Affomso, abbade do dito moesteyro d'Oya e do conuento dese lugar, feito em papel, aberta e seellada em costa de dous seellos dos ditos abbade e conuento, segundo por ela parecia, da qual carta o tenor dela este a tal:

[17.1 – 1347, [maio, 10 p.]]

Johan Fernandez, notario publico da villa de Bayona, ou outro *qualquer notario* a que esta nossa carta for mostrada, a vida e saude uos dé deus grata. Nós, frey Affonss, abbaide e conuento do moesteyro de Sancta Maria de Oya, para nós queriamos, rogamosuos e mandamosvos que façades cartas destantes, as mays fortes, mays firmes que poderdes ontre nós e Costança Vaasquez, abbadessa e donas do moesteyro de Santa Uaya, de todas las herdades, a monte e a fonte, que compramos enas Cortinas, frigesia de Sam Vicente de Mañuffe, as quaes herdades foron de Steuão Perez de Santa Uaya, por outras herdades, viña e chantados, a monte e a fonte, que foron de Moor Perez, filha que foy de Pero Garcia de Tebra, as quaes viña e herdades e chantados iazen em Faffians, frigesia de Santa Maria de Tebra e de Sam Salvador. As quaes cartas uós e cada huun de uós faredes segundo uos mandou frey Rodrigo, nosso frade, portador desta carta, et nós fazendoas como dito he, nós las auemos por firmes e por estauilles para todo sempre, so obligamento de nossos beens. Et que esto seia certo e non ueena depoys em duiida nós, sobreditos abbaide et conuento, mandamosuos ende esta nossa carta acerra e seelada dos nossos seelos em costa.

Dada ēno dito moesteyro, dez dias do mes de mayo, era de mill e trezentos e oyteenta e cinco anos.

[17 - 1347 [p. maio, 10]. Santa Baia de Donas.]

Et liuda a dita carta, o dito frey Rodrigo, por nume [*de si e por la*] uoz dos ditos abbaide e convento do dito moesteyro de Santa Maria d'Oya, et a dita abbadessa e convento do dito moesteyro de Santa Uaya, por nume de sy e por la uoz do dito moesteyro, mandaron e rogaron a min, dito notario, que fezesse ontre elles duas cartas de canbea em esta guisa.

[17.2 – 1347, [maio, 10 p.]]

Sabean quantos esta carta viren que esta he a canbea que he feyta ontre nós, frey Rodrigo, frade de dito moesteyro de Santa Maria d'Oya, por nome e uoz do dito monesteyro, da huma parte, et dona Costança Uaasquez, abbadessa do moes-

teiro de Santa Uaya e o conuento desse lugar, por nume e uoz de sy e do dito moesteiro, da outra. Conuen a saber: eu, dito frey Rodrigo, por nume e uoz dos ditos abbade e conuento do dito moesteyro d'Oya, dou e para sempre outorgo em canb[ea] a uós, sobredita dona abadessa, e ao conuento do dito moesteiro de Santa Uaya e aa uoz do dito moesteyro, toda a herdade e herdamento, uoz e derecho, a monte e a fonte *que* o dito moesteyro, abbade e conuento d'Oya, e eu em seu nume, auemos ēna frigesia de Sam Viçente de Mañuffe, que iaze ēnas cortiñas de Muyños, que eu, dito frey Rodrigo, coprey a Domingo Esteuez da Deuesa, fillo de Steuão Perez de Santa Uaya que foy, as quaes herdade e herdamento foy do dito Steuão Perez de Santa Uaya, segundo que a dita compra se conten em huna carta de compra e de uenda que a min fez e outorgou o dito Domingo Esteuez por Gonçalo Fernandez, notario sobredito, a qual carta a uós dou. Et a qual canbea de herdade e herdamento, uoz e derecho uos dou con todas suas pertinças e dereitos, entradas e saydas para todo sempre. Et que façades toda uossa voentade da dita canbea, assy como de nossos bēes propios para todo sempre. Et nós, ditas dona abadessa e conuento, por esta canbea que uós, dito frey Rodrigo, a nós dades por nume e uoz do dito abade e conuento, damos e para sempre outorgamos a uós, dito frey Rodrigo, e a uoz do dito moesteiro d'Oya, todas las herdades, viña e chantadas, a monte e a fonte, que nos auemos em Faffiāes, frigesia de Santa Maria e de Sam Salvador de Tebra, que foron de Moor Perez, filla que foy de Pero García de Tebra e de dona Aldonça, e touquinegra que foy do dito nosso moesteiro, as quaes herdades, viña e chantados, a monte a fonte uos damos e outorgamos para todo sempre con todas suas pertiinças e dereitos, entradas e seydas, et que uós e o dito abade e conuento e a uoz do dito moesteiro d'Oya façades da dita canbea e bēes sobreditos toda uossas uoentades para todo sempre, assy como de uossos bēes propios. Et feytas e outorgadas as ditas canbeas segundo dito he, as ditas partes e cada hūa delas se toueron por contentos e por entregos das ditas canbeas, segundo dito he. Et demays outorgaron as ditas partes que se anparasse hūu a outra, con os bēes e canbea que assy he feyta e dada e outorgada de quenquer que la demandasse e enbargasse por todos seus bēes que as ditas partes para esto obligaron. Et demays outorgaron que qualquier das partes que contra esto ueesse e o non comprisse nen agardasse segundo dito he, que peytasse por pena aa outra parte que o comprisse e agardasse quinentos morabedis desta moneda blanca. Et para assy compriren, as ditas partes obligaron seus bēes e mandaron a min, dito

notario, que fezesse desto dous stormentos tal hūu como o outro, partidas por a.b.c., e desse a cada hūa das partes, hūu dos quæs he este do dito frey Rodrigo.

[17 - 1347 [p. maio, 10]. Santa Baia de Donas]

Esto foy ēno dito moesteiro, era e dia sobreditas.

Testemoias que a esto foron presentes: Pero Esteuez, clérigo, e reitor da igleia de Balíña; frey Lourenço, munge do dito moesteiro, yrmão do dito frey Rodrigo, Domingo Perez, falageyro, morador em Burgeyra d'Oya, e Steuão Iohanes de Villanoua, couto do dito mosteiro de Santa Uaya, e Iohan Tobias, ome deste dito notario.

(Signo) E eu, Gonçaluo Fernandez, notario sobredito, a esto que dito he, presente fui en este estormento scriui e em el meu nome e meu sinal y puge, que tal he, em testimoyo de uerdade.

18

1350, febreiro, 19. Santa María de Tomiño.

A abadesa María Arias e o convento de Santa Baia de Donas aforan ao escudeiro Álvaro González, á súa muller, María Lourenzo, e a díusas voces todas as propiedades do mosteiro en Fragoso, así como as restantes propiedades que o mosteiro recibira de Alda González, quen fora monxa nel. Han de satisfacer por renda, anualmente, cinco libras de brancas e un milleiro de sardiñas.

A.- ACT, Pergameos, mazo 14, nº 8. Orixinal, pergameo, 235 × 195 mm. Galego, escr. gótica. Quirógrafo: ABC

Era de mill e trezentos e oytenta e oyto anos, dez e noue dias de feureiro. Coñescam todos quantos esta carta viren como nós, dona Maria Aras, abbadessa do moosteiro de Santa Vaya das Donas, e o convento desse lugar, seendo ajuntadas por canpāa tanguda como he nosso custume, por nós e por la uoz do dito moes-teiro, damos e outorgamos a foro a uós Aluar Gonçalez, scudeyro, fillo de Gonça-

lo García do Canadelo, caualleiro que foy, e a uossa moller, Maria Lourenço, e a duas pessôas qual o postromeiro de uós nomear a seu finamento, todas las viñas, herdades e herdamentos e casas e coutos, deuesas e chantadas que nós auemos de derecho em Fragoso e en outros quaesquer lugares que os nós aiamos por parte e herança de Alda Gonçalez, que fuy mungia do dito moesteiro, e yrmãa do dito Gonçalo García, uosso padre. E esto uos damos por tal pleito e so tal condiçon que uós e as ditas pessôas lauredes ben todo esto que dito he, e aproueytedes en tal gisa que non perezca por mingoa de lauor, e que dedes en cada hūu ano a nós e aa uoz do dito moesteiro por lo primeiro dia de kalendas janeyras cinco liuras de blancas e hūu milleyro de sardinas. E a uosso saymento de uós sobreditos e das ditas pessôas deue ficar a nós e ao dito moesteyro todo esto que uos assy damos afforo, liure e quite sem embargo ninhum. E entre tanto que uos anparamos e deffendamos con este foro de qualquer que uos lo embargar ou demandar por los bēes do dito moesteiro, que uos para esto obligamos. E eu, dito Aluar Gonçalez, por min e por la dita miña moller, que non esta presente, e por las ditas pessôas recebo de uós, sobreditas dona abbadessa e convento, o dito foro e bēes sobreditos por lo pleito e foro sobreditos, e outorgo a comprir e gardar quanto en esta carta diz, por todos meus bēes que uos para esto obligo. E qualquier de nós las partes que contra esto ueer e o non comprir nen a gardar aa outra parte que o comprir⁹⁸ e o gardar peyte por pena duzentos morabedis de blancos e sua demanda non ualla e esta carta fique firme en sua rouor.

E para o assy compriren, as ditas partes obligaron seus bēes e mandaron a min, Gonçaluo Fernandez, notario de iusso scripto, que fezesse desto duas cartas partidas por a.b.c., das quaes he esta da dita abadessa e convento.

Feyta a carta ēno dito moesteiro, era e dia sobreditos.

Testemorias que presentes foron a esto: Johām Pineiro, escudeyro; Domingo Abbade, clérigo capelan do dito moesteiro; e Gião Fernandez de Arçaman; e Afonso Perez da Curugeira, moradores ēnos coutos do dito moesteiro; e Martin Dominguez de Canadelo, e outros.

(Signo) E eu, Gonçaluo Fernandez, notario publico jurado por el rey en Bayona de Miñor e en seu alfoz, a esto que dito he presente fui e esta carta scriui por mandado e outorgamento das ditas partes, e en ella meu nome e meu sinal y puge que tal he.

⁹⁸ que o comprir] repetido.

19

1351, xullo, 15. Baiona

Traslado do privilexio de Fernando IV no que confirma ao mosteiro de Santa Baia de Donas o outorgamento do couto outorgado por Afonso VI (documento falso que inclúe).

A.- ACT, mazo 5, nº 14. Orixinal, pergameo, 220 × 570 mm. Galego, escr. gótica.

O traslado faise sobre a confirmación de Fernando IV, como demostra o feito de que ambos os dous transcriban «et omnia edificia que feceritis in ea lliberre et quiete absque *hominum hominum* grauamine» fronte ao «*omnium hominum*» do falso de Afonso VII.

Era de mill e CCC^a e oyteenta e IX^a anos, XV dias de julio. Sabeam todos que en presenza de min, Steuo Afonso, notario publico jurado del rey ña villa de Bayona de Miñor e en seu termino, estando ña villa de Bayona ñas cassas que foron de Fernan Domingues Perto, e outrosy estando y Rodrigo Esteues, juyz, e Steuo Afonso e Steuo Peres, justiza, e húa peça dos omes boos da dita villa, dona Miçí'Ares, abadesa do moesteyro das Donas de Santa Vaya do Val de Miñor, e outras munias do dito moesteyro, ellas con ella e ella con ellas, mostraron e fezeron leer por min dito notario e perante este juiz e justicas e omes boos da dita villa hũu priuilegio del rey don Fernando, escrito en pulgameo e seillado dñu seollo de plumo e con fios de seda uermellos et brancos e uerdes e ialdes segundo que por elle parescía de que o teor atal he, e qual logo y foy leudo e mostrado:

Insire o documento de Afonso VII de 1149, abril, 22, no que se outorga o couto ao mosteiro de Santa Baia de Donas (CD 1).

Insire o privilexio de Fernando IV de 1305, xuño, 1, no que se confirma o couto outorgado ao mosteiro de Santa Baia de Donas por Afonso VII (CD 13).

Et lendo a dita abadessa e muneas diseron ao dito juyz e justicas e omes bos que elas que queriam enviar a estas Cortes que noso señor el rey ora mandaua chamar e querian fazer seu procurador para por elas e en seu nume pidir merçec a noso señor el que lle confirmase este priuilegio e os outros que auyan e ouueram dos outros reys

seus anteçesores. Et que se temian ëno camiño e ënos outros lugares de se poderem perder por fogo ou por agoa ou por roubas ou por tomas ou por outras enquerisões, et que por esta razom que pedya ao dito juyz e justiças que desem auturidade e poder a min, dito notario, que os podese traslladar tan ben este como os outros que ellas auyam, e darlle o trasllado delle ou delles en publica forma con meu nume e con meu sinal e que valesse e aparesçese e fezese fe segundo que deuya de fazer o ouryginal del. Et logo o dito juyz e justiças, veendo o dito priuilegio, mandarun e outorgarun e derom a min, dito notario, auturidade e poder que o podese traslladar e darlle o trasllado del segundo que o ellas demandauan. O qual trasllado do dito priuilegio eu, dito notario, aqui en miña presenza fiz traslladar de uerbo a uerbo bem e uerdadeiramente e per mandado e outuridade do dito juyz e justiças.

Testemoyas en fondo escriptas. Esto foy ëno dito lugar, era e dia sobreditos.

Testemoyas que foron presentes: Johan Lourenço, Steuo Lourenço, Martino Anes da Ramallosa, Johān de Camoës, Martino Gomez, mercadores et vizinos da dita villa, e outros. (Signo) E eu Steuoo Affonso, notario sobredito, a esto pressente fuy porlla maneira que se aqui contem e o dito priuilegio vy e lii e aqui o figi traslladar en miña presenza bem e uerdadeiramente, a este trasllado pugi meu nume e meu sinal por mandado e outuridade do dito juyz e justiças que me para esto deron, que tal este.

20

1355, febreiro, 8.

Dominga Eans, con outorgamento do seu home Xoán Vicente e os seus fillos Xoán, Domingo e Gonzalo, afora a Xoán Afonso, á súa muller Dominga Fernández e a unha voz todas as súas propiedades no couto de Tomiño. Han de dar aos aforadores a metade do producido en dúas das viñas aforadas.

A.- ACT, Pergameos, mazo 14, nº 62. Orixinal, pergamo, 220 × 160 mm. Galego, escr. gótica.

Era de mill e trezentos e noueenta e tres anos, oyto dias de feuereiro.

Sabeam todos que eu, Dominga Johanes, mo[ller d]e Johan Viçente, mercader de Tui, con ou[torga]mento do dito meu marido et con meus fillos, Johane

et Rodrigo, que estam presentes, et por Gonçaluo, meu fillo, os quaes ouue de Pero Fernandez, aparelador, meu marido que foi; eu em meu nome et do dito Gonçaluo et dos ditos Johane et Rodrigo, con a dita nosa madre da[mos] et ou-torgamos a foro a uós, Johan Afonso, et a uossa moller, Dominga Fernandez, moradores eno bario de Brandiriz, couto de Tomiño, a uós anbos en uossa uida et a húa pessoa depos uós, qual o postrimeiro de uós nomear a seu seymento, todalas herdades, viñas [que n]os auemos et nos pertesce d'auer ēno couto de Tomiño, tanben aquello que a min, dita Dominga Johanes pertesce por herança de Johan de T [...], meu padre, e de Maria Perez, miña madre, como por compras e gaanças que o dito Pero Fernandez e eu compramos e gaanamos de suum, tan ben [...] que foi de Chapim como as outras compras e gaanças que nós auemos no dito couto, por tal pleito e condiçon que uós e a dita pesoa lauredes e aproueitedes bem os ditos bēes et de todo aquello que Deus der nas viñas que dedes a nós e a nossa uoz em cada hūu ano por nosso home aa dorna a meatade do viño da viña que chaman de Fradega, et da outra viña que foi da compra das cebollas, que dedes cuarta, e que chantedes e provegeerdeis cada hu comprir, et mantenades o baçello que y esta ia chamado et as herdades cada [...]n que as lauredes quando os outros da parte delles lauraren; et de todo aquello que Deus y der, que dedes a nós e a nossa uoz a terça parte da eyra por nosso [ho]me, et que nos dedes de foros cada hūu ano por natal hūu cabrito e hūu ceramin de fariña triiga en pam e dous açunbres de viño colleditos. Et qualquer das partes que contra esto for que peyte por pena aa outra parte quinentos morabedis de brancos e cestromento [sic] fique firme. E a seymento uosso e da dita pesoa que os ditos bēes con seu melloramento fiquen liures e quites a nós e a nossa uoz. E que os ditos Johan Afonso e Dominga Fernandez, que presentes somos, por nós e por la dita pesoa, reçebemos em nós o dito foro.

Feito en Tui, era e dia sobreditos.

Testemoias que foron presentes: Johan de Guiça, home do dito Johan Viçente; Johan Dominguez de Bodiño, clérigo; Andre Dominguez, seu yrmaão; e Martin Dominguez, fillo de Domingo Lourenço de San Giaao, e outros.

E eu, Joham Gonçalez, notario publico jurado da cidade e bispado de Tuy, que a esto presente foy e este stromento em mīa presençā fiz scriuir por mão do dito Johan de Tebra, et pugi em el meu nome e signal em testimoio de verdade (Signo).

1373, novembro, 20. Santa María de Tomiño.

A abadesa Inés González e o convento de Santa María de Tomiño aforan a Domingo Ruiz, de Tui, á súa muller e a dúas voces unha porción de herdade en Beira da Senra, freguesía de Santa Mariña de Areas, así como a devesa do Casal da Abadesa, para ser plantadas de viña e satisfacer unha renda da cuarta parte do viño e outras prestacións.

A.- ACT, Pergameos, mazo 14, nº 68. Orixinal, pergameo, 160 × 200 mm. Galego, escr. gótica.

Rex.- IGLESIAS ALMEIDA: «El monasterio de Santa María de Tomiño», p. 80.

Iglesias Almeida indica a data do 18 do mesmo mes e ano para este documento.

Era de mill e quatrocentos e onze anos y viinte dias do mes de nouenbro.

Sabean todos que eu, dona Enes Gonçalez, abadesa do mosteiro de Santa Maria de Tomiño e o conuento dese lugar, seendo todas ajuntadas en cabideo do dito noso mosteiro segundo he noso costume, damos e outorgamos a foro a uos, Domingo Royz, morador e vezyño de Tuy, e a uosa muller, Dominga Esteuez, e a duas pesoas depos uós, quae nomear o postromeiro de uós ao uosso seymento, e non os nomeando que seian aquelles que os outros bées herdaren por dereito, tan solamente húa pesoa apos outra e mas non. Conuen a saber, húa peça de herdade que he d[o] dito noso mosteiro, e yaz éna freegesia de Santa Marina d'Arreas, éno lugar que chaman a Beyra da Senra, e parte duñ cabo con vyña que chaman do Mogallom, e da outra parte en cyma con a outra do cabidoo, e entesta doutro cabo éno eydo das Candeañas, e bay topar éna herdade da dita igleia de Santa Maria. Outrosy uos damos a foro a deuesa que iaz a so o casal que chaman Abbadesa, a qual parte d'anbas partes con a herdade do Bispo, por tal pleito e condicón que chantedes de byna a dita herdade e dedes en cada hūu ano ao dito mosteiro uós e a dita moler en uosa vida a quarta parte do vyño que Deus y der éna dita vyña, e as pesoas que depos uós veeren que den a terça do vyño aa dorna por noso mordomo, e que prouerdes o mordomo que conuosco estuuer,

e por foros en cada hūu ano abedes dar hūa gallyña por dia de san Martino. E a seymento de uós e das ditas pesoas, que a dita vyña fique liure e quite ao dito mosteiro con toda sua bomferya [sic] e sen outro embargo nenhū. Et eu, dito Domingo Royz, que present'estou, asy reçibo o dito foro por min e por a dita miña moller e por as pesoas sobreditas, e obligo min e todos meus bēes a complir e a gardar estas cousas e cada hūa delas que a[qui] son contydas. E qualquier das partes que contra esto pasar e o asy non complir e a gardar como dito he peite a parte aguardante çen morabedis, e a pena pagada ou non o istormento fique firme e estavyl ena sua reuor.

Feito o estormento ēno dito mosteiro, o dia, mes e era sobreditas.

E desto as partes pediron seños estormentos.

Testemoias que foron presentes: Viçente Perez; outro Viçente Perez, clérigos capellanes do dito mosteiro; Johan Martinez do Espital, e outros.

E eu, Steuoo Perez, notario jurado por Aluaro Gonçalez Carpenteiro en Bal de Miñor e en Ryba de Miño, a isto que dito he chamado, rogado sy con as ditas testemoias e a pedimento das partes este estormento scriui, en que meu nome e synal puge, que tal he (Signo).

22

1387, [...], 14. Ribadavia.

Gonzalo Martínez, vigairo do bispo de Tui, confire a Afonso Eanes, capelán do mosteiro de Tomiño, o beneficio curado de Santiago de Tollo —vaco polo traslado de Xoán Fernández de Ascera a Santiago de Malvas—, cuxa presentación era dereito dese cenobio.

α. ACO, Minutarios notariais de Estevo Pérez, libro 6, fol. 3v. Papel. Latín, escr. gótica.

Ed.- LÓPEZ MARTÍNEZ, A.: *Minutarios notariais de Estevo Pérez*, CD 6/11, pp. 665-666. Tese de doutoramento inédita.

^{3-v} Nouerint uniuersi presencium literarum tenorem inspecturis quod ego, Gonsalus Martini, canonicus ecclesie Tud[ensi...], generalis in spiritualibus et

temporalibus reuerendi in *Christo* patris et *domini domni Didaci, Dei et apostolice sedis g[ratia episcopi]*; vacante \ad presens curata/ ecclesia *Sancti Iacobi de Tollo, Tudensis* predicte diocesis, per prouisionem factam Johanni Fernandi de Ascera ec[...] *Sancti Iacobi de Malloes*, \dicte⁹⁹ diocesis, tibi discreto viro Alfonsi Johannis, clericu[m] capellano¹⁰⁰ in monaster[io *Sancte Marie de*] Tomino predicte diocesis, coram me presentato per \venerabiles/ abbatisam et conuentum predicti monasterii, ad quos presentacio[nem...] inssolidum pertinet, quia te inveni idoneum, ad predictam ecclesiam in spiritualibus et temporalibus gubernandum [...] et per capucium mei capitis te inuestio in eadem \et tibi collacionem facio/, mandans omnibus et singulariter parochianis forariisque prefate ecclesie subiectis, in uertute sancte obedientie et sub excommunicationis penam, quatinus tibi, predicto Alffonso Johannis, cum omnibus juribus et [per]tinenciis suis, ouencionibus et prouentibus qualitercumque predicte ecclesie debit[is] et debendis plene respondeant; recipie[...] a te tanquam a vero rectore ecclesiastica sacramenta. In cuius rei testimonium as [sic] presentes litteras tibi fieri jussi meo [nomine] roboratas, et sigilli mei appendici munitas.

Datum in uilla Ripauensis, eiusdem diocesis, quatuor decima die menssis [...], anno nativitatis Domini M^{mo} CCC LXXX VII°.

Testibus ad premissa: Roderico Aluari, porcionario ecclesie Auriensis, Gonsaluo Roderici, scripba dicti [*domini*] vicarii, Laurencio Dominici, rectore ecclesie *Sancti Petri de Forcadela* dicte diocesis, Laurençio de Buual, alupno dicti domini vicar[*ii, et*] aliis ad premissa.

23

1393, novembro, 23. Tui.

Dona Tareixa Vázquez de Moldes e o mosteiro de Santa María de Tomiño, que se enfrontan polos dereitos que cada unha das partes ten no couto de Piñeiro, na freguesía de San Miguel de Peitieiros, acordan tomar como xuíces árbitros a Xoán Núñez, cóengo tudense, e Vasco Lourenzo, notario de Tui.

⁹⁹ \eiusdem/] riscado.

¹⁰⁰ de] riscado.

B.- ACT, Pergameos, mazo 10, nº 6. Traslado notarial feito por Vasco Pardo en 1453, abril, 10 (CD 47).

C>B.- ACT, Libro Becerro I, fols. 246r-247r. Copia simple realizada no século XVI do traslado de 1453, abril, 10.

Sabbean quantos este instrumento de compromiso viren *que* en presencia de min, Afon Lopes, coógo de Tuy, notario apostolico, et das testemoyas adeante scriptas, pareceron Tareija Vasquez de Moldes, moller *que* fuy de Nuno Gonçaluez de Oya, escudeiro, por si, da húa parte, et dona Enes Gonçaluez, abadesa do mosteiro de Santa Maria de Tumiño, da orden de san Bieito do obispado de Tuy, por sy et en nome do dito seu mosteiro, da outra parte, sobre pleito et contenda *que* era e esperaua de ser ontre as ditas Tareija Vasquez et dona abadesa sobre razon do señorío et coutaria do couto *que* chaman de Pineiro, *que* he ña freguesia de Peitieiros de Val de Miñor. Dizendo a dita Tareija¹⁰¹ Vasquez *que* ela et seu padre et seus antecesores estan en pose et en huso et costume de dez, viinte, triinta, quarenta, cincuenta, saseenta annos a aco, des tanto tempo *que* memoria de homes non he en contrario de os seus antecesores, señores *que* foron do dito couto de Pyneiro, et ela despois, de poeren moordomo ño dito [couto] de Pineiro, o qual fuy et deue seer chegador de dereito en todo o dito couto, oo qual moordomo fuy sempre et deue seer dos coutos de Moldes, et o qual moordomo por razon do dito moordomado et coutaria he quito e hepsento de pagar moneda et outro tributo alguun. Dizendo outrosy a dita dona abadesa de Tumiño *que* como o dito seu mosteiro, por las abadesas *que* del foron et por ella aynda, esteue e esta en pose paçifica por espaço de dez, viinte, triinta, quarenta, cincuenta, saseenta annos et mais de auer et leuar de todos los omes *que* moraron ñas herdades *que* o dito mosteiro ha ño dito couto de Pineiro luytosa et voz et coomea et prouer moordomo et oficiaas de sua[s] mãos, o qual ha de seer chegador do dereito ñas suas herdades et lugares do dito couto de Pineiro, et *que* o moordomo que for por lo dito mosteiro *que* fuy sempre et he ysento de pagar talla nen moeda nen outro tributo alguun, et *que* debe seer benfeytado por razon do dito oficio de moordomado. Et enton as ditas dona abadesa et Tareija Vasquez diseron et otorgaron por dontre sy partiren pleito et contenda, perdas, danos et menoscabos *que* ontre

¹⁰¹ «A abierto» sobre a palabra, da mesma maneira que se utiliza para abreviar o nome noutras ocasiós, pero neste caso desenvolvido íntegro.

sy por la dita razon entendian de auer fezeron, otorgaron et escollleron de todo seu plazer et libres voontades per seus juizes aruidros aos honrrados, sajes varios [sic] Juan Nunes, coógo de Tuy, et Vasco Lourenço, notario dese lugar, et deron et otorgaron aos ditos Juan Nunez et Vasco Lourenço, juizes, todo seu libre et complido poder et consentiron en eles sobre lo dito facto et contendia que do dito pleito ontre elas podia recrecer ou depender. As ditas partes deron et outorgaron o dito poder aos ditos Juan Nunez et Vasco Lourenço, seus juizes, que visen as razões e dereitos allegados de cada húa das ditas partes et recebesen et soubesen a verdade das testimuñas et scripturas que lles cada húa presentasen ou fezesen presentar et segundo Deus et suas conçenças somariamente, sen fegura et estrepito de juizo, librasen o dito feito por sentença difinitiuia como achasen por derecho et que podesen sobre as ditas cousas et cada húa delas et pleito et demanda que elas ditas partes por antes presentasen sobre razon do dito couto et señorio et por ante elas ditas partes fazeren, julgaren et sentenciaren húa vez et mays se quisesen, en scripto et sen scripto, en dia feriado et non feriado, sendo ou estando as partes presentes ou non presentes, ou estando a húa presente et outra non, a ordeē et foro do derecho agardada ou non agardada, en qualquer dia et en qualquer lugar et tempo, con condiçion ou sen condiçion, en qualquer maneira que seja como et quando quiseren et por ben teueren, et que posan ontrepicar et correger as palauras de seu juizo et julgantes se foren escuras ou naçer algúia duda sobr'elas, sen outra çitaçon et termino quando et cada quiseren. Et prometeron as ditas partes húa aa outra, anbas ajuntadamente aos sobreditos juizes estaren et obedesçeren et compliren todo quanto os ditos juizes sentenciaren, fezeren et julgaren, mandaren e libraren et defiñceren commo quiseren et por ben teueren en todo et por todo sobre la dita razon. Et renunçiaron que non posan apelar nen suplicar da sentença ou sentenças, mandamento ou mandamentos que os ditos juizes deren, mandaren ou julgaren ēno que suso dito he, et otorgaron todo seu libre et complido poder aos ditos juizes para compliren et fazeren conpir se con nesçesidade o requirir a sua sentença ou sentenças, mandamento ou mandamentos, sobre qualquer forma que sejan dadas, execuçon ou execuçoõs. Et prometeron et otorgaron que todas estas cousas contiudas en este instrumento e cada húa delas et todo quanto os ditos juizes julgaren, mandaren, sentenciaren de obedeçer et complir et agardar e aver por firmes e estaules para todo sempre et que non veñan contra elo nen contra parte delo en ninhuū tempo por ninhúa razon sub pena de mill morabedis de

blancos de dez dineiros o morabedi, que otorgaron que peitasen a parte que o non complise et agardase aa outra parte que o complise e agardase por nome de pena et de interese, e a pena pagada ou non pagada que as cousas contiudas en este instrumento e sentença et mandamento que os ditos juizes ēno dito feito deren ou julgaren sejan firme e estauel para todo sempre. Et renunciaron a todas las leys et dereitos ecclesiasticas et seglares, foros, vsos et costumes, cartas et preuilegios, et a todas las outras razoōs, excepçōōs et defensōōs que cada hūa delas ditas partes por sy podese auer, poer ou alegar para embargar este dito compromiso et as pessoas dos ditos juizes aruidros para desatar o que se conten que lles non valla nen seja de receber nen o alegen por sy nen por outro sub a dita pena. Et renunciaron outrosy que non posa auer recurso ao juiz aruidro de bon varon, que lles non valla nen lles seja de receber nen o aleguen por sy nen por outro sub a dita pena. Et sobre esto renunciaron a todo preuillejo, foros, ordenamentos excepçon, excepções et alegaçōes asy de vso como de costume, de feito et de derecho alegadas, et especialmente aa ley Julia senatus consultus et a todos los otros dereitos alegados et por alegar que cada hūa delas sobre esto poderia alegar. Et para esto que sobre dito he compliren et agardaren mandaron a min dito notario que fezese ende este instrumento de compromiso o mais firme e forte que podese seer non mudando a sustancia da verdade.

Feito ēna çidade de Tuy, viinte e tres dias do mes de nouembre, ano do nascemento de noso señor Ihesu Christo de mill et trezentos et nouenta e tres anos.

Testemoyas que foron presentes: don Lope Fernandez, dean de Tui, Vasco Fernandez, seu yrmão, Nuno Gonçalez, notario da dita çidade, Vasco Perez, Gonçaluo Nunez, escudeiros de Pay Surredia de Soutomayor.

24

[1393- 1427, decembro]

Sentenza dos xuices árbitros Xoán Núñez, tesoureiro da catedral tudense, e Vasco Lourenzo, notario de Tui, no preito que confronta a dona Tareixa Vázquez de Moldes co mosteiro de Santa María de Tomiño sobre dereitos no couto de Piñeiro, en San Miguel de Peitieiros. Os xuices decretan que ambas as partes teñen derecho a pór o seu

mordomo, no couto dona Tareixa e o mosteiro nas súas casas e herdades nel, cobrando os servizos e loitosas do seus caseiros; os doux mordomos estarán exentos de calquera pago, servizo ou tributo; as custas do xuízo pagaranas a medias as partes.

B.- ACT, Pergameos, mazo 10, nº 6. Traslado notarial feito por Vasco Pardo en 1453, abril, 10 (CD 47).

C>B.- ACT, Libro Becerro I, fols. 246r-247r. Copia simple realizada no século XVI do traslado de 1453, abril, 10.

Et nós, Johan Nunez, thesoureiro, et Vasco Lourenço, juizes sobreditos, visto e examinado o proçeso deste feito et o dito das *testemoyas* dadas da parte das ditas Tareixa Vasquez et dona abadesa, dia asinado para darmos sentença as ditas partes presentes et sentença demandantes interloquendo, pronunçiamos que a dita Tareixa Vasquez prouou ben et conplidamente sua entençon en tanto que ela ha de poer moordomo et achegador de dereito ñeno dito couto de Pineiro por la casa de Moldes, et que outrosy este mordomo he e deue seer quito e releuado por razon do dito oficio de mordomadego de moneda et de todo outro trebuto alguno que ao dito couto vier et recrecer. Et outrosy pronunçiamos que a dita dona abadesa prouou que ela esta en posse et en costume et o dito seu mosteiro por spaço [sic] de quarenta anos et mais tempo de poer mordomo ñenos seus casaas et herdades do dito seu mosteiro que esta ñeno couto de Pineiro, et que leua os seruiços et luytosas dos seus caseyros, et que o dito seu mordomo he e deue seer quito de moneda et doutro pedido por razon de benfeitoria, o que claramente he prouado da parte da dita dona abadesa. Otrosi pronunçiamos que, por quanto as ditas partes ouueron razon de letigar, cada húa parte fique et page suas custas cada huú como as fezo. Et por sentença difinitiuia en este presente scripto o pronunçiamos todo asi.

Johanes, thesaurarius. Vasco Lourenço, notario.

A qual dada, as ditas partes pederon cada húa por si sentença.

Testemoyas que a esto foron presentes: Nicolao Dominguez, coogo de Tuy; Lourenço Martinez, coogo d'Ourense; Fernan Perez, clérigo do coro de Tui; Gomez Nunez, mercador; Fernan do Peso, notario da dita cidade de Tui; et otros.

Johanes, thesaurarius Tudem. Vasco Lourenço, notario.

[1393-1427, decembro]

Relatorio do preito entre a abadesa de Tomiño, Inés González, e Tareixa Vázquez de Moldes sobre o señorío do couto de Piñeiro (Peitieiros, Gondomar).

B.- ACT, Pergameos, mazo 10, nº 6. Traslado notarial feito por Vasco Pardo en 1453, abril, 10 (CD 47).

C>B.- ACT, Libro Becerro I, fols. 246r-248r. Copia simple realizada no século XVI do traslado de 1453, abril, 10.

A datación ha de estar comprendida entre os extremos propostos. Por unha banda, este documento insire o elaborado en novembro de 1393 (polo que obrigatoriamente ha de ser posterior a este), pero ten que ser anterior a 1427, data a partir da que a abadesa xa non é Inés González, senón Guiomar Álvarez.

Sabbean quantos esta carta de sentença viren *que* ante Johān Nunes, thesoureiro de Tuy, et Vaasco Lourenço, notario dese lugar, juizes aruidros en este facto, paresceron dona Enes Gonçalves, abadesa do mosteiro de Santa María de Tumiño, da ordeen de san Bieito do obispado de Tuy, por sy et en nome do dito seu mosteiro, da húa parte, e Tareija Vasquez de Moldes, dona, moller *que* fuy de Nuno Gonçalves d”ya por sy et en seu nome da outra. Et enton as ditas dona abadesa et Tareija Vasquez sobre pleito et contenda *que* era e esperaua de seer ontre elles sobre razon da coutaria e señorío do couto *que* chaman de Pineiro, *que* he ña fregesia de Peitieiros do Val de Miñor, de suas libres voontades conprometeron, ordenaron, escolleron, estableceron por seus juizes aruidros do dito feito aos ditos Juan Nunes et Vaasco Lourenço, *que* oysen et visen et disesen as razões et dereitos alegados de cada húa de las ditas partes et seu figurar et por longa de juizo podesen en el julgar, pronunçiar et sentençiar a sentença difinitiva segunt *que* achasen por derecho. Sobre la qual razon as ditas Tareija Vasquez et dona abadesa presentaron ante eles huū instrumento de compromiso *que* tal he:

Insire o documento de 1393, novembro, 23, no que se designan xuíces árbitros no preito entre Tareixa Vázquez de Moldes e o mosteiro de Tomiño polos dereitos no couto de Piñeiro (CD 23).

Os quaes ditos Juan Nunez e Vasco Lourenço tomaron en sy ambos o dito feito segundo o poder que lles para elo era dado por las ditas donas abadesa et Tareija Vasquez et asynaronlles termio a que disesen e alegasen do seu dereito et presentasen suas *testemoyas* et *scripturas* por ante eles cada húa por la sua parte para prouar suas entençōos. Et logo as ditas dona abadesa et Tareija Vasquez fezeron seus *pro\cu\radores* ēno dito feito cada húa por la sua parte; conuen a saber a dita dona abadesa fezo seu procurador a Juan de Biinzeos, morador ēno couto de Tumiño, seu ome, et a dita Tareija Vasquez fezo seu *pro\cu\rador* a Johan de Muyños, morador ēna freguesia de Mañufe, et cada húa das ditas *partes* deu seu poder complido et seu otorgamento aos ditos seus *pro\cu\radores* para que por eles et en seus nomes cada uū por la sua parte podesen parecer ante os ditos Juan Nunez et Vasco Lourenço, juizes, a todos los auctos et terminos que lles por eles fosen asinados ēno dito feito, et que del recrecesen et pulsar ēno dito feito segundo que lles por los ditos juizes for mandado et para concludir en el et para oyr sentença ou sentenças asi interlocutoria como difinitiuas, et obligaronse ao juizo et pagar o que for julgado aos quaes terminos que lles asi foron asinados por los ditos juizes.

Os ditos Johan de Biinzeos et Juan de Muyños, procuradores sobreditos, cada uū por la sua parte presentaron ēno dito feito por ante os ditos juizes en nome das sobreditas abadesa et Tareija Vasquez et suas *testemoyas* auctos et *scripturas* quantas quiseron ata que concludiron et pediron sentença e os ditos juizes ouueron o dito feito por concluso et asynaron termino para dar en el sentença segundo que achasen por dereito.

Ao qual termino, cinco dias do mes de mayo, os sobreditos *pro\cu\radores* paresceron por ante os ditos juizes e pedironlles que librasen ēno dito feito servicio que achasen por dereito. Et logo os ditos juizes deron húa pronunciaçon en scripto que tal he:

Insire o documento de [1393-decembro-1427], no que se recolle a sentenza do preito, que reconece dereitos a ambas as partes (CD 24).

Et eu, Afonso Lopez, coógo de Tuy, notario apostolico, a todas estas couzas e cada húa delas con as ditas *testemoyas*, chamado e rogado fuy et esta dita carta de sentença por mandado dos ditos Johan Nunez, thesoureiro, e Vasco Lourenço,

notario, juizes sobreditos, en mĩa presençā por outro fiz scripuir e aqui meu nome e sinal pugi en testemoyo de verdade que tal he.

26

1401, maio, 8; luns. Santa Baia de Donas.

A abadesa María Rodríguez e o convento de Santa Baia de Donas outorgan poder a Xoán Rodríguez, crego, para que poida aforar os bens do dito mosteiro na freguesía de Saxamonde.

C>B.- Museo de Pontevedra, Sampedro 57-3 (*Archivo del marqués de Castelar. Copias de documentos del archivo del marqués de Castelar*). Inserto en copia simple de comezos do s. xx (CD 27).

Enno anno do naçemento do noso señor Ihesu Christo de mill e quatroçentos e huum annos, lues, oito dias do mes de mayo. Sabian quantos esta carta de procuraça viren como nos, dona Maria Rodriguez, abadesa do mosteyro de Sancta Vaya das Donas do ual de Mynor, con outorgamento de Maria Rodriguez e de Beatriz Aluarez, donas do dito mosteyro, \damos e outorgamos todo noso conprido poder a Johan Rodriguez, clérigo, morador enno adro do dito mosteyro/, que por nos e en noso nome do dito mosteyro posa aforar, arrendar os nosos lugares que ho dito mosteyro ha en Saguemonde e ennos outros lugares de Fragoso a qual quer ou a quales quer pessoa ou pesoas que el quiser e por ben teuer e por los tempos e contyas qual ver que he mays prol e onrra nosa e do dito mosteyro, e que lle posa delo faser e faça carta ou cartas de aforamo [sic] o de aforamento ou de rendas asy \por/ \como por outra guisa qual por ben teuer, e posa demandar todos/ los foros e rendas e deuedas que nos deueren enos ditos lugares e de cada hum delles de los tiempos e annos que nos aueren qual quer pessoa que seia, et para que lle posa dar carta ou cartas de pago e de quitamento de todo aquello que por nos e en noso nome e do dito mosteyro receber a cada e arrendar et entrar sobre elo a pleito, se acorreren, para ante qual quer juyz que do dito pleito posa coneçer e lyure de dereito, e o outorgamos que o auemos e aueremos por fyrme e por estauele as cousas e cada hua delas que por lo dito noso procurador fosen

feitas e \ditas/¹⁰² e procuradas sobre esto que dito he pola obligaçon dos bees do dito mosteyro que para elo obligamos para o menter firme todo prezo (*sic*) e es-tormento que elle fazer e outorgar por los tempos e pesoas que os elle outorgue.

E porque esto seia certo e non uena ende dulda rogamos a Roy Lopes de Bayona, notario publico geeral por noso senor, el rey don Anrrique, enna sua corte e en todolos seus reynos, que escriuisse esta carta e a fyrmase de seu nome e signal.

Feyta enno dito conuento de Santa Uaya enno mes e dia sobreditos.

Testigos: Pero Gomez, Johan Afonso, Esteuo Perez, clérigo, Roy Lopez, Dominguez [*sic*] Pastor, Pero Esteuez, e outros.

Eu, Roy Lopes, notario sobre dito, a esto presente foy, esto escriuy por mandado da dita abadesa e donas, aqui meu nome e signal fiz, que tal he.

27

1401, maio, [22]. Redondela.

Xoán Rodríguez, crego, como procurador do mosteiro de Santa Baia de Donas, afora a Pedro Álvarez de Valadares, escudeiro, e a díás voces o casal do Pío (freguesía de San Román de Saxamonde) por unha renda anual de 25 marabedís de brancas no día de San Xoán.

B.- Museo de Pontevedra, Sampedro 57-3 (*Archivo del marqués de Castelar. Copias de documentos del archivo del marqués de Castelar*). Copia simple de comezos do s. xx. Papel, escr. humanística.

O documento presenta un erro evidente na data, pois nunca pode ser anterior ao poder dado polo mosteiro de Santa Baia no día oito de maio. Considerando que o copista parece ter un moi bo coñecemento da letra que transcribe, é factible pensar que esquecese copiar o *vinte* e que precedería a *dous*, incluso puido acontecer que este erro ou lagoa existise xa no documento orixinal.

Anno do naçemento do noso señor Ihesu Christo de mill e quattrocentos e hum annos, dous dias de mayo. Sabean quantos esta carta de aforamento biren

¹⁰² \ditas/] escrito sobre dereitas], riscado.

como eu, Juan Rodriguez, clérigo, procurador da abadesa e donas do mosteyro de Sancta Vaya das Donas por unha procuraçon feyta e notificada,\da/ cal o tenor atal he:

Insire unha carta de procuración do mosteiro de Santa Baia de Donas ao crego Xodán Rodríguez do 8 de maio de 1401 (CD 26).

E lyuda a dita carta de procuraçon, o dito Johan Rodriguez, clérigo, procurador do dito mosteyro, por poder da dita procuraçon, diso que dava e outorgaua a vos, Pero Aluares de Valadares, escudeyro, e a duas vozes depus vos, hunha depus outra, cal vos nomeardes, aquelle casal do Pyo con suas herdades e casas e vinas, soutos, deuesas, e entrada e seydas, quantas ha e a elle de derecho pentençe [sic]; e esto he enna freygesya de San Romão de Saguemonde; o qual casal he do dito mosteyro de Santa Uaya. Aforo a vos esto que dito he en nome do dito mosteyro, que se non perça por migua de caua nen de chousura nen de aproveytamento; e que uos e as ditas vozes depus uos que dedes en cada hūm anno ao dito mosteyro veinte e cinco mrs. de brancas por dia de san Johan en Saguemonde; e, se ouuertedes de vender ou de penorar, que o façades ao dito mosteyro de Santa Uaya tanto por tanto e por lo justo preço, e non o querendo o dito mosteyro que o façades a tal pesoa que seia yugal de uos que faça e cumpra o dito foro ao dito mosteyro por lo que uos sodes tyudo de fazer ao tal foro vos ou¹⁰³, o dito Johan Rodrigues, por poder da dita procuraçon, uos obligo os bees do dito convento que uos¹⁰⁴ enparen e defendan con o dito foro en tempo das ditas vozes, e a seymento da postromeyra voz seia dito casal e fique lyure e quito ao dito mosteyro con toda sua benfeytura.

E eu, o dito Pero Aluarez, por min e en nome das ditas uozes, asy recebo en min o dito foro por las maneyras e condicões que se en esta carta conteen.

E demays poemos entre nos pena que calquer que contra esto pasar que peite por pena quinientos mrs., e a pena pagada ou non esta carta este en sua reuor.

E outrosy eu, dito Pero Aluares de Ualadares, por razon de húa collehta que ey enno dito mosteyro, que faço avynça con o dito procurador durante este foro que a non de a ome nenhūn que seia, e se lla dou que me non valla saluo quando

¹⁰³ Polo sentido do texto, faise evidente que faltan palabras na copia.

¹⁰⁴ ey] riscado.

eu por hy for, que me acudan con a dita \minha/ colleyta aguysadamente que seia de venda [sic].

Feyta a carta en Redondela, era e mes e dia sobre ditos.

Testigos que foron presentes: Johan Eans, clérigo de San Romão, e Roy Monys, clérigo de Santa Maria de Reuoreda, e don Johan Lorenço, abade do mosteyro de San Pedro de Angoares, e Johan Patao, e outros.

Eu, Esteuo Mealla, notario publico jurado de Redondela e de terra de Manoo, que a esto presente foy con as ditas testemoias, e confirmo e puge aquí meu nome e meu signal en testimonio de verdade, que tal he (*Signo*).

28

1406, outubro, 24. Hospital.

Comunicación das cartas do rei Henrique III polas que se devolvían a Paio Surreria de Soutomaior os territorios e dereitos que el declarara ter en Riba de Miño con anterioridade á sua toma por parte dos corrixidores reais. Ante isto, o abade de Barrantes, frei Xiraldo, a abadesa de Tomiño, Inés González, e os procuradores de Sobrada declaran que o de Soutomaior nunca posuira dereitos sobre a dita terra, que pertencia ás catedrais compostelá e tudense e aos mosteiros de Oia, Barrantes e Tomiño.

B.- ACT, Libro Becerro I, fol. 62v- 63v. Copia simple do s. XVI.

Ed.- FERNÁNDEZ RODRÍGUEZ, *Toronium*, pp. 238-240.

Ano del nacimiento de noso eñor Ihesu Christo de mill e quatrocentos e seys anos, vinte e quatro dias do mes d'oytubre.

Estando no Espital de Bente, *que he eno bispado de Tuy, en presenza de mi, Aluar Eanes, notario publico jurado por el rey en Tebra e en todo o bispado de Tuy, e das testimoyñas que adiante son escritas, e estando y presentes don fria Giraldo, abade do mosteiro de San Salvador de Barrantes, e dona Ynes Gonçales, abadesa do mosteiro de Santa Maria de Tomino, e os moradores e prouadoreos do couto de Sobrada, enton pareceu y Albaro Ferrandes, juez de Tui, e mostrou e ler*

fez per min, dito notario, en persoa dos sobreditos abade e abadesa e moradores e prouadores do dito couto de Sobrada vna carta escrita en papel, firmada do nume do noso señor el rey don Enrrique, que Deus mande biuir e honrrar por muytos tempos e por ben, e selada de seu sello segund que por ela pareceu. Ena qual carta do dito señor rey se contiña en que mandava a Gomez Garcia de Foyos, su cavaleiro mayor e seu corregedor mayor eno reyno de Galiza, e a Juan Valasquez e a Pero Afonso de Castro do Vusto, doutores, sus corregedores en el dito reyno de Galiza, en como Payo Surredea de Sotomayor, su vasallo, le avia dito como os ditos corregedores avian andado corregendo en la dita su terra e comarca e senorio, e que lle tiraran los oficios qu' estaban postos, e poseran outros de su mano, e que fose la mercede del dito señor rey de le mandar dar e tornar la jurdicion de los ditos sus lugares e terra e señorío asi como a tiña ao tempo que dezia que a tiña al tempo que los ditos seus corregedores vieron ao dito reyno de Galizia. E el, por le fazer ben e mercede, que manda aos ditos seus //^{63-r} corregedores que, logo vista esta su carta ou el traslado dela signado de escribano publico, sen otra delonga, tornasen e restituyesen e desenbargasen al dito Payo Surredea la jurdicion de los ditos sus lugares e terra e señorío, la cual por vertude do dito corregimiento lle tomaron.

E leyda a dita carta do dito señor rey, presentou logo o dito Alvaro Fernandez aos sobreditos ditos [sic] por mi, dito notario, vna carta de Gomez Garcia de Foyos, corregedor mayor por lo dito señor rey eno reyno de Galizia, ena qual dita carta do dito corregedor se contiña que o dito Payo Surredea lle mostrara esta sobredita carta do dito señor rey en que mandava a los concejos e omes buenos e comenda e a cada vno de llos ditos sus lugares e tierras e señorío del dito Payo Surredea que visen a dita carta do dito señor rey e que lla comprisen segund se en ela contiña.

E leuda a dita carta do dito corregedor, presentou logo o dito Aluaro Ferrandes aos sobreditos per min, dito notario, un alualla escrita en papel firmado do nume Payo Surredea de Soutomayor, segund que por ela parecia, eno cual dito alualla se contiña qu'el poyña por merino de Riba de Miño ao dito Aluaro Fernandez, juyz de Tui, e que tamāo poder como el auia por razon da dita merindade que lle o dito señor rey dera, que tamāo o daba ao dito Aluaro Ferrandes, e que os moradores da dita terra de Riba de Miño viesen a seu emprazamento e chamamento, e que a ermandade se guardase agora mellor que nunca, e que acudisen ao dito Aluaro Ferrandes con todos los dereytes al dito oficio pertenecientes.

E leudas as sobreditas *cartas*, o dito Aluaro Ferrandes pediu a min, dito notario, *que* llo dese asi sinado en como asi prubicaban as sobreditas *cartas* aos sobreditos para guarda do dereyto do dito Payo Surredea.

E os sobreditos abade de Barrantes *e* a dita abadesa do dito mosteiro de Tomiño, con os ditos prouadores do dito couto de Sobrada, diseron a min, dito notario, *que* llo dese con sua resposta.

E logo en este dito dia e ora, estes sobreditos en geeral en respondendo ao pedimento et probeimento das ditas cartas *que* lles por lo dito Aluaro Ferrandes, juyz de Tui, heran feito por parte do dito Payo Surredea, *e* por vertude das ditas cartas do dito señor rey *e* corregedor, a esto responderon *e* diseron *que* eles obe-deçian a dita *carta* do dito señor rey con aquella reuerencia *que* devian como a carta de seu rey *e* señor natural, mays por quanto se enas ditas *cartas* do dito señor rey *e* corregidor se conten en que dam dan [sic] poder ao dito Payo Sorredea para que aja a jurdicon de toda sua terra *e* comarca *e* lugares *e* señorio *que* ao dito Payo Surredea perteçen, *e* que para que posa *enos* ditos seus lugares *e* terra *e* comenda *e* señorio do dito Payo Surredea poer oficiales, aqueles *que* el quiser, asi como os tiña postos ao tempo *que* estos seus corregedores vieron a este seu reyno de Galizia. A esto responderon *e* dizen *qu'esta* terra *e* comarca de Riba de Miño nunca foy nin he do dito Payo Surredea nen de seus aboos, nen *que* nunca por lo dito Payo Surredea ena dita terra esteue juyz nen mordomo nen outro oficial nenu, sacado quando el tiña a dita çidade de Tui por lo dito señor rey, *que* se chamava merino de Torono, *e* leuaua os direytos *que* a dita merindad perteeçian de leuar da dita terra, mays *que* por outra maneyra a dita terra non hera sua, segund *que* el ao dito señor rey feziera relacion, nen o dito señor rey non lla podia dar de dereyto, ca a dita terra esta marcada *e* deuisada por muitos modos *e* maneyras, *que* vna he de *ygleia* de Santiago *e* a outra he da *ygleia* de Tui *e* a outra he do mosteyro d'Oya *e* a outra he dos ditos mosteiros de Tomiño *e* de Barrantes, *e* de mays *que* eles tiñan cartas *e* preuilegios do emperador don Alfonso, confirmados por los reys *que* foran da casa de Castilla, *e* confirmados por este rey don Enrique, seu señor, *que* Deus manteña, et *que* o dito //^{63-v} Pai Surredea nen outro algund non poden ena dita terra de Riba de Miño poer oficial nenu, saluante ena dita merdindade se lla o dito señor rey deu, *e* *qu'esto* lle non tollen o *que* leuen os de-reytos da dita merindade segund *que* os leuaron os outros merinos *que* foron da dita terra de Riba de Miño de tempo antigo aco. *E* *qu'esto* lle dauan en resposta.

Feito o dito *termino* con a dita resposta no dito lugar do Espital de Bente, dia e mes e hora sobredita.

Testemoynas que foron presentes, estes todos aqui contiudos, e Vasco Ferrandes, y<r>man do dito Aluaro Ferrandes, e Duran, de Co Corbillon [sic], e Lopo Alfonso e Nuno, omes do dito Aluaro Ferrandes, e outros.

E eu, Aluar Eanes, notario sobredito, a esto que dito he presente fui, escribi aqui meu nome e meu sinal puge, *que* tal he.

29

1406, outubro, 25. Santa María de Tomiño.

A abadesa Inés González e o convento de Santa María de Tomiño aforan a Álvaro Fernández, xuíz de Tui, e a dúas voces o casal do Monte na freguesía de San Salvador, no val de Tebra, por unha renda de doce marabedís anuais.

A.- ACT, Pergameos, mazo 14, nº 47. Orixinal, pergameo, 310 × 150 mm. Galego, escr. gótica.
Ed.- IGLESIAS ALMEIDA: «El monasterio de Santa María de Tomiño», pp. 98-99.

Sabeam quantos este estormento d'afforamento viren como nos, dona Ines Gonçaluez, abadesa do mosteiro de Sancta Maria de Tomiño, sendo todas juntadas por som de canpa tanjuda segun que auemos de noso custume, e sendo y presentes Giomar Aluarez, priora, Eluyra Moura e Aldonça Correea, frayras do dito mosteiro, e avendo seu acordo dilligente traitando para esto que se adeante sege: afforamos a uos Aluaro Fernandez, juyz de Tui, e a duas pessoas depos uos, húa depos outra, quaes de derecho herdaren uosos bees; conuem a saber, o noso casal do Monte, que nos auemos ño val de Tebra, ñna freigisya de Sam Salvador, o qual dito casal agora llaura Johan Tocho, o qual dito casal uos aforamos con todas suas entradas e seidas que ao dito casal perteçeren de derecho, e con suas casas, uyñas, soutos, ressyos, montadegos, hu quer [que] uam e iascam que ao dito casal perteçeren de derecho, por tal pleito e condiçon que lauredes e aprouertedes uos e as sobreditas uozes o dito casal em maneira que se non perca por mingoa de boo lauor et [sic] de boo rapamento, e que dedes a nos e ao dito nosso mosteiro

en cada huū ano para dia de Samartyno do mes de novembro doze morabedis de
brancos de dez dineros brancos o morabedi; con o qual dito casal que uos asy afó-
ramos uos prometemos a defender a dereito por beens do dito nosso mosteiro, que
para ello obrigamos. Et acabadas as sobreditas uozes que o dito cassal fique llyure
e [quite] e desenbargado de uos e de uossas uozes con toda sua benfeitorya a nos e
ao dito nosso mosteiro. E eu, dito Aluaro Fernandez, que presente es[tou ...]s e por
las sobreditas uozes asy recebo de uos en min o dito foro e obrigo todos meus
beēs a pagar e complir o dito foro segun que mellor e mays complidamente se en
este estormento contem. E outorgaron as sobreditas vozes, partes qualquer dellas
que contra esto for para o desfazer que non posa e que peite por pena a parte que
o compryr e a gardar quinientos morabedis, et pena pagadas [sic] ou non, que este
estormento e as cousas en el contyudas fiquem firmes e stauelles para sempre.

Feito em dito mosteiro, vinte e cinqō dias do mes d'oytubro, ano do nacymen-
to de nosso señor Ihesu Christo de mill e quatrocentos e seis anos.

*Testemoias que foron presentes, Johan da Coredoya, clérigo, e Lopo Afomso,
e Duram de Coruyllom, e Pero de Buçoon, clérigo, e outros.*

Eu, Aluaro Eanes, notario publico jurado por el rey en Tebra, en todo o bispa-
do de Tui, a esto que dito he presente fui con as ditas *testemoias* et aqui meu nome
e meu synal pugi, que tal he (*Signo*).

30

1427, febreiro, 2. Santa María de Tomiño.

A abadesa Guiomar Alvarez e o convento do mosteiro de Tomiño aforan a Roi López de Vilanova e ao seu fillo Lopo Rodríguez todas as propiedades que o mosteiro ten no reino de Portugal, por unha renda anual de 400 marabedís no día de San Xoán; montante que ascende a 450 para o herdeiro.

C>B.- ACT, Libro Becerro I, fol. 51v. Copia simple inserida noutra copia de 14[4]9, decem-
bro, 14 (CD 44) que pola súa vez foi incluída na copia simple de 1452, maio, 9 (CD 46).

D>B.- ACT, Libro Becerro I, fol. 44r. Copia simple inserida noutra copia de 14[4]9, decem-
bro, 14 (CD 44) que pola súa vez foi incluída na copia de 1502, agosto, 29 (CD 57).

Saban quantos este estormento de arrendamento viren como nós, dona Guiomar Aluarez, abadesa do mosteiro de Santa Maria de Tomiño, sendo todas juntas per son de campan [sic] tangida, dentro eno cabidoo do dito noso mosteiro, segundo que he de noso costume, et avendo noso acordo e diligente tratado para esto que se adiante segue, arrendamos a vós, a Rui Lopez de Vilanova, en vosa vida et en vna voz, et a Lopo Rodriguez, voso fillo, en outra boz, o qual está presente; conven a saber, todos los bens de reyz, asi casas et viñas et heredades, soutos et devesas e resios, montadegos e aguas e todas outras rendas et penson que nós e o dito noso mosteiro avemos eno¹⁰⁵ reyno señorio no reyno [sic] de Portugal, os quaes ditos bens vos arrendamos con todas sus entradas e saidas e pertenças que lles perteçer devem de dereyto, per tal pleito e condicōn que façades e aprobeitedes os ditos bens en tal maneira que non despereçam por mingoa de lavor et de boo reparamiento, e que dedes a nós e ao dito noso mosteiro vós, dito Ruy Lopez, en vosa vida en cada vn ano por foros e renda e pension dos ditos bens por dia de san Juan Bautista, en paz e en saluo no dito noso mosteiro, quatrocentos morabedis de moeda vella, contando vna branca en tres dineyros, ou dez dineyros brancos por cada vn maravedi, e ao voso saimento de vós, dito Rui Lopez, que o dito Lopo Rodriguez, voso fillo, nos dé e pague por lo dito dia en cada vn ano en sua vida por los ditos bens quatrocentos e cincuenta morabedis da dita moeda vella. Con os quaes ditos bens que vos asi arrendamos vos prometemos de anparar e defender en dereito, por bens do dito noso mosteyro que para elo obligamos. E querendo vós vender ou arrendar ou apenorar o dito arrendamento que vos asi fazemos dos ditos bens, que o façades saber a nós e ao dito noso mosteiro, e no o querendo nós que o vendades e apenoredes a persoas que seja yugal de vós, que nos pague e cunpla o dito arrendamento. E a voso saymento de vós, dito Ruy Lopez e do dito voso fillo, que os ditos bens, con toda[s] sua\ls/ benfeytorias, fiquen libres et quitas ao dito noso mosteiro. E nos, dito Ruy Lopez e Lopo Rodriguez, que presentes estamos, asi recebimos de vós, dita dona abadesa e convento, en nós os ditos bens en renda, et obligamos todos nosos bens a pagar e complir a dita renda por las clausulas et condicōns [sic] en este ynstormento contenidas. E outorgaron as ditas partes qualquer delas que contra esto for para o desfazer non posa, e que peyte por pena aa parte aguardante tres mill morabedis de blancas de diez dineros blancos o maravedi, e a pena pagada ou non, que este estormento

¹⁰⁵ «E» inicial abreviado como nota tironiana.

e as cousas en ele contiudas firmes e estableles seja[n] e valla durante o dito tempo et bozes.

Feito eno cabildo do dito mosteiro, dous dias do mes de febreiro do ano do naçimento de no[so] señor Ihesu *Christo* de mill e quatrocentos e vinte e sete anos.

Testimoias que foron presentes: Juan Martinez e Gonçal'Inanes, clérigo, e frai Gonçalo de Brandariz, e Afonso Estebez de Novaes, moradores no couto do dito mosteiro, e Aluaro Vasques Araña e Aluaro Vello, omes do dito almoxarife, Lopo Rodriguez e otros.

Et eu, Aluar'Eans, notario publico por el rey ena sua corte e en todos los seus reynos e señorios, a esto *que* dito he presente fui con as ditas testimoynas e en miña presencia esto fiz escribir e aqui meu nome e meu sinal puge, *que* tal he.

31

1430, abril, 10. Santa Baia de Donas.

A abadesa de Santa Baia de Donas, Beatriz Álvarez, e o convento do mosteiro autorizan a Roi Fernández para que acometa no seu nome canto sexa necesario sobre os bens do mosteiro en Portugal.

B.- ACT, Pergameos, mazo 10, nº 16. Copia notarial feita en 1430, novembro, 22 por Álvaro Eanes (CD 32).

C>B.- ACT, Libro Becerro I, fols. 113r-114r. En copia simple de 1507, xuño, 30 (CD 69), inserida no *Libro Becerro* do século xvi (CD 68).

Sabeam quantos esta carta de pro\co/raçom virem commo nós, dona Beetriz Aluarez, abadessa do mosteiro de Santa Vaya das Donas, *que* he ño val de Miñor do bispado de Tui, seendo todas juntas *por* son de campā tanjuda ño cabidoo do dito nosso mosteiro segundo *que* he de noso custume, et seendo y presente Maria Rodrigues, monga do dito mosteiro et o conuento del, avendo nosso acordo et diligente tratado para esto *que* se adeante segue fazemos et ordenamos et estableçemos por noso certo liidemo subfiçiente e a bastante perssoeiro e pro\cu/rador asi como el mellor et mays *conpridamente* pode e deue seer feito e de de-

reito mais valer; conuen a saber a Rui Fernandez, visino e morador ēna çidade de Tuy e portador desta presente carta de pro\co/raçon, para que por nós e em nome do dito nosso mosteiro possa demandar e reçeber et acadar et aforar aas persoas que el quiser e por bem teuer todoslos bēes de raiz que nós e o dito nosso mosteiro avemos ēno reyno e señorio de Portugal, e para que possa entrar a posison dos ditos nossos bēes et para que os possa demandar a qualquer pesoa ou pesoas que os teueren ocupados ata este presente dia, et para entrar sobr'ello a plleito e a plleitos perante qualquer juiz ou alcalde ou corregedor, vigario ou vigario delegado ou subdelegado asi ecclesiasticos como seglares que dos ditos nossos feitos e demandas e negoçios possam e ajam et deuam conoçer de dereito ante que esta carta de pro\co/raçon parecer, et para demandar e reçeber e acadar carta ou cartas de pago et de quitamento dar, emparar, defender, negar, conoçer, razoar, recontar, reconviir, libbello [sic] ou libellos dar, excepçon ou excepções apoer, et aas postas contra nós contradizer e inpugnar, et para prouar e reprouar testemoyas e scripturas em proua dar, artigos e posisoos poer e aos dados contra nós responder juramento ou juramentos de calunia et deçisorio et de premia e de dizer verdade e por que se destalle todo o plleito ou plleitos em nosa alma jurar em outra outras [sic] partes ou parte os poer e tomar carta ou cartas gaañar e testar et enbargar renda ou rendas, purgar absuluçom [ou] absoluçons simplezmente e aa cautella pedir e reçeiver e pararse por autor et defender e outro nomear [e] outro ou outros pro\co/rador ou pro\co/radores em noso nome e en seu logar sustituyr e fazer acabar ante do plleito contestado como depois et reuocalos se conpir e para qualquer sentença e sentenças asi interlocutorias como defenitiuias pedir e oyr et della ou delas ou de outro qualquer agraeo apellar e supricar apelações e reposta pedir e requerir a procuraçon e a procuraços seguir et cassarsse dello se conpir, et para pedir e reçeber beneficio de restitucion e integro e da asoluçon simplezmente e para que sobr'esto e sobre cada hūa parte dello possa fazer, dezer, tratar, pro\co/rar, aforar, reçeber e acadar eno que sobredito he todo quanto nós meesmas fariamos e dariamos e fazer poderiamos asi como se por nós meesmas a ello presentes fossemos e o dissessemos et fezessemos, et aynda que seiam sobre tais cousas que requeran e ajan mester espiacial mandado. Et todo quanto pello dito nosso pro\co/rador ou pello seu substituto ou substitutos for feyto, dito, tratado, pro\co/rado, receuido et aculado e aprorado [sic] eno que sobredito he nós o avemos e aueremos por firme e por estael para em todo tempo, sub obrigaçom dos bēes do dito mosteiro que

para ello obligamos, e prometemos sub a dita obligaçon d'estar ao juizo e pagar et *comprir* todo o que contra nós for julgado. E por que seia certo rogamos et mandamos ao notario de juso scripto que fezesse asi ende esta carta de pro\co\raçon signada de seu signo.

Feita ēno cabido do dito mosteiro, dez dias do mes d'abril do ano do naçemento de nosso señor Ihesu *Christo* de mill et quatrocentos e trinta anos. *Testemoyas* que foron presentes, Pero de Senande, clérigo capelam do dito mosteiro, e Johan Dominguez, e Johan Ferreiro, moradores ēno dito mosteiro, e outros.

32

1430, novembro, 22, domingo. Tui.

Roi Fernández comparece como representante do mosteiro de Santa Baia de Donas ante Lourenzo Rodríguez, notario de Tui.

A.- ACT, Pergameos, mazo 10, nº 16. Orixinal, pergameo, 320 × 400 mm. Galego, escr. gótica.

C>B.- ACT, Libro Becerro I, fols. 113r-114r. En copia simple de 1507, xuño, 30 (CD 69), inserida no *Libro Becerro* do século xvi (CD 68).

Ihesus. Sabeam quantos este estromento de afforamento viren que ēno ano do naçemento de noso señor Jhesu *Christo* de mill e quattrocentos e triinta anos, domingo, viinte et douz dias do mes de nouenbro, ena çidade de Tui, en presenza de min, Lourenço Rodrigues, notario publico jurado da dita çidade et do bispado de Tui, et das *testemoyas* adeante scriptas, Rui Fernandes, mercador, vizino da dita çidade, que presente era em nome de dona Bietriz Aluarez, abbadessa do mosteiro de Santa Vaya das Donas, do dito bispado, et do conuento do dito mosteiro, cujo pro\co\rador se mostrou por húa pro\co\raçon scripta en pulgameo de coyro firmando de notario publico segundo que por ella parecia, da qual o tenor a tal he:

[*Insire documento de 1430, abril, 10 (CD 31)*]

E eu, Aluaro Anes, notario publico por el rey ũna sua corte e em todos los seus reynos e señorios a esto que dito he presente fui con as ditas testemoias, e em miña presenza esto figi screuer e aqui meu nome e signal fige que tal he.

33

1430, novembro, 22. Tui.

Roi Fernández, con outorgamento da abadesa e o convento de Santa Baia de Donas, afora a Afonso González, á sua muller María Domínguez e a dúas voces, así como a Xoán González, á sua muller María Fernández e a dúas voces, os casais de Quintela e Gondomar (Cerveira).

A.- ACT, Pergameos, mazo 10, nº 16. Orixinal, pergameo, 320 × 400 mm. Galego, escr. gótica.
 B.- ACT, Libro Becerro I, fols. 114r-v. Copia simple do século xvi.

Deu e outorgou a foro e por nome de afforamento a Afon Gonçales, que era presente, et a sua muller Maria Domingues, que non era presente, a ellos en húa voz et a duas vozes apos o postrimeiro delles que esse postromero nomear a seu seymento, e se nomeadas non forem que seiam aquelles que de derecho herdaren seus bées, em húa meatade; e a Johan Gonçales, que presente era, e a sua muller Maria Fernandez, que non era presente, a ellos em húa voz et a duas vozes apos o postromero delles qual ese postromero nomear a seu seymento, e se nomeadas non forem que seian aqueles que de derecho herdasen seus bées, ena outra meatade; moradores que eram ũna feligresia de San Pedro de Mangoeiro; o casal que chaman de Quinteella e outro casal que chaman de Gondomar, que diso que eran ermas et jaziam em monte de longo tempo, con todas suas herdades, soutos, deue-sas, montadegos et resios, rotos e por ronper, entradas e seidas, agoas, pertéenças et dereituras que lles pertéençen de feito e de derecho ser. Que diseron que os ditos casaas jaziam e eram sitos ũna dita feligresia de Sam [Pedro] de Mangoeiros, por tal plleito e condiçon que os ditos Affonso Gonçales e Johan Gonçales e suas mulleres e suas vozes cada huñ ũna sua meatade lauren e repararem [sic] as ditas herdades, soutos e deuesas et bées dos ditos casaas em tal maneira que se non perca o fruto

dello por mingoa de lauor e de boo reparamento, et que dessem en cada huū ano ao dito mosteiro ou ao dito Rui Fernandez em seu nome por dia de sam Martino¹⁰⁶ do mes de setenbro tres buseos e meo de pam, a meatade de centeo e a meatade de millo, centeo e millo de receber porlla medida dereita de Villa Noua de Cerueira, cada huūs delles et suas vozes a meatade dello, e por foros dos ditos bēes huū sauelle em cada huū ano enos primeiros dias do mes d'abril. E que por esta penson e foros ouuessen para si todas las couosas que os ditos bēes rendesem em cada huū, e que fossem seruentes e obedientes ao dito mosteiro con o dito foro e penson e lle non parassen señor a rostro con seus dereitos. Et se ouuesem de vender ou enpeñorar o dereito que ouuesen ēno dito foro por razon da bemfeitoria que en el fezerem que o façam ao dito mosteiro a tanto por tanto ante que a outro algun, et non o querendo o dito mosteiro ou seu pro\co/rador que enton o faram cada huū ēna sua meatade aa tal pesoa que seja yugal de sy, que faça e cunpra o dito foro e cunpra as condiçōs aqui contiudas. E acabadas as ditas vozes, cada huū ēna sua meatade, que os ditos casaas¹⁰⁷ con todos seus bēes, perteeças e dereituras e con toda sua benfeytoria e melloramento fiquen ao dito mosteiro liures e quites e desenbargados. E os ditos Affonso Gonçales e Johan Gonçales, que presentes eran, por sy e en nome das ditas suas molleres, que non eran presentes, por las quaes allegaron seus bēes que ellas ouueron o dito aforamento cada huū ena sua meatade por firme e estauel reçeberon en si o dito foro cada huū a sua meatade pella guisa e condiçōs sobreditas, e obligaron a ello todos seus bēes auidos e por auer, gaanados e por gaanar. E o dito Rui Fernandez, por poder da dita pro\co/raçon, obligou os bēes do dito mosteiro a lles fazer o dito aforamento saão e de paz de quen quer que llo enbargase. E outorgaron as ditas partes que qualquer dellas que contra esto fose e o non comprisse que peitasse a parte agardante qui- nentos morabedis da moeda de Castella branca em tres dineros, et a pena pagada ou non que este estromento e as couosas en el contiudas fiquen firmes e vallam pello tempo das ditas vozes. E desto em como pasou as ditas partes ped[iro]m a min, dito notario, seños estromentos em huū tenor.

Esto foi ēna dita çidade, ēna praça della, ano, mes, e dias sobreditos.

Testemoias que a esto foron presentes, Rui da Lapa, carniçeiro; Aluaro Collaço da Canicouua; Pero Anes, pedreiro; Lourenço Gonçales, alfayate; Gonçaluo Perez,

¹⁰⁶ Miguel] no Becerro.

¹⁰⁷ que os ditos casaas], repetido.

ospitaleiro; Affon d'Aamyl, ferreiro; Johan Domingues e Martino do Barreiro, çapateiros, vizinos¹⁰⁸ da dita cidade; e outros.

E eu, Lourenço Rodrigues, notario publico sobre- (*Signo*) –dito, que a todo o que sobredito que em huū con as ditas *testemoias* chamado presente fuy e este estromento por manda- -do e out\lor/gamento das ditas partes et a pedimento de cada húa dellas por miña mao scripui e aqui meu nome e signal acustumados puge, que tal he. E eu *testemuno* em *testimoio* de verdade.

34

1432, outubro, 18.

Diego Álvarez, abade do mosteiro de Cerdal e vigairo do bispo de Tui, dá a sua autoridade para elaborar un traslado documental para o mosteiro de Santa María de Tomiño sobre os seus bens en Portugal.

C>B.- ACT, Libro Becerro I, fols. 51v- 52r. Na copia simple de 1449, decembro, 14 inserida no *Libro Becerro* do s. XVI (CD 44).

Diego Aluarez, abade de Çerdal, vigaro geeral do bispado de Tuy da par de Portugal por don Juan, por merce de Deus //^{52r} e da santa Ygleia de Roma perpetuo administrador dese m[i]smo, faço saber a quantos este albaran de avtoridade viren que eu, visto este estormento susoescrito a requerimento do dito almoxarife lle dou miña autoridade hordinaria con ynterposición de certi, asi e por a guisa que hen ele é¹⁰⁹ contiudo en vida das ditas persoas, et que valla e seja firme como dito he, por quanto fui certo que he prol e proueyto do dito mosteiro, e por ser certo mandei aqui seer feyto este aluara d'autoridade, asinado per miña man.

Escrito en Çerdal, dez e oyto dias do mes de outubre, ano do naçimento de noso señor Ihesu *Christo* de mill e quatrocentos e trinta e dous.

¹⁰⁸ çapateyro, veziño da dita çibdade] no *Becerro*.

¹⁰⁹ é] abreviado con nota tironiana.

1435, outubro, 28. Baiona.

Xoán Agudo vende a Xoán Franco, racioneiro de Santa María de Baiona de Miñor, o lugar do Burgo Vedro, sito na freguesía de Santa Mariña de Borreiros, no couto de Santa Baia de Donas, por dous mil setecentos marabedís.

A.- ACT, Pergameos, mazo 13, nº 24. Orixinal, pergamo, 230 × 305 mm. Galego, escr. gótica. Ao dorso: «Carta de compra de Juan Franco, clérigo do lugar de Burgo Vedro».

Ano do nacemento do noso señor Ihesu *Christo* de mill e quatrocentos et trüinta e cynqo anos, viinte e oito dias do mes de oytubre.

Sabean quantos esta carta de venda viren como eu, Juan Agudo, laurador, morador ña freygesia de San Martino de Barreiros do Val de Miñor, fillo de Domingo Vidal do Burgo Vedro et de [] sua moller, que foy ja finados, a que deus perdom, moradores que foron ño dito lugar do Burgo Vedro, fazente por min e por todas miñas vozes, non costrangido por força nen enduzido de engano, mays de mĩa propia e liure voontade, vendo para todo sempre jamays por jur de herdade a uós, Juan Franco, clérigo raçoeyro da igleia de Santa Maria de Bayona de Miñor, vezino da dita villa, que estades presente, et a todas vosas vozes. Conuen a saber que vos vendo o meu lugar a que disen do Burgo Vedro que eu fige ño dito lugar do Burgo Vedro, o qual esta ño qouto de Santa Vaya das Donas, e he syto ña dita freygesia de Sam Martino de Barreiros, o qual uos vendo con todas suas casas e cortes e viña e herdades e montadegos, rotos e por ronper, e resyos e chausuras e deusesas e soutos, quanto a monta da viña da Miranda para o dito lugar, e quanto a min pertesce en todo o Burgo Vedro, a monte e a fonte ña dita freygesia de San Martino de Barreiros e ño dito couto de Santa Vaya das Donas. Et mays uos vendo a miña meetade do moyño do Telleiro, do qual a outra metade he de Pero Çapateiro. O qual dito lugar e metade de muyño vos vendo dizimo a deus, sem foro, senço [sic], trebuto algum, d'oze este dia en diante da feita desta carta para todo sempre por contia e preço certo en que nós aviemos, quanto a min e a uos aproue, conuen a saber por contia de dous mill e septeçentos marabedis da moeda vella, contando branqa en tres dinairos, que me por ello destes e pagastes

e eu de uós resçebi, en presenza do notario e *testemoyas* desta carta, en brancas e en ouro e en prata, que amentou a dita contia, de que me outorgo por entrego e bem pagado a toda mĩa voontade. E se mays val esto que vos asy vendo que os ditos dous mill et septeçentos marabedis da dita moneda que asy por ello destes e pagastes e eu de uós resçebi como dito he, toda a mayoria que ello mays val ou pode valer ao adiante vos dou e outorgo en pura e liure doaçon para todo senpre, asy como doaçon mellor e mays conpridamente pode e deue seer dada e outorgada ontre viuos por muitas boas obras que de uós resçebey et entendo resçebir ao adeante et d'ojе este dia en diante, todo jur e señorio, voz e abçon e propiedade e dereito que eu en esto que vos vendo ey e aver poso asy por herança dos ditos meu padre e madre como por compra ou compras que eu de alguna parte dello fezese e de min e de todas miñas vozes o tyro e tollo e en uos, o dito Juan Franco et en todas vosas vozes o poño et traspaso para todo senpre, et uos dou poder que vós por nós, ou outro en voso nume, posades entrar e tomar a reenta e corporal posyson desto que vos asy vendo et fazer dello e em ello toda vosa liure voontade como de vosa quousa quita e propia e sem embargo de min et \de todas miñas vozes/. Con a qual dita venda que vos asy faço do dito lugar e quousas sobreditas uos prometo e outorgo d'enparar e defender a dereito a todo tempo de quenquer que vos llo demandar ou embargar por todos meus bẽes mouilles e de rayzes, avidos e por auer, que vos para ello obligo; e prometo e outorgo de min qual eu nen outro por min yr nen pasar contra esta venda para a desfazer en parte nen en todo, en juizo nen fora del, so pena de uos pagar a dita contia em dobro con mays todas as custas e perdas e dapnos que sobr'ello receberdes. E pagada a pena ou non todavia esta carta de venda fique firme e valla para todo senpre.

Feita a dita carta de venda ũna dita villa de Bayona, ano e mes e dias sobreditos.

Testemoyas que foron presentes: Steuo da Ual, clérigo raçoeyro da igleia de Santa Maria de Bayona, Lourenço Eans, notario del rey, vezinos e moradores ũna dita villa; Garçia Afonso, laurador, morador ũno dito quoto de Santa Vaya das Donas; Juan Pereiro, Vasco Calado, criados d'Aluaro Franco.

E non enpeasca onde vay sobre escripto antre regroos onde diz ‘de todas miñas vozes’, que eu notario o corregy por que asy a de dizer.

E eu, Pero Eanes, notario publico jurado por el rey en Bayona de Miñor et en seu (*signo*) alfoz, a esto que dito he con as ditas *testemoyas* presente foy et escripuy et aqui meu nume et signal puje, que tal he.

1437, novembro, 19. Monção.

Lourenzo Eanes e a súa muller, Inés Fernández, aforan a María Rodríguez un bacelo coa súa herdade en Pazos (Lara, Monção) durante o tempo que eles o teñen aforado do mosteiro de Santa Baia de Donas e unha renda anual de tres diñeiros e unha galina.

A.- ACT, Pergameos, mazo 12, nº 34-b. Orixinal, pergamo, 300 × 240 mm. Galego, escr. gótica.

Sabeham quantos este estomento de aforamento virem que eu, Lourenço Anes, morador na vila de Monçom com Hines Fernandez, minha molher, que he presente e outorgante, damos e outorgamos afforo a uós Maria Rodriguez, molher que foy de Gil Ferreiro, morador na dita vila, polo tempo e uozes que o nós auemos aforado do mosteiro de Santa Baaya das Donas e mays nom. Conuen a saber huū baçelo de binha uerdelha com sua herdade que nós auemos em Paacos aacerca desta bila, o qual baçelo uós ja fezerades com o dito nosso mando. E parte com outro nosso e com o rigeiro foreiro que uem da fonte de Sam Giaao e entesta em outra binha de Rui Baceraho, e d'outro cabo em outra binha de Joham de Lira. Et afforamos ele a uós com suas entradas e seidas e dereitos e perteesças a monte e a fonte, roto e por ronper, por tal preito e condiçom que o lauredes e aproueytedes como nom despeyesça por mingoa de lauor e de benffeytoria, et nos dedes de foro e renda certa em cada huū ano tres dineiros de moeda antiga, a como nós pagarmos ao dito mosteiro por dia de Pascoa de Resurreicōm, e húa galinha, comesçando a pagar esta Pascoa que uem, e d'em deante em cada huū ano polo dito dia. Et obrigamos os beens que a nós som obrigados no estormento do afforamento que nós delo teemos do dito mosteiro, a uos deffender com ele a dereyto polo dito tempo. Et eu, dita María Rodríguez, que presente soo, em meu nome et de minhas uozes, assy rescebo em min o dito afforamento pelas condições sobre [sic] sobreditas e obrigo todos meus beens a comprir e a gardar e pagar em todo o que sobredito he. Et as partes assy o outorgarom e pedirom senhos estomentos e poserom antre sy pena que qualquer das partes [que] esto passar que peyte aa parte agoardante quinhentos soldos da dita moeda antiga, e a penna leuada ou nom que o estormento fique firme e valha polo dito tempo.

Feyto ãna dita bila, nas poussadas da morada do dito Lourenço Anes, dez e noue dias do mes de nouenbro, era do nasçemento de nosso senhor Jhesu Christo de mil e quattroçentos et trüinta e sete anos.

Testemoias que forom pressentes: Fernão Affom, moordomo de Pero Gomez da Aureu, e Affom Lourenço da Ueiga, home do dito Pero Gomez, moradores na dita bila, e Rui Lourenço da Costa¹¹⁰, da freiguessya de Barbeyta, e outros.

Et eu Affom Martinez, tabalyom del rey ãna dita bila de Monçom e em seu termio, *que* este estomento scripui e meu synal fiz, *que* tal (*Signo*) he. *Paga* con atota [sic] doze rayas.

37

1440, marzo, 14, luns. Tomiño.

A abadesa Mariña e o convento do mosteiro de Santa María de Tomiño aforan a Álvaro Estévez, párroco de San Fiz de Nigrán, e a díuas voces díuas casas na rúa da Zapatería de Baiona por unha renda anual de trinta marabedís, un capón e un azume de viño pagadoiros o día de San Martiño de novembro. O aforamento faise coa autoridade do provisor e vigairo do bispado de Tui, presente no acto.

A.- ACT, Pergameos, mazo 13, nº 1. Orixinal, pergameo, 220 × 620 mm. Galego, escr. gótica.
Rex.- IGLESIAS ALMEIDA: «El monasterio de Santa María de Tomiño», p. 80.

Sabean quantos este publico instormento de aforamento viren *que* ãno ano do nasçemento de noso señor Ihesu Christo de mill e quattroçentos e quarenta anos, lues quatorze dias do mes de março, ãna claustra do moesteiro de Santa Maria de Tomiño, dentro ãno cabiidoo della, perante ho onrrado e descreto barom Steuano Teriigo, mestrescolla, prouissor e vigairo geeral ãna iglleia e bispado de Tuy por llo reuerendo in Christo padre e señor dom García de Vaamonde, por lla graça de Deus e da sancta iglleia de Roma obispo de Tuy; et en presenza de min, Johan Fernandez de Padroso, notario publico jurado da cidade e do bispado de Tuy, e das testemoyas adeante scriptas, e estando y outros de presentes dona Mari-

¹¹⁰ da Costa], *repetido*.

na de Meyra, abbadessa do dito *moesteiro* de Tomiño e *Maria Afonso* e *Maria Fernandez*, frayras conventuaas do dito *moesteiro*, fazentes seu cabiidoo dentro ño cabiidoo do dito seu *moesteiro* por son de canpaan tangida segundo de seu custume, e avendo seu dellegente trautado para esto que se segue, enton a dita dona *Marina*, abbadessa do dito *moesteiro*, de consentimento e outorgamento e voontades das ditas *Maria Afonso* e *Maria Fernandez*, frayras do dito *moesteiro*, por sy e en nome do dito seu *moesteiro* e de suas subçesores aforarom, deron e outorgaron a foro e por nome de aforamento a *Aluaro Esteuez*, clérigo rector da igleia de San Fiiz de Nigraan do dito bispado, que presente estaua, para el en sua vida e para duas vozes depos el, quaes el¹¹¹ nomear a seu seymento, e se no meadas non foren que sejan aquellas que de derecho erdaren seus beës. Conven a saber, duas casas que o dito *moesteiro* ten e pusuye que estan dentro ña villa de Bayona de Miñor, ña rua da Çapataria; as quaes ditas casas parten da húa parte con casa de Gonçaluo de Tebra, clérigo racioneiro da igleia da dita villa de Bayona, e da outra parten con casa de Gonçaluo Titam e van topar en çima ña rua da Lagarteyra, que vay para onde mora *Johan Franquo* e veen seyr por portas aa dita rua da Çapataria. As quaes ditas casas húa dellas he sobradada e a outra he chää, e llas aforaron con tal plleito e condiçon que o dito *Aluaro Esteuez* reparare [sic] a dita casa sobradada de pedra, tella e madeyra e de sobrado e de todasllas outras couosas que lle fezer mester por gissa que non peresca per mingua de lauor e de boo reparamento. E esso meesme a outra casa chää, que a aposte e repare de aquello que lle fezer mester en tal maneira que non desperesça por mingoa de boo reparamento. As quaes ditas casas lles aforan con todas suas seydas e entradas, perteenças e dereituras e con esta condiçon que o dito *Aluaro Esteuez* de e page en cada huñ ano aa dita dona *Marina*, abbadessa, e frayras do dito *moesteiro* e a abbadessa e frayras que por tempos delle foren, trüinta morabedis de moeda vella branqua en tres dineiros, e por foros en cada huñ ano huñ capon e huñ açonbre de viño, os quaes ditos trüinta morabedis e capon e açonbre de viño dé e page por dia de san *Martino* do mes de nouembre, e asi en cada huñ ano porllo dito dia postos os ditos morabedis e capon e açonbre de viño en paz e en saluo dentro ño dito *moesteiro* de Tomiño, e asi en cada huñ ano porllo dito dia, e que sejan seruentes e obidientes el e as ditas suas vozes [que] depos el vieren ao dito *moesteiro* e abbadessa e frayras del con o dito foro e lles non paren señor

¹¹¹ quaes el] repetido.

arrostro porllos seus dereitos. E se o dito Aluaro Esteuez ou aas ditas suas vozes que [de]spos el vieren quesen vender ou enpenorar o dereito que ouveren enas ditas casas por razon da benfeitoria que en ellas fezerem que o façam ao dito seu moesteiro e abbadessa e conbento del a tanto por tanto ante que a outro algun, et non o querendo, que entom o dito mosteiro e abbadessa e convento del que enton o façan a persona yugal de sy que faça e cunpra¹¹² o dito foro e as condiçōes en este contrato conthiudas; e acabadas as ditas vozes que as ditas casas con todas suas benfeitorias e meloramentos quedem e fiquem ao dito moesteiro de Tomiño e abbadessa e frayras delle liures e quites e desenbargadas. E logo a dita dona abbadesa e frayras se oblegaron delles fazer o dito aforamento saan e de paaz e lle non yr contra elle e de o defenderen a dereito de quenquer que llo enbargase perllos bēes do dito moesteiro para para [sic] esto obligaron. E logo o dito Aluaro Esteuez, que presente era, reçebeu en sy as ditas casas a foro porlla maneira e condiçōes sobreditas e obligou a ello todos seus bēes avidos e por aver de manteer e reparar as sobreditas casas segundo que dito he. E outorgaron as ditas partes que qualquer dellas que contra esto for e ho non comprir que peyte aa parte conprinte e agardante quinientos morabedis da dita moneda, e a pena pagada ou non, que este instormento e as couzas en el contheudas fiquen firmes e vallan por llo tempo das ditas vozes. E logo a dita dona Marina, abbadessa do dito moesteiro, e as ditas Maria Afonso e Maria Fernandez, por sy e en nome do dito seu moesteiro, como o dito Aluaro Esteuez pediron ao dito prouisor e vigairo que desse ao dito aforamento sua autoridade ordenaria e seu outorgamento e interposesse seu dereito para que vallese e fosy firme ēno dito tempo das ditas vozes, para que vallese¹¹³ en juizo como fora del. O qual dito aforamento as ditas dona abbadessa e María Afonso e María Fernandez, frayras, diseron que o dito aforamento que entendiam que era prol do dito seu moesteiro e non engano delle, segundo afirmauan por seu juramento que sobre ello fezeron eno signal da cruz (cruz) que tangeron con suas mãaos dereitas en lugar dos Santos Avangeos. E logo o dito mestrescola, prouisor e vigairo, visto o dito juramento e aforamento feito por llas ditas dona abbadessa e frayras¹¹⁴ disso que dava e deu ao dito instormento e afforamento e a todo ho en ello conthiudo sua autoridade ordenaria e seu outorgamento, e interposo a ello

¹¹² p] escrito sobre b].

¹¹³ para que vallese] repetido.

¹¹⁴ que] riscado.

seu decreto e mandou *que* vallesse e fose firme e estauel *en juizo e fora del por llo tempo e vozes en el conthiudas.* E desto en como pasou, as ditas *partes* pediron a min, dito notario, senos instormentos en huū tenor.

Esto foy dentro ēno dito cabiido do dito *moesteiro*, ano, mes e dias sobreditos.

Testemoyas que a esto forom presentes: o dito prouisor e frey Rodrigo, abbade do mosteiro de Barrantes, e Pero da Borbeta, clérigo reitor da iglleia de San Salvador de Pineyro, e Aluaro Gonzalez, clérigo da iglleia de Penafurada, e Afonso Gomes, criado de Aluaro Lopes de Pontevedra, e outros.

E eu, Johan Rodriguez de Padrooso, notario publico ju(*signo*)rado da dita cidade e do bispado de Tuy, *que* a todo o *que* sobredito he en huū con as ditas *testemoyas* chamado presente fuy e este instormento *por* mandado e outorgamento das ditas dona abbadessa e frayras e a pedimento do dito Aluaro Esteuez con miña maão scripui e aqui puge meu nome e signal acostomado en *testemoyo* de verdade que tal he.

Johan Rodriguez, notario (*rúbrica*).

38

1441, abril, 20. Mosteiro de Tomiño.

Bartolomeu e Xoán Beitez, de Goián e Lamamá, venden a Álvaro Eans e á sua dona, para eles e toda a sua voz, todas as suas propiedades en Vilachá (freguesía de Santa María de Tomiño) por un prezo de 110 marabedís.

A.- AHN, Clero Secular-Regular, Mosteiro de Santa María de Oia, carp. 1845, nº 14. Orixinal, pergameo, 225 × 151 mm. Galego, escr. gótica cursiva.

Sabean quantos este publico estormento viren como eu, Bertolameu, morador em Goiam, e eu, Juao Beites, morador em Lama Maa, vendemos firmemente em jur e em maan, metemos por jur d'erdade para todo senpre, dizymo a Deus, a uós, Aluaro Yanes e a uosa muler, moradores em¹¹⁵ Villa Chää, e a todas vosas vozes; *conuen* a saber, todos os beens de rayz *que* nós, os dítos Bertolameu e Juao Beites, auemos en Villa

¹¹⁵ em] repetido.

Cháa, frigisia de Santa Maria de Tomino, a monte e a fonte, rotos e por ronper, por preço certo de *marabedis*, quanto a nós e a uós aprouue, conuen a saber, por cento e dez *marabedis* de moeda vella, contada húa branqua em tres *dineiros*, logo de uós recebemos en presenza deste notario en *dineiros* estos e contados, e por [...]uto nos vós logo destes e pagastes os dítos *marabedis* e os nós de uós recebemos por auido, e renuycamos e partimos de nós a lei do auer visto e non contado, e a outra ley em que diz que deue veer fazer a paga sobre que he o *contrauto*, em *dineiros* ou em ouro ou em prata ou em causa que a contia valla, e a outra lei em que diz que fasta douis anos primeros siguientes he ome tiudo de ueer fazer a proua da paga se por parte d'aquel que a receber for negada; e nós, seendo certos e sabedores destas ditas leis e de cada húa dellas, por ende as renunçiamos e partimos de nos, que nos non seian oidas nen recebidas en juizo nen fora de juizo; e se algen asi da nosa parte como da stranea contra esta díta venda quiser yr ou pasar em alguun tempo que seia que le non valla e aia a yra de Deus e a nosa maldiçon, e ao senor da tera por pena peite quinientos *marabedis* de moeda vella, e a pena paga ou non paga este stormento fique firme e stael para todo sempre.

Feito o dito stormento eno moesteiro de Tomino, a viynte dias do mes d'abril do ano do naçemento do noso señor Ihesu Christo de mill e quatrocentos e XLI anos.

Testemunas que a elo foran presentes: Afonso da Lauadoira, morador em Tebra; Pero Yanes, Juao do Poonbal, Gonçaluo da Gauilara, moradores no couto de Tomino, e outros.

E eu, Afonso Steuez, notario publico jurado por noso señor el rey em Tebra e Sobrada e dos mosteiros de Tomino e Barantes e Oya e em seus coutos e em todo o bispado de Tuuy a esto que dito he presente fuy con as ditas *testemunas*, e aqui meu nome e sinal puse em *testemuno* de verdade, que tal he (*Signo*).

39

1443, febreiro, 3. Santa María de Tomiño.

A abadesa Mariña de Soutomaior e o convento de Santa María de Tomiño dan a Gonzalo Franco unha leira en Vilar e reciben deste, a cambio, unha leira na veiga de Felgueiras.

A.- ACT, Pergameos, mazo 14, nº 48. Orixinal, pergameo, 290 × 160 mm. Galego, escr. gótica.
Rex.- IGLESIAS ALMEIDA: «El monasterio de Santa María de Tomiño», pp. 80-83.

S[abea]m quantos este estormento de canbeo u[iren] que nós, dona Marina de Soutomaior, abadesa do mosteiro de Santa María de Tomiño, seendo [...] no cabidoo do dito mosteiro por som de canpaa tanjuda sogun que he de noso custume, e seendo y presentes Maria Afomso e Maria Fernandez, monjas do dito mosteiro e conuento, e aueendo noso acuerdo diligente para esto fazer que se seje [sic]: damos e outorgamos em canbea a uós, Gonçaluo Franqo, morador em Vilar, conuen a saber, húa leira d'erdade [...] o dito lugar de Uilar, que chaman a leira da Freiria, que jaz antre a vina da Fonte e a leira de Bajares, dizymo a Deus, sem foro e tributo nenhum, [...] como de uosa qousa propria sem embargo de nos e do dito noso mosteiro, e deste dito dia em diante tirramos \de nós/ e do dito nosso mosteiro toda voz, auçon e [...]dade que em ella aviamos e poemolla e traspasmolla em vós, dito Gonçaluo Franqo, para em todo senpre, e obrigamos os bées do dito noso mosteiro de uos em[parar e defender a dereito a todo tempo de quemquer que uola embargar quiser. E eu, dito Gonçaluo Franqo, que present'estou, dou em canbea a uós, dita dona abadesa, para o d [...] a leira d'erdade dicymo a Deus que jaz em na veiga de Felgeiras, que trouge Lourenço de Rial, e deste dito dia em diante tiro de min e de toda [...] senorio e vozes e auçon e propiedade que em ella auia, e ponoa e traspassoa em vós, dita dona abadesa, e em no dito voso mosteiro, e obrigo a min [...] todos meus bées de uos emparar e defender a dereito a todo tempo.

Feito o dito estormento dentro em no dito cabidoo do dito mosteiro, a tres dias de feuer[eiro d]o ano do naçemento do noso señor Ihesu Christo de mill e quatrocentos e XLIII anos.

Testemoias que foron presentes, Steuoo García, Ruyy [sic] de Lemos, Pedro do Canpo, criados da dita [d]ona abadesa; e Lourenço Corean, e outros.

E eu, Afonso Esteuez, notario publico jurado por nosso senor el rey em Tebra e Sobrada e dos mosteiros de Tomiño e Barates e Oya e em seus coutos e em todo o bispado de Tuuy, a esto que dito he presente fuy con as ditas testimoias e aqui meu nome e sinal puje em testimoio de uerdade, que tal he (Signo).

40

1443, abril, 29, luns. Tui.

Dona Mariña, abadesa do mosteiro de Santa María de Tomiño, afora a Xoan do Espital, á súa muller Tareixa Estévez e a todas as súas voces unha peza de viña da súa propiedade, en Salvaterra, por unha renda anual da cuarta parte do viño e por foros unha galiña e un azume de viño toledano.

A.- ACT, Pergameos, mazo 13, nº 19. Orixinal, pergamo, 220 × 295 mm. Galego, escr. gótica. Ao dorso: «Johan do Espital ... de huna vinna d...».

Rex.- IGLESIAS ALMEIDA: «El monasterio de Santa María de Tomiño», p. 80.

Ihesus.

Sabeam quantos este publico instrumento de afforamento virem que ēno ano do naçemento de noso señor Ihesu *Christo* de mill et quatrocentos et quareenta et tres anos, luns viinte et noue dias do mes de abril, ēna çidade de Tui, ēna rua de Canicouua, en presenza de min, Lourenço Rodriguez, notario publico jurado da dita çidade et do bispado de Tui, et das *testemoyas* adeante *scriptas*, dona Marina de Meyra, abbadessa do moesteiro de Santa Maria de Tomiño do dito bispado, que era presente por si et seus herdeiros, aforou et deu a foro et por nome de afforamento para todo sempre jamays a Johan do Espital et a sua moller Tareya Esteuez, vizíños da villa de Saluattera, que eran presentes, et a suas uozes et herdeiros. Comvem a saber, hūa peça de viña *verdella* que diso que ella tiiña aacerca da dita villa de Saluattera, eno logar onde dizem a Varzeella, que parte da hūa parte con outra viña de la dita abbadessa, que della trage aforada Johan Polin, ferreiro, vizíño da dita villa, et da outra parte con viña de Gonçaluo de Verin et con viña da Franqueira, et topa en fondo en viña da Franqueira et topa en cima en viña de Gonçaluo Manoz, que foi de Paay Subrredita. A qual peça de viña con sua erdade lles aforou con suas entradas, seydas, perteenças e dereituras, por tal plleito et condiçon que os ditos Johan do Espital et sua moller et suas vozes et herdades laurem et aproueyten et carren a dita viña en tal maneira que se non perca o fruto della por mingoa de lauor et de boo reparamento a vista de homes boos, et que den et pagem aa dita abbadessa et seus herdeiros en tempo de nouo aa dorna o quinto

do viño *que* Deus en ella der en cada hūu ano, et por foros en cada hūu ano hūa galiña et hūu açunbre de viño toledāao tinto da dita viña por dia de san Martino do mes de nouenbro. Et *que* elles et seus herdeiros sejan *seruentes* et obedientes aa dita abadessa et seus herdeiros con o dito foro et lles non paren sennor a rostro por llos seus *dereitos*. Et se quiseren *vender* ou enpeñorar o *dereito que* ouueren eno dito foro por razon da benfeytoria *que* en el fezerem, *que* o façam aa dita abbadessa et seus herdeiros a tanto por tanto ante *que* a outro alguun, et non o querendo ella ou seus herdeiros, *que* enton o façan a pesoa yugal de si *que* faça et *compra* o dito foro et as *condições* aqui contiudas. Et obligou a dita abadessa seus bēes patremoniaas a defender a *dereito* aos ditos foreiros con o dito foro da dita viña de quenquer *que* lla enbargar et lla fazer sāa et de paz, *que* non page por ella outro trebuto saluo o sobredito. E os ditos Johan do Espital et sua moller, *que* eran presentes, por si et seus herdeiros receberon en si a dita viña a foro por lla guisa et *condições* sobreditas, et outorgaron as ditas partes *que* quaalquer dellas *que contra* este estromento for et o non *comprir* *que* peite aa parte *que* o *comprir* et agardar quinentos morabedis, branca en tres dineiros, et a pena pagada ou non *que* este estromento et as cousas en el *contiudas* fique firme e vallam para todo sempre segundo en el he *contiudo*. E renunciaron sobre esto a toda lei et *dereito canonico* et çeuil, scripto et non scripto, *que* lles non valese para viir *contra* o sobredito en juizo nen fora, et aa ley et *dereito* *que* diz *que* a geeral renunciaçon non valla. E pediram a min, dito notario, seños estromentos en huū tenor.

Esto foi ēno dito logar, ano, mes et dias sobreditos.

Testemoyas que forom presentes: Aluaro Perez, clérigo reitor da igleia de San Pero de Forcadellas, et Johan de Barro, morador ēno couto de Tomino, et Pero Anes, morador en Igligoa, et Lourenço da Varzea, morador en Aljam, e Vasco Lourenço, morador ena fliguesia de San Lourenço de Salzidos.

E eu Lourenço Rodriguez, notario publico sobre(*Signo*) dito, *que* a todo o *que* sobredito he, en huū con as ditas *testemoyas* chamado presente fuy, et este estromento por mandado et outorgamento das ditas *partes*, e a pedimento de cada hūa dellas scripui e aqui meu nome e sinal pugi, *que* tal he, en *testemoyo* de verdade.

41

1443, agosto, 11. Santa María de Tomiño.

A abadesa Mariña de Soutomaior e o convento de Santa María de Tomiño aforan a Francisco García, criado de Gonzalo de Valadares, e a diás voces un lugar en Santa Cristina da Ramallosa, así como as outras propiedades do mosteiro nesa freguesía que non estivesen aforadas, e diversos bens do mosteiro de Santa Baia de Donas. Ha de entregar como renda cen marabedís anuais, e especificase que se entregarán ao mosteiro de Tomiño.

A.- ACT, Pergameos, mazo 14, nº 27. Orixinal, pergameo, 390 x 170 mm. Galego, escr. gótica.

Rex.- IGLESIAS ALMEIDA: «El monasterio de Santa María de Tomiño», p. 80.

Iglesias Almeida data o documento no dito día e mes do ano de 1403.

Ano do nascimento do noso señor Ihesu Christo de mill e quatrocentos XL e tres anos, once dias do mes d'agosto.

Sabeán quantos este estormento d'aforamento viren *que* nós, dona Marina do Soutomaior, abadesa do mosteiro de Santa María, seendo dentro em no cabidoo do dito noso mosteiro por som de canpana tanguda, e segundo noso custume, e seen[do] y presentes Maria Afonso e Maria Fernandez, monjas do dito mosteiro e conuento del, e auendo noso acordo diligente para *que* se segue. Damos e outorgamos a foro a uós Steuoo García, criado de Gonçaluo de Valadares, que estades presente e outorgante, e a duas personas depois de vós, húa depos outra, *que* sejan voso filo e neto, e non avendo fillo nen neto *que* sejam duas personas as *que* vos nomeerdeis, e non as nomeando *que* sejam as *que* [de] dereito herdaren uosos bées. Conuen a saber *que* vos aforamos o noso lugar *que* é do dito mosteiro de Santa María de Tomiño hi a em Corviam, *que* he ñena frigisya de Santa Cristina da Ramallosa, segundo *que* o tyña aforado do mosteiro de Tomiño Martino do Rio, e mas todas las erdades, casas e pardineiros e montadegos e risyos *que* o dito noso mosteiro de Santa¹¹⁶ |Maria| e o noso mosteiro de Santa Vaya das Donas do Val de Miñor ajam em a dita filgresia da Ramallosa des Viso de Caluos fasta a fonte do Ponbal *que* aforadas non esten, e mais todas rendas, casas, viñas,

¹¹⁶ (ilexible)] riscado.

erdades, pardineiros, risios *que perteçan ao mosteiro* de Santa Vaia no couto e frigisia de Belsar, aforadas e por aforar, e as vinas e erdades *que jazen em Veiro*, e deuesas e casas e pardineiros *que perteçen ao mosteiro* de Santa Vaia, segundo que as traxia Johan Rodriguez do Uigal em retida, por tal preito e condiçon *que vós*, dito Steuoo García, lauredes as ditas viñas e erdades e reparedes as ditas casas do dito lugar de Coruiam, em gisa *que as casas e vinhas non se perqan por mingoa de lauor e boo reparamento, e que ajades para vos todos os frutos que as ditas vinhas ve* [sic] erdades sobreditas renderen, e *que dedes e pagedes ao dito mosteiro* de Santa Maria de Tomiño e a min, dita dona abadesa, em seu nome, por renda sysa, foro e penson en cada huñ ano, dia de Samartino do mes de novembre çen morabedis de moeda vella. Con o qual dito foro *que vos asi fazemos do dito lugar* e¹¹⁷ vinhas e erdades e deuesas e pardineiros e risyos sobreditos avedes de seer anparados e defeso a dereito vós, o dito Steuoo García, e as ditas vosas vozes durante o dito tempo de quenquer *que vos lo embargar ou demandar por los outros bëes dos ditos mosteiros que vos para elo obligamos*. E auendo vós ou as ditas vosas vozes de vender ou sopenorar este dito foro *que vos asi fazemos desto que dito he, que o façades a nós e ao dito noso mosteiro ou a nosos sucesores tanto por tanto, e non o querendo nós ou o dito noso mosteiro que o vendades ou sopenoredes a pessoa que seja yugal de uós, que nos compla e page o dito foro e nos garde as otras condições en este estormento contiudas*. E ao seymento da postremeira voz *que depois de vós touer este dito foro, que o dito casal e vinhas e erdades e pardineiros e risios e deuesas e cumareros e carualos que vos asi i aforamos fique todo liure e qite e desenbargado ao dito mosteiro con toda a benfeytesia que en el for feyta*. E eu, dito Steuoo García, *que presente soo, asy o outorgo e recebo em min este dito foro polas maneiras e condições sobreditas*. E nós, as ditas partes, prometemos e outorgamos de teer e complir e agardar todo esto *que dito he e se aqi conten, e non yr contra elo vna parte aa outra, so pena de mill morabedis da dita moeda, e queremos e outorgamos que peite e page a parte de nós que esto non quiser teer e gardar a outra parte que o agardar e complir, e a dita pena paga ou non paga todavia este estormento e todalas cosas en el contiudas fiqen firmes e staueles en sua reuor.*

Feito o dito estormento dentro em no cabidoo do dito mosteiro, ano e mes e dia e era sobreditas.

¹¹⁷ e] repetido.

Testemoias que a elo foron presentes: Afonso Esteuez; Pero Eanes; Lourenço de Rial; moradores no couto de Tomiño; e Ruy de Lemos e Gonçaluo de Pousada, omes da dita dona abadessa, e outros.

E eu, Afonso Esteuez, notario publico jurado por noso señor el rey em Tebra e Sobrada e dos mosteiros de Tomiño e Barantes e Oya e em seus coutos e em todo o bispado de Tuuy, a todo esto *que* dito he presente fuy con as ditas *testemoias*, e aqui meu nome e sinal puge em *testimoio* de verdade, *que* tal he (*Signo*).

42

1445, febreiro, 16. Tomiño.

A abadesa Mariña de Soutomaior e o mosteiro de Santa María de Tomiño aforan a Rodrigo Afonso, á súa muller Margarida e a dúas voces o lugar do Pazo de Tolo, que he benfeytado, por unha renda anual da quinta parte do pan e baixo a condición de morar e reparar o lugar.

A.- ACT, Pergameos, mazo 13, nº 42. Orixinal, pergameo, 240 × 485 mm. Galego, escr. gótica.

Ed.- IGLESIAS ALMEIDA: «El monasterio de Santa María de Tomiño», pp. 101-102.

Ano do naçemento do noso señor Ihesu Christo de mill e quatrocentos e quarenta e cynquo anos, dez e sees dias do mes de feuereiro. Sabean quantos este estormento d'aforamento uiren *que* nós, dona Marina de Sotomaior, abadesa do moesteiro de Santa Maria de Tominho, seendo dentro eno cabidoo do dito noso moesteiro *por* son de canpaa tanguda, segundo *que* he de noso custume, e seendo presentes Tareyga Perez, priora, Maria Fernandez e Beatriz de Sousa, mongas do dito noso moesteiro e conuento del, e auendo noso acordo diligente traütado para esto *que* sege, damos e outorgamos a foro a uós, Rodrigo Afonso, e a uosa muller Margarida, moradores *que* sodes *<ena>* frisia de Santiago de Tolo, a uós ambos en húa voz e a duas vozes depois de uós, *que* sejan filo e neto, e se non foren filo e neto, *quaes* nomear o prostomeirro [sic] de uos, e se non foren nomeadas, *quaes* de derecho erdaren vosos bées. Conuen a saber, o lugar *que* chaman o Paço de Tolo, *que* he do dito noso moesteiro, *que* he bemfeitado, con suas

erdades e con suas entradas e seidas e agoas e con suas deuesas e aruores, risios, montadegos, rotos e por ronper, perteçentes ao dito lugar; e dardes [uós] e as ditas uozes que depois veeren, en cada huū ano a nos e ao dito noso moesteiro e a nosas soçessoras o quinto do pan que Deus der nas ditas erdades, e que seruades como seruen os outros benfeitados, e auedes de seer anparados e defessos por bēes de dito noso moesteiro que uos para elo obligamos. Outrosy que moredes e reparedes o dito lugar e lauredes as ditas erdades, que se non perca o fruito delas¹¹⁸ por migoa de lauor e de boo reparo; e querendo vós, o dito Rodrigo Afonso ou as vozes que depois de uós veeren, vender ou apenorar este dito foro, que o façades saber a nós ou a nosas soçesores, e non o querendo nós o [sic] as ditas nosas soçesoras, que se uenda a pesoa que sega [sic] igoal de uós, que nos cunpla e page o dito foro. E acabado o tempo das ditas vozes, que o dito lugar con toda sua bemfeituria fique liure e qite e desenbargado ao dito noso moesteiro. E eu, dito Rodrigo Afonso, que presente estou, fazente por min e pola dita Margarida, mina muler, [que] he ausente, pola qual oblico meus bēes que ela aja esto por firme e stael, asi recebo de uós, dita dona abadesa e prior e mongas do dito moesteiro e conuento del, en min o dito foro e de manteer e reparar o dito lugar e comprir e pagar todo o contiudo em este estormento, e de seeremos obidientes ao dito voso moesteiro, e de uos non pararemos outro senor a rosto. Outorgaron as ditas partes o que o asi non teu[e]r e comprir e aguardar que page de pena aa outra parte que o atauer e aguardar e comprir quinientos morabedis de moeda vella, e a pena paga ou non paga este estormento e as cousas en ele contiudas firmes e staueles sejan durante o tempo das ditas vozes.

Feito o dito estormento dentro eno cabidoo do dito moesteiro, ano e mes e dia e era sobreditas.

Testemoyas que foron presentes: frey Pero, doutor do moesteiro de San Domingo de Tuuy, Johan do Baro, Aluaro de Perafurada [sic], clérigo capelan de Tomi[n]ho, Rodrigo Afonso, morador en Vilar de Mato.

Et eu, Afonso Esteuez, notario publico jurado por noso senor el rey en Tebra e Sobrada e dos moesteiros de Tomi[n]ho e Bara[n]t[e]s e Oya e en seus coutos e en todo o bispado de Tuuy, a esto to[do] que dito he presente fuy con as ditas [testemoyas], e aqüi meu nome e sinal puge en testemoyo de verdade, que tal he (*Signo*).

¹¹⁸ o fruito delas] repetido.

43

1449, decembro, 14. Ponte de Lima.

Mariña de Soutomaior, abadesa de Tomiño, mostra ante notario unha relación dalgúns dos bens que o seu mosteiro ten en Portugal, que traía aforados Lopo Ruiz, ao que pide que os identifíque, delimite ou engada os que falten por inventariar.

A.- ACT, Pergameos, mazo 12, nº 14. Orixinal, pergamo, 510 × 200 mm. Portugués, escr. gótica.

C>B.- ACT, Libro Becerro I, fols. 52r-v. Na copia simple de 1452, maio, 09, inserida no *Libro Becerro* do s. XVI (CD 46).

C>B.- ACT, Libro Becerro I, fols. 44r-v. Na copia simple de 1504, marzo, 03, inserida no *Libro Becerro* do s. XVI (CD 63).

Rex.- IGLESIAS ALMEIDA: «El monasterio de Santa María de Tomiño», p. 83.

Iglesias Almeida data o documento no ano de 1446.

Inserido:

43.1

[1449, decembro, 14 a.]

Relación de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal.

B.- ACT, Pergameos, mazo 12, nº 14. Copia autenticada outorgada polo notario Afonso Estévez en 1449, decembro, 15.

C>B.- ACT, Libro Becerro I, fols. 52r-v. Copiado na copia simple de 1452, maio, 09, inserida no *Libro Becerro* do s. XVI (CD 46).

D>B.- ACT, Libro Becerro I, fols. 44r-v. Copiado na copia simple de 1504, marzo, 03, inserida no *Libro Becerro* do s. XVI (CD 63).

Mantense inserida no corpo documental a relación de bens, por canto non ten entidade diplomática plena e non estivo redactada como documento exento; antes ben trátase dunha

composición, a modo de resumo, baseada en dous orixinais dos que non se conserva copia, pero aos que se alude de xeito indirecto.

Sabheam os *que* este estormento virem *que* no ano do nacemento de nosso senhor Ihesu *Christo* de mill e quatrocentos e quarenta e noue anos, aos quatorze dias do mes de dezembro, em a uilla de Ponte de Lima, nas cassas da morada de Maria Cerdeira, seendo hy Goncalo Aluarez, escudeyro juiz em a dita uilla, e Lopo Ruiz, outrosy escudeyro¹¹⁹ \morador/ em essa meesma, e dona Marinha de Soutomayor, abadessa do mosteiro de Tominho, *que* he no senhorio de Galiza, e presentes elles e min, Affons' Eanes, tabaliom jurado de nosso senhor el rey em a correçom de Antr' Doiro e Minho e *testemunhas* adeante escriptas, a dita dona abadessa mostrou dous reales scripturas em papel nos quaes se mostraua seer escripto esto *que* se segue:

[43.1 – 1449, decembro, 14 a.]

Estes som os cassaaes *que* o mosteiro de Tominho ha em Valadares: primeiramente Joham Martim ha herdades que nom som cassaaes em Cabetados, *que* rendem sesenta rayás. Iten na Albergaria húa binha *que* rende quoreenta rayás. Iten em Melgaço huū cassall *que* tray Gonçalo Quetez, cinquenta rayaes. Iten em Monçom húa binha *que* tray Lourenço Corás, quoreenta rayaas¹²⁰. Iten em Çerdall Steuom Lourenço dous cassaaes, cem rayás e húa galinha. Iten Esteuom de Lagea e outro seu parceiro, cento e quatorze rayaás. Iten Steuom Afom, quoreenta rayaás. Iten na Silua, na freguesya de Sam Miguell, huū laurador *que* da d'herdade quoreenta rayaás, termo de Uila Noua, na fregessya de Moreira. Iten pagam Affons'Eanes do Nogelhom e seu fillo sete buzeos de pam, meo centeo, meo milho. Iten pagam Ruy Fernandez paga seis alqueires de pam medeo. Iten Steuom Gonçallez paga de prados en Gondamar quoreenta e cinco rayaes. Iten Reoureda paga Pero Nouo tres buzeos de pam. Iten paga Afom Esteuez quatro alqueires de pam¹²¹. Iten em Çopo paga Rodrigo cinco alqueires de trigo¹²² e¹²³ cinco de

¹¹⁹ (ilexible)] *riscado*.

¹²⁰ Yten en Monçon vna vinna que traz Airas, qua/renta reas], *no Becerro*.

¹²¹ cham...] *riscado*.

¹²² Con abreviatura superpoñendo o «i», mais desenvolvido no texto. *No Becerro, sen texto entre trigo] e e vn par de galinhas]*.

¹²³ tr... de] *riscado e ilexible*.

centeo e se\is de/ milho e huū par de galinhas. Iten em Lanhelas Joham Lourenço doze alqueires de pam meado, huū par de lanpreas. Iten na freguesya de Seixas as herdades que forom de Meçia Ruiz uendidas ao abade de Seixas; podem render¹²⁴ çem rayaás. Iten em Reuoreda Gonçalo Cobreiro hūa herdade que rende quatro alqueires de pam e hūa galinha.

Iten estos som os cassaaes que pertecem ao moesteiro de Tominho. Primeiramente na freiguesya de Sam Cosmede o cassal de Gondomar que tem Aluaro Perez, ha de pagar çem rayaas. Iten na freiguesya de Sam Christouo d'Aluarelhos, termo do Porto, que tray Aluaro Gonçallez, do souto que chaman da Gloua, cinqoenta e cinquo rayaas. Iten outro cassal que jaz na freiguesya de Santa Maria d'Aluarelhos, que tray Frolença Gonçallez no bispado do Porto, noueenta e seis rayaaes. Iten no arcebispado de Braguia [sic], na freiguesya de Tendossa¹²⁵, huū cassall, cento e quoreenta rayaás. Iten mais en Asquariz¹²⁶, que he na freiguesya de Sam Martinho d'Escuariz, huū cassall dos Cassaaes, dozentos rayaas, com o cassall de Balcossa que tray Martim Aranha. Iten mais hūas herdades que jazem na Rebeira de Neyua, na freiguesya de Santo Esteuom e de Sam Salvador de Lamas, quoreenta e tres rayaas, e trazeas Joham do Vinhall. Iten mais huū cassall no termo do Porto¹²⁷ que [traj] Baasquo Anes, abade de Santo Esteuõ, na freiguesya de Galhabreu, e rende cinqoenta e sete rayaas.

[43 – 1449, decembro, 14]

Os quaes reales assy mostrados como dito he, a dita dona abadessa disse que as ditas herdades pertecian a huū foro que o dito Lopo Rodriguez do dito seu moestiero trazia, e que por que ela nom era certa das ditas herdades onde eram, que por se nom alhearem ela requeria ao dito Lopo Rodriguez que lhas dissesse e declarasse para as poer em tonbo, e se ao adiante delas nom [fazere mudan]ça e que ele lhas dissera e declarara e que porem na pressença do dito Lopo Rodriguez requeria a min, tabaliom, que lhe desse asy huū estormento, e o dito Lopo Rodriguez desse [e deu y] resposta que era uerdade que ele lhas disera e declarara segundo sobredito he e segundo seu acordo, e que se se de mais nenbrasse [sic] que mais lhe diria.

¹²⁴ sesenta ra] riscado.

¹²⁵ Teuoosa] no Becerro.

¹²⁶ Souarin e Senorin] no Becerro.

¹²⁷ No Becerro, espazo en branco ata abade].

Testemunhas que a esto estauam presentes: o dito Gonçalo Aluarez, juiz, e Joham Barreiros, procurador do numero em a dita correiçom, e Ruy Lopez e Martim Pereira, escudeiros, filhos do dito Lopo Ruiz, e outros.

E eu Affons'Eanes, tabalhom sobredito, que este estormento para a dita dona abadessa escreui, e aqui meu senall fiz, que tal he.

Nom seia duuida nas borraduras onde dizia húa galinha e onde dizia Ruy Nouaes, que eu tabalhom as corregi. Presente o dito Lopo.

(Signo) Lopo R. (Rúbrica). Goncallo Aluarez (Rúbrica)

44

14[4]9, decembro, 14. Ponte de Lima.

Lopo Rodríguez, escudeiro de Ponte de Lima, mostra ante notario, en presenza de Mariña de Soutomaior, abadesa de Santa María de Tomiño, un pergameo en que consta o aforamento que goza dos bens que o mosteiro tiña en Portugal. Ante isto, a abadesa solicita ao xuíz o traslado do dito documento.

C>B.- ACT, Libro Becerro I, fols. 52r-v. Na copia simple de 1452, maio, 9, inserida no *Libro Becerro* do s. xvi (CD 46).

D>B.- ACT, Libro Becerro I, fols. 51r-v. Na copia simple de 1502, agosto, 29, inserida no *Libro Becerro* do s. xvi (CD 57).

Ed.- IGLESIAS ALMEIDA: «El monasterio de Santa María de Tomiño», pp. 99-101

O documento parece presentar unha clara omisión na data crónica, pois o ano de 1409 que nel consta non é aceptable, xa que María ou Mariña de Soutomaior non estará á fronte do mosteiro de Santa María de Tomiño ata varias décadas máis tarde. Restitúese a data de 1449 dado que se enmarca no período en que tivo a condición de abadesa e, especialmente, pola concorrenza dun segundo documento (*vid. CD 43*) que ratifica a presenza da dona na mesma xornada e lugar que se refiren neste diploma.

Sabean os qu'este estormento viren que no ano do naçimento de noso sennor Ihesu Christo de mill e quatrocentos e nove anos, aos catorze dias do mes de decembro, ena vila de Ponte de Lima, nas casas de morada de Maria Tendeyra, sendo y

Gonçalo Al //^{51v} Aluarez [sic], escudeiro, juyz ena dita vila, e Lopo Rodriguez, outrosi escudeiro, morador en esa mesma, e sendo y otrosi dona Maria de Soutomayor, abadesa do mosteiro de Santa Maria de Tomiño, que he eno¹²⁸ señorío de Galiza, e presentes asi todos juntos, e presente mi Afons'Eans, tabalan geeral de noso señor el rey ena correyçon d'Entre Doiro e Miño, et testimoynas adiante escritas, o dito Lopo Rodriguez mostrou vn ynstormento d'arrendamiento escrito en pargamiño, que fazia mençion ser sinado por vn notario en ele contenido, et a sub ele andava vn aluaran que parecia ser asinado por lo abade de Cerdal, vigairo no obispado de Tui da par de Portugal, segundo per as ditas escrituras parecia, das quaes o tenor tal he.

Inclue o aforamento de bens de Santa María de Tomiño en Portugal de 1427, febreiro, 2 (CD 30).

Inclue a carta de Diego Álvarez, abade de Cerdal e vigairo do bispo de Tui, de 1432, outubro, 18 (CD 34).

O qual estormento et aluara asi mostrado, a dita dona abadesa dise que a ela hera complidero vn tra[s]lado dele en publica forma para o dito seu mosteiro, et pedio ao dito juyz que llo mandase dar con sua abtoridade, e o dito juyz fez pregunta ao dito Lopo Rodriguez si avia el algūus embargos a lle non ser dado, et ele¹²⁹ dise que non. E o dito juyz, vista sua resposta en como no avia sobr'elo algūus embargos e como as sobreditas escrituras no heran borradas nen entreliniadas nin viçosas e carecian de toda suspcion, mandou a min, sobredito tabalion, que lle dese vn estormento con o tralado das sobreditas escrituras, ao qual deu sua avtoridade hor-dinaria con ynterposicion de degredo, que valla e faça fe como o propio o oreginal.

Testemoynas que a esto estaban presentes: Juan Barreyros, procurador do numero na sobredita correyçon, e Ruy Lopez e Martin Pereyra, escudeiros, fillos do dito Lopo Rodriguez, e Diego Lopez, bachiller, natural que se dezia de Cora, señorío de Castela, e outros.

E eu, Afons'Eans, tabalion sobredito, que este estormento por mandado do dito juiz et a pedimento da dita dona abadesa escribi e aqui meu sinal fiz, que tal he.

Lopo Rodriguez. Gonçalo Aluarez.

¹²⁸ e] inicial abreviado en nota tironiana.

¹²⁹ e] inicial abreviado en nota tironiana.

1450, febreiro, 14. Tomiño.

Mariña de Soutomaior, abadesa de Tomiño e Santa Baia de Donas, e o convento aforan a Pedro Lourenzo, á súa muller Aldonza Rodríguez e a díás voces o casal de Soutolobre por unha renda anual de trinta e doux marabedís de brancos e unha marrá.

A.- ACT, Pergameos, mazo 13, nº 4. Orixinal, pergameo, 270 × 220 mm. Galego, escr. góti-ca. Ao dorso: «*Aforamento...*».

Rex.- IGLESIAS ALMEIDA: «El monasterio de Santa María de Tomiño», p. 83.

Ano do naçemento do n[o]so señor Ihesu Christo de mill e quattrocentos e çinquoenta anos, catorze dias do mes de feuereiro. Sabean todos quantos este stormento de aforamento viren como nós, dona Marina de Soutomayor, abadesa do moesteiro de Tomiño e de Santa Vaia das Donas, seendo todas juntadas en noso cabidoo por son de canpaa tanguda, segundo auemos d'uso e de custume, e seendo presentes Tareyga Perez, priora, e Beatriz de Sousa, monjas do dito noso moesteiro e conuento del, e auendo noso acordo diligente tratado para esto fazer que se sege, damos e outorganmos, [sic] aforamos a uós, Pero Lourenço, a uosa muler Aldonça Rodríguez, a uosa muler que non esta presente, a uós ambos en hua voz e a duas vozes depos vós ambos, húa depos outra, quas nomear o portomeiro [sic] de uós, e se non foren nomeadas, quas de dereito ardaren [sic] vosos bees. Conuen a saber, o casal de Souto Lobra, que jaz ña dita freguisia, o qual dito casal ficou a dito mosteiro de Meçia Lourenço e de Ynes Lourença, o qual dito casal uos aforanmos [sic] con aquello que le pertesçe de dereito ña frigesia de Sa[n] Salvador de Leirado e de Sa[n] Mygeel de Corçaans e ena dita frigisia de Santa Coonba, o qual vos aforamos como dito he, con seus resios, saluo a casa do paaço de Soto Lobra, que he benfeitada, que non vay en este foro, por tal pleito e condiçon que lauredes as ditas vynas e erdades do dito casal por tal gisa que non despereçan por mingoa de lauor e de boo reparamento, e que dedes a nós e ao dito noso moesteiro en cada huñ ano, por dia de San Martino do mes de novenbro, triünta e doux morabedís de branquos de dez dineiros huñ morabedi por renda e foros e ençençoria,

e por la dita casa benfeitada húa boa maraa escaldada. Con aquel dito foro vos prometemos d'anparrar e defender a derecho de quen quer que vos sobr'elo queira demandar ou embargo alguun fazer, sob obrigaçon dos bëes do dito moesteiro que para ello obligamos. E a voso seymento e das ditas vozes o dito forro fiqe liure e qyete ao dito moesteiro con toda sua benfeitoria que en ele fezerdes. E eu, o dito Pero Lourenço, que presente estou, fazente por min e pola dita Aldonça Rodriguez, mina muler, que non esta presente, por ela qual obligo meus bëes de ela auer esto por firme e stael, asi recebo de uós en min o dito foro por la maneira e condições sobreditas e obligo meus bëes [de] laurar as ditas viñas e ardades [sic] do dito casal e pagar os ditos morabedis e foros en cada huū ano ña maneira que dita he; e nós, ditas partes presentes e outorgantes, queremos e outorgamos que qualquer de nós que contra esto \for/ e o asi non complir e agardar que peite a parte agardante que o teuer e complir e agardar quinientos morabedis da dita moeda, e a pena pagada ou non esta dita carta de aforamento e as cousas en ella contiudas fiquen firmes e estauedes e vallan para sempre, segundo se en ella conten en sua reuor.

Feito o dito estormento ño dito moesteiro de Tomiño, ano e mes e dia e era sobreditas.

Testemoyas que foron presentes: Ruuy de Bouçoo, clérigo, Aluaro Eanes, clérigo, capelaas do dito moesteiro de Tomiño, Johan da [], morador no couto de Tomiño, e outros.

E eu, Afon Esteuez, notario publico jurado por noso señor el rey en Tebra e Sobrado e dos moesteiros de Tomino e Barra[n]t[e]s e Oya e en seus coutos e en todo o bispado de Tuuy a esto todo que dito he presente fuy con as ditas testemoyas e este stormento con miña [man] escriuy e aqí meu nome e sinal poje en testemoyo de verdade que tal he (Signum). Afon Esteuez, notario (Rúbrica).

46

1452, maio, 9. Tui.

Fernando González, alcalde de Tui, por petición da abadesa do mosteiro de Tomiño, dona Mariña de Soutomaior, ordena facer copia de dous documentos en que se recollen as posesións do cenobio en Portugal.

B.- ACT, Libro Becerro I, fols. 51r-53r. Copia simple do s. xvi.

Rex.- IGLESIAS ALMEIDA: «El monasterio de Santa María de Tomiño», p. 83.

In nomine Domine. Amen.

Ano do naçimento de noso señor Ihesu *Christo* de mill e quatrocentos e cincuenta e dous anos, nove dias do mes de mayo.

Sabean quantos este *publico ynstromento* viren *que* ante mi, Fernand Gonçalues, alcalde da çidade de Tui por noso señor el rey, y sendo el en avdiença publica, oyndo os pleitos, causas e negócios, *eno*¹³⁰ seu lugar et ora acostumados, en presencia de mi, o notario publico, et testigos ayuso escritos, pareceu a noble religiosa señora dona Maria de Tomino, da horden de San Bieyto do obispado de Tui, e presentou e leer fezo ante o dito alcalde dous ynstrumentos publicos signados et subescritos de tabalians publicos do reyno de Portugal, sanoos e yntegros, non rasos, non viçiados, non cançelados nen en alguna parte de si suspeitosos, mas de todo viçio e suspecion carecientes, segund por eles prima facie parecia. Do[s] quaes dos ynstrumentos os tenores deles, vn apus outro de beruo a verbo, son estes que se siguen:

Insire a presentación de dous documentos sobre o foro de bens de Santa María de Tomiño en Portugal, de 14[4]9, decembro, 14 (CD 44).

Insire, pola súa vez, o aforamento de bens de Santa María de Tomiño en Portugal de 1427, febreiro, 2 (CD 30).

Insire, pola súa vez, a carta de Diego Álvarez, abade de Cerdal e vigairo do bispo de Tui, de 1432, outubro, 18 (CD 34).

Insire a relación de bens de Santa María de Tomiño en Portugal, incluída no documento de 1449, decembro, 14 (CD 43 e 43.1).

//^{52-v} Os quaes ditos estormentos asi presentados e leudos, a dita señora abadesa, en nome do dito seu mosteyro e convento del, diso *que* ela se entendia aproveytar deles asi en juizio como fora del en estos reynos e prouinças de Castela e de Leon e

¹³⁰ e] inicial abreviada en nota tironiana.

en Portugal e en corte de Roma e en outras partes, e que se temia e receaba que por ventura os ditos ynstormentos e cada vn deles se podesen perder por furto, força, roubo, fogo, agua, vellece ou por outro caso fortuito, por ende que ela, en nome do dito seu mosteiro e convento del, nos mellores modo, via, causa e forma que podia et devia de dereyto, pedia e pedio ao dito alcalde que mandase a mi, o notario publico ayuso escrito que dos ditos ynstormentos publicos e de cada vn deles sacase, escriuise ou mandase sacar e escrever suas verdadeiras copias ou trasuntos concordados e concertados con seus propios oreginales en publica e avtentica forma, sinados e subescritos de meu sino e suscrecion, aos quaes e a cada vn deles dese sua avtoridade hordinaria e ynterposiese seu decreto para que valiese e fezese complida fe en juizo e fora del asi como seus propios oreginales. E o dito alcalde tomo //¹³¹ os dito[s] estormentos en suas maos e os leeu e exsaminou e diligentemente catou e mostrou ena dita publica audiencia aos escriuans e notarios publicos e a outras avtenticas leterados e oustas [sic] pesoas que heran presentes. E vistos e exsaminados por lo dito alcalde e por los que heran presentes, diso que por quanto os ditos estormentos e cada vn deles lle parecia ser verdadeyros, saos e yntegros, non rasos, non cancelados, non viçiodos ni en alguna parte de si sospitosos segundo por eles parecia, e por ende que mandaba e mandou a mi, o notario publico ayuso escrito, que dos ditos estormentos e cada vn deles sacase e escriuise ou mandase sacar e escrever verdadeyras copias ou trasuntos concordados ou colacionados con seus propios oreginaes, quantos lle neçesarios fosen, e os sinase e subescruise de meu sino e suscrecion, aos quas ditas copias ou trasuntos dos ditos estormentos oreginaas sacados, escritos, concordadoss e colacionados, signados e subescritos, segundo dito he, de mi o dito notario, que o dito alcalde lles dava e deu e a cada vn deles sua avtoridade hordinaria e ynterpoyna [sic] e ynterpuso seu decreto para que valen [sic] e fesesen complidamente fe en juizo e fora del, asi como seus propios oreginales. E a dita señora abadesa pediu a mi, notario publico ajuso escrito, de todo elo e cada cousa e parte delo publico ou publicos ynstormento¹³¹ o ystormentos para guarda de seu dereyto do dito seu mosteiro, e aos presentes rogou que fosen delo *testemorias*.

Esto foi na praça da çidade de Tui, ena dita avdiençia, ano, dia e mes susoditos.

Presentes: Vasco Lorenço, mastrescola, Fernan Vazquez, arcediano de Montes ena ygreja de Tui, Juan Camina, Ruy Fernandez, presonas e couosos [sic] desa dita ygreja de Tui, e Afonso Fernandez, Juan Fernandez da Oliueyra, Estebo Do-

¹³¹ s] riscado.

minguez, Afonso Guerra, notarios, Pero Minguez, escriban, Gonçalo Sobrino, Ruy Ferrandez Olloporto [sic], Gomez Lorenço da Lamela, Fernando de Paços, escuderos de Aluaro Paz de Soutomayor, e outros *testemoias* para elo chamados e especialmente et [sic] rogados.

E eu Vasco Pardo, notario publico jurado da eglesia, çibdade e obispado de Tui por esa mesma ygleia, a todas las cousas susoditas e a cada vna delas en vn con os ditos *testimoias* ante o dito alcalde presente fuy e estos ditos estormentos de copia ou trasuntos por mandado do dito alcalde, a petiçon da dita señora abadesa, en estas seys follas e media de papel de quarto en prego con esta en que vai meu nome e sinal con miña propia man escribi, e de meu signo acostumado o siney en testimonio de verdade, rogado e requerido. Vasco Pardo, notario.

47

1453, abril, 10.

Fernando González, alcalde da cidade de Tui, autoriza a copia da carta de sentenza arbitral outorgada por Xoán Núñez e Vasco Lourenzo sobre o señorío do mosteiro de Tomiño no couto de Piñeiro; faise por petición da abadesa Mariña de Soutomaior.

A.- ACT. Pergameos, mazo 10, nº 6. Orixinal, pergameo, 370 × 610 mm. Galego, escr. gótica.

B.- Libro Becerro I, fols. 246r-248v. Copia simple do s. xvi.

Rex.- IGLESIAS ALMEIDA: «El monasterio de Santa María de Tomiño», p. 83.

In nomine Domini. Amen. Ano do nasçemento de noso señor Ihesu Christo de mill et quattroçentos et çincoeenta et tress anos, dez dias do mes de abrill. Sabbean quantos este publico instrumento viren que ante Fernand Gonçaluez, alcallde da çidade de Tuy por noso señor el rey, seendo el en abdiencia publica oyndo os pleitos, causas et negoçios ño seu lugar et ora acostumados, en presenza de min, o notario publico, et testigos juso escriptos, paresceu a noble relegiosa señora dona Marina de Soutomayor, abbadesa do moesteiro de Santa Maria de Tumiño, da ordeen de Sant Bieito, do obispado de Tuy, et presentou et leer fezo ante o dito alcallde húa sentença publica escripta en pergameo de coiro, firmada dos nomes

de Johan Nunes, thesoureiro que fuy da eglleia cathedral da dita cidade de Tuy, et de Vaasco Lourenço, notario que fuy desa dita cidade, signada e subscripta do nome et signal de Afonso Lopes, coēgo que fuy da dita eglleia de Tuy, notario publico apostolico, saa e integra, non rassa, non viçuada nen cançellada nen en alguna parte de sy suspeytosa mais de todo viçio et suspeicion carescente segunt por ela prima façie parecia, da qual dita sentença o thenor dela, de verbo a verbo, he este que se sigue:

Insire a comparecencia da abadesa de Tomiño ante os xuices árbitros do preito sobre o lugar do Piñeiro no couto de Peitieiros [1393-1427] (CD 25).

Insire o acordo a respecto dos xuices árbitros do preito sobre o lugar do Piñeiro de 1393, novembro, 23 (CD 23).

Insire a sentenza do preito sobre o lugar do Piñeiro de [1393-1427] (CD 24).

A qual dita sentença asi presentada e liuda, a dita señora abadesa, en nome do dito seu mosteiro e conuento del, diso que ela se entendia de aproueitar dela asi en juizo como fora del en este regno et prouençia de Castela e de Leon et en corte de Roma et en outras partes, e que se tetemia [sic] e receaua que por ventura a dita sentença se podese perder por furto, força, roubo, fogo, agoa, velleçe ou por outro caso fortuito, por ende que ela en nome do dito seu mosteiro e conuento del enos mo [sic] modo, via, causa et forma que podia et deuia de derecho pedia e pedeu ao dito allcalde que mandase a min, o notario publico a juso scripto, que da dita sentença publica sacase, scripuese ou mandase sacar e scripuer sua verdadeira copia ou transuto [sic] concordado et concertado con seus [sic] proprio original que publica e autentica forma, signado e subscripto de meu sino e suscripcion aa qual dese sua auctoridade ordinaria e interposesse seu decreto para que valese e fezese fe cunplida en juizo et fora del, asi como seu proprio original, e o dito allcalde tomou a dita sentença en suas mãos et a leeu e examinou et diligentemente catou e mostrou ena dita publica audiencia aos scripuanos et notarios publicos e a outras autenticas et onestas personas que eran presentes, et vista e examinada por lo dito allcalde et elles os que eran presentes diso que, por quanto a dita sentença lle parescia seer verdadeira, sana e integra, non rasa, non cançellada, non viçuada nen en alguna parte de si

suspeitosa segundo por ela parescia, *que* por ende *que* mandaua et mandou a min, o notario publico juso scripto, *que* da dita sentença sacase e escripuese ou mandase sacar e escripuir verdadeyra copia ou transuto concordado ou colicionado con seu proprio original quantos lle nesçesarios fosen, et os signase e subscripuese de meu signo e suscricion, aa qual dita copia ou transuto da dita sentença original sacado, scripto, concordado e colecionado, signado e subscripto segundo dito he de min, o dito notario, *que* o dito allcalde lle dava et deu et a cada uñ deles sua auctoridade ordinaria e interpoyna [sic] e interpuso seu decreto para que valese et fezese complidamente fe en juizo e fora del asi como seu proprio original. E a dita señora abadesa pedeu a min, o notario publico ajuso scripto, de todo elo e cada causa e parte delo publico ou publicos instromento ou instromentos para garda do derecho do dito seu mosteiro, et aos presentes rogou que fosen delo testemoyas.

Esto fuy ña dita çidade de Tui, ano, dia e mes susoditos. Presentes a elo por testemoyas Afonso Fernandez Monteiro, Juan Fernandez da Oliueira, notarios publicos da dita çidade e obispado; Rui Vasquez, Fernan Rodriguez, scripuñas; Rui Gonçaluez de Marin, Pero Fernandez, scudeiros de Aluaro de Sotomayor; Lourenço Caluo, alfayate; Aluaro Gonçalez, çapateiro, moradores ña dita çidade de Tui; et Aluaro Perez, mercador, morador ña villa da Guarda de Miño do dito obispado de Tui; para elo chamados e espeçialmente et [sic] rogados.

Et eu Vaasco Pardo, notario publico da dita çidade et obispado de Tuy et da dita villa da Guarda e seu alfoz por la dita eglesia de Tuy, a todas las cousas susoditas e cada huña delas en huñ con os ditos testigos ante o dito allcalde presente fuy et esta dita sentença de copia ou transuto por mandado do dito allcalde a petição da dita señora abadesa con mia propria mão scripui et de meu signo acostumado a signey en testimonio de verdade, rogado e requirido (*Signo*) (Rúbrica: VAASCO PARDO, notario).

48

1464, xaneiro, 30.

O cabido de Tui e Aluaro de Soutomayor, tenceiro do mosteiro de Santa Baia de Donas, aforan a Vasco Calado, á súa muller Branca Domínguez e a dúas voces o casal de Sequeiros, que é da tenza do dito mosteiro, na freguesía de Gondomar, coa

condición de plantar viña e construir nel unha casa, por unha renda en diñeiro e outras obrigas.

A.- ACT. Pergameos, mazo 14, nº 40. Orixinal, pergameo, 260 × 185 mm. Galego, escr. gótica.

Ano do nascemento de noso señor Ihesu *Christo* de mill e quatrocentos e so-senta [sic] e quatro anos, treynta dias do mes de janeiro.

Saban quantos este publico instormento d'aforamento viren *que* os venerables e disq̄o retos señores Vaasco Lourenço, maestrescola, vicario de don Juan Martinez de Vigo, dean da igleia de Tuy, Ruy Fernandez, Jacome Rodriguez, Vaasco d'Aamil, Gonçalo Vaasquez, Vaasco Perez, Aluaro Vaasquez, Vaasco de Marçoo, Ares da Valle, Vaasco Colaço, personas e canonigos da igleia de Tuy, ena claustra dela, en seu lugar acustumado *por* son de campāa segundo que seu custume, fazentes seu cabilldo ou capitularmente ajuntados en presenza de min, notario publico, e testigos ajuso escriptos, entonçes o dito cabidoo, de consentimento do señor Aluaro de Soutomayor, tenençeyro do moesteyro de Santa Vaya das Donas, por los ditos señor dean e cabidoo, e Vaasco Calado, escudeyro, morador en Bayona, *que* presente [era] e pedisse *que* para elo¹³² tinna do dito señor Aluaro de Soutomayor, seu señor, deron et outorgaron a foro et por nome de afforamento ao dito Vaasco Calado e a sua moller, Branca Dominguez, ambos eles en sua vida e de cada vn deles e a duas vozes despois deles, húa voz depus outra, *por* orden, a quen dereytamente herdar seus bēes deles e de cada vn deles. Conven a saber, o casal de Sequeros, *que* he da tença do dito moesteyro de Santa Vaya, sito ēna freyguesia de Gondomar, con todas suas casas, viñas, herdades, soutos, deuesas, montadegos e resios, agoas e benefytorias, a monte e a fonte, roto e por ronper, como sempre o dito casal andou e ho trouxo et pe[...]ou Juan Farto con seus lindeyros, pertenças et entradas et saydas, *por* tal pleito e con tal condiçōn *que* o dito Vaasco Calado e sua muller façan ēno dito lugar húa casa retellada de nouo e chanten viña en herdade do dito casal, *que* sejan dez omes de caua para dar vn t [...] de viño, en tal ma[neir]a como a dita casa tellada e viña eles dessen feitas e acabadas de todo o *que* lles fazia mester para sua reparaçon, [...] e dia da feita desde instrumento e foro de seys anos primeiros logo seguintes; e feita a dita ca[s]a e vina *que* as reparasen con as outras casas e viñas do dito lugar, labrando as ditas vinas et en tal maneira *que* non peçesen por mingua de

¹³² fo] riscado.

lauor e boo reparamento, tragendo certas et manifestas as herdades, soutos, deuesas e posesiões do dito lugar, en tal maneira que se non em alleasen nen menoscavasem, et pagen e pagasem por todo foro, renda e pençon do dito casal e rendas del [...]nte morabedis de moeda vella branca en tres dñeiros, dandoos et pagando cada ano por dia de sam Martino do mes de nouembre ao dito Aluaro de Soutomayor, tenencyro do dito moesteiro de Santa Vaya, e asi aos outros tenceyros que forem por los tempos do dito moesteyro por lo dit[o] cabidoo. E a seymento do dito Aluaro de Soutomayor, seendolle eles e suas vozes mandados e obedientes con seu dereito, no lles parando sobre elo outro señor a rostro e avendo eles ou as ditas suas vozes de vender ou apena [sic] o dereito que han ao dito foro por razon da boa feitoria que han de fazer que o fizesen ao dito cabidoo tanto por tanto ante que a outro alguno, frontandoo con elo primeiramente, e non o querendo o dito cabidoo, que entonçe o podesen fazer a persona sua yqual que lles pagase seu dereito e comprise todalas couzas contiudas en este dito instormento. E a seymento da postromeira voz que o dito casal de Sequeyros con suas casas, viñas, herdades, dereitos, pertenças, benefytorias e melloramentos quedase libre e desenbargado ao dito cabidoo. Et obligaron bées da sua mesa aos anparar e defender a dereito. E se por ventura eles ou cada húa das suas vozes viesen contra o dito cabidoo, que por este mesmo feito perdesen o dito foro e casal e benefytoria del. E o dito Vaasco Calado, que era presente, por sy et por la dita sua muller e vozes, absentes, por los quaes obligou a si e a todos seus bées que eles ho ouvesen por firme e estable, asi o recebeu e outorgou sub obligaçon dos ditos seus bées que para elo obligou. E asy o outorgaron e pediron seños instormentos, ambos feytos sub vn thenor. Que foy feito e outorgado ēno dito cabidoo, ano, dia e mes susoditos.

Testemoias que a elo foron presentes, os ditos personas e canonigos para elo ajuntados.

E eu, Affonso Fernandez, notario publico jurado da çibdade e obispado de Tuy, con terra dent [...] (Signo) por la igleia de Tuy, que a todas las couzas susoditas e cada húa delas con os ditos senores vicario do dean, personas e canonigos, em seu cabildo presente fuy et este publico instormento de foro segundo que pasou a seu rogo e outorgamento e pedimento do dito Vaasco Calado em miña presenza por outro fielmente- -fize escripuge [sic] e em nota o receby e de aqui este meu signo signey em fe e testemuyo de verdade. Rogado e requerido (rúbrica).

1469, xullo, 15 - agosto, 5. Mougás-Loureza.

Delimitación entre o mosteiro de Santa María de Tomiño e a freguesía de Santiago de Estás no preito que ambos mantiñan sobre os seus lindes, no que se ditamina que o ben en disputa é da propiedade do mosteiro de Tomiño.

C>B.- ACT, Libro Becerro I, fols. 249r-v. Na copia simple de 1483, xullo, 11, inserida no *Libro Becerro* do s. XVI (CD 53).

Ano do naçimento de noso señor Ihesu *Christo* de mill e quatrocientos e seseenta e nove anos, quinze dias do mes de julho, ena aldea de Mougás, con todo mosteyro de Santa Maria d'Oya, en presenza de mi, o notario público, e das testimoynas ayuso escritas, Basco de Barrantes, primeyra *testimoya* tomada en este feyto destes limites, clérigo e abade da ygleia de Santa Eugenia de Mougás, per seu juramento e boa conçuencia e fama, diso e declarou por lo dito juramento ca cerca das diuisions e demarcaçons e limites do mosteyro de Santa Maria de Tomiño e de Santiago de Astas, sobre que an pleito //^{249v} e contendia que tanto sabe que parten e se começan por la pedra do zeo do monte, que ten vn coutelo do dito mosteiro, feyto como couçoeira de porta, e por peras aluas ao so pee, e dis y a agro d'Eyride a vn padron, e des y a gandara de Lamamaa, a dereito a vn padron qu'esta onde chaman ho Lagar, en que morou [] e des y a ponte da pedra que dizen do Carneyro, como vay dar a dereito no Miño, e des y ao outeyro de Paredes, a dereito a vn padron que soya de ser alevantado, e des y a vn sobreyro a donde soya de ser o sino d' Astas, e des i ao outro do sisto a outro padron, e des y ao seyxo branco que see eno sobexal de Pintan, e que todo esto afirma e prova por verdade por lo dito juramento que feyto avia, e que o dito eydo e lugar que o dito Vasco Franco fezo sobre que he a dita contenda que see dentro ena freyguesia do dito mosteiro de Santa Maria de Tomiño, e que delo mays non sabe.

Esto foy na dita freyguesia, dentro nas casas e lugar da dita ygleia, onde mora o dito Vas\co/co [*sic*] de Barrantes, ano, mes e dias susoditos.

Testemoias que a elo foron presentes e espeçialmente para esto chamados e rogados: Lorenço do Prado e Alvaro Vazquez, moradores ena dita freyguesia, e Afonso Estebez, morador no couto do dito mosteiro de Tomiño.

E desploys desto, cinco dias do mes de agosto do ano susodito de sasenta e nove anos, na freyguesia de Loureço, couto do dito mosteyro d'Oya do dito obispado de Tui, Pedro Yans, clérigo reytor da ygleia de San Tome de¹³³ Loureço, por seu juramento segundo testigo tomado en [e]ste dito feyto cerca destes ditos limites e devisons *que* hera e que sabe ou se lle entende delo a dita testemoia por sua boa conciencia, fama, diso e declarou *que* hera verdad todo quanto o dito Vasco de Barrantes demarcara e declarara ontre os ditos limites do dito mosteiro de Tomiño e de Astas e *que* el por la sua parte asi o dezila/ e declarava e aprova por verdade, e *que* o dito eydo e lugar *que* o dito Vasco Franco fezo, sobre *que* he a dita contenda, *que* se e dentro no couto e freyguesia do dito mosteiro de Santa Maria de Tomiño, e *que* delo mays non sabe.

E esto foy na dita aldea de Loureço, dentro na casa do dito Pero Yans de Loureço.

Testemoias que a elo foron presentes e especialmente para esto chamados e rogados: Juan de Mavia, Pero de Mavia e Johan Afonso, moradores ena dita aldea, e outros.

E eu, Gonçalo Diiz, clérigo, notario publico jurado da dita cidade e obispado de Tuy por la dita yglesia de Tuy, a esto todo *que* susodito he, en vno con as ditas *testimoias* presente fuy e a todo por minna man propia escriui e deste meu sino acostumado siney en fe e testimonio de verdade, *que* tal he.

50

1474, outubro, 21.

O provisor e vigairo xeral da catedral de Tui, a cuxo cabido pertencen os bens do mosteiro anexionado de Tomiño, autoriza a venda dos bens que o mosteiro posuía en Portugal a Martín Pereira.

B.- ACT, Pergameos, mazo 9, nº 24. Inserido na carta de venda de 1474, outubro, 22 (CD 51).

De min, Pero Gonçales de Fontes, prouisor e vicario general ēno spiritual e corporal da igleia e obispado de Tui do muy reuerendo e onrrado señor don

¹³³ de] repetido.

Diego de Muros, por la *graça* de Deus e da *santa Egleia* de Roma *obispo* de Tuy, administrador *perpetuo* do *mosteiro* de Santa Maria de Sobrado, conosçida cousa seja a todos os *que* a presente *carta* de *liçençā* e *abtoridade* e *interposiçō* e de *cre*[...] viren, fazemos saber *que* os honrrados señores *dean e cabilldo* da dita egleia de Tuy me fezeron *rebelacōn* *que* o *mosteiro* de Santa Maria de Tomiño, da dita diocese de Tuy, aa mesa capitolar *perpetuamente* vñido, ten çertas posisons, predios e bens de rayz ñenos reynos de Portugal, *e* por non se perderen prouer, visitar *e* as rendas deles recabdar como cunpre, por seeren en [te]rra e regnos estrangeiros *e* por cabsa das guerras *e* cal[am]idades dos tempos e mau tratamento *que* se faze aas egleias e moesteiros e personas eciliasticas [*sic*], asi relegiosas como seculares, ñna tempestade d'agora e se espera por nosos pecados mays ao deante se Deus por sua piedade non remedia, en guisa *que* os ditos bēes se van a ollos vistas a perder en tanto grado *que* se asi esteueren sen se deles en outra maneira despoer *que* os perderán *e* de todo non auerán deles proueito alguun. Por ende *que* por vezes eles, ditos *dean e cabilldo* trataron antres [*sic*] e ouveron seu tracado capitolارmente cerca delo, e achan *que* o mais proveito do dito mosteiro e mesa capitolar *que* os ditos bēes se vendan por justo preço *e* que o preço *que* por eles ouveren se conuerta en vtilidade do dito mosteiro e reparo nesçario dos edeficiós dele *e* aproueitamento dos outros bees *e* posisoons *que* o dito mosteiro ha *e* ten ñeno regno de Galiza mays cerca de si. E que me pedian *que* a elo *e* para elo lles dese liçençā, consitimento en abtoridade ordinaria e confirmaçon con[...] posiçō de derecho. E eu, veendo *que* me pedian *dereito* e *justiça*, *e* asimesmo me fui pedido *que* ouvese por firme *e* valedeiro o por eles [...] toveo por ben e ouve sobre elo mia diligente e verdadeira enformaçon *e* achey seer tal a verdade como por los ditos *dean e cabilldo* me fuy exposto e relatado. E por la presente lle dou et otorgo liçençā et actoridade, consentimento con *interposiçō* de decreto *que* eles, ditos *dean e cabido*, como a aqueles *que* por vigor da dita anexaçon teen a administraçon do dito mosteiro que bēes dele posan vender et vendan, ou escanbar e escanben, a quen et con quen viren que he mays proueito do dito mosteiro et mesa capitolar os ditos bēes todos *e* cada parte deles *que* o dito mosteiro ten enos ditos regnos de Portugal. E por quanto me certeficaron *que* non avia nen achauan quen por eles mays dese nen mellor partido ao dito cabilldo sobre eles fezese que Martin Pereira, escudeiro do señor duque de Viseu, morador ñna vila de Ponte de Lima dos ditos regnos de Portugal, a min plaze e dou consentimento

et abtoridade con a dita interpoſiçon de decreto que qualquer concerto, venda, escanbeo dos ditos bēes que con ele fezeren seja valido e aja força, vigor de derecho et o aproouo e roboro. E se alguun ja tēen feito con ele cerca dos ditos bēes que o re[ti]fico e aproouo et quero que aja robor e firme duee e ēno mellor modo, via, forma que pode seer de derecho duee valer. E por que esto en tempo alguno non viir en duvida mandey seer feita esta presente carta firmada de meu nome e seelada con o seelo da abdiençia do dito señor obispo.

Dada ēna dita çidade de Tui, viinte e huū dias do mes d'outubro, ano do nasçemento de noso señor Ihesu Christo de mill e quattrocentos e sateenta e qua-
tro anos.

51

1474, outubro, 22.

Os membros do cabido da catedral de Tui venden os bens radicados en Portugal que pertenceran ao mosteiro de Santa María de Tomiño, anexionado á mesa capitular, polas dificultades que ocasionaba a súa xestión ao estar en territorio estranxeiro. A venda realizaſe a Martín Pereira, escudeiro de Ponte de Lima, por un prezo de corenta e sete mil reais portugueses.

A.- ACT, Pergameos, mazo 9, nº 24. Orixinal, pergameo, 410 × 480 mm. Galego, escr. gótica.
Rex.- IGLESIAS ALMEIDA: «El monasterio de Santa María de Tomiño», pp. 83-84.

In Dey nomine. Amen.

Sabean quantos este publico instrumento de contrato de pura venda viren que ēno ano do nasçemento de noso señor Ihesu Christo de mill e quattrocentos e septe-
enta e quattro anos, a viinte e dous dias do mes de octubre, ena çidade de Tuy,
do reyno de Galiza, dentro ēna eglleia cathedral desa dita çidade, ēna capela de
Santo Andre, ante os honrados señores dean e cabido da dita eglleia, onde fazen
e acostuman fazer seu cabilldo e seu ajuntamento, que asy para entonçe fezeron
para taes auctos, sendo ende presentes, ajuntados, chamados especialmente a ca-
billdo seguinte por son de campāa tangida, os venerables discretos señores don

Pero Martines de Montes, dean da dita egleia, et Vaasco de Marçoo, arcidiano de ei, Loppo [sic] Martines, arçidiano de Miñor, e Aluaro do Porto, mestrescola ena dita egleia, et Vasco Peres e Vasco d'Amijll, Gonçaluo Vasques, Johan Afonso, Fernan Neto, Fernan Peres, bachiller, et Luis Vieira, Pedro de Seuilla, Gonçaluo Rodrigues, Loppo de Çepeda, Gonçaluo Peres, personas et coógos da dita eglleia, et Aluaro Peres, raçyeiro da dita eglleia, todos coógos preuendados ña dita eglleia e cabilldo fazendo e en presenza de min o notario publico e *testemoias* ajuso *scriptas*.

E logo os ditos señores dean, personas, cõogos e *cabilldo* deceron que era verdade que o mosteiro de Santa Maria de Tomiño, do dito obispado de Tuy, que foy conventual de donas da ordeen de San Bieito, o qual agora he anexo, onido, encorporado perpetuamente aa mesa capitular da dita eglleia e cabiido, actoridade apostolica, e ha e ten e posue por sua e como suas jure domini vel casu certas posisões, predios e bens de reyz eno regno de Portugal. Conven a saber: ena diocese da çidade de Porto, eno julgado de Gondomar et ñeno julgado da Maya, e ena diocese do arçobispado de Bragaa [sic], e ñeno termyno de Barçelos, e ñenos julgados de Penela, e ena administracion de Tuy ñena parte de Portugal, ñeno julgado de Valdeuez et de Froyan, Valadares, Melgaço, Monçou, Valença, Villanoua, Camiña, e en outras partes do dito regno de Portugal, dos quaes bëes o dito mosteiro nen a eles dean e cabido auian muy pouco proueito por estaren sistos [sic] en regno estrangeiro, et segundo a calamidade dos tempos et condições das gentes d'agora e os traballos das guerras e outros moitos dispendios, calamidades, vexacioes e ingerações [sic] que cada dia se fazen aas iglleyas, moesteiros e personas eclesiasticas [sic] asi seculares como relegiosos en suas rendas, predios e posisoes e bëes, specialmente en regnos e partes estrangeiros, en guisa que de taes bëes, predios e posisoes non poden con grande parte aver, e que la renda e proueito e vtilidade que razon seria, et aas vezes gastan mays en mandar recabdar as ditas rendas de taes bëes e posisoes do que val, e que lle suas [sic] fazedores e gestores trajen importantes, en modo que as ditas posisoes, predios se lles van de dia en dia tornando de todo invtiles e sen proueito, e se espera ao adeante que se lles perderan mas se con [...]as se non remedian e converten a dereito en outras cousas nesçesarias, proueitosa ao dito mosteiro e a dita mesa capitolar, a que o dito mosteiro asi perpetuamente he anexo como dito he. Por ende eles, sobreditos sennores dean e cabildo, querendo sobre esto proueer e remediar ouveron ja por

vezes seu trabtado e falamento sobre elo como mellor et mays proueytosamente e seruiço de Deus, ben e honrra do dito mosteiro e mesa capitolar se pudese fazer para seeren fora de taes fadigas, duuidas e traballos. E todo ben e discurso examinando acham *que* mellor he *que* as ditas posisoes, predios e bẽes de reyz e imoviles *que* o dito mosteiro ten ēno dito regno de Portugal se vendan por justo preço a quen *por* eles mays der, e o dineiro e preço que por eles deren e se receber se converta en reparo nesçesario dos edificios do dito mosteiro e das posisoes e predios dele *que* son eno dito regno de Galicia mas cerca do dito mosteiro, donde se posa con mays proueito et sendo mellor parada, sen os incvñvinentes *que* ocuren ao cobrar das rendas dos ditos bẽes de Portugal. E por *que* eles ditos señores dean e cabido non achauan nen acham quen *por* os ditos bẽes, predios e posisoes *que* o dito mosteiro ten ēno dito regno de Portugal mays de que Martin Pereira, escudeiro do señor duque de Viseu, natural dos ditos reynos de Portugal, morador ēna vila de Ponte de Lima, que ofereceo e ofereçe por los ditos bẽes todos e quaesquer e quantos se acharen staren ēno dito regno de Portugal que son ou fosen do dito mosteiro et a el perteesçentes, e quaesquer bẽes *que* fosen alleados *por* qualquero al ou frutos que foron do dito mosteiro en quareenta e septe mill rayaas de Portugal, contando çinco dineiros por rayal. Por lo qual preço os ditos dean e cabido, e en nome do cabido como ministradores [sic] perpetuos por vertude da dita vñion e anexaçon do dito mosteiro a eles anexo, diseron *que* vendian e venderon ao dito Martin Pereira todos los ditos bẽes con todos seus limites et (bulas) et pertenças, foros e dereitos e dominios e terminos, todos juntamente e cada parte sobre si, ben e tan complidamente como se cada hūa parte dos ditos bẽes e herdades fosen expresos e limitados e demarcados, e os quaes lle venderon como dito he, avida permanente liçençia e auctoridade do honrrado Pero Gonçales de Fontes, prouisor e vicario general ēna dita eglleia e bispado de Tui. Segundo se mostrou por sua carta pendente firmada de seu nome e sealada con o seelo da abdiençia do dito señor obispo, da qual o tenor dela a tal he.

Insire a autorización da venda dos bens de Tomiño en Portugal, de 1474, outubro, 21 (CD 50).

E vista a dita carta, diseron et otorgaron ēno mellor modo, via e forma *que* podian et de derecho deuian que vendian como logo expresamente venderon os

ditos bēes todos suso declarados, sitos ēnos ditos regnos de Portugal, ao dito *Martin Pereira*, asy et tan cunpridamente con todos seus direitos e perteesças [*sic*], entradas e seydas, a monte et a fonte, rotos e por ronper, como ao dito mosteiro pertesçian et perteesçen et mellor s[...] el poder aver de derecho en qualquer maneira. E traspas[sa]ron e traspasan ēno dito Martin Pereira, comprador, qualquer dominio vel casi, titolo, aliçon, posse, vso, fruto, vso [*sic*] e seruiço en qualquer que o dito mosteiro de Tomjño ēnos ditos bens e quaesquer deles ten ou lle perteesçen ou perteescer pode en qualquer justa maneira. O qual todo çeden et traspasan en el dito *Martin Pereira*, comprador, para que el e seus herdeiros et sucesores asi uniuersás como particulares e singolares os ajan por seus e como seus, et façan dos ditos bēes asy comprados et cada cousa e parte deles como de cousa sua propria, o que queseren e por ben teueren, e que os posan dar et doar por qualquer titolo, asy lucratiuo como honeroso desta [...] et en allear en quem queseren et por ben teueren, et fazer deles como de cousa sua fora e exenta de juro de heredade. Et asi mesmo damos e otorgamos poder aalende da dita venda ao dito *Martin Pereira* que ele, para si e para seus herdeiros et subçesores, en noso nome posa sacar et pedir et desenallear todos e qualesquer bēes que acharen seeren ou foran enalleados por dona *Marina de Soutomayor*, abadesa que foi do dito mosteiro de Tominno. Et por esta presente deron e conçederon liçençia e auctoridade ao dito *Martin Pereira*, comprador, que posa tomar e aprehender e entrar, e tome e aprenda e entre a poseson seu pose real e actual dos ditos bēes e de quaesquer deles por sy sen requerer autoridade de juiz ou de justiça ou con ela, qual mays quiser. E prometeron e outorgaron ao dito comprador de lle fazer livres e de paz os ditos bēes todos e cada parte deles, e de o defender e enparar contra qualquer persona ou personas de qualquer estado, proheminençia, dignidade e condiçon que seja ou ser posa que llos tornar e enbargar ou tornar queser en todo ou en parte. E se obligaron e obligan eles ditos vendedores expresamente a el dito comprador de eviçiose [*sic*] et obligacion e hypothecacion de todos seus bēes e eccliesticos [*sic*], profanos, rendas avidas e por auer do dito mosteiro de Tominno e da dita mesa capitolar do cabido da dita egleia de Tui, cujo anexo he o dito mosteiro de Tominno. E por esta parte connoçeron e otor garon e receberon e contaron e ouveron a seu poder por seu recebedor dos ditos qorenta e septe mill rayaas Luis Vieira, cōngo da dita egleia, a quem en presencia de min, dito notario publico, e das *testemoniias* adeante scriptas deran para ele

especial poder en moeda de prata e d'ouro, en *que* se montaron os ditos *qorenta e* septe mill rayaas, *que* he o total preço da dita compra e uenda. E dan por quite e livre a don Martin Pereira, compra[dor], e seus herdeiros e subçesores do dito preço e toda a suma por *que* as conprou os ditos bêes pois recibinte e con efecto llos he por ele paga e son dela satisfeitos e entregos aa sua vvntade e prazer como eles *queseron*, a qual suma e preço eu, dito notario publico, vy contar e recebir ao sobredito Luis Vieira, cuigo e recebedor do dito cabido e por seu mandado, e se ouue dela por ben pago e satisfeito. E o dito Martin Pereira, comprador, acep-tou e recebeu en si o dito contracto de venda e expresamente en ele consenteu asi e ena forma suso en ele expresa e declarada. Et prometeron e juraron as ditas partes, a[si] venderores como comprador, por sy e seus subçesores, de nunca vir contra o dito contracto nen en cousa nen parte del, dyrete nin indirecte, en publico nen en ascondido, por sy nen por outro, mays de o senpre gardar e manter e conpir asy e como se en ele conten, e con as clausolas e condicions en ele contiudas, e de se non ajudaren contra elo de remedio alguno de derecho asi ordinario como [extra]ordenario nen de restituçon in integrum nen de beneficio de ley, ni de recuidendo vendicio de remedio de defecon de solenidade de derecho, se alguno faleçe en tal contracto por quanto [...] ditos contraentes expresamente e de sua certa sabedoria e çiença renuncian taes remedios e queren que lles non vallan en tempo alguno e se non posan deles ajudar, mays que este dito contracto fique senpre e perpetuamente entre eles e seus subçeros firmes e enreuogabel, e que ninhúa das ditas partes contraentes e de seus suçesores posan vir contra ele nen contra o en ele contiudo en todo nen en parte, so pena de trezentas dobras d'ouro da banda do cuño de Castela aa parte que contrávier para a parte que aguardar o dito contracto, a qual pagada ou non que todavia o dito contracto de venda fique en seu vigor. E de como os ditos señores dean e cabilldo, vendedores, e o dito Martin Pereira, comprador, este dito contracto de venda e firmeza otorgaron, consentiron e aprouaron, pediron que lles dese eu, dito notario publico, seños publicos instrumentos para garda do seu derecho, os que lle mester fezesen, ambos en hun tenor.

Testemomias que foron presentes, os sobreditos señores e Gonçalo de Barras de Vaaulo, escudeiro do señor rey de Portugal, e Fernan Sanches, bachiller de Calaforra.

1480, maio, 14. Tui.

Santos de Cisneros, cóengo das catedrais de Tui e Astorga, esixe que Gonzalo Díaz, crego e notario en Tui, entregue a Fernando Neto, tenceiro do mosteiro de Santa María de Tomiño, anexo á mesa capitular, as escrituras que teña sobre as posesións do dito mosteiro.

C>B.- ACT, Libro Becerro I, fols. 248v-249r. En copia simple de 1483, xullo, 11, inserido no *Libro Becerro* (CD 53).

De mi, Santos de Sisneros, canonigo en las ygleias de Astorga e de Tui, vicario e oficial general da ygleia e obispado de Tuy por el muy reverendo en Christo padre e señor don Diego de Muros, por la gracia de Deus e da santa ygleia de Roma obispo de Tui, a vos Gonçalo Diiz, clérigo, notario desta cidade e obispado de Tui, saude en Deus. Sabede que Fernan Neto, canonigo desta dita ygleia de Tui e teençeyro do mosteiro de Tomiño por los señores dean e cabildo desta dita ygleia de Tui, me dixo e fizò relación que vos tiñades en vosas notas e registros muitos ynstormentos e outras muitas escrituras publicas que perteeçen ao dito mosteiro e aos ditos señores deal [sic] e cabildo e a el en seu nome deles como seu tençeyro, e por magoa dos moordomos, dos quas se perderon e enajenaron e perden de cada dia muitos bens e posisons perteeçentes ao dito mosteiro e a el en seu nome como tençeyro del, e dise que no embargante que por el ajades sido requerido como agora sodes, que lle desedes aquellas escrituras que ao dito mosteiro perteeçen e a el como seu tençeyro porselareo competente, e que o non queseates nen queredes aynda agora asi fazer, poendo a elo vosas escusas e perlongas onde se asi ouvese de pasar, que o dito mosteiro e cabildo e el en seu nome recebiria en elo grande perda e dano, e por ende que me pedian contra vos comprimento de derecho, por ende vos amonesto en estes escritos e por eles a primeyra, segunda, terçeyra vezada perentorio, dandovos e asinando douis dias por cada vna amonestaçon e termino perentorio asi que do dia que vos esta mina carta for mostrada, leuda e prouicada, ou dela ouvirdes noticia en qualquer maneyra fasta seys dias primeyros siguientes vos, o dito Gonçalo Diz, busquedes e catedes ao dito Fernan Neto todas //^{249r} qualasquier escrituras e ynstrumentos que en vasas [sic] notas e escrituras foren o poderen ser achadas, que perteeçan ao dito mosteiro de Tomiño, ben e fielmente e con efeto por voso

salario competente ou dentro no dito termino das ditas amoestaçons vinde perante *min* a dezer *e* alegar alguna justicia *e* dereito, razon, se a por vos avedes, por *que* non sejades tiudo de o asi fazer *e* complir como dito he, *e* en otra manera o termino das ditas amoestaçons en diante pasado, poño *e* promulgo en vos, o dito Gonçalo Diz, se o asi fazer *e* complir non queresdes, sentencia de excomunioen en estes presentes escritos.

Dada en Tui a catorze dias do mes de mayo, ano de LXXX.

Aluaro Vasquez, santos canonicus astentaus.

53

1483, xullo, 11. Caminha.

Gonzalo Diz, notario de Tui, informa ao cóengo Fernando Neto a respecto dos documentos que tiña sobre as propiedades do mosteiro de Tomiño.

B.- ACT. Libro Becerro I, fols. 248v-249v. Copia simple do s. xvi.

Anno Domini de mill e quatrocentos e oytenta e tres anos, honze dias do mes de jullio, na vila de Camiña, en presenza de mi o notario publico *e* dos testigos ayuso escritos, pareceu ende o honrrado *e* discreto Fernan Neto, canonigo en la ygleia de Tui, *e* me mostrou *e* leer fezo vna carta do onorable *e* discreto varon Santos de Sisneros, canonigo *e* vigayro *e* oficial general en la dicha ygleia *e* obispado de Tui, por lo muyto reverendo yn Christo padre *e* señor don Diego de Muros, por la gracia de Deus *e* da santa ygleia de Roma obispo de Tui, de la qual su thenor de berbo a berbo es este *que* se sigue:

Insire o requerimento de entrega de escrituras do mosteiro de Tomiño, de 1480, maio, 14 (CD 53).

A qual dita carta asi presentada *e* recebida vmissilmente por mi, o dicto Gonçalo Diz, con aquela omilldança *e* reuerença, digo *e* respondo a ela *que* pode aver vinte anos a esta parte, pouco mas o menos, *que* ouve vna grande demanda *e* contendida entre Afonso Rodriguez, abade d'Astas, *e* o mosteiro de Tomiño, de *e* sobre razon

de Vasco Franco do eyto *e* lugar que fezo de novo, en que mora, por la qual razon eu foy como notario por mandado do dito cabildo *e* de Juan Martiz de Çamora, fazedor do reuerendisimo señor don Luys Pimentel, obispo de Tui que aa sazon hera, a santa gloria aja, tomar os ditos de Vasco de Barrantes, abade de Mougas, *e* de Pedro Yans, abade de Loureço, que Deus ajan, do que sabian de os limites *e* demarcaçõens *e* devisons de ontre Santiago d'Astas *e* Santa Maria de Tomiño, os quaes ditos *e* declaramentos eu tomei como notario *e* o dey todo firmado con meu sino a Gomez Correa, thesoureyro que aa sazon hera ena dita ygleia de Tui, cerrado todo de berbo a verbo, *e* o leuou a Tui, *e* a cabo de tempo o dito Gomez Correa ajuntou outros vedradores [sic] *e* antiguos *e* demarcaron os ditos limites, *e* ficou a posison por sentencia do dito Vasco Franco ao dito mosteiro, a qual dita posison *e* sentencia pasou por Aluar'Eans, notario. Despoys desto viraronse as guerras, enas quaes eu pasey muy grandisimos travallos *e* fuy roubado *e* resgatado por muitas vezes, entre as quaes me levaron muitas escrituras *e* notas, en tanto que non acho outras escrituras circa destes limites sinon estas que se seguen, *e* no acho outras, as quaes vnas *e* outras como digo eu dey todas aos ditos Gomez Correa, *e* por non cayer nen encorrer ena excomunio ena¹³⁴ dita carta contiuda protesto de as dar ao dito Fernan Neto *e* ao dito mosteiro por seu derecho como as achar, da qual seu thenor he este que se segue.

Insire a escritura de delimitación de termos entre Tomiño e Santiago de Estás, de 1469, xullo, 15, (CD 50).

54

1487, setembro, 13.

O cabido da catedral de Tui, con consentimento de Lopo Falcón, raçoeiro teençei-ro da teença de Santa Maria de Tominno por o dicto cabido de Tuy, aforan a Pero Casado, á súa muller Margarida e a díuas voces o casal de Maragoço, na freguesía de Astás, que he e pertence ao dicto mosteiro de Tominno. Han de pagar de renda, ao teençheiro, a cuarta parte das herdades da ribeira e a quinta das restantes.

¹³⁴ e] inicial escrito como nota tironiana.

A.- ACT. Pergameos, mazo 14, nº 11. Orixinal, pergameo, 195 × 290 mm. Galego, escr. gótica.

In Dey nomyne. Amen.

Ano do nasçemento de noso señor Ihesu *Christo* de mil e quatrocentos e oiten ta e sete anos, treze dias do mes de setenbro.

Sepan todos quantos este público instormento de aforamento viren que, seendo asentados ña igreia de Santa Maria d'Oliveira en *cabidoo*, ajuntados por son de canpā tanguda, segundo que o an de seu boo vso e costume, porque as portas da igreia mayor non se abrian; don Pero de Montes, dean, Lopo Martiz, arcediago de Minnor, Aluaro do Porto, mestrescola, Afonso de Nespereira, thesoureiro, Vasco Colaço, Pero de Seuilla, Fernan Neto, Santos de Çisneros, Vasco Ferrandez, García de Durante, personas e canonigos da dicta igreia mayor, en presenza de min, Fernan Perez, notario publico jurado da çibdad e obispado de Tuy e notario por quem passam os auctos capitulares do dicto *cabidoo*, e *testemoias* ajuso escriptos. Entonces o dicto *cabidoo*, de consentimento de Lopo Falcon, raçoeyro, tēençeiro da tēença de Santa Maria de Tomiño por o dicto *cabidoo* de Tuy, que presente estaua, deron e outorgaron a foro e por nome de aforamento a Pero Cassado e a sua muller Margarida, moradores ña freguesia de Astas, a eles ambos en hūa voz e a duas vozes despois do postremeiro deles, fillo e neto, e non auendo fillo e neto que seian aquel ou aqueles que de derecho herdaren seus bées. Conuen a saber, o cassal de Maragoço, sito ña dicta freguesia d'Astas, que he e perteeçe ao dicto mosteiro de Tomiño, con todas suas casas, cortes, herdades e deuessas ao dicto cassal perteeçentes, a monte e a fonte, roto e por ronper, o qual dicto cassal suso deuisado le asi laforaron/ con todas suas perteenças, entradas e saidas, con tal pleito e sub tal condiçon que correga ho dicto casal de pedra, colmo, madeira e pregadura e de todas as outras cousas que le fezeren menester, e labre e repare as herdades e casas del e deueñas en tal maneira que todo mellore e non peore nen perca por mingoa de boo lauor e reparamento, e de e pague en cada hūu ano ao tēençeiro que por os tempos for do mosteiro de Santa Maria de Tomiño por o dicto *cabidoo* o quarto das herdades da ribeira que labrar en moollos, e das herdades da fonte do Carneiro para cima o quinto, e de foros hūa galina e huū acunbre de vino por dia de san Martino do mes de nouenbro, começando de fazer a paga logo por este san Martino primeiro que ven, e asi en cada huū ano, seendo seruentes e obedientes ao dito *cabidoo* con seu derecho non le parando outro señor a rostro. E auendo de vender ou apenorar o dito que ay

ouueren por razon de algua benfeiçon se a hi fezeren *que* a façan ao dicto cabidoo tanto por tanto ante *que* a outra persona algua, frontando con elo primeiramente, e non o querendo el *que* enton o posan fazer a persona igual de sy *que* cunpra e agarde as condicões en este instormento contiudas. E a seimento da postremeira persona *que* o dicto casal con todas suas pertenças fique ao dicto cabidoo e seu mosteiro con toda sua benfeitoria e melloramento. E o dito cabildo obligou os outros bées do dicto seu mosteiro de Tominno a les fazer o dicto foro de paz de quemquer que os sobre esto demandase ou embargase. E o dicto Pero Casado, *que* presente estaua, por si e por la dicta sua muller e vozes, ausentes, por las quaes obligou seus bées, que eles ouuesen esto por firme e estael, asi o outorgou e reçebou o dicto foro para si e para ela, dicta sua muller e vozes, por la maneira e condicões susodictas. E demays so a dicta obligaçon quiso e outorgou que se el ou suas vozes fossem contra o dicto cabidoo ou personas singulares del *que* por este mesmo feito perdesen o dicto foro e benfeiçon del. E asi o outorgaron e pediron senos instormentos, ambos feitos sub huñ thenor.

Feito ēno dicto cabidoo, ano, dia e mes susodictos.

Testemoias que foron presentes, as dictas personas e canonigos.

E eu, Fernan Perez, notario publico jurado da çibdad e obispado de Tuy e notario por quem passan os auctos capitulares da dicta igreia de Tuy, *que* a todo o susodicto em huñ con os dictos *testemoias* presente fuy e este instormento de aforamento por mandado das dictas partes por miña maan escreui e aqui meu nome e sinal puge en *testimoyo* de verdad, *que* tal he, rogado e requerido.

Non enpeça onde vay escripto ontre renglones e dize ‘aforaron’, porque eu notario o fige.

En testimonio de verdad (*Signo*), Fernan Perez, notario (*rúbrica*).

1502, xaneiro, 31. Ponte de Lima.

Martín Pereira e a súa muller Ana Vaz venden a Gonzalo de Parada, á súa muller Leonor Álvarez, ao seu fillo e á muller deste varios bens nas freguesías de Caçurraes e San Giao por 7150 reais.

B.- ACT. Libro Becerro I, fols. 145v-146r. Copia simple do s. xvi.

Saiban quantos esta carta de pura venda viren como no ano do nascimento de nosso señor Ihesu *Christo* de mill e quinientos e dous annos, trinta e vn do mes de janeyro, na vila de Ponte de Lima, nas casas de morada de Martin Pereira, scudeyro, morador na dita vila, en presencia de mi, tabaliam, e das testimu-//^{146r}-ñas adiante scriptas, paresceo o dito Martin Pereyra e sua moller Ana Vaaz, e diseron que eles vendiam, como logo de feyto venderon, deste dia por todo sempre a Gonçalo de Parada, que presente estaua, e a sua moller Leonor Aluez, non presente, e a Fernan de Parada, seu fillo, outrosi presente, e a sua moller Leonor Eanes, non presente, e a todas suas vozes deste dia para todo sempre, e moradores que son na freyguesia de San Miguel da Fontoyra, do termo da villa de Valença. Conuen a saber: o cassal de \Ca/çurraes, *que* iaz na dita freyguesia; yten e vna leyra que jaz na freyguesia de San Giao; o casal con a dita leyra lles venderon con todas suas pertenças, herdades, chantadas, montados, resios, aguas e con todas suas entradas e saidas, nobas e antigas, asi e pela guisa que o ele Gonçalo de Parada traz, e millor se o eles compradores mellor poderen auer, todo a monte e a fonte, roto e por ronper, e por dizimo a Deus e por preço e reuora de siete mill e cento e cincuenta reas brancos de seis ceptis o real, o qual preço logo os ditos vendedores resceberon, presente mi, tabalian, e testemuñas, per moeda d'ouro e vintes e meos vintes de prata, que somou a dita soma de sete mill e cento e cincuenta reas, do qual preço con sua reuora se deron por ben pagos e satisfeytos de todo, que nenhūa cousa non ficou por pagar. E por esta carta de venda deron logar e abtoridade aos ditos compradores que possan tomar e auer a posse e desto do dito casal con todas suas pertenças e o ajan deste dia para todo sempre, e obligaron todos seus beens moues [sic] e rayz aos manteer e anparar en a dita venda para sempre de quen quer que lla embargar quiser.

Testemunhas que presentes foron, Johan de Ponte, çapatero, e Lopo Gonçaluez, fillo de Gonçalo Pirez, alfayate, moradores na dita vila. E por a dita Ana Vaaz non saber asignar asinou por ela o dito Martin Pereyra.

E eu, Domingos Lopez, tabalian na dita villa de Ponte de Lima e seu termo por el rey noso señor, *que* esto screui e aqui meu proprio signal fiz, *que* tal he.

Non seja duueda onde dize que se fiz por verdade, nen outrosi seja dubeda onde diz ‘moradores na dita vila’, que tanben se corregeo por se fazer verdade.

Prezo con nota L reas.

1502, febreiro, 7. Braga.

Protesta dos cóengos da catedral de Tui, Pedro García e Rodrigo de Orduña, ante Pedro Bravo, vigario do arcebispado de Braga, por non poder dispor dos bens do mosteiro de Tomiño, anexionado á mesa capitular de Tui, radicados en territorio bracarense.

B.- ACT, Libro Becerro I, fols. 43v- 44r. Copia simple do s. xvi.

Pero Brabo, conego provisor, vigario geral no espi~~r~~tual e temporal en esta see e arçobispado de Braga, por lo reverendísimo yn Christo padre señor don Jorje, por graça de Deus bispo tuscullano, cardeal da santa sagrada ygleia de Roma, *perpetuus* administrador deste arçobispado de Braga e señor de la çidade e primas das Españas, aos qu'esta presente carta viren faço saber que a min se querelaron gravemente Pero García e Rodrigo d'Orduña, canonigos da see de Tuy, como procuradores do cabido da dita see de Tui, dizendo que he verdade que heles ten vn mosteiro que se chama Santa Maria de Tomiño, situado na dioçisi [sic] do dito bispado de Tui, anexo a la mesa capitular //^{44r} da dita see de Tui, o qual mostraron teer en este arçobispado de Braga certos casaes enalleados e sonegados e muitas herdades e devesas e demarcaçãoens: vn casal ena Cobrosa e outro na friguisia de Sant Martino d'Estariz, que se chamava dos Casaes, e outro na friguisia de San Mamede, que se chama da Balcosa, e certas herdades na Relleyra d'Enryba, na freguesia de Sant'Esteban e San Saluador, e outros muitos casaes e erdades de qu'elas nam sam sabedores, que ao dito musteiro perteeçiam en este arçobispado, de que en todo recebem muyta perda, pedindome que sobr'elo lles ouuese alguun remedio con dereyto. E eu, visto o que asi enviou dezer e pedir de meu ofiço amoesto todas aquellas pesoas, asi omes como mulleres que as sobreditas cousas sonegan, ten e bam ond'elas e de cada vna delas parte ou mandado souberem, asi os factores, consentidores, encobridores, dandolles seys dias a que den e entre-guen e digan e descubran ao dito Pero García e Rodrigo d'Orduña o que parte ou mandado souberem das sobreditas cousas, en tal guisa que lles sejan entregues e satisfeytos de todo o que ao dito mosteiro perteece; e pasado o dito termo nam o

fazendo asi poño en qualquer que o contrario fezer sentencia de excomunnon en estes escritos. Poren vos mando en vertud de santa obidiençia e so pena de excomunnon que de miña parte leades esta carta quando para elo fordes requiridos.

Dada en Braga a VII dias de febreyro de quinentos e dous anos.

Petrus Brauo.

57

1502, agosto, 29. Valença de Minho.

O vigairo de Entre-Lima-e-Minho, Xoán Álvarez, dispón que, ante as queixas dos membros do cabido de Tui sobre os bens dos mosteiros de Tomiño e Donas, declaren todos cantos poidan ter información ao respecto.

B.- ACT. Libro Becerro I, fol. 44r. Copia simple do s. xvi.

Johan Aluarez, maestrescola da see de Tanger, prouisor e vigario geeral no espi[ri]tual e temporal no bispado de Cebta antre Limia e Miño por lo reverendo yn Christo padre señor don Diego Ortiz de Villegas, per merçed de Deus e da santa ygleia de Roma obispo de Çepta e primas en Africa; a qualquier clérigo ou beneficiado do dito obispado a que esta carta for mostrada, saude en Deus. Sabede que as dinidades, canonigos e cabildo de Tuy se me enbiaron grauemente queyxar, dizendo que eno concello de Vilanova e de Camiña e en Afife e en termino de Viana e termo de Ponte de Lima desta parte da ponte e en terra de Coyra lles negam ter e ocupam certos bens e propiedades do mosteiro de Santa Maria de Tomiño e de Santa Vaya das Donas, que perteeçen ao dito cabildo: casaes, herdades, campos, viñas, devesas, montadegos, resios e aguas e outras muytas cousas, e que aos ditos mosteiros perteeçen, pedindome que a ello lles ouvese algund remedio da madre santa ygleia. Eu, visto seu dezer e pedir e como he todo da ygleia, amoesto a todos los omes e mulleres que as ditas cousas trazen, ten, encobren e sonegam e delo parte e mandado saben, non soamente aos factores mays aynda aos encobridores, conselladores e consentidores, dandolles tres dias por cada amoestaçom, que do dia que lles esta carta for leida e prublicada en X dias digan e descubram as ditas

cousas e cada vna delas ao dito cabildo de Tui, de guisa que eles, en nome dos ditos mosteyros, cobren, ajan o seu ou satisfaçom por elo. En outra maneira, pasado o dito termo, digo que sejam malditos, descomulgados da maldiçon de¹³⁵ Deus e de san Pedro e de san Pablo e de todos los santos e santas da corte do çeo, amen, e suas almas sejam perdidas no fogo do ynferno, lançadas con Datam e Abirom, Berzabu, principes dos diabos, amen.

Dada en Valença aos vintenove de agosto. Mosem Jayme a fez, ano de quinientos e douos anos.

Juhanes doctus tingitanus.

Insire a presentación de dous documentos sobre os bens do mosteiro de Tomiño en Portugal, de 14[4]9, decembro, 14 (CD 44).

Insire, pola súa vez, o aforamento de bens de Santa María de Tomiño en Portugal, de 1427, febreiro, 2 (CD 30).

58

1502, agosto, 30- setembro, 4. Varios lugares.

Investigación sobre os bens do mosteiro de Tomiño en Portugal.

C>B.- ACT. Libro Becerro I, fols. 49v- 51v. En copia simple de 1502, setembro, 3-8, inserida no *Libro Becerro* do s. xvi (CD 60).

A treita [sic] dias do mes de agosto do ano do naçimiento de noso señor Ihesu Christo de mill e quinentos e dos anos, ena freyguesia de San Gian de Badin, que he eno concello de Valadares, do reyno de Portugal, en presencia de min, Fernan Gonçalez, notario apostolico, e dos testigos ynfraescritos, eno lugar que chaman Tomiño, pareceu ende presente Lopo Falcon, raçoeyro na ygleia de Tui e procurador dos señores dean, presonas e congos [sic] da dita ygleia de Tuy, e tençeiro do mosteiro de Tomiño por lo dito cabildo, sito no reyno de Galiza, e estando

¹³⁵ de] repetido.

presente Afons'Eanes, morador no dito lugar e casal de Tomiño, leu e publicou vna carta de excomunio dada e derigida do venerable señor Juan Alvarez, provisor na vila de Valença do bispado de Çepta, do reyno de Portugal, e sinada de mosen Jame, notario de sua avdiençia, e firmada e selada do dito provisor, ena qual se contiña que avia algunas personas que tragican ascondidos e sonegados muitos casares, viñas, herdades, soutos e devesas, montadegos e aguas e resios, a monte e a fonte, rotos e por ronper, e outros muitos bêns e cousas perteeçentes ao dito mosteiro de Tumiño e ao dito cabido en seu nome, segundo que na dita carta de rebus mas largamente se contiña, a qual asi por mi, o dito notario, lida e publicada.

Logo o dito Afonso Eanes, que presente estaba, respondendo a dita carta, diso qu'el trazia o dito lugar dito de Tomiño en que vivia, e que pagaba del çiertos reaes en cada vn ano a Martin Pereyra, morador ena vila de Ponte de Lima, pero qu'el oyra dezer a seu padre que o dito casal de Tomiño, en qu'el uibia, con todas suas casas, viñas, herdades, castineyros, devesas e montadegos e cousas a el perteneçientes, que hera do dito mosteiro de Tomiño, e que o dito Martin Pereyra lle requerira e disera que lle comprase o dito casal, e el que le respondera como llo podia el bender que hera do mosteiro de Tomiño, e el lle respondenra que avia dado outros bens en recompensa ao dito mosteiro por elo, e qu'el lle disera que non hera delo certo, e que llo non quesera comprar, sabendo que hera do dito mosteyro, e respondendo aa dita carta que delo mays non sabia do que dito avia.

Testigos qu'estaban presentes: Juan da Senra, clérigo, criado de Pero Gomez, e Fernand'Anes, criado de min, dito notario, e Pedro do Rio, clérigo, criado do dito Lopo Falcon.

Yten despois desto, trinta e vn dias do dito mes de agosto, ano sobredito, ena freyguesia de San Salvador de Mouro Jusan, que he eno dito concello de Valadares, en presencia de min, dito notario, e testemoias ynfraescritos, foy a dita carta lida e publicada a Juan de Çenibas, que presente estava, morador na dita freyguesia de San Salvador, e respondendo aa dita carta diso que el trazia vn casal que se chama Mouro de Jusaano, con suas casas, viñas, herdades, soutos e devesas e montadegos, a monte e a fonte, rotos e por ronper, e que o dito lugar e casal, con todas suas pertenças, hera do dito mosteiro de Santa Maria de Tomiño, e que pagaba del çiertos rayas a Martin Pereyra, e que seu pensamiento hera qu'el o tiña aforado ou arrendado do dito mosteiro, e que podera aver vn ano, poco mays o menos, que

por parte do dito *Martin Pereyra* lle fora requerido e dito que si queria comprar o dito casal que llo venderia, sinon que o venderia a outro, e que lle respondera como lle podia vender o dito casal, que hera do dito mosteiro de Santa Maria de¹³⁶ Tomiño, e que lle disera que avia dado en recompensa outros bens ao dito mosteyro, e que lo no quesera comprar, sabendo ben que hera do dito mosteiro, e qu'esto hera o que sabia, respondendo aa dita carta.

Testemoias qu'estaban presentes: os sobreditos *Juan da Senra* e *Fernan Yanes* e *Pero do Rio*.

//^{50r} Yten na dita freiguesia de San Giao de Vadin, ano, dia e mes sobreditos, en presencia de mi, o dito notario, e *testemoias* sobreditos, foi yntimada a dita carta [a] Afonso d'Ourille, que presente estava, e respondendo a dita carta, diso qu'el trazia en mao e en pose o quarto das herdades de Villa Boa, que parten con herdades d'encomenda de Tavora, e mays vna corte e vna casiña, e o dito quarto das ditas herdades, corte e casa hera de Santa Maria de Tomiño, e por lo dito mosteiro o trouxeran todos seus anteçesores, como jazia o sobredito no concello de Valadares, e pagaba por elo en cada vn ano a *Martin Pereyra*, morador en Ponte de Lima, quarenta *reas*, diziendo el que o tiña arrendado ou aforado do dito mosteiro, no sabiendo qual dello, e agora avera vn ano, poco mays o menos, por el fora requerido comprase esto sobredito, e el no lo quesera comprar, sabendo ben que hera do dito mosteiro, segundo que seu anteçesores que an dito e por lo dito mosteiro o avian sempre tenido, e respondendo aa dita carta que al non sabia.

Testemoias qu'estaban presentes: os sobreditos *Fernan Anes* e *Pedro do Rio*, criados de mi, o dito notario, e *Lopo Falcon*. ¶

Yten desploys desto, o primeyro dia do mes de setembre, ano sobredito, na freyguesia de San Payo de Segude, que he eno dito concello de Valadares, en presencia de min, o dito notario, e *testemoias* ynfaescritos, eno lugar que se chama Sabariz, foy lida e publicada a dita carta por mi, dito notario, a *Juan do Carvallal*, morador ena dita freyguesia, que presente estava, e respondendo a la dita carta, diso qu'el e seu yrman *Lopo de Carvallal*, outrosi que presente estava, morador ena dita freyguesia de San Payo de Segude, tiña e tragian vn lugar que se chama Sabariz, que ten duas adegas e vna devesina a par delas, e segundo qu'esta todo murado e cercundado sobre si, e mays trazian o lugar da Leuada, outrosi sito na dita freyguesia de San Pedro de Segude, con suas viñas e herdades, devesas, soutos

¹³⁶ (ilexible)] riscado.

e montadegos, a monte e a fonte, rotos e por ronper, e otras cosas ao dito lugar perteneçientes, que hera todo do dito mosteiro de Santa María de Tomiño, e sempre oyra dezir a seus anteçesores que hera todo do dito mosteiro, e o dito Martin Pereira lle fezera foro novamente de todo o sobredito ja anos avia, e que agora, podera aver vn ano, poco mays o menos, lle requerira que lle comprasen todo o sobredito, donde no que se lo non queriamos comprar que o venderia a outro, e nos lle respondemos, eu e o dito meu yrmao, que nos mantevese o noso foro que nos feyto avia e o vendese a quen quesese e por ben tovese, considerando que hera do dito mosteiro, como senpre foy, e por non perderemos o que por elo desemos o no quiseran comprar, e qu'esto he o que respondia aa dita carta.

Testemoias qu'estaban presentes: Aluaro Diz, morador na freyguesia de San Salvador de Barbeita, e Fernand'Anes, e Pero do Rio, e outros. ¶

Yten despoys en este sobredito dia, dia, mes e ano sobreditos, ena dita freyguesia de San Payo de Segude, en presencia de mi, o dito notario, e testigos, Rodrigo Aluarez, clérigo, morador na dita feligresia de San Payo de Segude, do dito concello de Valadares, que presente estava, diso qu'el trazia o casal da Rua, con todas sus viñas e herdades e as outras cousas ao dito casal perteneçientes, e mays tracia outro casal, a que chaman do Carvallo, outrosi con todas sus casas, viñas e herdades e montadegos, rotos e por ronper, ao dito casal perteneçientes, ambos sitos na dita freyguesia, e que heran do mosteiro de Santa María de Tomino, e que pagava a Martin Pereyra e lle requerira que lle comprase os ditos casaes con todas suas pertenças, e lle respondera que llos non queria comprar, que por onde pasasen os outros que pasaria ele.

Testigos qu'estaban presentes: os ditos Aluaro Diz e Fernand'Anes e Pero do Rio.

Yten en este sobredito dia, ano, dia e mes sobreditos, en presencia de mi, o dito notario, e testigos ynfraescritos, ena freyguesia de San Salvador de Barbeyta, que he sita no termo da vila de Monçom, Fernan da Costa, morador na dita freyguesia, diso e declarou qu'el trazia vn casal que se chama de Salzeda, con suas casas e viñas e herdades e devesas e soutos, a monte e a fonte, rotos e por ronper, perteneçientes ao dito casal, //^{50v} e dice qu'este casal hera de Santa María de Tomiño, con todas suas pertenças, que o trage da man de Martin Pereyra, por certa contia de reas, e que lle acode en cada vn ano ao dito Martin Pereyra, e que non sabe como o oube o dito Martin Pereyra do dito mosteiro de Tomiño. E o dito

Fernan da Costa diso *que* senpre oyra dezer *que* o dito casal perteeçia a Santa Maria de Tomiño, *e que* tiña muitas escrituras *e* foros *que* fezeram as abadesas do dito mosteiro de muitos casaes *que* perteeçian ao dito mosteiro, *que* estavan no termo de Valadares, *e que* desto mays non sabia.

Testemoias que foron presentes: Aluaro Diz, morador en San Saluador de Babeita, *e* Fernand'Anes, *e* Pero do Rio. ¶

Yten depoys desto, a dous dias do mes de setenbro, ano sobredito, na freguesia de Santiago de Penso, concello de Valadares, diso Estebo Afonso *que* tragia eno Outeyral oyto cabaduras de viña, a metade como parte de vn cabo con viñas de Vasco de Pumar, *e* do outro cabo parte con o monte, *e* entesta de vn cabo no camiño e verea del rey, *e* do outro cabo entesta no monte, *e* a outra metade, *que* son quatro omes de cava de viña, *que* jaz da outra parte con vna pequena de herdade, *que* leuara medio alqueire de sementadura, *e* jaz entre as viñas de Vasco do Pumar; *que* hera todo do mosteiro de Santa Maria de Tominno, *e que* le requerira o dito Martin Pereyra *que* llo comprase a dita viña *e* herdade, *e* el non llo quesera comprar, sabendo *que* hera do dito mosteiro.

Testemoias: o dito Aluaro Diz *e* Fernan Anes. ¶

Yten a tres dias do dito mes, ano sobredito, en presencia de mi, o dito notario, *e testemoias*, ena freyguesia de San Pedro de Riba de Mouro, *que* he eno dito concello de Valadares, Vasco Cordeiro, *que* presente estaba, diso *que* el trazia certas herdades *que* perteeçian *e* heran do dito mosteyro de Santa Maria de Tomiño, as quaes heran as siguientes. Primeyramente, na veiga de Quintela, vna leyra de herdade *que* leuara dous alqueires de sementadura, como parte de vn cabo con herdade do mosteiro de Paderne, *e* da outra parte con cançello *que* he do dito mosteiro, *e* entesta de vn cabo no rio de Mouro, *e* do outro cabo entesta en vna leyra de herdade do mosteiro de Morufe. ¶

Yten mays outra leyra na dita veiga, *que* leua vn alqueire de trigo de semeadura, como parte de vna parte con herdade do mosteiro de Morufe, *e* doutro cabo parte con herdade do mosteiro de Paderne, *e* entesta de vna parte fora no carballal no camiño, *e* do outro cabo entesta en vna herdad *que* he do Paço. ¶

Yten mays outro tallo de herdad na García Perez, *que* leuara vn alqueire de trigo de sementadura, *que* parte de vn cabo por la fonte *e* do outro cabo parte con herdade dos Cordeyros, *e* entesta de vna parte ençima no souto *e* entesta en fondo no reguero da outra parte.

Yten mays diso *que* tragia outra herdad onde dizen A Lagea en Bouçôns, *que* leuara dos alqueres de centeo de sementadura, como parte d'una parte con herdad dos Louçanos *e* da outra parte con o monte, *e* entesta de vna parte con herdade do mosteiro de Morufe, *que* agora tragen os Cordeiros, *e* da outra parte entesta en herdade de Gonçalo do Rego, *e que* pagaba destas ditas herdades certos reales en cada vn ano a Martin Pereyra, pero *que* no sabia por *que* titulo as tragia do mosteiro de Santa Maria de Tomiño, *e* lle disera que lle comprase as ditas herdades, *e que* llas venderia, *e qu'el* no as quisera comprar *e* lle disera *que* poys *que* as non queria comprar *que* d'ali adiante no as labrase mays nen curase delas.

Testigos: Fernan Anes *e* Pero do Rio. ¶

Yten despoys desto, a quatro dias do mes de setenbro *e* ano sobredito, ena feligresia de Santa Mariña de Poroselo, *que* he eno concello de Valdevez, en presencia de mí, o dito notario, *e* testigos, *e* Juan de Gontille, morador na dita freyguesia, dixo *que* ele *e* Diego Galuan, *que* ora andava preso na correyçon, trazian as herdades *e* cousas seguentes, *que* perteeçian *e* heran do mosteiro de Santa Maria de Tomiño. Primeyramente ¶

Eno lugar de Gontille, vna leira de herdade *que* leuara douis alqueres *e* medio de sementadura, //^{51r} como parte de amas las partes con herdades de dita ygleia de Santa Mariña de Peroselo, *e* entesta de vn cabo en vn casal da dita ygleia, *e* do outro cabo no casal do dito Juan de Gontilde. ¶

Yten mays tragia ua peça da Barçela, vn tallo de herdade *que* leuara dos alqueres *e* medio de semeadura, como parte de vna parte con herdade de Juan Galego, *e* da outra parte con o monte, *e* entesta de vn cabo con herdade do dito Juan Galego *e* do outro cabo entesta no monte. ¶

Yten mays outro tallo de herdade na viña reguenga, *que* leuara tres alqueres de semeadura, como parte con o reguengo de amas partes, *e* entesta de ambos los cabos con o dito reguengo. ¶

Yten mays ena veiga de Doçin, vn tallo de herdade *que* leuara vn alqueire *e* medio de semeadura, *e* parte de vn cabo con o monte *e* da outra parte con o dito reguengo, *e* entesta¹³⁷ no dito monte *e* reguengo d'ambos los cabos. ¶

Yten mays outra leira de herdade na dita veiga de Doçin, *que* leuara alquere *e* medio de semeadura, *e* parte de vna parte con herdad do dito moesteiro de Tomi-

¹³⁷ e entesta] repetido.

ño e da outra parte con o monte, e entesta de vn cabo en herdade da dita ygleia de Santa Mariña de Poroselo e do outro cabo no monte. ¶

Yten mays outra leira de herdade no agro de Tolla, que leuara tres alqueires de semeadura, como parte de anbas las partes con herdade da dita ygleia de Peroselo, e entesta de vn cabo no camiño del rey e do outro cabo entesta no monte. ¶

Yten trazia ena dita freiguesia o dito Diego Galuan vna herdade a que chaman O Pereiro, como esta toda cerrada e cercundada sobre si, que leuara diez alqueires de semeadura. ¶

Yten mays outra herdade a que chaman O Agraco, que leuara outros diez alqueires de semeadura, \co/mo esta cercundada e cerrada sobre si, e pagaba por todas estas cosas sobreditas herdades que asi tragian do dito mosteiro de Santa Maria de Tomiño a Martin Pereyra oytenta reales, mays que non sabia por que titulo nin como as tiña do dito mosteiro de Santa Maria de Tomiño.

Testemoias qu'estaban presentes: Fernand'Anes e Pero do Rio.

59

1502, setembro, 3.

Protesta dos cóengos da catedral de Tui, Pedro García e Rodrigo de Orduña, sobre os bens que pertenceran ao mosteiro de Santa María de Tomiño, no bispado de Porto.

B.- ACT. Libro Becerro I, fol. 43v. Copia simple do s. XVI.

Alfonso Rodriguez, bacharel en degredos, vigairo geeral no espiritual e temporal polo muyto reverendo yn Christo padre o señor don Diego de Sousa, por merçed de Deus e da Santa Ygleia de Roma obispo do Porto e capelan moor da señora reyna, a qualquier clérigo o religioso da dita cidade e obispado a qui esta carta for mostrada, saude en Yhesu Christo. Sabede que Pero García e Rodrigo d'Orduña, conejos da see da cidade de Tui, en seus nomes e do cabido da dita see e mesa capitular dela, se querellaron a mi gravemente, deziendo que o seu mosteiro de Santa María de Tomiño, situado na diocese do dito obispado de Tui, anexo aa mesa capitular da dita ygleia de Tui, tina e ten en este obispado do Porto certas herdades e casares, antre os quaes ten vn casal na

freyguesia de San Xohan d'Aluarellos con suas herdades e pertenças, que trazia ou traz vn Aluaro Gonçalez do Souto ou seus descendentes, ao qual casal se diz que se chama da Globa; e asi outro casal situado na freguesia de Santa Maria d'Aluarellos, en que morou Florença Gonçalez ou seus deçendentes. Alas inten outro casal na freyguesia de San Martino de Guillabreu, que soya trazer Vasclans, abade que foi da ygleia de Santo Esteban, terra da Maya. E asi [i]ten outro casal na freyguesia de San Cosmade, do julgado de Gondomar, que traz ou soia trazer vn Aluaro Perez ou seus descendentes, con suas herdades, aguas, montadegos, devesas, viñas e pertenças, e que alguma persoa ou persoas daqueles senorios dos ditos casaes non sam certos nen sabedores por ansi uiueren en os reynos da Galiza se lo negaron e subnegan os ditos casales e suas pertenças en grande dano e perigo de sus almas e en detimento e perda da dita mesa capitular e deles, ditos querelantes, pidindome que en elo les ouuise remedio con derecho. E en vista sua quere-la der e pedir, amonesto por elo a primeira, segunda, terçeyra vezes a todos aqueles e aquellas persoas ou persoas, asi omes como mulleres, de qualquer estado e condiçom que sejam, que dos ditos casaes e cada vn deles e de suas herda[des], demarcações antiguaas, montadegos e pertenças, parte ou mandado saben, asi de de vista como de ouvida, que do dia da noticia e publicaçom desta carta ata tres dias primeyros siguientes que lles aqui dou e asino por todas tres canonicas amoestações a que digan e descubran o que delo parte ou mandado saben aos ditos Pero García e Rodrigo d'Orduña, portadores desta carta, ou a tal persona por que o eles ou cada vn deles saiba, e ajan o que lles de dereyto pertece. En outra guisa, pasado o turno das ditas amoestaçoens, poño en todas aquellas persoas¹³⁸ ou persoas, asi omes como mulleres de qualquer estado e condiçom que sejam, que lles os sobreditos casaes e cada vn deles e suas pertenças subnegaron e subnegan, teen, reteen, embargan e asi suas demarcações e pertenças, con a maldiçom de Deus e de san Pero e de san Pablo e da Santa Ygleja, sentencia de excomunnon en estos presentes escritos e que bibos a terra vos suberta como suverteu, corceu Datan e Aviron, os quaes por seus pecados vivos deçenderon aos ynfernoss. E vos mando, so pena de excomunnon, que leaes e publiques esta carta nas ygrejas, mosteyros, praças, juyzos, sermones e onde e quando conpir.

Danti [sic] na dita çidade aos tres dias de setenbro.

Afonso Vaz, notario, a fiz.

Ano do naçimento de noso señor Ihesu Christo de mill e quinentos e dous.

Alfonsius, bachalarius in decretis.

¹³⁸ s] riscado.

60

1502, setembro, 3-8. Varios lugares.

Investigación sobre os bens do mosteiro de Tomiño en Portugal.

B.- ACT. Libro Becerro I, fols. 44v- 51v. Copia simple do s. XVI.

Sepan quantos esta *carta de apegamiento e limitación* viren en como este dia sábadu, *que* foron tres dias andados do mes de setembre, ano de mill e quinientos e dous anos, en presencia de mi, o ynfra escrito notario e *testimoyas* ayuso escritos, pareceu Rodrigo Orduña, canonigo ena ygreja de Tuy, //^{45r} procurador de los señores dean e cabildo da dita ygleia, por vertud de vn poder e procuraçon *que* logo ante mi mostrou dos ditos señores, *e* me requeri *que* por meu justo salario *que* el me pagaria fose con el a la freiguesia de San Cosme de Gondomar, señorío de Juan Rodriguez de Saa, e Santa Maria de Aluarellos e San Martino de Guillabreu, do julgado de Maya, jurdicón da çibdad do Porto, a fazer certo apegamiento e limitación de certos casares e herdades *que* o mosteiro de Santa Maria de Tomiño, do reyno de Galiza, anexo qu'es aa mesa capitular da dita ygleia de Tui as ten nas ditas freyguisias, *e* por vertud de vna *carta d'execucion* da see do Porto, cuyo propio oreginal aqui vay ynserto, a qual por mi foy lida aos mays vedranos e antiguos das ditas freyguisias e comarcas mays circanas, para *que* dixesen, declarasen, limitasen e apegasen o que cerca dos ditos casares e herdades bien e fielmente sabian; los quales, por vertud da dita *carta e juramento* por mi ynfraescrito notario preguntados, dixeron *que* les responderian *e* dirian o *que* ben e verdaderamente soubesen *e* se lles acordase, *e* *que* para domingo logo siguiente despouys de misa declararian seus ditos, o qual asi pasou, ano, dia *e* mes susoditos.

Testimoynas que a esto foron presentes *e* viron ler a dita *carta de execucion* aos abayxo nomeados: Per'Eans e Juan Afonso e Gonçalo Corro, clérigo da diocese compostelana, e Vasco García, criado de Pero García, notario.

E logo domingo, quatro dias del mes de setembre, ano de mill e quinientos e dous susoditos, dentro da freyguiesia de San Cosme de Gondomar foy leida *e* publicada a dita *carta de execucion* dante Afonso Rodriguez, bachiller en decretos, vicario do obispado do Porto, aos ynfraescritos, os quaes por vertud da dita *carta* responderon o siguiente.

Primeiramente Pero Eans, primero *testimoyo*, diso que sabia o dito casal de Piñeyro o de Sanjumill, que he sitio na freyguesia de San Cosmade de Gondomar, señorio de Juan Rodriguez de Saa, eno julgado de Gondomar, que es vna legua do Porto por lo Doyro arriba, e que se acorda que o dito casal solia trager Martin Pereyra, e desploys que no sabe si lo vendeu, si o canbiou a Fernand Novaes, que deste Fernand Novaes foi traspasado en man e en poder de Juan Sanchez, morador na çidade do Porto, mercader que es, e qu'este señor e poseedor del e por el o trage agora e mora e labra vn Juan Afonso, labrador, e paga doze alqueyres de trigo ao dito Juan Sanchez mercader, e qu'este casal ten vn baçelo qu'esta cabe a casa, que sendo todo posto sera¹³⁹ dez para doze cabaduras de viña branca çerçeal. Yten mays ten herdades e prados perteeçentes ao dito casal, e que delo mas non sabia.

Yten Juan Mayor e Blas Afonso e Juan Afonso e Gonçalo Viçente, vezinos e moradores ena dita feligresia dixeron todo o susodito ser verdad, como lo sabian porque lo uiron e oyron dezir e es verdad.

Yten Juan Afonso, morador no dito lugar, por vertud da dita carta de execucion, diso que se sigue: Primeiramente que Fernand Novays sobredito era procurador do dito Martin Pereyra, e recadaba por vertud do poder e procuraçon que tiña do dito Martin Pereyra a renta do dito lugar, e asi a caudou por espaço de tres anos.

Yten desploys desto, por este mayo proximo pasado son tres anos que o dito Martin Pereira veo ao dito lugar e requereu ao dito Juan Afonso si le queria comprar o dito lugar, e que lle mostrase as pertenças do dito lugar, e asi llas mostrou e apeegou, e asi apeegadas le daua todo çinco mill reaes, e o dito Martin Pereyra non quiso e foyse ao Porto, e vendeu o dito casal ao dito Juan Sanchez mercader, por preço e quantia d'oyto mill reas, e qu'este preço asi lo oyra dezer, e que a este dito Juan Sanchez conoçia por verdadeyro poseedor e le pagaba doze alqueyres de trigo e vn par de galiñas en cada vn ano.

Yten diso mays este dito *testimoyo* que o dito lugar ae ten o seguiente: primeiramente vna casa levantada e outra qu'esta junto con ela derribada, que agora esta leuantada co seu alboyo e circundo segund vso da terra. ¶

Yten vna cortiña que soia ser uiña e agora es baçelo, que sendo todo posto de viña sera para diez para doze cavaduras de viña çirçeal como esta cercundada sobre si. ¶

Yten vna leira que ten vn poço de que sacan agua para orta, con vna maçeyra e vn naranjo e vna figueira negra, la qual leira sera de vn alqueire de pan de semeadura. ¶

¹³⁹ para] riscado.

Yten ena laboyerda da Carreyra Coba vn campo que leua dez alqueires de pan de semeadura segund esta çercado de vn balo e pared o mays del. ¶

Yten ena agra de Ginçar vna laboira que leuara seys alqueires de semeadura ¶

Yten enos Lameyros, herdad que leuara tres alqueires de linaça e es linar. ¶

Yten ena lauoyerda de Curraes, duas leyras que seran de vna teyga de semente, como par//^{45v}te de vn cabo con casal de Aguas Santas, e de outro con o casal do mosteiro de Ferreyra, e todas estas herdades son marcadas e devisadas e estan conoçidas por lo dito casal de Pineyro de Sanjumill, e que ten carta de execucion para sacar mays se mays le pertece. ¶

E despoys desto, luns, cinco dias andados do dito mes e ano susodito, dentro do lugar de Saa, freyguesia de Santa Maria de Alvarellos, que he eno julgado de Maya, jurdiçon e termo do Porto, foy leida e publicada esta carta susodita a Juan Neto, caseiro no dito casal de Saa, o qual por vertud da dita carta declarou o ynfraescrito. Primeiramente ¶

Yten diso qu'este dito lugar de Saa ten vna casa de lume con seu celeiro e bodega e con sua eyra, que sera de vna boa geira de herdad, ena qual esta vn naranjo e vna figueira e vna parra ante a casa con sua cortiña, en qu'estan duas cidreiras e vn naranjo pequeno. ¶

Yten mays, viña amaral de boos cinco para seys omes de caba dela, lata, e outra de cepa, como esta çercundada junto coa casa. ¶

Yten ena lauoyerda de liñar de Saa, vna leira que se dize da Carualla, que sera de tres alqueires de semeadura, e parte de todas partes con herdades do mosteiro de Rio Tinto. ¶

Yten outra que ven entestar eno juncal, que leuara vn alqueire de semeadura ena dita lauoyerda. ¶

Yten outra que ven entestar eno liñar de Saa e parte con Rio Tinto de toda parte, e leuara alqueire e medio. ¶

Yten outra arredor da devesa, que leuara vn alqueire, e parte como as outras. ¶

Yten outros dous resios eno linar de Saa, que leuara cada vn sua quarta. ¶

Yten otra leira, a que chaman a Moa, que sera de meo alqueire de semeadura, como parte de vn [cabo] con Rio Tinto e de otro cabo con aldea de Cedoy. ¶

Yten outro residio [sic] eno Fonduyo, que leuara media quarta de semente. ¶

Yten, eno Castro, vna leira que leuara alqueire e medio, como parte con o mosteiro de Rio Tinto. ¶

Yten o campo de Juncal, como esta sobre si acaroado con otro de Rio Tinto, *que* sera de tres quartas de semente. ¶

Yten o campo da Nogueira, *que* leuara medio alqueyre de semeadura, como esta sobre si. ¶

Yten en Fonteela vna leyra de devesa, *que* sera de vn alqueyre de semeadura, como parte de vn cabo con Rio Tinto e do outro con Diego Barbosa. ¶

Yten outra leira de devesa como entesta de vn cabo no campo de Cidoy e do outro eno campo d'Alfandega, *que* sera de cinco alqueyres de semeadura. ¶

Yten otra leira no Cobelo, *que* sera de vn alquer de pan. ¶

Yten otra leira na Borralla, *que* leuara vna quarta de pan. Yten eno campo da Fonte vna leira *que* leuara medio alqueire de pan. ¶

Yten no Codeçal, *que* leuara medio alqueire. Yten o Piñeyro, *que* leuara vna quanta [sic]. Yten mays outra leira da Cançela, *que* leuara medio alqueire. ¶

Yten a bouça de Sant Martino, *que* se[ra] cinco alqueires de semeadura labrandose toda. ¶

Yten enas ribeiras de Sant Martino quatro leyras, *que* leuaran de semeadura quattro alqueres de pan. ¶

Yten outra leyra does [sic] Pineyras, *que* sera de alquer e meio ena mesma veyga. ¶

Yten eno Fogoo a metade, *que* sera de semente vn boo alqueyre. Yten eno ou-teyro de sobre as viñas, herdad *que* leuara dous alqueires de pan. Yten mays sete leiras ena laboira de Som, *que* leuara vna teyga de pan de sementadura. ¶

Yten mays sua agua da vica, como vay por sua porta todo o ano, con mays de todas as outras aguas d'aldea, cada semana dous dias. Yten mays a buça do Lagar de Mouros como esta solta de monte, *que* seran de tres para quattro alqueyres de semeadura, con mays suas entradas e saydas, castineiros e carvallos enas ditas herdades ynixeridos, con mays vn souto ena Fontela.

O qual dito Johan Neto diso *que* trazia todo o suso dito por plazo *que* le fezera Fernand Novas por vertud de vna procuraçon qu'el tenia de Martin Pereyra, e que dou de entrada dous mill reas, e *que* de tres anos a esta parte //^{46r} *que* o dito Juan Sanchez lo oubre por compra do dito Martin Pereyra, no sabe por quanto, e le paga en cada vn ano vinte alqueires de pan, medio millo e medio centeo, e vn par de galinas.

E *que* sempre oyra dezer a seu sogro, Luys de Saa, *que* este casal susodito con suas pertencias era de horden de Santa Maria de Tomiño do reyno de Galizia.

Yten Juan de Ponbal *e* Luys de Saa, este diso *que* sabia *que* o abade de San Viçente d'Alfena soya ser procurador deste casal *e* fazenda por la abadesa dona Guiomar do mosteiro de Tominno, *e que* le acudia con a renta destes casares.

Testimoyos: Juan Vazquez, morador na cidade do Porto, *e* Gonçalo de Pontevedra, clérigo, *e* otros.

Yten en este mesmo dia, ano *e* mes susoditos, dentro do lugar de Groba, sitio na dita *freyguesia* de Santa Maria de Aluarellos, do dito julgado da Maya, foi leida a dita *carta* aos abaixo escritos. Respondeu Catalina Afonso, muller de Bastian Blaz, moradora en este dito lugar da Groba, *e* diso *qu'*este lugar senpre oyu dezir a seu padre seer do mosteiro de Santa Maria de Tomiño, ao qual lugar perteece o seguinte. Primeiramente

Vna casa de lume colmada con seu celeiro *e* corte de gando, todo colmado con sua cortiña *e* eyra, *que* seran boas duas geyras de herdad, ena qual estaran postas boas duas cavaduras de viña azaar, con vna lata pequena ante a porta, *e* es viña cayña. Yten a metade do campo de Sobre o Rego, como parte con herdad *que* foy de Guiomar Diiz do Porto de vn cabo, *e* de otro con herdad do dito mosteiro de Tomiño, o qual sera de tres geyras de semeadura.

Yten ena laboyer agra do Fabal vna leyra, a *que* chaman do Marco, *e* outra da Canba, *qu'*entre amas seran de vn alqueire de semeadura. Yten outra ena Mamoa, *que* leuara alqueire *e* meo de semeadura. Yten ena viña d'Alem vna leira *que* leuara alqueire *e* meo de semeadura. Yten ena agra d'Alen outra leira *que* leuara outro alqueire de semeadura. Yten outro resio, a *que* chaman a Chave, *que* leuara dous alqueres de semeadura.

Yten vna ribeira *qu'*esta abaxo do dito casal, como parte con Santo Tiso [sic] de todas partes, *e* da outra o poente vay de longo por vn re[g]ueyro, a qual sera de tres alqueres de [se]meadura. Yten vna leyra de devesa, como parte con heredad de Santo Tiso de anbas las partes, *e* entesta de vn cabo eno balo do forno *e* do outro cabo con herdad do mosteiro de Santo Tiso, a qual sera o compas dela un alquere de semeadura.

Yten vna ribeyra abayxo de Juncaes, a traves da pedra d'anta, como parte con o mosteiro de Leça, onde jaz o ome santo, de todas partes, *e* desta ribeira parte de la costa vedal, da qual parte dela se labra, *e* sera de tres alqueres de semeadura.

Yten a metade do exido da Groua, como esta con seus castiñeyros ata onde naçe a agua, con seus salgueiros, *e* ten dous dias de rega cada somana.

Yten mays vn muyño *que* agora esta derrocado, con sua agoa, *que* pertece ao dito lugar.

Yten en este mismo dia a las besperas, Bastian Blaz, marido da dita Catalina Afonso e casero del dito casal, por vertud da dita *carta*, diso *que* todo o *que* sua muller susodita avia declarado *que* hera verdad e *que* asi o dezia e declaraba, e diso mays este *testemoyo* *que* senpre o oyra dezir a seu padre e a Juan de Souto, defunto, *que* Deus aja, moradores eno dito lugar, qu'esta fazenda e casaes hera [sic] de Santa Maria de Tomiño, do reyno de Galizia, e qu'esto hera publico, boz e fama en toda la dicha freyguesia.

Yten diso mays este *testemoyo*, por vertud da dita *carta*, *que* pagaba deste dito lugar vinte alqueres de pan medeado, meo millo e meo çenteo, e vn par de galinas ao dito Juan Sanchez, vezino e morador da cidade de Porto e señor *que* agora es do dito lugar, por razon de compra *que* fiz a Martin Pereyra para casar sua filla. Preguntado como tiña este dito casal, diso *que* por plazo *que* del le fezera Fernan Novas por vertud de vn poder e procuraçion *que* do dito Martin Pereyra tiña, pode aver oyto anos, poco mays o menos.

Testemoyos ao susodito qu'estaban presentes, que viron notificar esta dita *carta* e deponer o dito deste *testemoyo* e de sua muller: Bastian Ribeiro e Juan de Pumar, feligreses de la dita feligresia, //^{46v} e Juan Vazquez Pereira, criado do protonotario do Porto, e Gonçalo Corton, clérigo, e otros.

A seys dias do dito mes, ano susodito, dentro do lugar de Tomiño, sitio en la aldea de Parada, freyguesia de Sant Martino de Guillabreu, julgado da Maya, jurdicion da cidade do Porto, foy lida a dita *carta* a Pedr'lanes, alfayate, casero e morador eno dito casal, o qual por vertud desta dita carta diso o siguiente. Primeiramente

Que el trazia vna casa de morada en *que* agora biue, a *que* chaman o casal de Tomiño, con mays duas camaras largas e outra pequena, todo junto en vn cameo, e a dita casa de lume es tellada e as outras colmadas.

Yten mays vna quintaa de viña de lata azaar, *que* seran cinco para seys cavadoras, cercada e murada sobre si, do qual todo diz *que* paga vna teyga de trigo ¶⁴⁰ a Fernan Novas e vn par de galinas, e *que* a el conoçia por señor do dito casal e del tenia plazo por tres vidas, e diso este *testemoyo* *que* Catalin'Ans, biuba, trazia as herdades deste casal.

¹⁴⁰ Este signo de caldeirón está a separar un parágrafo, polo que carece de sentido a súa presenza.

E logo no dito lugar foi leida a dita *carta* a esta Catalin'Ans, biuba, qual diso *que* trazia deste dito casal de Tomiño o seguiente. Primeiramente

Vna vina azaar, qu'es lata e çepa de zocos, cinco cabaduras, como esta cerrada e marcada sobre si.

Yten a bouça do Ponbal, como esta cerrada sobre si, *que* sera de vna teyga de semeadura. Yten o tallo do Seyxo, como parte *con* herdad do prior de Moreyra *e de otro* cabo con herdad de Johan Diz. Yten una leyra en Pumar Grande. Yten outra *enos* Merouços. Yten outra onde chaman Leiralonga. Yten outra eno liñar. Yten duas leyras ante a caale. Yten *ena* Mota outra leyra. Yten vn resio en Agrelo, todo esto con seus carvallos *e* castineiros, como estan plantados nas ditas herdades, como todas perteçen ao dito casal de Tomino, *e* as labra esta dita Catalin'Ans, biuba, ynsolidum, *e* paga por ellas doze alqueires de trigo ao dito Fernan Novaes, *que* presente estava, o qual diso *que* pagaba cent *reaes* ao dito Martin Pereyra por vn plazo *que* del tenia deste mesmo casal *que* agora tem.

E por vertud da dita *carta* a el leida, diso *que* avia vinte *e* cinco anos *que* hera procurador do dito Martin Pereyra desta dita fazenda *e* casares *e* os avia enprazados *e* aforados, *e* qu'el fora requerido por el dito Martin Pereyra *que* llos comprase, *e* que non lo quisera fazer, pero *que* sabia *e* hera testemoyo como los tres deles vendera a Juan Sanchez, mercader *e* morador eno Porto, e o casal de Piñeyro *e* de Jumill, qu'es sitio *ena* freyguesia de San Cosmede, do julgado de Gondomar, *e* o casal da Groba *e* o casal de Saa, sitios *ena* freyguesia de Santa Maria d'Alvarelos, julgado da Maya *e* jurdicion do Porto, *e* que asi foran vendidos por preço *e* quantia de vinte *e* oyto mill marabedis pares, *e* que o sabia ben porque o vira, podra aver tres anos poco mays o menos, *e* que sabia ben *que* perteeçian a Santa Maria de Tomiño, *e* que mays fazenda non conoçia eno obispado do Porto.

Testemoyos a todo o susodito, *que* estaban presentes: Bastian Blaz *e* Juan Neto *e* Juan de Pumar, vezinos *e* moradores *ena* freyguesia de Santa Maria de Aluarellos, *e* Pedr'Eanes, xastre, criado do dito Fernand Novaas, *e* outros. ¶

A oyto dias andados do dito mes, ano susodito, dentro da freyguesia de San Martino de Ascariz, qu'es eno arçobispado de Braga, terra de Fernan Pereyra d'Egreja, fue leida vna *carta* de execucion dante Pero Branco, provisor da cidade de Braga, a Gonçalo de Poje, morador na dita freyguesia d'Escariz, o qual, por vertud da dita carta, diso *que* sabia *e* vira o siguiente, primeiramente, *e* Aluaro Barbosa, escudeyro, *e* a la muller *e* fillo de Pero de Vustelo:

Vn casal *que* se chama dos Casaas, *que* agora trage Pero d'Outeyro, *qu'es* sitio ena dita freiguesia, ao qual pertenece vna casa *con* suas cortes *e* vna heira, como esta cercundado sobre si, *e* vn çeleyro tellado *e* colmado. //^{47r}

Yten vna viña de lata, como esta ende arredor da dita heira *e* cercundo, *e* esta marcada sobre si. Yten otra viña baxa de arjon, *qu'esta* atras a casa, como parte con herdad do dito Gonçalo de Poje de vn cabo *e* con seus yrmands *e* da outra parte para a eira do dito casal. Yten a deuesa *que* jaz por la Agriia, *que* toda pertece a este dito casal, ata o camiño do carro, *e* parte con devesa de Sant Martino. ¶

Yten vn campo *que* se chama o Cortiñal, como esta sobre si cercado. Yten outro canpo *que* se chama de Silvares, como esta sobre si valado *e* cerrado. Yten outro canpo *que* se chama a Grania, como esta cercado sobre si. E diso este dito testigo *que* sabia como este dito Pero d'Outeyro, caseyro deste casal, avia comprado a vn Johan de Avelar, escudero, morador en Sant Mamede de Escariz, este dito casal, o qual llo vendera por seu dizemo a Deus por preço *e* quantia de quinze mill reas. Preguntado como lo sabia, dixo *que* seu padre soya trager toda esta fazenda destos casares *e* heredades, asi en esta freynguesia como nas outras do arçobispado de Braga, *e* *que* sempre llo oyra dezer, *que* perteeçia ao mosteiro de Santa Maria de Tomiño do reyno de Galizia, *e* acudia con a renta dela ao dito Martin Pereyra, *e* *que* no sabe si o dito Juan de Avelar ha oubé por compra ou por canbea do dito Martin Pereyra. ¶

Yten diso mas este *testigo que* en Volocosa nunca fue casal, mas *que* ay vn canpo *que* jaz so a gran, *que* se chama a Senra, *que* sera de vna media vesada, *e* asi so este canpo jaz vna viña *que* dara çincoenta almudes de viño como esta marcada *e* cerrada sobre si, *e* este canpo foi dado por vna coba en *que* foi enterrada a madre deste dito Johan de Avelar, *que* oubé esta fazenda, ena ygleia de Arcazelo; o qual canpo trage Gonçalo do Eyrado, *e* a viña tragea Aluaro de Paaços por compra deste sobredito. Preguntado como o sabe, diso *que* sempre o vira *e* oyra dezer *e* o soya trazer seu padre en poder, *e* *que* d'ali fora criado *e* naçido en terra e señorío e freguesia sobredita, *e* *qu'en* Volocosa no ay mays do dito. ¶

Yten o casal de Bustelo, *que* jaz ena Cobrosa, *que* agora trage Pero de Bustelo, *que* o comprou ao dito Juan do Avelar, o qual casal es sitio ena freynguesia de Parada de Gatim, señorío e terra de Baltazar de Sequeiro, *e* a vna casa *qu'este* dito casero leuantoa de novo e fizoo vna eyra como esta cercundada *e* cerrada sobre si, con suas cortes. ¶

Yten vina de lata, como esta en derredor da dita eyra, *que* sera de douis omens de caba *e* mays, *e* este dito *testigo* dize *que* no sabe bien la demarcação deste casal, mas *que* ten herdades *e* devesas pero poucas, *e* *que* as marcaria como lle desen recaudo, oyndo algund dos señores do cabildo ala ou seu mandado, *e* *que* por entre tanto se ynformaria mellor del. Como o sabe, diz *que* o viu *e* oyu dezir a seu padre seer do dito mosteiro de Tomiño, *e* qu' este dito Pero de Bustelo, casero, o comprara ao dito Johan do Avelar por mill pares *e* *que* o casal estaba en monte, saluo qu' este dito o fezera *e* renovara. ¶

Yten na freiguesia de Sant Estebo da Ribeira de Neyba, ena ribeira de Portezelo, vna leyra de herdad. Yten outra leyra *que* jaze eno campo de Aluaro Gonzalez marcada, *que* toda asi vna como a outra seran vna boa vesada. ¶

Yten vn chouso *que* se chama Outerelo, *que* leuara tres alqueires de semeadura. Yten outra leyra *que* jaz eno campo de Lamas. E estas son as herdades *que* andavan sin casal *e* as trage o yrman deste *testigo*, *e* *que* ten dados sobre estas herdades mill *e* quinientos reales ao dito Martín Pereyra por aluala de conocimiento *que* del ten, *e* mays *que* paga ao dito Martin Pereyra dos alqueires deçentes cada ano, *e* non ten plazo delas. Estas quattro herdades estan bien apeegadas *e* trageas Aluaro Gonzalez de Puja, *e* da sesenta pares de blancas de foro, por tres bozes. ¶

Yten en esta dita freyguesia otro casal, a *que* chaman d'Adavfe, *que* tragen Aluaro Afonso *e* Juan Martiz, *e* este casal ten vn cortiñal *que* parte con Gonçalo de Barreiros, medio por medio, *e* asi todo o mays *que* a el perteençe, do qual paga [] porqu'es poca cousa. Esta vendido por seys mill *e* dozentos pares de blancas, *e* por de los dineros \darle/ çincoenta pares. //^{47v}

Yten diso mays este *testigo* *que* seu padre soy trager todo esto, *e* *que* senpre oyra dezer ser do dito mosteiro de Santa Maria de Tomiño, *e* en toda a terra hera publica boz *e* fama, *e* por vertud da dita carta a el leida delo mays non sabia.

Testigos que a todo esto foron presentes: o señor Aluaro Barbosa, escudeiro, o qual viña de vna sua quintaa para Braga, morador qu'és en la villa de Viana, *e* seu criado Afonso Perez, *e* Gonçalo Cortes, clérigo, *e* o fillo *e* muller de Pero de Bustelo, *e* otros.

E eu, Pero García, publico por la avtoridad apostolica notario, a todo lo suyoescrito presente fuy, juntamente con los dichos *testigos*, *e* esta escritura de apegamiento *e* limitacion por miña mano propia bien *e* fielmente escribi en testimonio de verdad, rogado *e* requerido, con meu sino *e* nome acostumado.

Petrus Garsie, *notarius apostolicus*.

Apeegacion dos casaas de Tomiño que trae *Martin Pereira*, termino de Valença. ¶

Yten na freiguesia de San Salvador da Gandara, termino de Valença de Miño, ay vn casal *que* se dize o casal de Tomino, e trageo agora Estebo da Proba, *e* vendeullo Martin Pereira *con* suas casas, viñas, herdades, dev[es]as, montadegos *e* resios, a monte *e* a fonte, *con* todas suas pertenças, o qual dito Estebo da Proua biue na dita freigueysia da Gandara. ¶

Yten na freiguesia de Santa Vaya de Çerdal ay dous casaas, el vno dellos se llama o casal da Tras lo Rio, *e* el otro o casal de Souto, os quaes ditos dous casaes estan agora divididos en tres partes. *E* agora el dicho Martin Pereira vendeu a metade destes dous casaes a *Johan Martinez* *e* a seu fillo Gonçalo Martiz, moradores na dita freiguesia, con todas suas viñas *e* herdades *e* casas *e* devesas, aguas *e* montes *e* resios *e* con todas las otras perteneçientes aos ditos casaes. ¶

Yten en esta dita freyguesia de Çerdal ay outro casal *que* trage *Johan Rodriguez* de Paaço, *que* se chama o casal de Castro do Barreyro, *con* certas herdades, casaas, a monte *e* a fonte *e* *con* todas las cosas perteneçientes ao dito casal, as quales herdades no sabe demarcar por quanto dize *que* mucha parte deste dicho casal es del monsterio de Ganfey *e* paga por la parte *que* ten de Tomino certa pension en dinero a Martin Pereyra. ¶

Yten na freyguesia de Sant Miguel de Fontoira ay vn casal *que* se chama de Cacurraas, *con* suas casas *e* herdades *e* devesas *e* montadegos, a monte *e* a fonte, *e* outras cousas perteneçientes ao dito casal. Trageo agora Gonçalo de Parada, morador na dita freyguesia de Sant Miguel.

¹⁴¹ Yten na freiguesia de San Pedro Finz de Moreyra, termino de Vila Nova de Cerueyra, ay dous casaes, vn se chama o casal da Roça *e* outro o casal de Fondo de Vila; *con* todas sus casas de morada en cada casal *e* suas herdades *e* devesas *e* soutos *e* resios *e* montadegos, a monte *e* a fonte; *e* trageos agora ambos *Johan* de Moreyra, morador na dita freiguesia.

Yten mays na dita freiguesia de Moreyra, estan eno casal de Moreyra vn fundamento de casa qu'esta en pardineiro *e* dous tallos de herdad *que* jazen en monte, *e* vn deles parte des contra o Miño *con* herdad do mosteiro de Balboa, *e* da outra parte des contra çima *con* o monte *e* o outro tallo jaz ao longo deste tallo da parte

¹⁴¹ Termino de Vilanova] *na marxe esquerda*.

de baxo e metese vn camiño forero entre vn e outro, e estes tallos de herdad tanben os traje o dito *Johan* de Moreyra. ¶

Yten na dita freyguesia de San Pero Finz, ena aldea de Candomill, ay vn casal que se diz o casal de Prado, con suas casas e herdades e devesas e soutos, montadegos e resios, a monte e a fonte. Trageos agora Lorenç'Ianes e *Johan* Lorenço, seu fillo. ¶

Yten ena dita freyguesia de Candumill traje Juan Dacal, morador na dita freyguesia, vn casal que se chama o casal de Mariñ'Ares, con casas, herdades e devesas e soutos, montes e fontes e resios perteeçentes ao dito casal. ¶

Yten ena dita freguesia de Candomill ay otro casal, que se chama o casal d'*Espo*, e trageo Juan do Cayño e *Rodrigo* de Mogallo, moradores en Candomill, con suas casas e cortes e heyras e herdades e devesas, a monte e a fonte e con todas as outras cousas perteneçientes ao dito casal.

//^{48r} Yten ena dita freguesia de Candomill, eno campo d'Arrotea, estan vnos pardíneyros con dous pedaços de herdade, e vn deles jaz ante a porta de Juan Lorenço, e parte de vna parte con vn bacelo de *Johan* Lorenço e da outra parte enos mismos pardineyros d'Arrotea. Yten outra peça de herdade, entesta de vna parte con esta sobredita herdad, e de anbas las partes con dous camiños foreyros, e trageas agora Juan Lorenço, morador en Candomill.

¹⁴²Yten ena freguesia de Santa Vaya de Gondar, termino de Vilanova, esta vn casal que se chama o casal da Aveleyra, con suas casas e herdades e devesas e soutos e montadegos e resios e pertenencias, e trageo agora Lorenço Afonso, morador na freguesia de Quandemill.

Yten ena dita freyguesia de Gundar esta otro casal que se chama o casal das Donas, que he de Tomiño, con suas casas e herdades e devesas, a monte e a fonte, e con suas pertenencias, e trageo agora os herdeiros de Gonçalo Carvallo, Aluaro Gonçalez e Gonçalo Carvallo e sua nay Catalina da Corga, moradores na dita freguesia de Gondar.

Yten en la freguesia de San Saluador de Cobas, termino de Vilanova, esta outro casal qu'esta eno Outeiro e se chama o casal do Outeiro, con suas casas e viñas e devesas e soutos e resios e montes e fontes, rotos e por ronper; e este casal traelo Gonçalo Fernandez, morador en Quan\do/mill, e tomouollo agora Martín Pereyra e vendeo a Afonso de Lamas, morador na dita freyguesia de Cobas, eno Outeiro.

¹⁴² Termino de Vilanova] na marxe esquerda.

Yten ena dita freguesia de San Pero Finz de Moreyra, ena aldea de Candomill, estan duas peças de herdad *que trage Afonso d'Agueaan, e chamanse anbas por nonbre Casal de Ferreyro, e vna delas parte con herdade de Gonçalo d'Arrotea, da parte do aguion, e da outra parte parte con herdade de Afonso d'Agueaan contra o abrigo; e outra herdade parte de vna parte con herdade do dito Gonçalo d'Arrotea contra o abrigo e da outra parte des contr'abaxo con herdad de Tomiño, que trage o casal d'Espo.*

Yten ena freguesia de San Panton de Cornes trage Lorenço Afonso, morador en Candomill, tres tallos de viña cayña, eno chouso *que se chama o Regueengo, e parte de vna parte con viña de Gonçalo d'Arrotea e do outro cabo con viña de Juan Gonçalez de Vilamean, e da outra parte parte con viñas dos de Villa Booa.* ¶

Yten na freguesia de San Payo de Vila Mean, termino de Vila Nova, esta vn casal *que trae Esteuo Perez e Rodrigo Estevez, fillos de Estevo Perez, e chamase o casal de Tomiño. Vendeu Martin Pereyra a estes sobredito[s] labradores; e ten vn formal de pardiñeyros a par do disen Linares, a pedra deles leou Esteuo Perez, padre destes ditos labradores, con as herdades de Prado e do Peego e con outras herdades e devesas e soutos e montes e resios, perteecentes ao dito casal.* ¶

Yten ena freguesia de San Johan de Campos trage Gonçalo Galego e Pedr'Ianes do Sobreiro e Afonso do Sino ciertas herdades, das quaes trage Gonçalo Galego e Pedr'Ianes duas peças de herdade en Frexufe, e parten de vn cabo con herdade de San Juan de Campos e do outro cabo con herdade de Santa Maria de Oya. Yten mays trae o dito Gonçalo Galego outras duas leiras de herdade eno Barreyro; la vna delas parte de vna parte con viña de Afonso do Codesal, e da outra parte con herdade do dito Gonçalo Galego. Yten a outra leyra parte de vn cabo con a sebe da vega e da otra parte con a leyra dos Vrcosos. Yten Afonso do Sino, morador en Campos, trage vna peça de herdade eno porto do Arte, e parte de vna parte con sua herdade dizema Deus do dito Afonso do Sino, e da outra parte con herdad de Gonçalo Galego. ¶

Yten ena freguesia de San Juan de Campos, termino de Vila Nova, trage Martino de Sobreira vn casal de Tomino, *que se dice o casal da Devesa, con suas casas, viñas e herdades e devesas e soutos, a monte e a fonte.*

Yten en esta misma freguesia ay vn casal *que se chama o casal do Curral, con todas sus casas e herdades e deuesas e pertenencias, a monte e a fonte.*

//^{48v} Yten na freyguesia de San Juan de Reboreda e de San Juan de Campos, termino de Uilla Nueba, ay vn casal *que se chama o casal de Rial, con todas suas*

herdades, devesas, casas, soutos e montes e resios, a monte e a fonte, e trageo Afonso do Casal.

Yten na freyguesia de San Johān de Reboreda, termino de Villa Nueva, ay vn casal que se chama o casal de Paredes, que trage Gonçalo da Gandarela, morador ena dita freyguesia, con vna pequena de viña e casas e herdades e devesas e soutos e resios, a monte e a fonte.

Yten mays en esta dita freyguesia de Reboreda ay dous casaes. Ay outro casal que se chama o casal da Gavea e do Barreyro, con suas casas, viñas, herdades e devesas e soutos e resios, a monte e a fonte. Trageos agora Pedro da Gavea, e biue en elos.

Yten mays en esta dita freyguesia de Reboreda ay vn casal que se chama o casal de Cima de Vila, con casas, herdades, devesas, prados, soutos, montadegos e resios, a monte e a fonte. Este casal trageo Martin Pereyra.

Yten mays na dita freyguesia de Reboreda ay vna herdade donde chaman a Lamela, parte de vna parte con viña de Fernando da Benposta e da outra parte con herdade de Rodrigo de Lamela.

Yten na freyguesia de Santa Maria de Lovelle, termino [de] Villa Nova, ay vna peça de herdad enos campos da Verea, que lleva vn buzio de pan de sementadura, e parte de vna parte contra o aguion con herdade de Santa María de Oya, e da parte do vendaval con herdades de Aluaro Uasco [sic] Mouraaz, clérigo, e do leuante entesta no regueiro da Verea, e doutra parte entesta por lo camiño que vay para Santa Maria de Lovelle. Tragea agora o dito Aluaro Afonso [sic] Mouraaz, clérigo.

¹⁴³Yten na freyguesia de Santiago de Copo, termino da vila de Camiña, ay vn casal que se chama do Rial, a cabo do disen Boo Lugar, con suas casas, herdades, devesas, soutos, resios, montadegos, a monte e a fonte, e trageo agora Juan de Villares e Aluaro Gil, e vn que se chama Afonso da Costa, moradores na freyguesia de Copo. ¶

Yten mays outro casal na dita freyguesia de Copo, na aldea de Cima de Vila, que se chama o casal de Copo de Tomiño, que agora trage Diego Lourenço, morador na dita freyguesia de Copo, con suas herdades, viñas, devesas e soutos e montadegos e resios, a monte e a fonte, e con vn pedaço de viña que seria fasta tres omes de caba, que fiz o dito Diego Lourenço e avera tres anos, poco mays o menos. ¶

¹⁴³ Termino de Camiña] na marxe esquerda.

Yten na vila de Camiña, dentro de la dicha villa, ay vna casa chan ena rua de Meos, e parte de vn cabo con casa de Ynes Eanes Chamorra, e de otro cabo parte con casa de Fernan Gonçales, çapateyro, e mora agora na dita casa Lorenç'lanes, teçelan. He de Tomiño. ¶

Yten junto con a dita vila de Camiña jaz vna herdade que se chama a leira da Cruz, entesta de vn cabo con vn campo de Fernand Manso, e vay de longo a longo con o camiño foreyro que vay para a ygleia vella de Santa Maria de Camiña, qu'esta fora dos muros. E esta sobredita herdade vendeua Martin Pereyra a Juan Froez, vezino de Camiña, que a trage agora. ¶

Yten na freyguesia de Santiago de Crestelo, termino de Camiña, ay vna leira de herdade que jaze ena herdade do Poullo, que vay de monte a mar e parte do aguion en çima no campo carrado con herdade de Gonçalo Estebez, e do vendaval parte con herdade de Juan da Cavada, e vay por medio dos campos dos fillos de Juan e de Gonçal'lanes, e vay de monte a mar. Tragea agora Afonso Gonçalez, moradores [sic] na dita freiguesia. Alquere de trigo. ¶

Yten na freyguesia de San Payo de Moledo, termino de Camiña, ay douz tallos de herdad, e vn deles parte de contra o abrigo con herdade dos fillos de Rodrigo do Testado e da outra parte parte con herdade de Juan Vazquez, e entesta descontra o mar ena herdade da yygleia de Moledo, e descontra o sol con herdade de Bullente. Yten outro tallo de herdade esta eno lugar mismo para baixo, e descontra o mar entesta en herdade dos fillos //^{49r} de Rodrigo do Testado, e descontra çima entesta con herdade de Bullente, e parte de vna parte descontra o vendaval con herdade de Bullente, e da outra parte con herdade de Bullente descontra o aguion. ¶

Yten na dita freyguesia de Moledo, ena Veiga de Çima, eno logar que chaman Folgosas, ay vn tallo de herdade que parte descontra o mar con herdade dos fillos de Gonçalo Gill, e da outra parte parte con herdade de Afonso Martiz, e entesta en herdade de San Salvador. Yten en estra dita freyguesia de Moledo, enos Moyños, ay outro tallo de herdade que entesta en herdade de Afonso do Castro e descontra o monte entesta na carreyra. ¶

Yten na dita freyguesia de Moledo esta outro tallo de herdade eno Folom, e vay ao longo do regueiro, e da parte do monte parte con herdade de Afonso do Castro e entesta descontra o aguion con herdade de Juan Vazquez, e descontra o vendaval con Rodrigo de Cameyro. E todas estas herdades sobreditas tragenas agora Afonso Gonçalez da Penica, morador na dita freyguesia de Moledo. Estas

sobreditas herdades que trage el dito Afonso Gonçaluez leuan de semente tres alqueires; paga por estas ditas herdades vn alquer de trigo e outro de centeo. ¶

Yten esta dita pesquisa destes casaes se saco por mi, Afonso Lorenço de Piñero, notario publico apostolico e notario publico da çibdad de Tui e obispado, juntamente con el honrado Lorenço Correa, canonigo e procurador de los señores del dicho cabildo para o sobredito, por vertud de vna carta de execucion del venerable Juan Alvarez, mastrescuela da see de Tanger e prouisor entre Lima e Miño, por lo reverendo señor don Diego Ortiz de Villegas, obispo de Çebta. E porqu'es verdad firme aqui de meu nonbre. Alonso Lorenço de Piñero, notario publico apostolico. ¶

Yten na freyguesia de San Pedro de Mangoeyro ay vn casal que tragen agora os fillos de Juan Gonçales, e he del monasterio de Santa Vaya das Donas, e chamase o casal de Gondomar, e estan as casas en pardineyros, con todas sus herdades, devesas, soutos e resios e montadegos, a monte e a fonte. ¶

Yten na dita freyguesia de Mangoeyro ay outro casal, que se chama o casal de Quintela, con todas sus casas e viñas e herdades e soutos e devesas e resios, a monte e a fonte, e este casal eso mismo es del dicho monasterio de Santa Vaya das Donas, e trageno tanbien estos sobreditos fillos de Juan Gonçalez e de Afonso Gonçalez, e dichos fillos de Juan Gonçalez e de Afonso Gonçalez responden a Lorenço Afonso, morador en Lanelas, el qual dicho Lorenço Afonso paga en cada vn ano a Vasco Correa destes dichos dous casaes catorze alqueres der pan, medio centeo e medio millo. ¶

¹⁴⁴Yten na freyguesia de Sant Martino de Lanelas, termino de Camiña, ay vn casal que se chama o casal d'Almoyña, qu'es de Tomiño, con casas, viñas, herdades, devesas, soutos, resios, montadegos, a monte e a fonte. E diz que o traya mucho tempo ha vn Juan Lorenço por la abadesa de Tomiño, e que se fallecio e que deste Juan Lorenço quedou vna filla que se chama Ysabela Yanes, que agora esta fleyra en Santa Clara de Pontevedra, e esta fleira tiene vna filla en Pontevedra que se chama Maria Bieytes, muller de Martin de Bouçoos, e la dicha Ysabela Yanes, fleyra, e su fija Maria Bieytes e seu marido venderon este dicho casal a Juan da Presa, e este Juan da Presa acolleu aa compra consigo a Juan da Estrada e a Alonso Gonçalez, seu herman, e a Lorenço Afonso, moradores na dita freyguesia de Lanelas, que agora o trage. ¶

¹⁴⁴ Hesto he de Tomiño e no o tragia Martin Pereyra] na marxe esquerda.

Yten ena freyguesia de San Pedro de Seyxas, termino de Camiña, dixo Este-bao Perez, morador na dita freyguesia de Seixas, *que* averia poco mays o menos çincoenta anos *que* partira con vn seu vezino, *que* se chamava Martin Afonso de Seixas, çiertas herdades *que* avian comprado, *que* partian con as outras herdades do dito Martin Afonso, *que* lle quedaran de seu pai, *e que* asi andando, partindo as ditas herdades, *que* le dixera el dicho Martin Afonso *que* duas o tres peças de heridade *que* non curasen delas, *que* heran do mosteiro de Santa Maria de Tomiño, *e que* asi quedaran *e* no as partiran. Las quales dichas herdades dixo el dicho Estebao Perez *que* jazen en esta dita freyguesia de Seixas: la vna de las dichas pieças de herdade esta diz *que* esta ena veygá de San Bieyto, *e* parte de vn cabo con herdad de Martin Afonso *e* de otro cabo parte co[n] her//^{49v}dade que fue de García Gil, *que* agora trage Aluaro d'Abreu, *e* agora trage esta dita herdade Gonçalo Afonso, morador en Lanelas, porque a conprou a Juan Martiz, fillo do dito Martin Afonso, *e* das outras peças de herdade diz *que* non sabe donde estan ni quales son, porque dixo que de tanto tempo *que* no se le acuerda. ¶

Insire a investigación de bens de Tomiño de 1502, agosto, 30 - setembro, 4 (CD 58).

//^{51-r} E yo, Fernand Gonçalez, notario avtoritate apostolica sobredito, *que* a todo o sobredito *e* a cada cousa *e* parte dello en vn con os dito *testigos* presente fui *e* esta pesquisa segundo *que* vay en estas seys follas, con esta media en *que* vai miña suscriçon, a rogo *e* pedimiento do dito Lopo Falcon, e[n] nome do dito cabido, por miña man propria a escribi *e* aquí meu nome *e* sinal fize en fe *e* testi-monio de verdad, *que* tal he. Rogado *e* requerido.

No enpeça onde van algunas partes entre ringlones, *e* otras *que* van remenda-das, porque eu, notario, o figen *e* asi a de dezir.

Fernandus Gondisalui, notarius apostolicus.

Martín Pereira, quen posuía os bens do mosteiro de Tomiño en Portugal, e a sua muller, Ana Vaz, constitúen o seu fillo Vasco Pereira como o seu procurador e representante para actuar no seu nome no preito sobre a propiedade co cabido de Tui.

B.- ACT, Libro Becerro I, fols. 158r-v. Copia simple do s. xvi.

Sayban quantos esta presente procuraçon viren como no ano do nasçimento de noso señor Ihesu *Christo* de mill e quinientos e tres annos, honze dias do mes de janeyro, na vila de Ponte de Lima, nas casas de morada de Martin Pereyra, en presencia de mi, tabalian, e das testimuñas adiante scriptas paresceo o dito Martin Pereyra e Ana Baaz, sua moller, e diseron que eles fazian, hordenaban e constetuyan por seu abondoso procurador no mellor modo e maneyra que o ele pode e deue ser e per dereyto mais valer a Vasco Pereyra, seu fillo, portador da presente procuraçon que ele, dito Martin Pereyra e sua moller coestituyantes, lle davan poder e mandado especial para o causo siguiente, que ele Vasco Pereyra, seu fillo e procurador, possa fazer qualquer concerto e [] auçon e amiguel composiçon ou outro qualquer contrauto, e convençan con os siñores adayan [sic] e cabido, dignidades e conegos da see de Tuy sobre e per razon de vna demanda que o dito cabido mobeo contra os ditos Martin Pereyra e sua moller constituentes sobre e por razon de certos beens e herança de que os ditos constituyentes estaban en posse, que os ditos dayan e cabido deziam lles perteescer e ser do mosteyro de Tomiño, que he no regno de Galizia, o qual mosteyro he anexo in perpetuum ao dito cabido e mesa capitular dele. Sobre o qual causo os siñores adayan e cabido ouberon vn rescripto do santo padre para poderen demandar os ditos bens e herança que asi dezian lles perteescer, sobre o qual causo pendia de feyto demanda antre eles, constituyentes, e o dito cabido, e por quanto das simellantes demandas e preytos se sven seguir grandes discordias e inmizades e grandes gastos e os fins delas son yncertos, sintiendo eles, constituyentes, por mais seruicio de Deus qualquer boo concerto ynbiaban ora ao dito Vasco Pereyra, seu fillo e procurador, aa çibdade de Tuy para con os ditos señores e dayan e dignidades e conejos do dito cabido poder fazer con eles qualquer [] auçon ou contrauto de qualquer guisa e maneyra que ele, procurador, se con eles, adayan e cabido, concertar e firmar, para o qual causo elles constituyentes lle davan todo seu conprido poder e mandado special que ele possa fazer neste cabso como eles, constituyentes, farian se a todo fosen presentes, e mays lle dan poder que possa neste

cabso fazer quaesquer confisoes, e asi possa reuogar quaesquer contrautos, titulos ou titulo, e asi qualquer outro direyto, posse e señorio //^{158v} que os ditos Martin Pereyra e sua moller teueren na dita herança e beens polos ditos adayan e cabido pedidos contra eles, constituentes, e posa mais dimitir e renunçiar e reuogar, traspassar nos ditos dayan e cabido todo señorio abtual e real, vtil e proveytoso que eles, constituentes, ten e posan teer nos ditos bens, asi e tan conpridamente como se a todo fosen presentes, e todo o per o dito seu procurador feyto e dito neste caso eles, constituentes, prometen de aver por firme, rato e grato pera todo sempre, e prometen de non yren en parte nen en todo en ninhuū tempo contra as couosas contenidas en esta procuraçon et cada vna delas, e asi possa neste causo oubir sentença e sentenças e nelas consentir e outorgar e asi apelar e agrauar delas se comprir, seguir, renunciar se mester for, e ysto perante quaesquer juyzes e justicias, asi ecclesiasticas como segrares, a quen o conhecimento perteescer con todolos poderes e clausulas sub obrigaçon de todos seus beens que para elo obrigaron e specialmente apotecaron, e en testimonio delo mandaron por feyta esta procuraçon.

Testimunas que presentes foron: Gonçalo Barbosa, scudeyro fidalgo, e Juan Aluez, carnicero, e Pero Aluez, outrosi carniçero, moradores ena dita vila, e por a dita Ana Vaaz non saber asignar asinou por ela o dito Gonçalo Barbosa.

E eu, Diego Lopez, tabalian na dita vila e seu termo por el rey noso siñor, que esto screvi e aqui meu proprio signal fiz, que tal he.

Non seja dubeda onde dezia ‘seja’ que se corregeo por verdado [sic].

62

1503, febreiro, 1. Valença do Minho.

Frei Afonso de Valença, abade do mosteiro de Ganfei, delegado do papa Alexandre VI, emite a sua sentenza, na que obriga a Martín Pereira a devolver ao cabido de Tui os bens que incorporara e que pertenceran ao mosteiro de Tomiño, sitos en Portugal.

A.- ACT Pergameos, mazo 9, nº 18. Orixinal, pergameo, 560 × 1000 mm. Portugués, escr. gótica. No reverso: «Sentença e execuçion contra Martin Pereira e sua muller, moradores en Ponte

de Llima, sobre os cassaes e herdamentos e propedades do mosteiro de Santa Maria de Tomino que jazen eno reino de Portugal, que perteeçen aa igleia cathedral de Tuy».

B.- ACT Libro Becerro I, fols. 32v- 35v. Copia simple do s. xvi.

Rex.- IGLESIAS ALMEIDA: «El monasterio de Santa María de Tomiño», p. 84.

Ed.- IGLESIAS ALMEIDA: *O antigo bispado de Tui en Portugal*, pp. 181-190.

Nesta última obra Iglesias Almeida, atribuindo unha datación na era hispánica, sitúa o documento nos ditos día e mes do ano 1465.

Dom frey Afonso de Valença, dom abade do mosteiro de Ganfey, sito no termo de Valença, bispado de Cepta na parte de Portugall, juiz apostólico dado e deputado por huun rescrito de noso santo padre Alexander sexto ora na corte e igleia de Deus, presidente ena causa e negocio ynfaescripto, a quall foy toda a mi cometida pollos meus collegas em ho dito rescripto *conthiudos* por seren ocupados e negociados en outros negocios, e a quantos esta minha defensa¹⁴⁵ virem, saude em Ihesu Christo nosso remidor¹⁴⁶. Fazemos saber que porante nos como juiz apostólico se trautou [sic] huun feyto ciuell antre partes: o honrado collegio e cabido e se de Tuy do reyngno de Galizia como autor de huna parte, e Martim Pereyra, fidalgo, morador em a billa de Ponte de Lima do reyngno de Portugall, como reo, da outra. Diziendo o dito cabido auctor [sic] contra ho dito reeo que poderia auer XXV annos pouco mays ou menos que o dito Martin \Pereyra/ reeo, emdiuidamente e contra todo direito trazia ocupados e osurpados muitos bens, asi casaes como erdades, uinhas e outras erdades e propiedades em ho reyngno de Portugall antre Doyer e Minho, antre as quaes propiedades: no termo do Porto, en aldea de Parada, freyguisia de Sam Martinho de Guilhafrey, julgado da Maya, juridiçom da cidade do Porto, hun casall que se chama Tominho, que trage Pedr'Ines, alfayate, com sua casa de morada, vinhas, erdades, soutos, deuesas, montadegos, resios e agoas e saydas ao dito casall pertecentes e con outras posisões que isomesmo pertecem ao dito casall que trage Catalinha Anrima, moradora no dito lugar, e asy erdades como deuesas, castanheyros, segundo que esta por pegaçom eno tunbo do cabido, e ho casall de Pineyro e o casal de Saa e ho lugar d'Agrenha¹⁴⁷. Item no termo de Bragaa, freyguisia d'Escariz, terra de Fernan Pereyra de Jeja, o casall que chamó dos Casaes, que trage Pero

¹⁴⁵ sentença] no Becerro.

¹⁴⁶ redentor] no Becerro.

¹⁴⁷ Agueira] no Becerro.

do Outeyro com sua casa, uinhas, erdades e pertenças; en Valencosa huū canpo que se chama a Senrra, de húa meya vesada e húa vinha que jaz debaxo deste canpo, que dara cinquenta almudes de vinho en cada huū anno como esta marcada e circundada sobre sy, o quall campo traze Gonçalo do Eyrado e a vinha Aluaro de Paços; e o casall de Bustello, que jaz na freyguesia de Parada, señorio de Baltasar de Sequeyra en Conbrosa, que trage Pero de Bustello con suas cortes, vinhas, erdades e pertenças ao dito casall perteçentes; em Rio de Neyra de Portezelo as erdades que tragia Aluaro Gonçallez, e o casall d'Adoufe, que trage Aluaro Afonso e Johan Martiz. Item no termo de Barcellos, no julgado de Vermuy, freyguesia de Santa Maria da Teuosa, o casall que chamó da Teuosa, que traze Joham Periz e Antoneo Perez, irmãos, con todas suas casas, cortes, vinhas, erdades, soutos e pertenças ao dito casall perteçentes, a monte e a fonte, roto e por ronper. Item no termo de Valença, ena freyguesia de Çerdall, a metade do casall de Tras o Rio, que trage Martin d'Abade, com suas vinhas, erdades e pertenças ao dito meyo casall perteçentes, e o casall do Castro do Barreyro, que trage Johan Rodriguez do Paaço, con todas suas pertenças, e ho casall de Souto e a metade do casall de Tras o Rio que trage Vasco Gill e Afonso de Crestelo e Johan de Pumar, e ho casall de Tominho que jaz em Gandara, e ho casall de Cacuijaes, que he en Sa'Miguel¹⁴⁸ de Fontoyra. Item no termo de Uilla Noua de Cirueyra, em a freyguesia de Sam Pero Fiiz de Moreyra, o casall da Roca e o casall de Fondo de Villa e hun formall de casa que esta no casall de Moreyra, com suas erdades, que todo trage Johan de Moreyra, morador na dita freyguesia; e asy na dita freyguesia, n'aldea de Candemill, o casall de Prado, que trage Lorenç'Ianes e Joham Lorenço, seu filho, os quaes casaees tragen os susoditos e no dito termo com suas pertenças aos ditos casaes perteçentes, com mays duas erdades que non andam com ho dito \casall/ que trage Afonso d'Aguiam, e chámose por nome casall de Ferreyro, com mays na freyguesia de Candemill o casall de Marinares, que trage Joham Dacall, e o casall d'Espo que trage Johan do Caynho e Rodrigo de Mogalhom, moradores na dita freyguesia, com suas casas, cortes e pertenças a os ditos casaes perteçentes; e huūs pardieyros que jazem no cabo d'Arrotea, com douis pedaços d'erdade, húa que jaz ante a porta de Joham Lorenço e outra peça d'erdade que parte d'anbalas partes com ho caminho foreyro. Iten no dito termo de Uillanoua o casall d'Avelheyra, que jaz na frey-

¹⁴⁸ que] riscado.

guesia de Gundar, que trage *Lorenço Afonso*, e o casall que chamó das Donas, que trage *Aluaro Gomez e Gonçalo Carualho* e sua may Catalinha da Corga e os eredeyros de *Gonçalo da Corga*, com todas suas vinhas, erdades e pertenças ao ditos casaes perteçentes, a monte e fonte, roto e por romper. Item na freyguesia de Sam Pantiom de Cornes tres talhos de uinha caynha em chouso que chamó o Reguengo, segundo parte com vinha de *Gonçalo d'Arrotea* e da outra parte con vinha de Joham *González de Villameaa* e da outra parte com vinha dos de Valboa. Item no dito termo, ena freyguesia de Sam Joham de Campos, cinco peças d'erdade, quatro que trage *Gonçalo Galego* e *Pedr'lanes de Sobreyro* em Frexufe e eno Barreyro, e outra que trage *Afonso do Sino* eno Porto Duarte, das quaes erdades duas que jazem en Xufre partem de húa parte com erdade de Sam *Johan de Campos* e doutro cabo com erdade de Santa Maria d'Oya, e as que jazem no Barreyro parten de húa parte com vinha de *Afonso de Cudesall* e da outra com erdade do dito *Gonçaluo Gallego*, e a outra erdade parte de huū cabo com a seu da ueyga e a doutra parte com a leyra dos Viçosos, e a erdade do Porto Duarte parte com erdade de *Gonçaluo Galego* e com erdade do dito *Afonso do Sino*. Item na freyguesia de Sam Payo de Villameaa todo aquello que pertece ao casall que chamó de Tominho, que jaz na dita freyguesia, que trage *Esteuo Perez e Rodrigo Esteuez*. Esso mesmo na freyguesia de Sam Joham de Campos, o casall da Deuesa que trage Martinho do Sobreyro e o casall do Currall com todas suas vinhas, casas, erdades aos ditos casaes perteçentes, a monte e fonte. Iten no mesmo termo, na freyguesia de Sam Joham de Rouoreda, o casall do Riall, que trage *Afonso de Codesall*, e o casall de Paredes, que trage *Gonçalo de Gandarella*. Item mays *dous* casaes, huū que chamó o casall da Gauea e o casall que chamó de Cima de Uilla, que trage Martim Pereyra, con todas suas vinhas, erdades, entradas e saydas, a monte e fonte, aos ditos casaes e pertenças [sic], con mays húa erdade que chamó a Lamella, que parte da húa parte com erdade de *Rodrigo da Lamella*, e da outra con uinha de Fernando da Bemposta, que jaz na freyguesia de Rouereda. Item na freyguesia de Santa *Maria de Lobelhe* húa peça d'erdade nos campos da Uerea, que leuara huū buzio de pam de sementadura, que parte com Santa Maria d'Oya e com erdade de *Aluaro Mourães*, clérigo, e entesta no regueyro da Uerea e doutro cabo entesta no caminho que vay para Santa Maria de Lobelhe, a qual traz *Aluaro Afonso de Morães*, clérigo. Item na uila de Caminna, dentro na dita uilla, esta huna casa

chaa na rua de Meos em que mora Lorenç'Ianes, tecelam, segundo parte de húa parte \com casa/ d'Enes Anes Chamorra e do outro cabo com casa de Fernan Gonçallez çapateyro. Iten no termo da dita villa de Caminha, ena freyguesia de Santiago de Çopo, o casall que chamó do Riall, que jaz a cabo donde dizem Bom Lugar, que traze Joham de Bilhares e Aluaro Gill e Afonso da Costa, moradores na dita freyguesia. Item mays na freyguesia de Çopo, em aldea de Çima de Villa, o casall de Çopo de Tominho que agora traze Domingo Lorenço, morador na dita freyguesia, com huū pedaço de vinha que seram tres homes de caua, que fezo agora de nouamente o dito Domingo Lorenço, com todas suas pertenças aos ditos casaes perteçentes, \a monte e/ fonte, roto e por ronper. Item húa leyra d'erdade que jaz na freyguesia de Crestello, ena erdade do Poulo, que vay de monte a mar, que parte con ho campo cerrado com erdade de Gonçalo Esteuez, e da outra parte com erdade de Joham da Cauada, e vay por medio dos campos dos filhos de Joane [sic] e de Gonçalu'Ianes, o quall trage agora Gonçauo Esteuez e Gonçalo Anes, moradores na dita freyguesia. Iten na freyguesia de Sam Payo de Moledo do dito termo, dou^s talhos d'erdade, huū que parte com a erdade dos filhos de Rodrigo Testado, e da outra parte con erdade de Joham Vaaz e contra ho mar entesta em erdade de Moledo e da outra parte entesta com erdade de Bulhente; e outro talho d'erdade esta no dito lugar para baxo descontra o mar, e entesta con erdade dos filhos de Rodrigo do Testado e descontra a çima com erdade de Bulhente. Iten na dita freyguesia, em a Veyga de Çima, eno lugar que chamó Folgosas, huū talho d'erdade que parte descontra o mar com erdade dos filhos de Gonçalo Gill e da outra com erdade de Afonso Martinez e entesta com erdade de Sam Salvador. Iten na dita freyguesia, enos Moynhos, huū talho d'erdade que entesta com erdade de Afonso do Crasto e descontra o monte entesta ena carreyra. Item na dita freyguesia de Sam Martinho de Lanhellas do dito termo de Caminha, huū casall que chamó o casall d'Almunha com suas casas, vinhas, erdades, deuesas, soutos, resios, a monte e fonte, roto e por romper, o quall agora traze Joham da Pressa e Joham da Estrada e Afonso Gonçallez e Lorenzo Afonso, moradores na freyguesia de Lanhellas. Item na freyguesia de Sam Pedro de Sexas, húa erdade que jaz na veyga de Sam Bento, como parte com erdade de Maria Afonso e doutro cabo com erdade de Garcia Gill que agora traze Aluaro d'Abreu, a quall erdade traze Gonçalo Afonso morador em Lanheillas, con outras muitas erdades que som do mosteiro de Santa Maria de Tominho

que na dita freyguesia jazem, *que non* som apeygadas. Item no termo de Valadares, na freyguesia de Sam Giam de Abedim, o casall que chamam o lugar de Tominho, que agora traze Afonso Anes com suas casas, cortes, vinhas, erdades, entradas e saydas, a monte e fonte, roto e por ronper, com mays o *quarto* das erdades de Villaboa *que* jazem na dita freyguesia, que traze Afonso d'Armillhe, que partem com erdades da comenda de Tauora, com mays húa casinha e húa corte. Item na freyguesia de Sam Payo de Segunde huú lugar que chamó Sabariz, com duas adegas e húa devesa, e ho lugar da Levada, os quaes lugares agora traze Joham do Carualhal e Lopo do Carualhal seu irmão, com suas casas, vinhas, cortes, entradas e saydas [*e*] erdades aos ditos lugares perteçentes, a monte e fonte, roto e por ronper. Item mays na freyguesia de Sam Payo de Segude, *dous* casaes, o casall da Rua e o casall do Carualho, os quaes traze \Esteuom/ de Guillaes, clérigo, com todas suas casas, vinhas, erdades aos ditos casaes perteçentes, a monte e fonte, roto e por ronper. Iten na freyguesia de Sam Salvador de Barbeyta o casall de Salzeda que traze Fernan da Costa, que he no termo de Monçó, com suas casas, vinhas, erdades e pertenças, a monte e fonte, roto e por romper, ao dito casall perteçentes. Iten mays na freyguesia de Santiago de Penso, concelho de Valladares, oyto homes de caua com húa pequena d'erdade eno Outeyrall, que trage Esteuo Afonso. Item ena freyguesia de Sam Pedro de Riba de Mouro, que he no *concelho* de Baladares, traze Vasco Cordeyro as erdades seguintes: ena veygá da Quintela húa leyra d'erdade *que* leuara *dous* alqueires de pam de sementadura, como parte com erdade do mosteiro de Paderne, e da outra entesta no rio de Mouro. Item outro talho d'erdade na dita veygá, que leuara huun alquer de trigo de sementadura, como parte com erdade¹⁴⁹ do mosteiro de Merufe e da outra com erdade do mosteiro de Paderne. Iten outro talho d'erdade n'Agra, que leuara huú alqueyre de trigo de sementadura, que parte de húa parte com a fonte e da outra parte com erdade dos Cordeyros. Iten outra erdade onde dizem a Lagea sub Bouçoos, que leuara *dous* alqueres de çenteo de sementadura, como parte com erdade dos Louçaos e da outra com ho monte. Item no termo de Valdeuez, na freyguesia de Santa Marinha de Perosello trage¹⁵⁰ Joham de Guntille e Diego Galuom as erdades seguintes: no lugar de Guntille húa leyra d'erdade *que* leuara *dous* alqueres e meyo de pam de sementadura, como parte

¹⁴⁹ (ilexible)] *riscado*.

¹⁵⁰ a] *riscado*.

de ambas as partes com erda de da dita igleia de Santa Marinha. Item na touça da Barziella huū talho d'erdade que leuara *dous* alqueres de sementadura, como parte de hūa parte com erda de Johan Galego, e da outra parte com ho monte. Item outro talho d'erdade ena viña da Reguenga, que leuara tres alqueres e meyo de sementadura, como parte *con* ho reguengo d'ambas as partes. Item na veyga de Doçim huū talho d'erdade que leuara alquer e meyo de pam de sementadura, e parte de hūa parte com ho monte e da outra parte com ho dito reguengo. Iten outra leyra d'erdade na dita veyga de Doçim, que leuara huun alquer e meyo de pam de sementadura, parte de hūa parte com erda de Tominho e da outra com ho monte. Item mays outra leyra d'erdade no agro de Tella, que leuara tres alqueres de pam de sementadura, como parte d'amballas partes com erda de da dita igleia de Santa Marinha de Perosello e da outra parte entesta no monte, e da outra eno caminho del rey. Item trage mays o dito Diego Galuom na dita freyguesia outra erda que chamō o Pereyro como esta cerrada e circundada sobre sy, que leuara X alqueres de pam de sementadura. Item trage mays na dita freyguesia outra erda que chamō ho Agro, como esta cerrada e circundada sobre sy, que leuara X alqueres de pam de sementadura, e o casall do Barrio, que traz Pero do Barrio con suas pertenças.

Dizendo mays o dito cabido autor *contra* o dito reoo que as ditas crenças e outras muitas som e perteçiam ao *mosteiro* de Santa Maria de Tominho e rendiam ao dito *mosteyro* e igleia e cabido de Tuy e a sua mesa capitullar pam, vinho, *dineiros*, gaado, çera, marras, linho e laa e outras cousas muitas, e mays entendiam pruar que as abadesas do dito *mosteiro* forom e arrendauõ e aforauõ os ditos casaes a quen queriam, e que hūa Guiomar Aluez, abadesa do dito *mosteiro* de Tominho os arrendara a huū Ruy Lopez de Villanoua, auoo do dito Martim Pereyra, e depoys a huū Lopez Roiz, seu filho do dito Ruy Lopez e padre do dito Martin Pereyra, os quaes em suas vidas pagarõ as ditas abadesas que do dito *mosteyro* forom. E despoys que o dito cabido ouue o dito *mosteiro*, o dito Martim Pereyra pagara aos tençeyros que polla dita igleia e cabildo de Tuy en seu nome trazian o dito *mosteiro*, e mays emtendiam pruar que abade de Çerdall que foi *vigairo* gerall no bispado de Tuy da parte de Portugall por huū dom Joham administrador entreposera seu decreto e atoridade ordenaria ao dito arrendamento que asi fora feyto ao dito Ruy Lopez, dizendo o dito *vigairo* que era *proueyto* do dito *mosteiro*, o quall aforamento fora feyto com *condiçom* que o dito Ruy Lopez

pagase oytoçentos *reas*, que eró quatroçentos morauedis velhos daquelle *tempo*, e Lopo Ruz seu filho pagase noueçentos *reas*, que eram quatroçentos e cinqüenta marauedis de aquelle tempo, e asy o dito Martim Pereyra pagaua ao dito cabido e *seus* tençeyros depoys da morte do dito Lopo Ruz su padre mill *reas*. E asymesmo entendiam de probar *que* nô soamente foram arrendados e aforados os ditos casaes ao dito Ruy Lopez mays aynda todollos bens de raiz, asi casaes como vinhas, erdades, soutos e deuesas, resios e montadegos e agoas e outras rendas e pensões que o dito mosteiro auia e lle perteciam em todo o reyngno de Portugall. E asi entendiam de prouar que desploys da morte da dita dona Guiomar, dona abadesa que foy de Tominho veo ao dito mosteiro veo por abadesa do dito mosteiro dona Maria de Soutomayor, a quall foy a villa de Ponte de Lima en busca do dito Ruy Lopez, para saber parte dos ditos bens que o dito mosteiro de Tominho tinha em Portugall, e achou ho dito Ruy Lopez seu fillo, o qual deu *dous* titullos a dita dona abadesa e lhe limitou e declarou os bens, de que ele sabia parte, e recadaua e recolhia em nome do dito mosteiro de Tominho por vertud do dito arrendamento. E asy entendiam de prouar que o dito Martim Pereyra, desde o dito *tempo* aca, çesou de pagar ao dito mosteiro de Tominho e a dita igleia e cabido de Tuy e tençeiros *por* respeyto de Pedr'Aluares de Soutomayor, conde de Caminha, o quall ao dito *tempo* tinha termizada a dita igleia aos obisplos della e comia o bispado e a mor parte dele e asy ho comeu honze annos a dom Diego de Muros, bispo *que* em aquelle *tempo* era bispo da dita igleia de Tuy e o prendeo e teue maltratado e fazia com hos beneficiados *que* fossem contra o que elle mandaua e asy tinha forçadas e tomadas muitas rendas ao cabido de Tuy, antre os quaes tinha ao dito mosteiro de Santa Maria de Tominho e ho mosteiro de Sam Salvador de Barrantes e ho mosteiro de Sam Salvador de Bodinho, das quaes nom pagaua ao dito cabido senon o que queria. E asi entendia de prouar que no dito *tempo* o dito Pedr'Aluarez conde, dava as dinidades e canongias e razões da dita igleia, e asy os ditos benefícios do dito bispado cando aconteçiam de bagar, e prendia os clerigos como se fora prellado e non consentia ao dito cabido que fezesen foro nerhun das rendas e posisoens da dita igleia sem seu mandado e consentimento, dizendo publicamente que enforcaria os ditos beneficiados se taes foros fezesen, *por* donde se mostraua que se o dito Martim Pereyra algum titullo de compra teuese *dos* ditos bens que nom seja valioso e non podria sortir efeyto e seria *por* força e contra vontade dos beneficiados da dita igleia pollo temor que do dito conde auiam e tinham.

Segundo esto e outras couzas mays *conpridamente* no dito libello e auçom era *conthenido* do que todo he *publica* boz e fama, pedindo o dito cabido em nome do dito mosteiro e mesa capitullar que *por* nossa definitua sentença pronunçiasemos quallquer contrauto de uenda ou outro quallquer titullo pello dito Martim Pereyra reeo ofrecido ser e como de *dereito* hera nullo e de nemhuñ valor e efeyto, e restituysemos in integrum a dita igleia e mosteiro no punto en que estaua e ao tempo que o tal *contramto* [sic] fora feyto e celebrado segundo forma e thenor do dito rescripto apostolico e asi polla nossa sentença *condenasemos* ao dito reeo e ho constringesemos que abrise mão dos ditos casaeas e bens pollo dito cabido pedidos restituÿndos a dita igleia e mosterio [sic] cujos eram com todos os fruytos e rendas que recebidos tinha e ten.

O quall libello e auçom asy apresentado por parte do dito cabido como dito he *por* Joham Jacome, bacheler e procurador do dito Martim Pereyra, foy pedida a bista e beo com hūas razões de exeyções, as quaes lhe nom foram recebidas, e asy veo com hūas sospeições postas a nos e lhe foram dados juizes a ellas e foram julgas [sic] que *non procédiam* nem eram de receber, e asi por parte do dito Martim Pereyra nos foy apresentada húa *carta* del rey nosso señor em que su señoría nos mandaua que emviasemos o feyto a sua relaçom, a quall *por* nos lhe foy emviado, e visto *por* seus desembargadores, acharon ser *dereito* nos sermos juizes da dita causa, pollo quall sua señoría o mandou tornar a *nos* como juiz *que* eramos da dita causa. E estando asy o feyto nestes termos, e dado lugar a *proua* ao dito cabido *por* Vasco Pereyra¹⁵¹, filho de Martim Pereyra, em nome do dito seu \pay/ e may asi mo mandarom que ho disese *por* vertude de húa procuraçom sofiçiente que logo delles a mostrou, foy apresentado *por* sua mão *escripto* e assinado, o quall o theor de berbo ad beruum he o que se segue:

Diguo eu, Vasco Pereyra, que he *verdade* que meu pay letigou esta causa com a igleia e cabido de Tuy *por* ver se podia aver alguna couza do dito cabildo e ao menos para nó pagar o que os ditos bens comerom, enpero que [he] *verdade*¹⁵² que todos os ditos bens eram do dito *mosteiro* de Tominho e meu pay e may asi mo mandarom que asi o disese e declarase por descarrego de suas *conciencias*, e que elle asy o dezia e declaraua e que em seus nomes dellos ditos seu pay e may se demitia e os lexaua liures e

¹⁵¹ Escrito integralmente, no texto abrevia ainda o «Per» cun trazo inferior transversal no P.

¹⁵² os] riscado.

desenbargados a dita igleia para que fezesem dellos o que quisesen e *por* bem touensem, e asy ao dito mosteiro como a dita igleia de Tuy, e que non queria mays letigar, e por verdade asiney aqui de meu sinall.

O quall escripto asi apresentado como dito he nos mandamos que sem embargo de todo o dito Martim Pereyra ou seu procurador fosse atado para todollos termos e auctos judiciaes e para ouuir a definitiuia. Com ho quall todo o suso escripto o feyto foy a nos concluso e pronunciâmos em elle húa sentença definitiuia que tal he ¶

Bisto e diligentemente examinado por nos dom frey Afonso de Balença, dom abade do mosteiro de Ganfey do bispado de Çepta, aministraçom de Balença do reyno de Portugall, juiz apostolico dado e deputado pollo nosso muito santo padre Alexander sexto huñ proçeso que ante nos antre partes esta pendente, es a saber o deam e cabido e igleia de Tuy do reyngno de Galiza e seus procuradores em *seus* nomes, demandantes, e Martim Pereyra, escudeiro, e sua mulher Anna Vasquez, moradores na villa de Ponte de Lima e *seus* procuradores en seu nome e da outra, defendantes, e sobre razom dos casaes com suas pertenças e outras muitas erdades e propiedades que a dita igleia de Tuy ha e tem no reyngno de Portugall d'antre Doyer e Minho, que perteçem ao mosteiro de Santa Maria de Tominho, vñido e encorporado auctoritate apostolica a dita mesa capitullar da dita igleia catedrall de Tuy no termo do Porto, no termo de Bragaa, no termo de Balença, no termo de Villanoua de Çerueyra, no termo de Caminha, no termo de Barcellos, no termo de Baldeuez, no termo de Baladares, no termo de Coyra. E visto o pedimento a nos feyto pollo dito dayom e cabido de Tuy sobre ha *prop\i/edad* e posisom e restituyçom dos ditos casaes con suas pertenças e das outras erdades e propiedades e o que por parte dos ditos Martim Pereyra e Anna Vaaz, sua mulher, foy oposto e respondido e alegado contra o dito pedimento e todo outro que anbas partes quiserom alegar e dizer e proponer ante nos e *seus* procuradores em *seus* nomes fasta en tanto que o dito negocio e causa foy clouso [sic] e visto como sobre ello abido nosso acordo e deliberaçom para virificaçom e emformaçom do susodito. Reçebemos anbas as partes a proua de suas entenções e aquello que prouar lhes convi-nha¹⁵³ e prouado lhes podria probeytar, dandolhes e asinandolhes certos termos probatorios para ellos. E visto como despoys de

¹⁵³ Perforación no pergamo que non afecta ao texto.

altercado e preyteado e sobre todo o susodito Vasco Pereyra, filho do dito Martim Pereyra e Anna Vaaz e seu procurador em *seus* nomes dellos constituydo diante nos foy apresentado por testimunha polla parte do dito cabido, sobre o quall lhe foy dado juramento em forma e cometido a receyçom do dito autuario da causa, e visto seu dito e declaraçom e como *confesou* os ditos casaes e bens sobre que se traoutou o dito preyto com a dita igleia de Tuy que som sitos nos ditos termos segundo constaua e eram conthiudos na demanda do dito cabido eran da dita igleia de Tuy e perteçiam ao mosteiro de Santa Maria de Tominho e que asi ho manifestaua e declaraua e dezia por *verdad* e que asi lho mandaron dizer seu padre e madre que disese e confesase e lexase a dita igleia de Tuy por *ser* asy a berdade e por descarrego de suas almas e conciencias e que elle em seu nome delles como seu procurador e conjunta pesoa os lexaua liures e quitos e desembargados a dita igleia e see catedrall de Tuy e mosterio [sic] de Santa Maria de Tominho, anexo in *perpetum* [sic] a dita igleia de Tuy para que fezesem o que quisesem e *por* bem teuesem como de causa sua *propria* liure e *quite e desenbargado*. E visto a confisom por parte de Martim Pereyra e de sua mulher ambas as ditas partes como concludieron e pedieron desemos entre elles nossa sentencia o que por *de-reito* achasemos. E uisto como parece pollo proçeso e confisom do dito Martim Pereyra e Ana Vaaz, sua mulher, e os ditos casaes com suas pertenças e propriedades serem e perteçeren a igleia de Tuy e mosteiro de Santa Maria de Tominho, e os ditos Martim Pereyra e sua mulher os trazer e posuir grande tempo muito *contra* suas conciencias e dano de suas almas e demays alende, e visto e atentos os auctos e meritos do dito proçesado e auido nosso acordo e madura deliberaçom e com conselho com quem e como deuiamos sobre todo ello tendo Deus ante nossos olhos, achamos as propriedades dos ditos casaes com suas pertenças e as ditas propriedades polla igleia e cabildo de Tuy demandadas enos ditos termos serem da dita igleia de Tuy e perteçerem ao mosteiro de Sancta Maria de Tominho, vnido e encorporado a dita igleia de Tuy e mesa capitular da dita igleia, a que por taes os deuemos judicar e judicamos, e que a restituyçom pollos ditos señores deam e cabildo da dita igleia de Tuy pedida dos ditos casaes e propriedades ouve e ha lugar e a deue aber e conseguir, e que deuemos condenar e condenamos os ditos Martim Pereyra e sua mulher Ana Vasquez em pesoa de seu procurador e a seu procurador em seu nome a que fasta noue dias primeiros seguintes lexe liure e desenbargadamente ao dito dayom e cabido de Tuy e igleia catedrall e mosterio

de Santa Maria de Tominho vrido e encorporado aa dita igleia catedrall de Tuy a dita posisom uel casy dos ditos casaes con suas pertenças e propriedades que asy som da dita igleia, \dos que/ primeyramente foy posuydora, que non ellos e consta auer¹⁵⁴ dellos seydo forçada e despojada e lhos dee e restituya por que tenham e posuam liuremente segundo e como antes que fose despojada dellos os tinhan e posuya, poendo sobre esta demanda perpetua prohibiçom e silencio aos ditos Martim Pereyra e a sua mulher Ana Vasquez, mandolhes en vertude de¹⁵⁵ obediencia e so pena d'excomuniom da parte do nosso muito santo padre e mays sobre os ditos casaes e bens e propriedades e pose deles nom tomem nen moles-tem a dita igleia e cabido de Tuy e mosteiro de Santa Maria de Tominho vrido e incorporado a dita igleia e mesa capitullar. Fazendo o contrario, pasados seys dias desploys da prouicaçom desta os quaes lhes damos e asinamos por todas tres canonicas amoestações departidamente poemos em ellos sentença d'excomuniom em estos escriptos e os citamos e avemos por citados para o dia e dias seguintes para execuçom e agrauamento della se o contrario fizerem, e os condenamos nas custas dereytamente feytas reseruando a nos a taxacom dellas. E por esta nossa sentença definitua per tribunaly se dendo asi o pronunçiamos e deçernimos e mandamos e declaramos em estos escriptos e por ellos, sobre o quall mandamos fulminar e fulminamos noso proceso em fauor da dita igleia e cabido de Tuy con fulminaçom de censuras en forma deuida e consueta. E por esta minha sentença julgamos que o dito Martim Pereyra pague as custas, nas quaes avemos por condenado.

A qual sentença por nos foy prouicuda [sic] primeyro dia do mes de febre-ryo da era presente de mill e quinientos e tres annos, en audiencia con presençā dos procuradores das partes, os quaes non apelaron nen agrauaron, pollo quall mandamos em vertude de¹⁵⁶ obediencia e so pena de excomuniom autoritate apostolica a todollos juyzes e justicas asi eclesiasticas como seculares dos reynos de Portugall que a fauoreçam e dem todo fauor e ajuda desta minha sentença a se dar a deuida exsecuçom e non bam nem mandem hir contra ela e a cunpram e guardem e manden guardar e conpir como nella se contem sem nenuñ embargo nen contradicçom que lhe a ello lhe seja posto. E asy mandamos a todollos foreyros, ca-

¹⁵⁴ (ilexible)] riscado.

¹⁵⁵ Adicionalmente, santa] na copia.

¹⁵⁶ Adicionalmente, santa] na copia.

seyros, freygueses, vasallos, gouernadores dos ditos casaes, erdades e pertenças, so a dita pena d'excomunhom auctoritate apostolica que de aquy em deante con-heçam e obedecam a dita igleia e cabido de Tuy e asy ao mosteiro de Santa Maria de Tominho por proprio señorio e dominio, e a houtro algum non, e lhe acudam com todollos frutos, rendas, dereitos e dereyturas que aos ditos casaes, erdades e pertenças perteçem e de derecho perteçer deuem, ou a seus certos procuradores ou feytores e a outrem non. Em testemuño do quall lhe mandamos pasar esta nossa sentença tirada dos auctos do proçeso.

Dada so nosso sinall e sello, em a villa de Balença do Minho, no sobredito dia, era e mes.

Mosem Jayme, notario prouico [sic], a fez.

Nom enperca onde vay sobre raydo e dize “foy toda a mi cometida” e onde vay morte e dizendo donde vay escripto entre os reglones o dize “Pereira” e “casall com casa a monte” et Esteuom, non uay do que por que eu notario o fiz e valha.

Eu mosem Jayme, notario, que esto escripui.

Testemunhas que forom presentes a dar e proferir da dita sentença, Johan Pereyra, escudeiro, morador em Valença, e Aluaro Anes, escripuam, e Vasco Fernandez, chantre, e Johan Afonso e Afonso Vaaz, conejos, e Bastiam Gonçallez, outros escripuan, e outros muytos.

E eu sobredito notario apostolico que a todo presente fuy chamado e rogado e esta sentença escripui por mandado do sobredito juyz e aqui meu sinal pose em testimonio de verdade.

E montaron nas custas do aucto e proçeso e desta sentença no rescripto do santo padre quatro ducados. Iten do letrado tres mill reas. Da citaçom dozentos reas e da pegaçom que fizerom seys conejos douz mill e seyçentos reas. Item das idas de Portugall que gastaron seyçentos reas. Item do procurador tres cruzados. Item do procurador cando veo aqui ell rey seys cruzados. Item do notario da causa do proceso e sentenças oyto cruzados.

Alfonsus Abbas Ganfey, (*rúbrica*) judex apostolicus.

Mosem Jayme (*rúbrica*)¹⁵⁷.

¹⁵⁷ La qual dicha escritura tenia vn sello de cera pendiente esculpida en el vna flor de lis segund que por el parecia] no Becerro.

1504, marzo, 3.

Autorización do cabido da catedral de Tui a García de Duratón, Rodrigo de Orduña e Alonso Falcón, membros do mesmo cabido, para establecer e continuar preitos sobre as propiedades do anexionado mosteiro de Tomiño en Portugal.

B.- ACT, Libro Becerro I, fols. 42v- 43v. Copia simple do s. xvi. Na marxe esquerda do texto: «Apegamiento de los casares y heredades qu'estan en Portugal pertenescientes al monesterio de Tomiño».

Rex.- IGLESIAS ALMEIDA: «El monasterio de Santa María de Tomiño», p. 84.

Ano do nacemento de noso señor Ihesu *Christo* de mill e quinentos e quatro anos, tres dias do mes de marzo.

Sepan todos quantos este público ynstromiento de poder e procuraçon viren que os venerables e circuspectos varones Jayme de Pedroso, vicario do dean don Juan de Montes, Morguet de Johān, maestrescola, Vasco de Marçoo, Aluaro de Montes, García de Duraton, Pero García, Juan Colaço, Lorenço Correa, Fernand Gonçalez, Afonso de Salinas, Gonçalo Afonso, Aluaro Perez, presonas e canonigos da ygleia de Tui, sendo juntos ena¹⁵⁸ claustra da ygleia de Tui en seu cabildo, capitularmente ayuntados per son de canpan tangida segund que o an de seu boo vso e custunbre, en presencia de mi, Fernan Perez, canonigo en la dicha ygleia, notario publico jurado de la cibdad e obispado de Tui e de los avtos capitulares del dicho cabildo, e testimoniais ayuso escritos, aviendo su acuerdo e diligente tratado outorgaron e conoçeron qu'en los mejores via e forma, modos e maneras que de derecho podian e devian, fazian e fezieron, criaban e criaron e constituyron a los honrados Garcia de Duraton e Rodrigo de Vrduña, canonigos en la dicha ygleia, e a Lopo Falcon, raçonero, por sus procuradores sindicos, avtores, fazedores generalmente para que por ellos e en su nonbre podan vsar e hexecutar e parecer en juzio e fuera de juyzio en todas las couzas, pleitos, demandas, negocios, querellas, movidos e por mover, que ellos han e espe//^{43r}ran aver contra qualquier o qualesquier presona o presonas, concejos, villas e lugares de qualquier

¹⁵⁸ E] inicial abreviado mediante nota tironiana.

lei, estado o condicōn que sean, en qualquier manera e sobre qualquier razon, delante qualesquier justicias e juezes e eclesiasticos e seglares, especialmente en el pleito e causa que ellos trataron con Martin Pereyra, escudeiro, morador que fue en la villa de Ponte de Lima del reyno de Portugal, sobre las quintas, casares, propiedades e herdades e castañales e devesas, montadegos e resios que perteneçen al monasterio [sic] de Tomiño, vñido e encorporado a la dicha ygleia de Tui, que jazen aacerca del Puerto de Portugal e de Braga e Guimarans e Ponte da Barca e termino de Valença de Miño e Vilanova de Cerueyra e Monçon e Valadares e otras partes del dicho reyno de Portugal, que litigaron con el dicho Martin Pereyra e vencio la dicha ygleia por sentencia, e para que pueda apreender e aprendan e tomen la posesion real e avtual de los dichos bienes en nonbre de la dicha ygleia e los procuren e den a lavor a presonas llanas e abonadas que las labraran e procu[ra] ran e administraran e renderan a la dicha ygleia, e acudiran con los dichos bienes a la dicha ygleia e mesa capitular, en manera que la generalidad non derogue la especialidade nin la especialidade a la generalidad, e para que puedan parescer e parescan e cada vno dellos pueda parecer e paresça sobre todo lo susodicho, cada cosa e parte dello delante el rey de Portugal e los del su muy alto consejo e sus justicias que de los dichos pleitos e demandas, querellas o negoçios puedan e devan oyr e conoçer e para que puedan yntimar la sentencia e exsecutoria dada por el juez appostolico, dada sobre las dichas propiedades e bienes, e para çitar, querellar, demandar, recibir, razonar, conponer, negar pleito e pleitos contestar, proponer, alegar en su nonbre todas buenas razones, exebções, defensiones, replicaciones e para jurar en su anima dellos e en la sua juramento de calunia e deçisorio e de veritate diçenda e otro qualquera juramento e manera del que a los dichos pleitos, causas, querellas, demandas e negoçios convengan e lo manden por derecho fazer e veer fazer e presentar testemoias e cartas e escrituras en prueva, las que a ellos¹⁵⁹ complieren e menster fezieren, e contra dicho alegar e ynplorar el oficio del juez e pedir e recebir beneficio de restitucion yn integrun, e qualesquier otras cosas que entendieren que mas cunplen e seran provechosas e para demandar ciertas escrituras e privilegios desta ygleia, do quiera que se fallaren en el Puerto de Portugal, e de lo que recebieren dar carta e cartas de recebimiento fin e quito, e para fazer afrentas e requerimentos e protestações, las que a ellos conprivren, e tomar e pedir testimonios signados de escribanos e notarios publicos sobr'ello si menster

¹⁵⁹ las que a ellos] repetido.

fuere, e concluir e cerrar razones e dar a librar al avditor e juzgador e oyr sentençia e sentenças ynterlocutorias e difinitibas, e tomar e seguir la alçada e alçadas, vista e vistas, agraveo e agraveos e apelaçon e apelações, suplicacion e suplicações de la sentençia e sentenças e de cada vna dellas para alli onde viren, e presentarse en el grado que deveren e para fazer todas las cosas e cada vna dellas, que buenos, verdaderos e leales procuradores e sindicos pueden e devén fazer e qu'ellos mesmos farian sendo presente a vn, que fuesen tales e de tal calidad que requieriese su mas especial mandado, e para ganar carta e cartas e prouisiones del dicho señor rey e de su chancilleria e desembargo e de los juezes e justicias, aquellas que a ellos compren e menster foren, e todas e aquellas cosas e cada vna dellas fueren fechas e procuradas, pedidas e requeridas por los dichos nuestros procuradores e cada vno dellos en todo lo que dicho es o en parte dello. Ellos¹⁶⁰ lo otorgaron e otorgan e ovieron por firmes e valederas, agora e en todo tiempo bien asi como si las ellos fiziesen, dixesen, procurasen, razonasen, pedisen, requerisen, frontasen, e a todo ello presente fosen, e prometeron de relevar e dixerón que relevaban a los dichos García de Duraton e Rodrigo d'Orduña e Lopo Falcon, sus procuradores, de toda carga de satisdaçion [sic] e fiaduria e cabcion so obligación de sus bienes, asi muebles como rayzes, espirituales e temporales que para ello obligaron e de complir e pagar todo lo que contra ellos fueren juzgado, sub aquella clausula qu'es dicha en latin 'judicio disti judicatorum solui', con todas sus clausulas acostunbradas. En testimonio de lo qual otorgaron esta carta de poder ante mi, el dicho notario e testigos de juso escritos.

Que foy fecha e otorgada en la çibdad de Tui, dentro de la caustra de la dicha ygleia, a los¹⁶¹ //^{43v} treynta dias del dicho mes de marzo del dicho ano de mill e quinientos e quatro anos.

Testigos que fueron presentes, para ello llamados especialmente rogados: Juan Ferrero e Juan de Maçarelos, ferreros, e Afonso do Casal, moradores na çibdad de Tui, e el dicho Afonso do Casal, morador en Paramos, e otros.

E eu, el dicho Fernan Perez, canonigo en la dicha ygleia, notario susodicho publico jurado da çibdad e obispado de Tui e notario por quien pasar os avtos capitulares del dicho cabildo, que al otorgamiento del dicho poder e a todo lo en el contenido e a cada cosa e parte dello, juntamente con los dichos testimoniais pre-

¹⁶⁰ E] inicial escrito como nota tironiana.

¹⁶¹ a los] repetido.

sente fui e esta carta de poder e procuraçion, por mandado de los dichos señores, por mi mano escribi, e en fe e testimonio de verdad puge mio signo, que tal he, en testimonio de verdad.

Fernando Perez, notario.

Insire a relación de bens de Santa María de Tomiño en Portugal, recollida no documento de 1449, decembro, 14 (CD 43 e 43.1).

64

1504, maio, 1. Escariz- Ribeira de Neiva.

Investigación dos bens do mosteiro de Tomiño nas freguesías de San Martiño de Escariz e Santo Estevo de Ribeira de Neiva (Braga, Portugal).

B.- ACT, Libro Becerro I, fol. 44v. Copia simple do s. xvi.

Apegamiento de los siete casales e heredades do obispado do Porto e Braga pertenecientes ao mosteiro de Tomiño, feito por Pero García e Rodrigo d'Orduna, canonigos.

Al primero dia del mes de mayo, ano de mill e quinientos e quatro anos, ena freygeriesia de Samarrino de Escariz, julgado de Piuera, terra del señor duque de Vargança [sic], fue citado Pedro de Vtero, que biue en el lugar dos Casas, e Juan da Viña, que trage herdades del dicho lugar. Yten Diego da Viña, que trage herdades del dicho lugar, e Pedro de Bustelo, que trage el lugar e heredades.

Testimoynas qu'estaban presentes, Martin Lopez e Juan Perez de Poja, vezinos e moradores ena freygeriesia d'Escariz, e Pedro de San Co[s]mede de Escariz, morador en la dicha yglesia de Escariz, e otros.

Este dicho dia, en la feligresia de Sant'Esteban de Ribera, Aluaro Afonso e Pero, fijo de Juan Martinez, perdeu los dineros e aforan lo casal de Adufe¹⁶², que estava vendido por seys mill e dozentos pares, e dan de fuero entre ambos cincuenta pares, cada vno veinte cinco pares, e a cada vno le an de fazer fuero por

¹⁶² Adufe] con f] riscado.

si. E renunciaron todas compras e derecho e titulo e acción e demanda. E nos nos obligamos de le fazer plazo.

Testimoyñas qu'estaban presentes a todo lo susodicho: Gonçalo de Poja e Aluaro de Poja, e Juan d'Abelar, e otros.

E dixo el dicho casero que nos dava e dio la posesion del dicho casal e que obedecia la sentencia executoriales [sic].

65

1504, xuño, 11. Tui.

Gonzalo de Parada e o seu fillo Fernando comparecen ante os membros do cabido da catedral de Tui, informan de que compraran bens, enganados sobre a sua propiedade, a Martiño Pereira, e solicitan que os ditos bens lles sexan aforados polo cabido, o que se lles concede.

B.- ACT, Libro Becerro I, fols. 146r-v. Copia simple do s. xvi.

Ano del nascimento de nuestro señor Ihesu Christo de mill e quinientos e quatro anos, once dias del mes de junio.

Estando eno cabildo nobo da caostra [sic] da ygleia catredal [sic] de Tuy en cabildo ayuntados por son de campana tangida, segun que lo han de su buen vso e costumbre, don Juan de Montes, dean, Vasco de Marçoo, arcidiano de Montes, Garcia de Duraton, Pero García, Lopo de Çepeda, Afonso Fernandez, Lorenço Correa, Rodrigo de Orduña, Gonçalo Afonso, Aluaro Perez, Juan Lopez, personas e canonigos da dita ygleia de Tuy, en presencia de mi, Alfonso Salinas, canonigo en la dita ygleia e notario publico, parescieron eno dito cabildo Gonçalo de Parada e Fernan de Parada, seu fillo, moradores en Vilameñ del reyno de Portugal, termino de Valença de Miño, e dixerón por palabra a los ditos señores que hera uerdade que eles compraran para si e para suas molleres a Martin Pereyra, scudeyro, e a sua moller, el casal de Caçurrans con suas //^{146v} pertenencias, segun que en esta scripture de compra se contiene, por siete mill e ciento e cincuenta rayas, e que elos conociam que foran enganados pollo dito Martin Pereyra, por quanto

los bienes heran da *ygleia* de Tuy e eles los *non* podian vender, que pedian por merçed a los ditos señores les proubese de les aforar o dito casal *e* bens, por *que* senpre o troxeran seu linaje, e elos lo compraran ynorantemente, e que elos lo leyxaban todo a *ygleia* cujo hera, *e* renunciauan qualquiera derecho que al dicho casal *e* bienes toviesen por virtud desta compra, *e* a davan, como logo deron, por ninguna, *e* que dos sete mill *e* cento *e* cincoenta reas que avian dado ao dito Martin Pereyra fazian limosna a dita *ygleia* *e* os demandasen a os heredeyros de Martin Pereyra *e* a sua moller, a quen los deran. E o dean *e* cabildo, respondiendo, dixerón que eles fazian como buenos *christianos* *e* rescevian la dita renunciacion dos ditos beens e a donacion dos ditos siete mill *e* ciento *e* cincoenta reas; que a eles plazia de les fazer o foro do dito casal con suas pertenencias por tres vozes, o qual aforamento les logo fizeron o dito cabido *segundo* que por mi, notario, paso *e* o leuaron os ditos Gonçalo de Parada *e* Fernan de Parada.

Testigos que foron presentes: Gonçalo Afonso *e* Aluaro Perez *e* Juan Lopez *e* las ditas dignidades *e* canonigos.

E yo, Alfonso Salinas, canonigo ena *ygleia* de Tuy, notario publico jurado por las abtoridades apostolica *e* hordinaria e escusador del bachiller Fernan Perez, notario del cabildo, que a todo lo susodicho en vno con los dichos testigos presente fuy e este ynstrumento de dimitimento por mandado das partes o screui *e* aqui mi nonbre e signal puge en testimonio de verdad, *que* tal es.

Rogado *e* requerido, Afonsus Salinas, *publicus notarius*.

66

1507, xuño, 28. Valença do Minho.

Gabriel Xil, vigairo do bispo de Ceuta, autoriza ao cabido de Tui a elaboración dun apeo dos bens que foran do mosteiro de Donas en Portugal, e que disponan deles para seren aforados aos seus actuais caseiros.

B.- ACT, Libro Becerro I, fol. 111v. Copia simple do s. xvi.

Rex.- IGLESIAS ALMEIDA: «El monasterio de Santa María de Tomiño», p. 84.

Grauel Gil, bacharel en canones, prouisor e vigario geeral no spiritual e temporal pollo muy reuerendo en *Christo* padre o señor padre frey Anrique, por merce de Deus [e] da santa ygleia de Roma bispo de Çebta e primas¹⁶³ en Africa, e do conseello del rey nosso señor; a uos honrrados Pero Fernandez, abade de Çapardos, e Johan Aluez, abade de Vilanova, e a cada vn de vos, saude en Deus. Sabede que ontre o cabido de Tuy e Johan Dominguez e Afonso Doiz d'Aldariz foy preyo e demanda perante meu predecessor sobre certos casaes e herdades e propiedades que son do mosteyro de Santa Vaya das Donas, que perteen[ç]e ao dito cauido, eno qual feyto preyo e demanda foy dada sentença en favor do dito cabido, e asi por parte dos lauradores e porque o dito cabido quer saber parte dos ditos beens onde jazen e con quen parten e o que poden valer e render en cada vn ano para o dito mosteyro, me pidio Pedro de Saa, procurador do dito cabido, que lle mandasse passar a miña carta de veedoria para apegar e demarcar os ditos casaes e propiedades delles. E eu, visto seu requerimento e como pede justiça e confiando de vossas vondades, concienças e discripçon por esta presente vos cometo a dita veedoria e vos mando en vertude de obediencia e so pena de excomunition que vos chegues ao dito lugar d'Aldariz, onde os ditos beens jazen, e a outras quasquer partes onde souberdes que eston [sic] alguns beens que perteeçan ao dito mosteyro, e con douz ou tres lauradores, homees boos e de saas concienças, tomados a prazimento das ditas partes de que elles sejon [sic] contentes e en que se louuaren, dandolles primeyro juramento dos santos euangellios, que vaa conuosco veer e apegar os ditos casaes e suas perteenças, cada peeça sobre si, et veede o que pode valer e render cada cousa en cada vn ano, e todo fares fielmente screuer, para que se sayba o que todo juntamente pode render cada ano para o dito mosteyro e para que o dito cabido possa saber parte de seus beens e o que valem de renda para os aforar a quen sentir que ten justiça, desencarregando sobre todo miña conciencia e das ditas partes e as vossas e dos ditos veedores encarregando.

Dada en Valença, vinte e oyto dias do mes de junho.

Fernan Roiz a fez, ano de mil e quinientos e sete anos.

E o aforamento que fezeren sera feito aos caseyros ambos e non a outras pessoas, en maneyra que non sayon do estilo e hordenanza de minha sentença, en tal guissa que ninhúa das partes non teño [sic] razon de se queyxar.

Gabrielbus Igidi.

¹⁶³ das Espa  riscado.

1507, xuño, 29. Vila Nova de Cerveira.

Comunicación aos párocos de Sapardos e Vila Nova de Cerveira da carta episcopal que ordenaba a realización do apeo de bens que foran do mosteiro de Donas en Portugal.

B.- ACT, Libro Becerro I, fols. 111v-112r. Copia simple do s. xvi.

En Vilanova de Cerueyra do reyno de Portugal, a vinte e nove dias do mes de junio, ano do de [sic] nosso señor Ihesu Christo de mill e quiñentos e sete anos, en presencia de mi, Fernan Loçan, notario apostolico e publico en la çibdad e obispado de Tuy, estando ay hos honrrados Pero Fernandez, abade de Çapardos, e Iuan Aluez, abade de Vilanova, parescio ay de presente o honrrado Pero de Saa, canonigo en la ygleia de Tuy, el qual disso et requerio a min, dito notario, que dese fee et testimonio en como notificaba esta carta de veedoria retroscripta aos ditos abades e lles requeria da parte do señor prouisor de Valença que elles a comprissen en todo e por todo, e segun que por los dito señor prouissor lles hera mandado. E eles, que presentes estauan, disseron que a ovedescian con aquela obediencia e reuerencia que deuian et heran obrigados, mays que eles estaban o//^{112r}cupados en vna confraria que tiñan de fazer o dia siguiente e que non podian yr nem chegar ala, mais que eles, da parte do dito señor prouisor, mandauan so pena d'excomunion as partes do dito negocio que cada húa delas tome douis homes de prol que vejan e demarquen a dita fazenda e casares e lugar do dito mosteyro, e vejan o que valen, e que eles lle tomaran juramento en forma de dereyto de todo o que valen e que cousa he, e asi faran delo fee e testimonio ao dito señor prouisor e do que pasara, e asi o mandauan.

Testigos: Fernando Brea, clérigo, e Afonso de Moreyra, criado do dito Pero de Saa, e Juan Touçido, e Ruy Perez, moradores en Vilanova.

Fernando Louçaan, notario apostolico.

68

1507, xuño, 30 - xullo, 5. Diversos lugares.

Relación dos bens que pertenceran ao mosteiro de Santa Baia de Donas situados en Portugal, realizada tras o preito interposto polo cabido da catedral de Tui, ao cal se incorporara o dito mosteiro.

B.- ACT, Libro Becerro I, fols. 112r-114r. Copia simple do s. xvi.

Eno lugar d'Aldariz, termino de Vilanova de Cerueyra do reyno de Portugal, a trinta dias do mes de junio, ano do nascimento de nosso señor Ihesu Christo de mill e quinientos e siete anos, en presencia de mi, notario, e testigos de yusoscriptos, paresceron ay de presente Juan de Preguin e Afonso Nobo e Gonçalo Afonso do Chamiçal e Gonçalo Afonso da Roça, labradores, moradores eno termino da dita vila, homens boos tomados e elegidos polos honrrados abade de Vilanova, Juan Aluez, e Pero Fernandez, abade de Çapardos, por comisson e carta de veedoria do señor prouisor de Valençá a eles dada e cometida e por eles ditos abades aceptada, segun consta ena dita carta, para ver e determinar os beens e casares e herdades, soutos e deuesas e montadegos perteesçentes ao mosteyro de Santa Baya das Donas da ygleia e cabildo de Tuy, os quaes homes boos deuisaron e determinaron os beens seguentes e os partiron e demarcaron ena maneyra siguiente, e a consentimento de Pero de Saa, canonigo da dita ygleia de Tuy, e de Juan Dominguez e Afonso Dominguez e Martin Estebenz [sic] e Afonso Perez, por si e seus hirmans, que consentiron eno dito apegamento e determinacion dos ditos homes boos.

Primeyramente, comenzando ena heyra como esta circundada sobre si e parte a redonda con o casal das Lagea[s], que lleuara de semeadura vn alqueyre e meo de çenteo. Yten vna heridade qu'esta onde se chama o Labadoyro, que parte contra vendaval eno camiño por lo rego, e contra aguion con o casal das Lageas como esta circundada sobre si, que diseron os ditos omes boos que leuara dos alqueyres e meo de semeadura de çenteo. Yten mays o Labadoyro contra cima por lo camiño foreyro ataa Gonbin, entesta ena herdade de Juan Neto e para ali abayxo por la riba e contra abayxo por lo valo ataa o barcelo de Martin Esteues

para ali açima por lo rego do Labadoyro, e aqui esta a cabeça do casal de Quinteela dentro en esta marcaçion. Diseron os ditos omes boos que lles paresçe que lebara dez alqueyres de pan de semeadura. Yten eno esteyro da Trapela vna vessada e medea, *que* parte contra o esteyro con o casal das Lageas e contra çima con o dito casal, e entesta contra o monte eno ameal e con herdade d'Oya, e doutra parte entesta eno Miño eno bao de Jusnela. Diseron os ditos omes boos que lebara de semeadura dous buzios de pan. Yten en Quintas vna vessada que parte contra o vendabal con herdade da Ramallossa e contra o aguion con o cassal das Lagas, e entesta eno rio e, no outro cabo, eno parisal contra o monte. Diseron os ditos¹⁶⁴ omes boos que lebara de semeadura outros dous buzios de pan. Yten en Requeyxo, como entesta eno casal das Lagas e parte por la brea e vay ao Miño a dita herdade, e parte descontra a trauesia con herdade de Pero de Soutelo, e assimismo parte mays a/^{112v} cima con herdade dos ditos lauradores. Diseron os ditos omens boos que lebara de semeadura vn buzio de pan. Yten as leyras de Tallos, como parten contra vendabal con as viñas de souto e contra o aguion con o casal das Lagas, e entesta no rego dos Agoeyros e do outro cabo eno do Mareyro. Diseron os ditos omens boos que lebara de semeadura vinte alqueyres de çenteo. Yten eno Pumariño, como parte por la berea e do outro cabo con as viñas e de contra bayxo con o casal das Lageas; disseron os ditos omens boos que lebara de semeadura dous alqueyres e medio de çenteo, digo dous alqueyres e medio. Yten mays a Vesadinna, como parte contra o ponente por lo medeyro e contra levante con Juan Neto, e contra o meal con o dito Juan Neto, e entesta en herdade d'Oya contra ponente. Diseron os ditos homes boos que lebara de semeadura alqueyre de pan. Yten mays o casal de Gondemar, como esta circundado por valo, ata a herdade da Fonte, e tres cartos de herdade da Fonte, asi como vay por lo redondo e vay topar ao forno telleyro, e parte con a Ramallosa, e da outra parte con estrada. Diseron os ditos homes boos que levara seis alqueyres de pan a herdade da Fonte. Yten a viña do Redondo, que sera a parte do cabildo cinco cabaduras de viña; diseron *que* leuaría dita herdade dos alqueyres e medio de semeadura. Yten os Agoeyros e deuessa como parte con Juan Neto do aguion e da trauessia per o marco e por valo, e do vendaual como vay por lo valo ao monte. Yten outro vale da Ramallosa, *que* entesta contra aguion eno castañal de Juan Neto, e parte contra poente con deuesa dos fillos de Rodrigo Afonso e de leuante parte con

¹⁶⁴ os ditos] *repetido*.

os ditos poseedores, e entesta ena Fonteyña. Yten a herdade de Fonteyña como esta que leuam de semeadura seis alqueyres de centeo de semeadura. Yten mays mesmo eno circuitu de Gondemar outro monte¹⁶⁵ roto, que leuara de semeadura vn buzio de pan. E soma todo de arriba satenta e seis alqueyres e medio de pan, que lebara de semeadura, sen a vina e deuesas.

Logo este dia, mes e ano, eno lugar de Vilanova, en presencia de mi, dito notario, e testigos abayxo contihudos, estando ay os ditos señores abades de Vilanova e Çapardos, porante eles paresceron os ditos homes boos que viro e demarcaron e deuisaron os ditos casaas de Gondemar e Quintela, e apodaron as ditas herdades, e logo por los ditos señores abades lles foy tomado juramento en¹⁶⁶ vn libro missal e en vn crucifixo e a las palabras de los santos euangelios que eles ben e verdadeiramente digan e declaren quanto poderan valer e render en cada vn ano os ditos casaas con suas herdades e pertenencias, a comunal estimacion, os quaas ditos testigos disseron ‘si juro’ e ‘amen’, e prometeron de dezer verdade.

Testigos que os viro jurar: Fernan da Brea e Gonçalo Afonso d’Arotea, morador en Çopo, e Lorenço Afonso de Lañelas.

E os ditos testigos e homes boos disseron que querian aver dia d’acordo para saber o que podera valer o sobredito e por los ditos señores abades lles foy mandado e dado termio de oje fasta segunda feyra primeyra que ben, e que veñan a declarar o dito juramento, so pena d’excomunion, a qual poyna e promulgaua en eles o contrario fazendo, e eles ditos homes boos disseron que lles aprazia e //^{113r} heran contentes.

Testigos, os sobreditos abade de Vilanova, Pero Fernandez, Gonçalo Afonso de Roças, Iuan de Preguin, Afonso Nobo, Gonçalo Afonso do Chamiçal.

Fernaan Locaan, notario apostolico.

Aos cinco dias do mes de jullio de mill e quinientos e¹⁶⁷ siete anos, na ygleia de Vilanova de Cerueyra de Miño, sendo asentado el honrrado Pero Fernandez, abade de Çapardos, paresceron ante ele los homes boos que foran determinados para declarar o que valen os casaas de Gondomar e Quintela, que son da see de Tuy, los quaes homes boos son los siguientes: Johan de Proguin e Gonçalo Afonso do Chamiçal, Afonso Nobo e Gonçalo das Roças, los quaes consideran en suas

¹⁶⁵ que] riscado.

¹⁶⁶ en] repetido.

¹⁶⁷ (ilexible)] riscado.

conçienças disseron que tornaron a marcar las ditas herdades e polo juramento que feyto auian que le paresçeen que los ditos casaas con sus entradas e montadgos e resios e deuesas segun foron marcadas per nos, los ditos homes boos, con el tabaliam e testimuñas, como foy a prazimento das partes, e mays hũa viña que son çinco cabaduras. Los quales homes boos diseron que polo juramento que feyto auian que los ditos casaas valian sasenta alqueyres de pan, meo çenteo e meo millo, entrando nesto ambos os ditos casaas con todas suas perteenças, herdades, viñas, deuesas, montes e fontes e roto e por ronper en todas suas perteenças costumadas. E mandou a min ele dito señor abade de Çapardos, a mi e Pedro de Saa, canonigo de Tuy, que escrueuese lo que dezian os ditos homes boos ao consentimento das ditas partes que presentes estauan, los quales omes boos disseron que se afirmavan no que dito tiñan.

Lo qual foy feyto dentro na ygleia de Villanova de Miño a çinco dias do mes de jullio de mill e quinientos e siete anos, en presencia del señor abade de Çapardos, juiz comissario da dita cousa.

Testimuñas: Afonso d'Orga e Gonçalo do Aral, que para elo foron rogados e llamados; Pero Fernandez, Iuan de Preguin, Juan da Roças, Afonso Nobo, Gonçalo Afonso, Afonso d'Orga, Gonçalo do Casar.

Insire o aforamento outorgado por Roi Fernández como procurador do mosteiro de Santa Baia de Donas, de 1430, novembro, 22 (CD 32).

Insire, pola súa vez, a designación de Roi Fernández como procurador, de 1430, abril, 10 (CD 31).

III. ÍNDICES

1. ÍNDICE TOPOGRÁFICO

A

- Abadesa*, casal na freguesía de Santa Mariña de Areas (Tui).- 21.
- Abedim*, *vid.* BADIM
- Adaufe*, *Adoufe*, *vid.* CACHADUFE
- Adufe*, lugar non identificado na freguesía de Santo Estêvão da Ribeira.- 64.
- AFIFE* (*Afife*). Freguesía no termo de Viana do Castelo (Portugal).- 57.
- ÁFRICA* (*Africa*). Primatura eclesiástica.- 57, 66.
- AGOLADA* (*Aqua Lada*). Lugar na freguesía de San Xoán de Amorín (Tomiño).- 5.
- Agra*, lugar na freguesía de Riba de Mouro (ant. Valadares, act. Monção, Viana do Castelo).- 62.
- Agraço/Agro*, herdade na freguesía de Prozelo (Arcos de Valdevez, Viana do Castelo).- 59, 62.
- Agrelo*, leira na freguesía de Guilhabreu (Vila do Conde, Porto).- 60, 62.
- Agrena*, lugar non identificado no bispado do Porto.- 62.
- ÁGUAS SANTAS* (*Aguas Santas*). Freguesía no termo de Maia (Porto, Portugal).- 60.
- ALBERGARIA* (*Albergaria*). Termo na freguesía de Valadares (Monção, Viana do Castelo).- 43.
- Aldariz*, lugar non identificado, posiblemente na freguesía de Sapardos (Vila Nova de Cerveira).- 66, 68.
- Alén*, agra e viña na freguesía de Santa María de Alvarelhos (Trofa, Porto, Portugal).- 60.
- Alfândega*, campo na freguesía de Santa Maria de Alvarelhos (Trofa, Porto, Portugal).- 60.
- ALFENA*, SÃO VICENTE (*San Vicente d'Alfena*). Freguesía no termo de Valongo (Porto).- 60.
- ALGARVE* (*Algarue*). Antigo reino que abrangía o extremo sur de Portugal, coincidente coa actual rexión homónima (distrito de Faro).- 13.
- ALMERÍA* (*Almaria*). Cidade cabeceira dun antigo reino.- 1.
- Almoyna/Almunha*, lugar na freguesía de Lanhelas (Caminha, Viana do Castelo).- 60, 62.
- ALOIA* (*Aloya*). Couto arredor do monte homónimo (concello de Tui).- 16.

ALVARELHOS, SANTA MARÍA (*Sam Christouo d'Aluarelhos, Sam Christobeo d'Aluarelhos, Aluarellos*). Ant. São Cristovão de Alvarelhos: freguesia no termo de Trofa (distrito do Porto, Portugal).- 43, 59, 60.

Alvarelhos, São João, vid. GUIDÓES

ALXÁN (*Aljam*). Lugar, posiblemente na freguesia e concello de Soutomaior.- 40.

ANGOARES, SAN PEDRO (*San Pedro de Angoares*). Mosteiro bieito masculino (act. termo de Ponteareas) do bispado de Tui.- 26.

Antre-Doiro-e-Minho, vid. ENTRE-DOURO-E-MINHO

Antre-Lima-e-Minho, vid. ENTRE-LIMA-E-MINHO

ARCOS DE VALDEVEZ (*Valdevez*). Vila no distrito de Viana do Castelo (Portugal).- 51, 59, 62.

ARCOZOLO (*Arcazelo*). Freguesia no termo de Vila Verde (Braga).- 60.

AREAS, SANTA MARIÑA (*Santa Marina d'Arreas*). Freguesia no concello de Tui.- 21.

ARROTEA (*Arrotea*). Lugar na freguesia de Gondarém (Vila Nova de Cerveira, Viana).- 60, 62.

Ascariz/Asquariz, vid. ESCARIZ

Astas, vid. ESTÁS, SANTIAGO

ASTORGA (*Astorga*). Vila e cabeza de bispado, na provincia de León.- 52.

Aveleyra/Avelleyra, casal na freguesia de Gondar (Vila Nova de Cerveira, Viana).- 60, 62.

B

BADIM, SÃO GIÃO (*San Gian de Badin, San Giao de Vadim, San Gian de Abedim*). Freguesia no antigo termo de Vallaçadas (act. Monção, distrito de Viana do Castelo, Portugal).- 59, 62.

BAEZA (*Baecia*). Cidade, actualmente pertencente á provincia de Xaén.- 1.

BAÍÑA, SANTA MARIÑA (*Vahina, Baliña*). Freguesia no termo de Baiona.- 11, 17.

BAIONA (*Bayona, Bayona de Miñor*). Vila cabeceira do concello do mesmo nome.- 9, 11, 17, 17.1, 18, 19, 35, 37, 48.

- Rúa da Zapatería (*rua da Çapataria*).- 37.
- Rúa da Lagarteira (*rua da Lagarteyra*).- 37.

BAIONA, SANTA MARÍA. Colexiata, actualmente na freguesia homónima.- 35, 37.

Bajares, leira no lugar de Vilar (freguesia de Santa María de Tomiño).- 39, 60.

Balboa, vid. VALBOA

Balcossa, casal na freguesia de São Mamede de Escariz (Vila Verde, Braga).- 43, 56.

BARBEITA (*Barbeyta, São Salvador de Barbeyta*). Freguesia no termo de Monção (Viana do Castelo).- 6, 36, 58, 62.

BARCELOS (*Barçelos*). Vila no distrito de Braga (Portugal).- 51, 62.

Barçela/Barziella, lugar non identificado na freguesia de Prozelo (Arcos de Valdevez, Viana do Castelo).- 58, 62.

- BARRANTES, SAN SALVADOR (*Barantes, Barrantes*). Mosteiro bieito na freguesía de San Vicente de Barrantes (Tomiño).- 16, 28, 37, 38, 39, 42, 45, 62.
- Couto.- 16, 38, 39, 42, 45.
- Barreiro*, casais non localizados nas freguesías de Campos e Reboreda (Vila Nova de Cerveira, Viana).- 60, 62.
- Barreiros, S. Martino*, *vid. BORREIROS*
- Barrio*, lugar non localizado na freguesía de Prozelo (Arcos de Valdevez, Viana do Castelo).- 62.
- BARRO, O (*Barro*). Lugar na freguesía de Santa Mariña de Tomiño.- 10.
- Beira da Senra*, leira na freguesía de Santa Mariña de Areas (Tui).- 21.
- BEIRO (*Veiro*). Herdades no termo de Tomiño.- 41.
- BELESAR, SAN LOURENZO (*Belzar, Belsar*). Freguesía no termo de Gondomar.- 11, 41.
- Bispo*, herdade na freguesía de Santa María de Areas (Tui).- 21.
- Borralha*, campo na freguesía de Santa Maria de Alvarelhos (Trofa, Porto).- 60.
- BORREIROS, SANTA MARIÑA* (*San Martino de Barreiros*). Freguesía no termo de Gondomar.- 35.
- Bouza*, viña posiblemente na freguesía de Santa María de Tomiño.- 10.
- BRAGA (*Bragaa, Braga*). Cidade e capital de distrito (Portugal).- 51, 56, 60, 62, 63.
- Arcebispado.- 43, 51, 56, 60, 64.
- BRAGANÇA (*Vargança*). Cidade e antigo ducado en Portugal.- 64.
- Brandaniz/Brandiriz*, lugar non localizado, no couto de Tomiño.- 2, 20.
- BUDIÑO, SAN SALVADOR (*San Salvador de Bodiño*). Mosteiro cluniacense sito na freguesía homónima (concello do Porriño).- 62.
- BULHENTE (*Bullente, Bulsente*). Termo na act. freguesía de Vila Praia de Âncora (Caminha, Viana do Castelo).- 60, 62.
- BURGOVEDRO (*Burgo Vedro*). Lugar na freguesía de Borreiros, Gondomar.- 35.
- BURGUEIRA, SAN PEDRO (*Burgeyra d'Oya*). Freguesía no termo de Oia.- 17.
- BUSTELO (*Bustelo*). Lugar na freguesía de Parada de Gatim, termo de Vila Verde (Braga).- 60, 62.

C

- CABANELAS (*Cabanellas*). Lugar, posiblemente o do mesmo nome sito na freguesía de San Pedro de Cela (Mos).- 16.
- Cabetados*, lugar no termo de Valadares (Monção, Viana do Castelo).- 43.
- CACHADUFE (*casal d'Adaufe, Adoufe*). Lugar na freguesía extinta de Godinhaços, act. Ribeira do Neiva (Vila Verde, Braga).- 60, 62.
- Caçurrães* (*Caçurraes, Cacurraas, Caçurraus, Cacuijaes*). Casal na freguesía de

- Fontoura (Valença do Minho, Viana do Castelo).- 55, 60, 62, 65.
- CALAHORRA (*Calaforra*). Vila e cabeza de diocese na comunidade autónoma da Rioxa.- 51.
- CAMINHA (*Camiña*). Vila no distrito de Viana do Castelo (Portugal).- 51, 53, 57, 60, 62.
- Igrexa de Santa María, *que esta fora dos muros*.- 60.
 - Rúa de Meos.- 60, 62.
 - Condado.- 62.
- CAMPOS (*San Juan de Campos, San Joham de Campos*). Freguesía no termo de Vila Nova de Cerveira (Viana do Castelo).- 60, 62.
- Cançela*, leira na freguesía de Santa Maria de Alvarelhos (Trofa, Porto).- 60.
- Candeãas*, leira na freguesía de Santa María de Areas (Tui).- 21.
- CANDEMIL (*Candomill, Candemill*). Lugar na freguesía homónima.- 60, 62.
- CANDEMIL, SÃO FÉLIX (*São Pedro Fiz de Moreyra, San Pero Finz, Candumill, Quandomill*). Freguesía no termo de Vila Nova de Cerveira (Viana do Castelo).- 60, 62.
- CARNEIRO (*Carneyro*). Ponte e fonte no lugar homónimo da freguesía de San Martiño de Figueiró (Tomiño).- 49, 54.
- Carreira Cova*, leira na freguesía de São Cosme de Gondomar (Porto).- 60.
- CARRIÓN DE LOS CONDES (*Carrione*). Vila na actual provincia de Palencia.- 1.
- CARVALHO (*Carvalho*). Lugar act. na freguesía de Riba de Mouro e ant. na de S. Paio de Segude (antigo *concelho* de Valadares, act. Monção, Viana do Castelo).- 58, 62.
- CASAL DA GAVEA, lugar na freguesía de Reboreda (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 60, 62.
- CASAL DE FERREIROS, lugar na freguesía de Candemil (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 60, 62.
- CASÁS/CASEAES, lugar na freguesía de São Martinho de Escariz (Vila Verde, Braga).- 56, 60, 62, 64.
- CASTELA (*Castella, Castela, Castilla*). Reino.- 1, 7, 11, 13, 28, 33, 44, 46, 47, 51.
- CASTRO, lugar na freguesía de Santa Maria de Alvarelhos (Trofa, Porto).- 60.
- CASTRO DO BARREYRO, lugar na freguesía de Cerdal (Valença do Minho, Viana do Castelo).- 60, 62.
- CAUALUISCO, termo non indentificado, posiblemente no actual concello de Gondomar.- 1.
- CEIVÁES, SALVADOR (*Sanctus Salvatoris de Cepaaes*). Freguesía no termo de Monção.- 8.
- CERDAL (*Cerdall, Santa Vaya de Cerdal*). Freguesía no termo de Valença do Minho (Viana do Castelo).- 35, 43, 60, 62.
- CERDAL (*Cerdal*). Convento franciscano, *vid.* MOSTEIRÓ

- CEUTA** (*Çebta, Çepta, Cepta, Çibta*). Cidade e bispado, act. territorio español e con anterioridade (1415-1640) portugués. Foi a este bispado ao que se adscribiu a xurisdición eclesiástica entre os ríos Miño e Lima (equivalente ao actual distrito de Viana do Castelo) desde 1444, en que a «comarca eclesiástica de Valençá» se escindiu do bispado de Tui por causa do Cisma de Occidente, e ata 1512, cando se incorporou a Braga.- 57, 58, 60, 62, 66.
- CIDOI** (*Çedoy*). Lugar na freguesía de Santa Maria de Alvarelhos (Trofa, Porto).- 60.
- CIMA DE VILA** (*Çima de Vila*). Lugar na freguesía de Sopo (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 60, 62.
- Cobrosa/Conbiosa**, casal na freguesía de Parada de Gatim (Vila Verde, Braga).- 60, 62.
- Codeçal**, campo na freguesía de Santa Maria de Alvarelhos (Trofa, Porto).- 60.
- COIMBRA, SANTA CRUZ** (*Sancta Crucis Colinbriensis*). Congregación de cregos regulares de Santo Agostiño, fundada nesa cidade portuguesa en 1231.- 7.
- Corall**, herdade no lugar de Cabanelas.- 16.
- Cordeyros**, *herdade*, lugar na freguesía de Riba de Mouro (ant. Valadares, act. Monção, Viana do Castelo).- 58.
- Cortinhal**, campo na freguesía de São Martinho de Escariz (Vila Verde, Braga).- 60.
- Corviam**, lugar na freguesía de Santa Cristina de Ramallosa (Baiona).- 41.
- CÓRDOBA** (*Cordoua*). Cidade e diocese.- 13.
- CORIA** (*Cora*). Cidade e sé episcopal, na provincia de Cáceres.- 44.
- CORNES, SÃO PANTALEÃO** (*Sam Pantiom de Cornes*). Freguesía no termo de Vila Nova de Cerveira (Viana do Castelo).- 60, 62.
- Cornes da Silva, Santa Maria**, *vid. SILVA, SANTA MARIA*
- Cortinhal**, campo na freguesía de São Martinho de Escariz (Vila Verde, Braga).- 60.
- CORZÁNS, SAN MIGUEL** (*San Mygeel de Corçaans*). Freguesía no concello de Salvaterra de Miño.- 45.
- Couo**, corga non identificada na contorna da freguesía de Amorín (Tomiño).- 5.
- COURA** (*Coyra, Cuyra*). Freguesía no termo de Paredes de Coura (Viana do Castelo).- 57, 62.
- COVAS** (*Cobas*). Freguesía no termo de Vila Nova de Cerveira (Viana do Castelo).- 60.
- CRISTELO** (*Crestelo, Çestelo*). Freguesía no termo de Caminha (Viana do Castelo).- 60, 62.
- Curraes**, leira na freguesía de São Cosme de Gondomar (Gondomar, Porto).- 60.
- Curral**, lugar na freguesía de Campos (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 60, 62.

Cruz, herdade ao pé da vila de Caminha (Viana do Castelo).- 60.

CURUXEIRA (*Curugeira*). Monte na freguesía de San Bieito de Vilameá (Tomiño).- 2.

C

Çapardos, *vid.* SAPARDOS

Çebta, *vid.* CEUTA

Çerdal, *vid.* CERDAL

Çopo, *vid.* SOPO

D

Devesa, lugar na freguesía de Campos (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 60, 62.

Doçin, lugar na freguesía de Prozelo (Arcos de Valdevez, Viana do Castelo).- 58, 62.

Donas, lugar na freguesía de Gondar (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 60, 62.

DONAS, SANTA BAIA (*Sancta Eolalia, Santa Vaya das Donas, Santa Uaya, Santa Olalla de Morganes, Santa Vaya do Val de Minnor*). Mosteiro na freguesía homónima (Gondomar).- 1, 3, 4, 11, 13, 14, 17, 17.1, 17.2, 18, 19, 26, 28, 31, 32, 35, 36, 41, 45, 48, 57, 60, 66, 68.

• Couto.- 17, 18, 35.

DOURO (*Douro*). Río.- 60.

E

ENTRE-DOURO-E-MINHO (*Aantre Doiro e Minho*). Correiçao, antiga división administrativa do reino de Portugal.- 43, 44, 62.

ENTRE-LIMA-E-MINHO (*Antre Limia e Minno*). Territorio anteriormente pertencente ao bispado de Tui e, tras o Cisma de Occidente, adscrito ao bispado de Ceuta.- 58, 60.

ESCARIZ, SÃO MAMEDE (*San Mamede*). Freguesía no termo de Vila Verde (Braga).- 56.

ESCARIZ, SÃO MARTINHO (*Asquarim, Escuarim, Estariz, San Martinho d'Escariz, San Martinho de Ascariz*). Freguesía no termo de Vila Verde (Braga).- 43, 56, 60, 62, 64.

ESPAÑA (*Hispania, Espanna, Hespannas*). Antiga primacía eclesiástica.- 56.
“IMPERIO”.- 1, 13.

Espo, casal no termo de Vila Nova de Cerveira (Viana do Castelo).- 60, 62.

ESTÁS, SANTIAGO (*Astas, Santiago de Astas*). Freguesía no concello de Tomiño.- 49, 53, 54.

Eyride, campo; lugar non localizado, na freguesía de Santiago de Estás ou no seu límite con Tomiño.- 49.

F

Fabal, agra na freguesía de Santa María de Alvarelhos (Trofa, Porto).- 60.

Faffiães, *vid.* FRIÁNS

FERREIRA, SÃO PEDRO (*Ferreyra*). Convento de cóengos regulares de Santo Agostiño, sito na freguesía homónima no termo de Paços de Ferreira (Porto).- 60.

FILGUEIRAS (*Felgeiras*). Veiga na freguesía de Santa María de Tomiño.- 39.

Fogoo, campo na freguesía de Santa María de Alvarelhos (Trofa, Porto).- 60.

Folgosas, lugar na freguesía de Moledo (Caminha, Viana do Castelo).- 60, 62.

Folom, leira na freguesía de Moledo (Caminha, Viana do Castelo).- 60.

Fondo de Vila, casal na freguesía de Can demil (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 60.

Fonduyo, leira na freguesía de Santa María de Alvarelhos (Trofa, Porto).- 60.

Fonte, viña no lugar de Vilar (freguesía de Santa María de Tomiño).- 39.

Fonte, herdade no termo de Aldariz (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 68.

Fontela, leira na freguesía de Santa María de Alvarelhos (Trofa, Porto).- 60

FONTOURA, SÃO MIGUEL (*San Miguel da Fontoyra*). Freguesía no termo de Valença do Minho (Viana do Castelo).- 55, 60, 62.

FORCADELA, SAN PEDRO (*Sanctus Petrus de Forcadela, San Pero de Forcadellas*). Freguesía do concello de Tomiño.- 22, 40.

FORNELOS (*Fornelos*). Lugar na freguesía de Santa Mariña do Rosal (O Rosal).- 10.

Fradega, viña non localizada no couto do mosteiro de Tomiño.- 20.

FRAGOSO (*Fragoso*). Termo comprendido entre as freguesías de Lavadores e Valadares (actual concello de Vigo).- 18.

FRANQUEIRA, SANTA MARÍA (*Franqueira*). Mosteiro bieito, adscrito ao Císter desde mediados do século xv, sito na freguesía homónima (concello da Cañiza).- 40.

Freiria, leira no lugar de Vilar (freguesía de Santa María de Tomiño).- 39.

FRIÁNS (*Faffians*). Lugar na freguesía de San Salvador de Tebra (Tomiño).- 17.1, 17.2.

Frexufe/Xufrey, lugar na freguesía de Campos (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 60, 62.

Froyam, antigo *julgado* no distrito de Viana de Castelo (Portugal).- 51.

G

GALICIA (*Galecia, Galiza, Galizia*). Reino.- 1, 13, 28, 43, 44, 50, 51, 58, 59, 60, 61, 62.

GANDRA (*San Saluador da Gandara*). Freguesía no termo de Valença do Minho (Viana do Castelo).- 60, 62.

- GANFEI, SALVADOR** (*Ganfei, Ganfey*). Mosteiro bieito sito na freguesía homónima, termo de Valença do Minho (Viana do Castelo).- 7, 12, 60, 62.
- Gavea**, lugar na freguesía de Reboreda (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 60, 62.
- Gereiso**, monte no termo de Morgadáns, concello de Gondomar.- 1.
- GIELA** (*Geela*). Freguesía no termo de Arcos de Valdevez (Viana do Castelo).- 7.
- Ginçar**, leira na freguesía de São Cosme de Gondomar (Gondomar, Porto).- 60.
- Godom**, agro e lugar no termo de Panxón (Nigrán).- 14.
- GOIÁN, SAN CRISTOVO** (*Goiam*). Freguesía no concello de Tomiño.- 38.
- GONDAR** (*Santa Vaya de Gondar, Gundar*). Freguesía no termo de Vila Nova de Cerveira (Viana do Castelo).- 60, 62.
- GONDARÉM, SÃO PEDRO** (*San Pedro de Mangoeiro, San Pedro de Mangeiro*). Freguesía no termo de Vila Nova de Cerveira (Viana do Castelo).- 33, 60.
- Gondomar** (*Gondemar, Gondomar*). Casal no termo de Vila Nova de Cerveira (Viana do Castelo).- 33, 43, 60, 68.
- GONDOMAR** (*Gondamar*). Vila no distrito de Porto (Portugal).- 43, 51, 59, 60.
- GONDOMAR, SÃO COSME** (*Sam Cosmede, San Cosmade*). Freguesía no termo de Gondomar (Porto).- 43, 48, 59, 60.
- GONTILHE** (*Gontille, Gontilde, Guntille*). Lugar na freguesía de Prozelo (Arcos de Valdevez, Viana do Castelo).- 58, 62.
- Grania**, campo na freguesía de São Martinho de Escariz (Vila Verde, Braga).- 60.
- GROVA** (*Gloua, Groba*). Lugar na freguesía de Guidões (Trofa, Porto).- 43, 59, 60.
- GUARDA, A** (*Garda, Guarda de Minno, Guarda*). Vila cabeceira do concello do mesmo nome.- 10, 47.
- GUIDÓES, SÃO JOÃO** (*San Xohan d'Aluarellos*). Freguesía no termo de Trofa (Porto).- 59.
- GUILHABREU, SÃO MARTINHO** (*Galhabreu, San Martinno de Guillabreu, Sant Martino de Guilhafrey*). Freguesía no termo de Vila do Conde (Porto).- 43, 59, 60, 62.
- GUIMARÃES** (*Guimaran*). Cidade no distrito de Braga.- 63.
- H**
- HOSPITAL** (*Espital de Bente*). Lugar na freguesía de Tomiño.- 28.
- I**
- Igligoa**, lugar non identificado no couto de Tomiño.- 40.

J

- Juncal*, campo na freguesía de Santa María de Alvarelhos (Trofa, Porto).- 60.
Jusnela, vao no río Miño no termo de Vila Nova de Cerveira (Viana do Castelo).- 68.

L

Lagar de Mouros, bouza na freguesía de Santa María de Alvarelhos (Trofa, Porto).- 60.

Lagea de Bouçones-Bouçoos, lugar na freguesía de Riba de Mouro, posiblemente correspondente ou nas inmediacións do núcleo de Bouço (ant. Valadares, act. Monção, Viana do Castelo).- 58, 62.

Lageas (*Lagaas*, *Lagas*). Casal non identificado no termo de Aldariz (Vilanova de Cerveira, Viana do Castelo).- 68.

LAMA, SÃO SALVADOR (*Santo Esteuom e Sam Saluador de Lamas*). Freguesía no termo de Barcelos (Braga).- 43, 56.

Lamamá, lugar e gándara na freguesía de Santiago de Estás ou na de San Cristovo de Goián.- 5, 38, 49.

Lameiros, leira na freguesía de São Cosme de Gondomar (Gondomar, Porto).- 60.

Lamela, lugar na freguesía de Reboreda (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 60, 62.

Lançoos, lugar na freguesía de Riba de Mouro (Monção, Viana do Castelo).- 62.

LANHELAS, SÃO MARTINHO (*Lanhelas*). Freguesía no termo de Caminha (Viana do Castelo).- 43, 60, 62.

Lavadoiro, leira no termo de Aldariz (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 68.

LEÇA DO BALIO, SANTA MARIA (*Leça*). Mosteiro da orde de San Xoán de Xerusalén; sito na freguesía homónima, termo de Matosinhos (Porto).- 60.

LEIRADO, SAN SALVADOR (*San Salvador de Leirado*). Freguesía no concello de Salvaterra de Miño.- 45.

Leiralonga, leira na freguesía de Guilhabreu (Vila do Conde, Porto).- 60, 62.

LEIRIA (*Leirena*, *Leyrena*). Cidade portuguesa, cabeceira de distrito e, desde 1545, da súa diocese.- 7.

• Igrexa de Santa María.- 6.

Leuada, lugar na freguesía de S. Paio de Segude (ant. Valadares, act. Monção, Viana do Castelo).- 58, 62.

LEÓN (*Legione*, *Leon*). Reino.- 1, 2, 3, 5, 11, 13, 46, 47.

LOUREZA, SAN MAMEDE (*San Tome de Loureço*). Freguesía no termo de Oia.- 49, 53.

LOVELHE (*Santa Maria de Lovelle*). Freguesía no termo de Vila Nova de Cerveira (Viana do Castelo).- 60, 62.

Luuiriz, leira non localizada, posiblemente no termo de Tomiño.- 2.

M

Magaroço, casal na freguesía de Santiago de Estás (Tomiño).- 55.

MAIA (Maya). Vila no distrito de Porto (Portugal).- 51, 59, 60, 62.

MALVAS, SANTIAGO (Sancti Iacobi de Malloes). Freguesía do actual concello de Tui.- 22.

Mangoeiro, S. Pedro, vid. GONDARÉM

MAÑUFE, SAN VICENTE (Mannufe). Freguesía do actual concello de Gondomar.- 17.1, 17.2, 25.

MAÑÓ (Manoão). Antiga terra que abrangía parte do actual concello de Redondela.- 26.

Maosende de Rege, vid. MOSENDE

Marinares, casal na freguesía de Candemil (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 62.

MARZÁN (Marzan). Lugar na freguesía de Sta. Mariña do Rosal (O Rosal).- 10.

MEDINA DO CAMPO (Medina del Campo). Vila na provincia de Valladolid.- 13.

MELGAÇO (Melgaço). Vila no distrito de Viana do Castelo (Portugal).- 43, 51.

Merouços, leira na freguesía de Guilhabreu (Vila do Conde, Porto).- 60, 62.

MERUFE, SÃO PEDRO (Merufe, Morufe). Mosteiro bieito feminino, extinto en 1461, sito na freguesía homónima, no termo de Monção (Viana do Castelo).- 58, 62.

MESSEGÁES, SÃO MIGUEL (Sam Miguell). Freguesía no termo de Monção, Viana do Castelo.- 43.

MIÑO (Minius, Minno). Río.- 2, 49, 60, 68.

MIÑOR (Minor). Río (16 km) que nace na serra do Galiñeiro e, ata a súa desembocadura na Ramallosa, discorre polos concellos de Gondomar, Nigrán e Baiona.- 1.

MIÑOR (Minnor). Arcediano que abrange as terras correspondentes ao Val Miñor, regadas polo río homónimo.- 51, 54.

MIRANDA (Miranda). Lugar na freguesía de Santa Baia de Donas (Gondomar).- 35.

Moa, leira na freguesía de Santa María de Alvarelhos (Trofa, Porto).- 60.

Mogallom, viña na freguesía de Santa Mariña de Areas (Tui).- 21.

MOLEDO (Sam Payo de Moledo). Freguesía no termo de Caminha (Viana do Castelo).- 60, 62.

MOLINA (Mollina). Señorio artellado arredor da vila de Molina de Aragón (act. prov. Guadalaxara).- 13.

MONÇÃO (Monçom, Monçou, Monçon, Monçô). Vila no distrito de Viana do Castelo (Portugal).- 7, 36, 43, 51, 58, 62, 63.

Monte, casal na freguesía de San Salvador de Tebra (Tomiño).- 29.

MONTE REDONDO (Mons Rotundum). Freguesía no termo municipal de Leiria (Portugal).- 7.

MONTES (Montes). Arcediano do bispoado de Tui.- 46, 51, 65.

MOREIRA (*Moreira*). Freguesía no termo de Monção (Viana do Castelo).- 43.

MOREIRA (*Moreyra*). Casal na freguesía homónima (act. Candemil, Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 60.

Moreira, São Pedro Fiz, vid. CANDEMIL

MORGADÁNS, SANTIAGO (*Morgadanos, Morganes*). Freguesía no concello de Gondomar, da que se escindiu o couto en que se edificou o mosteiro de Santa Baia de Donas.- 1, 13.

MOSENDE, SAN XURXO (*Maosende de Rege*). Freguesía no concello do Porriño.- 3.

MOSTEIRÓ, SANTA MARIA (Çerdal). Convento franciscano fundado en 1392, tamén coñecido como de Cerdal por situarse na freguesía homónima, no termo de Valença do Minho (Viana do Castelo).- 34, 44, 62.

MOUGÁS, SANTA UXÍA (*Mougas, Santa Eugenia de Mougas*). Freguesía no concello de Oia.- 49, 53.

MOUJUZÃO (*Mouro de Jusaano*). Termo na freguesía de Badim e antigamente pertencente á de S. Salvador de Mouro Jusão.- 58.

MOURO (*Mouro*). Río, afluente do Miño pola súa marxe esquerda (30 km) que discorre entre Lamas de Mouro (Melgaço) e Ponte de Mouro (Monção).- 62.

MOURO JUSÃO DE BADIM, SÃO SALVADOR (*San Saluador de Mouro Jusan*). Fre-

guesía (actualmente extinta) do antigo termo de Valadares (Monção, Viana do Castelo).- 58.

Moyños, lugar na freguesía de Moledo (Caminha, Viana do Castelo).- 60, 62.

Muiños (Muyños). Terreos na freguesía de Mañufe (Gondomar).- 17.2.

MURCIA (*Murcia*). Reino.- 13.

N

NÁXERA (*Naiara*). Cidade, actualmente pertencente á Rioxa, e antigo reino.- 1.

NIGRÁN, SAN FIZ (*San Fiiz de Nigraan*). Freguesía do actual concello de Ni-grán.- 37.

Nogueira, campo na freguesía de Santa Maria de Alvarelhos (Trofa, Porto).- 60.

O

OIA, SANTA MARÍA (*Oya, Sancta Maria de Oya*). Mosteiro cisterciense na freguesía e concello homónimos.- 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 14, 17, 17.1, 17.2, 28, 38, 39, 41, 42, 45, 49, 59, 60, 62.

- Couto.- 39, 41, 42, 45, 49.

OURENSE (*Ourense*).- 22, 24.

- Catedral.- 22, 24.

OUTEIRO (*Outeiro*). Lugar na freguesía de Covas, termo de Vila Nova de Cerveira (Viana do Castelo).- 60.

Outerelo, campo na freguesía de Ribeira de Neiva (Vila Verde, Braga).- 60.

Outeyral, lugar na freguesía de Santiago de Penso (ant. Valadares, act. Melgaço, Viana do Castelo).- 58, 62.

P

PAÇOS (Paaços). Lugar na freguesía de Lara, termo de Monção (Viana do Castelo).- 36.

PADERNE, SALVADOR (Paderne). Convento de cóengos regulares de Santo Agostino, sito na freguesía homónima (ant. termo de Valadares, act. Melgaço).- 58, 62.

PALENCIA (Palentia). Cidade e sé episcopal castelá.- 7.

PANXÓN (Pangon). Freguesía no concello de Nigrán.- 14.

PARADA (Parada). Lugar na freguesía de Guilhabreu (Vila do Conde, Porto).- 60, 62.

PARADA DE GATIM (Parada, Parada de Gatim). Freguesía no termo de Vila Verde (Braga).- 60, 62.

PARAMOS (Paramos). Freguesía no concello de Tui.- 63.

PAREDES (Paredes). Outeiro, marco entre as freguesías de Estás e Tomiño, sito nas inmediacións da aldea de Paredes (freguesía de Santa María de Tomiño).- 49.

PAREDES (Paredes). Lugar na freguesía de Reboreda (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 60, 62.

PAZO (Paço). Lugar na antiga freguesía de Santiago de Tollo (act. Goián, Tomiño).- 42.

PAZO (Soto Lobra). Lugar na freguesía de Soutolobre (Salvaterra de Miño).- 45.

PEDRA FURADA (Sanctus Salvatoris Penafurada). Antiga freguesía e couto, hoxe localidade na parroquia de Oleiros (Salvaterra de Miño).- 8, 37.

PEITIEIROS, SAN MIGUEL (Peitieiros). Freguesía no actual concello de Gondomar.- 23, 25.

Penafurada, San Salvador, vid. PEDRA FU-
RADA

PENELA DO MINHO (Penela). Termo e antigo concelho portugués, extinto en 1855 e repartido o seu territorio nos actuais *concelhos* de Ponte de Lima (Viana do Castelo) e Vila Verde (Braga).- 51.

PENSO (Santiago de Penso). Freguesía no antigo termo de Valadares (act. Melgaço, Viana do Castelo).- 58, 62.

Pereiro, herdade; lugar na freguesía de Prozelo (Arcos de Valdevez, Viana do Castelo).- 58, 62.

Perosello, vid. PROZELO

Pintán, sobexal e termo na freguesía de San Lourenzo de Salcidos (A Guarda).- 49.

PINHEIRO (Pinneyro). Localidade composta polos núcleos de Pinheiro de Além

- e Pinheiro de Aquém, na freguesía de São Cosme de Gondomar (termo de Gondomar, Porto).- 60, 62.
- Piñeiro** (*Pineiro, Pyneiro*). Localidade e couto na freguesía de San Miguel de Peitieiros (Gondomar).- 23, 24, 25.
- Piñeiro, San Salvador** (*San Saluador de Pineyro*). Freguesía no actual concello de Tomiño.- 37.
- Pío** (*Pyo*). Casal no termo de Saxamonde (Redondela).- 26.
- Pombal**, fonte na freguesía de Santa Cristina da Ramallosa (Baiona).- 41.
- Pombal**, bouza na freguesía de Guilhabreu (Vila do Conde, Porto).- 60, 62.
- PONTE DA BARCA** (*Ponte da Barca*). Vila no distrito de Viana de Castelo (Portugal).- 63.
- PONTE DE LIMA** (*Ponte de Lima*). Vila no distrito de Viana do Castelo (Portugal).- 43, 44, 50, 51, 55, 57, 58, 61, 62, 63.
- PONTEVEDRA** (*Pontevedra*). Cidade.
- Convento de Santa Clara.- 60.
- Portezelo**, ribeira na freguesía de Ribeira de Neiva (Vila Verde, Braga).- 60.
- PORTO** (*Porto, Puerto de Portugal*). Cidade cabeça de distrito (Portugal).- 43, 51, 60, 62, 63.
- Bispado.- 43, 51, 59, 60, 64.
- Porto Duarte**, lugar na freguesía de Campos (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 60, 62.
- PORTUGAL** (*Portugal*). Reino.- 4, 8, 30, 31, 34, 44, 46, 50, 51, 58, 62, 63, 67, 68.
- Poulo**, leira na freguesía de Cristelo (Caminha, Viana do Castelo).- 60, 62.
- Pradanido**, leira non indentificada, possivelmente no actual concello de Tomiño.- 2.
- Prado**, lugar non identificado, possivelmente no actual concello de Tomiño.- 2.
- Prado**, lugar na freguesía de Candemil (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 60, 62.
- PROZELO** (*Santa Marinna de Poroselo/Poroselo/Perosello*). Freguesía no termo de Arcos de Valdevez (Viana do Castelo).- 58, 62.
- Pumariño**, lugar no termo de Aldariz (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 68.
- ## Q
- Quintela**, lugar na freguesía de Gondarém (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 33, 60, 68.
- QUINTEL** (*Quintela*). Lugar na freguesía de Riba de Mouro (ant. Valadares, act. Monção, Viana do Castelo).- 58, 62.
- ## R
- Rabal**, leira na freguesía de Santa Maria de Alvarelhos (Trofa, Porto).- 60.

- RAMALLOSA, SANTA CRISTINA (*Santa Cristina da Ramallosa*). Freguesía no concello de Baiona.- 41.
- Ramallosa*, lugar no termo de Aldariz (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 68.
- RAXAL (*Ragiale*). Pradería na freguesía de Santiago de Estás (concello de Tomiño).- 2.
- REBORDÁNS, SAN BARTOLOMEU (*monasterius Sancti Bartholomei*). Mosteiro bieito sito na act. parroquia homónima do concello de Tui.- 7.
- REBOREDA, STA. MARÍA (*Santa Maria de Reuoreda*). Freguesía no termo de Redondela.- 26.
- REBOREDA (*Reuoreda*). Freguesía no termo de Vila Nova de Cerveira (Viana do Castelo).- 43, 60, 62.
- REDONDELA (*Redondela*). Vila cabeza do concello homónimo.- 26.
- Redondo*, viña no termo de Aldariz (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 68.
- REGO (*Reego*). Lugar na freguesía de Campos, termo de Vila Nova de Cerveira (Viana do Castelo).- 60.
- Reguenga*, lugar na freguesía de Pruzelo (Arcos de Valdevez, Viana do Castelo).- 62.
- Regueengo*, lugar na freguesía de Cornes (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 60, 62.
- Relleyra d'Enryba*, lugar non identificado no arcebispado de Braga (Vila Verde?).- 56.
- Repon*, herdade na freguesía de Santa Mariña de Areas (concello de Tui).- 17.1.
- Requeixo*, lugar no termo de Aldariz (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 68.
- Rial*, lugar non identificado en territorio portugués.- 4.
- Rial*, lugar na freguesía de Reboreda (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 60, 62.
- Rial*, lugar na freguesía de Sopo (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 60, 62.
- RIBA DE MIÑO (*Riba de Miño*). Terra, subdivisión de Toronio.- 28.
- RIBA DE MOURO (*San Pedro de Riba de Mouro*). Freguesía no antigo termo de Valadares (act. Monção, Viana do Castelo).- 58, 62.
- RIBADAVIA (*villa Ripauensis*). Vila cabeceira da comarca do Ribeiro, prov. Ourense.- 22.
- Ribeira* (*Sant Esteban de Ribera*). Freguesía no bispado do Porto.- 64.
- RIBEIRA DO NEIVA (*Ribeira de Neiva, Rio de Neyua*). Freguesía no termo de Vila Verde (distrito de Braga).- 43, 60, 62.
- RIO TINTO (*Riotinto*). Freguesía e vila no termo de Gondomar (Porto).- 60.
- RIO TINTO, S. CRISTÓVÃO (*Riotinto*). Mosteiro beneditino feminino no lugar homónimo.- 60.
- Roça*, lugar na freguesía de Candemil (ant. Moreira), no termo de Vila Nova de Cerveira (Viana do Castelo).- 60, 62.

- ROMA (*Roma*).- 34, 37, 46, 47, 50, 51, 52, 53, 56, 57.
- Igrexa.- 34, 37, 50, 51, 52, 53, 56, 57, 59, 66.
- Romariz*, termo non localizado, no couto de Tomiño e na ribeira do Miño.- 3.
- ROSAL, SANTA MARIÑA. Freguesía no concello homónimo.- 6, 10.
- RUA (*Rua*). Lugar act. na freguesía de Riba de Mouro e ant. na de S. Paio de Segude (antigo concelho de Valadares, act. Monção, Viana do Castelo).- 58, 62.
- S**
- SÁ (*Saa*). Lugar na freguesía de Santa María de Alvarelhos (Trofa, Porto).- 60, 62.
- SABADIM (*Sabadin, Sanctus Salvator de Sabadin*). Mosteiro bieito masculino na freguesía homónima, no termo de Arcos de Valdevez (Viana do Castelo).- 7.
- Sabariz*, lugar na freguesía de S. Paio de Segude (ant. Valadares, act. Monção, Viana do Castelo).- 58, 62.
- SALAMANCA (*Salamantica*). Cidade.- 1.
- SALCIDOS, SAN LOURENZO (*San Lourenço de Salzidos*). Freguesía no concello da Guarda.- 40.
- SALVATERRA DE MIÑO (*Saluaterra*). Vila cabecera do concello do mesmo nome.- 40.
- Salzedo*, lugar non identificado na freguesía de S. Salvador de Barbeita (Monção, Viana do Castelo).- 58, 62.
- San Bento*, veiga na freguesía de Seixas (Caminha, Viana do Castelo).- 60, 62.
- San Mamede*, *vid. ESCARIZ, SÃO MAMEDE SANDIÁN (Sandian, Sandim)*. Lugar na freguesía de Santa Mariña do Rosal (O Rosal).- 7, 10.
- Santo Esteuom e Sam Saluador*, freguesía, *vid. LAMAS*.- 43, 56.
- SANTA BAIA (*Sancta Eulalia*). Lugar, actualmente na freguesía de Santa Baia de Donas (Gondomar).- 1.
- Santa Coomba*, *vid. SOUTOLOBRE*
- SANTIAGO DE COMPOSTELA (Santiago)**.
- Igrexa catedral e sé arcebispal.- 28.
- SANTO TIRSO (*Santo Tiso*). Mosteiro bieito sito na freguesía e termo homónimos (distrito do Porto).- 60.
- São Cosme (Sam Cosmede)*, *vid. GONDOMAR*
- São Cristóvão (Sam Christouo)*, *vid. ALVALHOS, SANTA MARIA*
- SÃO JULIÁO (*San Giao*). Freguesía no termo de Valença do Minho (Viana do Castelo).- 55.
- SÃO JUMIL (*Sanjumill, Jumil*). Lugar na freguesía de San Cosme de Gondomar (Gondomar, Porto).- 60.
- São Martinho*, bouza e leiras na freguesía de Santa Maria de Alvarelhos (Trofa, Porto).- 60.
- São Miguel (Sam Miguell)*, *vid. MESSEGÁES*

- SAPARDOS (*Capardos*). Freguesía no termo de Vila Nova de Cerveira (Viana do Castelo).- 66, 67, 68.
- Saragocia*, *vid. ZARAGOZA*
- SAXAMONDE, SAN ROMÁN (*Saguemonde*). Freguesía no termo de Redondela e cabeza do antigo couto homónimo.- 26, 27.
- SEGUDE (*San Payo de Segude, Segunde*). Freguesía no antigo termo de Valadares (act. Monção, Viana do Castelo).- 58, 62.
- SEIXAS, SÃO PEDRO (*Seixas*). Freguesía no termo de Caminha (Viana do Castelo).- 43, 60, 62.
- Seixo*, leira na freguesía de Guilhabreu (Vila do Conde, Porto).- 60, 62.
- SENHAREI (*Senerey, Senarey*). Freguesía no termo de Arcos de Valdevez (Viana do Castelo).- 7.
- Senra*, campo na freguesía de São Martinho de Escariz (Vila Verde, Braga).- 60.
- SEQUERIÓS (*Sequeros*). Lugar na freguesía de San Bieito de Gondomar.- 48.
- SEVILLA (*Seuilla*). Cidade e diocese.- 13.
- SILVA (*Silua*). Lugar na freguesía de São Miguel de Messegáes (Monção, Viana do Castelo).- 43.
- SILVA, SANTA MARÍA (*Sancta Maria de Cornes de Silua*). Freguesia no termo de Valença do Minho (Viana do Castelo).- 12.
- Silvares*, campo na freguesía de São Martinho de Escariz (Vila Verde, Braga).- 60.
- SOBRADA, SAN SALVADOR. Freguesía, e antigo couto, no concello de Tomiño.- 28, 38, 39, 41, 42, 45.
- SOBRADO DOS MONXES, SANTA MARÍA (*Sobrado*). Mosteiro cisterciense no concello homónimo, arquidiocese de Santiago de Compostela e act. provincia da Coruña.- 50.
- Som*, leira na freguesía de Santa María de Alvarelhos (Trofa, Porto).- 60.
- SOPO (*Copo, Santiago de Copo*). Freguesía en Vila Nova de Cerveira (Portugal).- 43, 60, 62, 68.
- Souto*, casal na freguesía de Tameira (Mos).- 8.
- SOUTO (*Souto*). Casal na freguesía de Cerdal (Valença do Minho, Viana do Castelo).- 60, 62.
- Soutolobra*, *vid. PAZO, O*
- SOUTOLOBRE (*Santa Coonba*). Freguesía no concello de Salvaterra de Miño.- 45.
- T
- TABAGÓN (*Thauagon*). Freguesía no termo do Rosal.- 10.
- Tallos*, leiras no termo de Aldariz (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 68.
- TAMEIGA (*Tameeyga*). Lugar e freguesía no termo de Mos.- 8.
- TÁNXER (*Tanger*). Bispado, act. Marrocos.- 57, 60.

- TARAES (*Tarjaes*). Terra en Riba de Miño.- 5.
- TÁVORA (*Tauora*). Encomenda cuxo territorio abrangúía as freguesías de Santa María e São Vicente de Távora (Arcos de Valdevez, Viana do Castelo).- 58, 62.
- TEBOSA (*Tendossa, Teuoosa, Tebosa, Santa Maria da Teuosa*). Freguesía e casal no termo de Braga.- 43, 62.
- TEBRA (*Tebra*). Corga que discorre por terras do concello de Tomiño.- 2.
- TEBRA (*Tebra*). Terra, correspondente ás actuais freguesías de Santa María e San Salvador de Tebra (Tomiño).- 5, 16, 17, 28, 29, 38, 39, 41, 42, 45.
- TEBRA, SAN SALVADOR (*Sam Saluador*). Freguesía pertencente ao concello de Tomiño.- 17.1, 17.2, 29, 38.
- TEBRA, SANTA MARÍA (*Santa Maria*). Freguesía pertencente ao concello de Tomiño.- 17.1, 17.2.
- TELLEIRO, O (*Telleiro*). Lugar na freguesía de Borreiros (Gondomar).- 35.
- TOLEDO (*Toletus*). Reino.- 1, 2.
- Tolla/Tella*, lugar na freguesía de Prozelo (Arcos de Valdevez, Viana do Castelo).- 58, 62.
- TOLLO, SANTIAGO (*Santiago de Tolo*). Antiga freguesía, desaparecida en 1760, e hoxe adscrita á de San Cristovo de Goián (Tomiño).- 22, 42.
- Tomiño, lugar na freguesía de Badim (Monção, Viana do Castelo).- 58, 62.
- Tomiño*, lugar na freguesía de Gandra (Valença do Minho, Viana do Castelo).- 60, 62.
- Tomiño*, casal na freguesía de Vila Meá (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 60, 62.
- Tomiño*, lugar na freguesía de Guilhabreu (Vila do Conde, Porto).- 60, 62.
- TOMIÑO, SANTA MARÍA (*Tomino, Tumino, Tuminno, Tuminho, Santa Maria, Tominho, Tominno*).- 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 16, 20, 21, 22, 23, 25, 28, 29, 30, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 60, 61, 63, 64.
- Mosteiro.- 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 16, 21, 22, 23, 25, 29, 30, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 63, 64.
 - Couto.- 2, 20, 25, 30, 38, 39, 40, 41, 45, 49.
 - Freguesía.- 38, 49.
- TORNO (*Torno*). Río ou ribeira no actual concello de Gondomar.- 1.
- Trapela, terreos no termo de Aldariz, Vila-nova de Cerveira.- 68.
- Tras-lo-rio*, casal na freguesía de Cerdal (Valença, Viana do Castelo).- 60, 62.
- TUI (*Tuda, Tude, Tuy, Tui*).- 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 12, 14, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 31, 32, 34, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 66, 67, 68.

- Cidade.- 20, 21, 24, 29, 31, 32, 37, 40, 46, 47, 49, 51, 52, 61, 63, 67.
 - Bispado/igrexa.- 3, 4, 5, 6, 7, 8, 11, 14, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 31, 32, 34, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 65, 66, 67, 68.
 - Rúa de Canicouva (*rua de Canicouva*).- 40.
 - Capela de Santo André (catedral).- 51.
 - Igrexa de Santa María de Oliveira.- 54.
- TUI, SANTO DOMINGO. Convento.- 42.
- TURONIO (*Toroniūs, Toroño*). Terra que abrangúía o espazo correspondente á parte setentrional da diocese de Tui, ao norte do río Miño.- 2, 11.

V

Vahina, *vid.* BAÍÑA

VAL MIÑOR (*Val de Minnor, Bal de Minnor, Minnor*). Comarca artellada arredor do río Miñor e configurada polos actuais concellos de Baiona, Gondomar e Nigrán.- 9, 11, 14, 18, 19, 21, 23, 25, 31, 35, 41.

VALADARES (*Valadares*). Freguesía e sé dun antigo concello extinto en 1855, sito no actual termo de Monção (Viana do Castelo).- 43, 51, 58, 62, 63.

VALBOA, SANTA MARIA (*Balboa*). Mosteiro bieito feminino, extinto en 1455 e sito

na freguesía de Campos (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 60.

Valdevez, *vid.* ARCOS DE VALDEVEZ

VALENÇA DO MINHO (*Valentia, Valença, Valença de Miño*). Vila no distrito de Viana do Castelo.- 7, 51, 55, 57, 58, 60, 62, 63, 65, 66, 68.

VALINHA (*Valina*). Localidade na freguesía de Ceiváes (Monção, Viana do Castelo).- 7.

Vargança, *vid.* BRAGANÇA

Varzela, lugar no termo de Salvaterra de Miño.- 40.

Veiro, *vid.* BEIRO

Verea, regueiro e campos na freguesía de Lovelhe (Vila Nova de Cerveira, Viana do Castelo).- 60, 62.

VERMOIM (*Vermuy*). Antigo *julgado*, con cabeza na freguesía homónima no act. termo de Vila Nova de Famalicão (no de Barcelos ata 1835), Braga, Portugal.- 62.

Vesadiña, leira no termo de Aldariz, Vila Nova de Cerveira.- 68.

VIANA DO CASTELO (*Viana*). Cidade, act. capital de distrito (Portugal).- 57, 60.

VILA BOA (*Vilaboa, Villaboa*). Lugar na freguesía de S. Gião de Badim (Monção, Viana do Castelo).- 58, 62.

VILACHÁN (*Villa Cháa*). Aldea na freguesía de Santa María de Tomiño (Tomiño).- 38.

Vilameã, lugar na freguesía de Fontoura, no termo de Valençā do Minho.- 65.

- VILA MEÁ (*Sam Payo de Vilameaa*). Freguesia no termo de Vila Nova de Cerveira (Viana do Castelo).- 60, 62.
- VILA NOVA (*Vilanova*). Lugar na freguesia de Moreira, Monção.- 43.
- VILA NOVA DE CERVEIRA (*Uila Noua, Villanova, Vilanova, Vilanova de Cerueyra, Vilanova de Çerueyra*). Freguesia e vila no distrito de Viana do Castelo.- 43, 51, 57, 60, 62, 63, 66, 67, 68.
- Vilar*, possivelmente, aldea na freguesia de Santa María de Tomiño.- 39.
- VILACHÁN (*Vila Chaa*). Lugar na freguesia de Santa María de Tomiño.- 10.
- VILAR DE MATOS (*Uillar do Mato, Vilar do Mato*). Aldea na freguesia de Santa María de Tomiño.- 16, 42.
- VILAR DE MOUROS (*Vilar de Mouros*). Freguesia no termo de Caminha (Viana do Castelo).- 6.
- VILARIÑO (*Vilarino, cabo de Bayona*). Núcleo poboacional correspondente coas localidades de Vilariño de Abaixo e Vilariño de Arriba (freguesía da Ramallosa, Nigrán).- 11.
- VISEU (*Viseu*). Cidade e capital de distrito. Antigo ducado (Portugal).- 50, 51.
- VISO DE CALVOS (*Viso de Caluos*). Lugar na freguesia de Santa Cristina da Ramallosa (Baiona).- 41.
- Volocosa/Valencosa*, lugar na freguesia de Escariz (Vila Verde, Braga).- 60, 62.
- X**
- XAÉN (*Jahen*). Cidade e antigo reino.- 13.
- Z**
- ZARAGOZA (*Saragocia*). Cidade e antigo reino.- 1.

2. ÍNDICE ANTROPONÍMICO

A

- Afonso (1274): 10
⌘ beneficiario en testamento (1274): 10
◆ criado de Xoán Moogo (1274): 10
[Affonso: 10]
- Afonso (1347): 17, 17.1
⌘ pide a redacción de documento (1347): 17.1
⌘ emisario dunha carta para a abadesa de Santa Baia de Donas (1347): 17
◆ abade do mosteiro de Santa María de Oia (1347): 17, 17.1
[frey Affomso: 17; frey Affonsso: 17.1]
- Afonso VII (1149-1406): 1, 2, 13, 28
◆ rei de Castela e León; emperador [1126-1157] (1149-1406): 1, 2, 13, 28
◆ outorga o privilexio para a fundación do mosteiro de Donas (1149): 1
◆ data (1152): 2
⌘ pai dos infantes Sancho e Fernando (1149): 1
(†) (1305-1406): 13, 28
[Adefonsvs imperator Hispaniae: 1; Imperator dominus Alfonsus: 2; Alffonsso,
- enperador de España: 13; emperador don Alfonso: 28]
- Afonso IX (1199-1213): 3, 5
⌘ data (1199-1213): 3, 5
◆ rei de León e Galicia (1199-1213): 3, 5
[Alfonsus: 3; Adefonsus: 5]
- Afonso X (1274): 11
⌘ data (1274): 11
◆ rei de León e Castela (1274): 11
[Affonso: 11]
- Afonso da Costa (1502-1503): 60, 62
⌘ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502-1503): 60, 62
⌘ veciño de Sopo (1502-1503): 60, 62
[Afonso da Costa: 60, 62]
- Afonso da Lavadoira (1441): 38
⌘ testemuña (1441): 38
⌘ morador en Tebra (1441): 38
[Afonso da Lauadoira: 38]

- Afonso de Agueán (1502-1503): 60, 62
⌘ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502-1503): 60, 62
[Afonso d'Agueaan: 60; Afonso d'Aguiam: 62]
- Afonso de Amil (1430): 33
⌘ testemuña (1430): 33
◆ ferreiro (1430): 33
⌘ veciño de Tui (1430): 33
[Affon d'Aamyl: 33]
- Afonso de Codesal (1503): 62
⌘ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1503): 62
⌘ veciño da freguesía de Reboreda (1503): 62
[Afonso de Codesall: 62]
- Afonso de Crestelo (1503): 62
⌘ desfruta de bens de Tomiño por Martiño Pereira (1503): 62
⌘ veciño de Cerdal, Valença do Minho (1503): 62
[Afonso de Crestelo: 62]
- Afonso de Lamas (1502): 60
⌘ comprador de bens do mosteiro de Tomiño a Martiño Pereira (1502): 60
⌘ veciño do Outeiro (Covas, Cerveira) (1502): 60
[Afonso de Lamas: 60]
- Afonso de Moreira (1507): 67
⌘ testemuña (1507): 67
◆ criado de Pedro de Sá (1507): 67
⌘ veciño de Vila Nova de Cerveira (1507): 67
[Afonso de Moreyra: 67]
- Afonso de Nespereira (1487): 54
⌘ forista de bens de Tomiño, en tanto que membro do cabido (1487): 54
◆ tesoureiro da catedral de Tui (1487): 54
[Afonso de Nespereira: 54]
- Afonso de Orga (1507): 68
⌘ testemuña (1507): 68
[Afonso d'Orga: 68]
- Afonso de Ourille (1502-1503): 58, 62
⌘ informante sobre bens de Tomiño en Portugal (1502): 58
⌘ foreiro de Martiño Pereira (1502-1503): 58, 62
⌘ veciño de Badim (1502-1503): 58, 62
[Afonso d'Ourille: 58; Afonso d'Armillhe: 62]
- Afonso de Salinas (1504): 63
⌘ designa procurador para o cabido (1504): 63
◆ cóengo do cabido de Tui (1504): 63
[Afonso de Salinas: 63]

- Afonso de Valença (1503): 62
 ♀ xuíz no preito entre cabido de Tui e Martiño Pereira; dictamina sentenza (1503): 62
 ♦ abade do mosteiro do Salvador de Ganfei (1503): 62
 [frey Afonso de Valença, frey Afonso de Balença: 62]
- Afonso do Casal (1502): 60
 ♀ disfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502): 60
 [Afonso do Casal: 60]
- Afonso do Casal (1504): 63
 ♀ testemuña (1504): 63
 ♂ veciño de Paramos (1504): 63
 [Afonso do Casal: 63]
- Afonso do Castro (1502-1503): 60, 62
 [Afonso do Castro: 60; Afonso do Crasto: 62]
- Afonso do Sino (1502-1503): 60, 62
 ♀ disfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502-1503): 60, 62
 ♂ veciño da freguesía de Campos (1501-1503): 60, 62
 [Afonso do Sino: 60, 62]
- Afonso Doiz de Aldariz (1507): 66
 ♀ litigante co cabido de Tui polos bens do mosteiro de Donas en Portugal (1507): 66
- [Afonso Doiz d'Aldariz: 66]
- Afonso Domínguez (1507): 68
 ♀ conforme co apeo de bens de Donas en Portugal (1507): 68
 [Afonso Dominguez: 68]
- Afonso Eanes (1387): 22
 ♀ recibe o curato de Santiago de Tollo (1387): 22
 ♦ crego capelán do mosteiro de Tomiño (1387): 22
 [Alfonsus Johanis; Alffonsus Johanis: 22]
- Afonso Eanes (1449-1450): 43, 44
 ♦ notario (tabelião) real na corrección de Entre Douro e Minho (1449-1450): 43, 44
 [Afons'Eans: 44; Affons'Eanes: 43]
- Afonso Eanes (1502-1503): 58, 62
 ♀ informante sobre os bens de Tomiño en Portugal (1502): 58
 ♀ foreiro de Martiño Pereira (1502): 58, 62
 ♂ veciño do casal de Tomiño, Badim (1502): 58, 62
 [Afonso Eanes: 58; Afonso Anes: 62]
- Afonso Eanes *do Nogelhom* (1449): 43
 ♀ beneficiario de bens do mosteiro (foreiro?) (1449): 43
 [Affons'Eanes do Nogelhom: 43]

- Afonso Estévez (1441-1450): 38, 39, 41, 42, 45
♦ notario público en Tebra, Sobrada, Tomiño, Barrantes e Oia (1441-1450): 38, 39, 41, 42, 45
[Afonso Steuez: 38; Afonso Esteuez: 39, 41, 42; Afon Esteuez: 45]
- Afonso Estévez (1443): 41
⌘ testemuña (1443): 41
⌘ morador no couto de Tomiño (1443): 41
[Afomso Esteuez: 41]
- Afonso Estévez (1449): 43
⌘ desfruta de bens do mosteiro (foreiro?) (1449): 43
[Affom Esteuez: 43]
- Afonso Estévez (1469): 49
⌘ testemuña (1469): 49
⌘ veciño do couto do mosteiro de Tomiño (1469): 49
[Afonso Estebez: 49]
- Afonso Estévez de Novais (1427): 30
⌘ testemuña (1427): 30
⌘ morador no couto de Tomiño (1427): 30
[Afonso Estebez de Novaes: 30]
- Afonso Fernández (1504): 65
⌘ forista de bens de Tomiño, en tanto que membro do cabido (1504): 65
♦ cóengo do cabido de Tui (1504): 65
[Afonso Fernandez: 65]
- Afonso Fernández Monteiro (1452-1464): 46, 47, 48
⌘ testemuña (1452-1453): 46, 47
♦ notario de Tui (1452-1464): 46, 47, 48
[Afonso Fernandez: 46; Afonso Ferrández Monteiro, 47; Affonso Fernandez: 48]
- Afonso Gómez (1440): 37
⌘ testemuña (1440): 37
♦ criado de Álvaro López de Pontevedra (1440): 37
[Afonso Gomes: 37]
- Afonso González (1430): 33
⌘ foreiro (1430): 33
⌘ veciño de S. Pedro de Mangoeiro, act. Gondarém (1430): 33
❖ marido de María Domínguez (1430): 33
[Afon Gonçales, Affonso Gonçales, Affonsso Gonçales: 33]
- Afonso González (1502): 60
⌘ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502): 60
⌘ veciño de Crestelo (1502): 60
[Afonso Gonçalez: 60]

- Afonso González (1502): 60
 ♀ desfruta de bens do mosteiro de Donas en Portugal por Lourenzo Afonso (1502): 60
 [Afonso González: 60]
- Afonso González (1502-1503): 60, 62
 ♀ desfruta de bens de Tomiño en Portugal por Xoán da Presa (1502-1503): 60, 62
 ♂ veciño de Lanhelas (1502-1503): 60, 62
 ♀ irmán de Xoán da Estrada (1502): 60
 [Afonso Gonçales: 60; Afonso Gonçallez: 62]
- Afonso González da Peniça (1502): 60
 ♀ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502): 60
 ♂ veciño de Moledo (1502): 60
 [Afonso Gonçalez da Peniça, Afonso Gonçalues: 60]
- Afonso Guerra (1452): 46
 ♀ testemuña (1452): 46
 ♦ notario (1452): 46
 [Afonso Guerra: 46]
- Afonso López (1393, [1393-1427]): 23, 25, 47
 ♦ cóengo da catedral de Tui (1393, [1393-1427]): 23, 25, 47
 ♦ notario apostólico (1393, [1393-1427]): 23, 25, 47
- (†) (1453): 47
 [Afon Lopes: 23; Afonso Lopez: 25; Afonso Lopes: 47]
- Afonso Lourenzo da Veiga (1437): 36
 ♀ testemuña (1437): 36
 ♦ home de Pedro Gómez de Abreu (1437): 36
 ♂ morador en Monção (1437): 36
 [Affom Lourenço da Ueiga: 36]
- Afonso Lourenzo de Piñeiro (1502): 60
 ♦ notario público da cidade e bispado de Tui (1502): 60
 [Afonso Lorenço de Piñero, Alonso Lorenzo de Piñero: 60]
- Afonso Martínez (1437): 36
 ♀ escribe (1437): 36
 ♦ tabelião, notario real en Monção e o seu termo (1437): 36
 [Affom Martinez: 36]
- Afonso Martínez (1502-1503): 60, 62
 [Afonso Martiz: 60; Afonso Martinez: 62]
- Afonso Novo (1507): 68
 ♀ informante (1507): 68
 ♀ testemuña (1507): 68
 ♦ labrador (1507): 68
 ♂ veciño de Vilanova de Cerveira (1507): 68
 [Afonso Nobo: 68]

- Afonso Pérez (1266): 6
⌘ procurador do mosteiro de Tomiño no seu preito co de Oia (1266): 6
[Alfonsus Petri: 6]
- Afonso Pérez (1502): 60
⌘ testemuña (1502): 60
◆ criado de Álvaro Barbosa (1502): 60
[Afonso Pérez: 60]
- Afonso Pérez (1507): 68
⌘ conforme co apeo de bens de Donas en Portugal (1507): 68
[Afonso Perez: 68]
- Afonso Pérez da Curuxreira (1350): 18
⌘ testemuña (1350): 18
⌘ morador no couto de Santa Baía de Donas (1350): 18
[Afonso Perez da Curugeira: 18]
- Afonso Pérez de Moldes (1314): 14
⌘ testemuña (1314): 14
◆ escudeiro (1314): 14
[Affonso Perez de Moldes: 14]
- Afonso Rodríguez (1483): 53
◆ pároco da igrexa de Estás (1483): 53
[Afonso Rodriguez: 53]
- Afonso Rodríguez (1502): 59, 60
⌘ notifica a protesta dos procuradores do cabido de Tui sobre os bens de Tomiño no termo do Porto (1502): 59
- ⌘ testemuña da petición de inventario de bens de Tomiño aos informantes (1502): 60
◆ bacharel en decretos (1502): 59, 60
◆ vigairo xeral do bispo do Porto (1502): 59, 60
◆ capelán da raíña María de Aragón (1502): 59
[Alfonso Rodriguez: 59; Afonso Rodriguez: 60]
- Afonso Salinas (1504): 65
◆ cóengo do cabido de Tui (1504): 65
◆ notario público apostólico (1504): 65
◆ substituto de Fernando Pérez, notario do cabido (1504): 65
[Afonso Salinas, Afonsus Salinas: 65]
- Afonso Sisnández (1274): 10
⌘ beneficiario en testamento (1274): 10
❖ irmán de Vidal Sisnández (1274): 10
[Afonso Senandez: 10]
- Afonso Sueiro (1334): 15
⌘ testemuña (1334): 15
◆ crego de coro na catedral de Tui (1334): 15
[Alfonsus Sudarii: 15]
- Afonso Vaz (1502): 59
◆ notario (1502): 59
[Afonso Vaz; Alfonsius: 59]

- Afonso Vaz (1503): 62
 ♀ testemuña (1503): 62
 ♦ cóengo do cabido de Tui (1503): 62
 [Afonso Vaaz: 62]
- Alda González (1350): 18
 ♦ monxa no mosteiro de Santa Baia de Donas (1350): 18
 ♦ irmá de Gonzalo García do Canaledo, cabaleiro (1350): 18
 (†) (1350): 18
 [Alda Gonçalez: 18]
- Aldonza Correa (1406): 29
 ♦ monxa do mosteiro de Santa María de Tomiño (1406): 29
 [Aldonça Correea: 29]
- Aldonza Páez (1314): 14
 ♀ parte no preito entre os mosteiros de Donas e Oia (1314): 14
 ♦ celareira do mosteiro de Santa Baia de Donas (1314): 14
 [Aldonça Pelaez: 14]
- Aldonza Rodríguez (1450): 45
 ♀ foreira (1450): 45
 ♂ muller de Pedro Lourenzo (1450): 45
 [Aldonça Rodriguez: 45]
- Alexandre VI (1503): 62
 ♦ papa de Roma (1503): 62
 [santo padre Alexander sexto: 62]
- Álvaro Afonso (1502-1504): 60, 62, 64
 ♀ desfruta de bens de Tomiño por Martíño Pereira (1502-1503): 60, 62
 ♀ renuncia á compra e convértese en foreiro dos ditos bens (1504): 64
 ♂ veciño de Ribeira de Neiva, Vila Verde (1503-1504): 62, 64
 [Aluaro Afonso: 62, 64]
- Álvaro Barbosa (1502): 60
 ♀ testemuña (1502): 60
 ♦ escudeiro (1502): 60
 ♦ amo de Afonso Pérez (1502): 60
 ♂ veciño de Viana do Castelo (1502): 60
 [Aluaro Barbosa: 60]
- Álvaro Colazo da Canicouva (1430): 31
 ♀ testemuña (1430): 31
 ♂ veciño de Tui (1430): 31
 [Aluaro Collaço da Canicouua: 31]
- Álvaro de Abreu (1503): 62
 [Aluaro d'Abreu: 62]
- Álvaro de Montes (1504): 63
 ♀ designa procurador para o cabido (1504): 63
 ♦ cóengo do cabido de Tui (1504): 63
 [Aluaro de Montes: 63]
- Álvaro de Pazos (1502-1503): 60, 62
 ♀ desfruta de bens de Tomiño por Martíño Pereira (1503): 60, 62

- ⌘ veciño de Escariz (Vila Verde, Braga) (1503): 62
[Aluaro de Paacos: 60; Aluaro de Paços: 62]
- Álvaro de Poxa (1504): 64
⌘ testemuña (1504): 64
[Aluaro de Poja: 64]
- Álvaro Diz (1502): 58
⌘ testemuña (1502): 58
- ⌘ veciño da freguesía de Barbeita (1502): 58
[Aluaro Diz: 58]
- Álvaro do Porto (1474-1487): 51, 54
⌘ autoriza a venda de bens do mosteiro de Tomiño, adheridos ao cabido (1474): 51
⌘ forista de bens de Tomiño, en tanto que membro do cabido (1453): 54
◆ mestrescola da catedral de Tui (1474-1487): 51, 54
[Aluaro do Porto: 51, 54]
- Álvaro Eanes (1406-1430): 28, 29, 30, 32
◆ notario público polo rei na terra de Tebra e bispado de Tui (1406): 28, 29
◆ notario público (1427): 30
◆ notario público polo rei, en todos os seus reinos e señoríos (1430): 32
[Aluar Eanes: 28; Aluaro Eans: 29; Aluaro Eanes: 30; Aluaro Anes: 32]
- Álvaro Eanes (1441): 38
⌘ comprador (1441): 38
⌘ morador en Vilachá (1441): 38
[Aluaro Yanes: 38]
- Álvaro Eanes (1450): 45
⌘ testemuña (1450): 45
◆ crego capelán do mosteiro de Tomiño (1450): 45
[Aluaro Eanes: 45]
- Álvaro Eanes (1483): 53
◆ notario público en Tui, *ca.* 1469 (1483): 53
[Aluar'Eans: 53]
- Álvaro Eanes (1503): 62
⌘ testemuña (1503): 62
◆ escribán (1503): 62
[Aluaro Anes: 62]
- Álvaro Estévez (1440): 37
⌘ foreiro (1440): 37
◆ crego da igrexa de San Fiz de Nigrán (1440): 37
[Aluaro Esteues: 37]
- Álvaro Fernández (1406): 28, 29
⌘ realiza a lectura de documentos (1406): 28
⌘ foreiro (1406): 29
◆ xuíz de Tui (1406): 28, 29
❖ irmán de Vasco Fernández (1406): 28

- [Aluaro Ferrandez: 28; Aluaro Fernandez: 29]
- Álvaro Franco (1435): 35
- ◆ amo de Xoán Pereiro e Vasco Calado (1435): 35
- [Aluaro Franco: 35]
- Álvaro Gómez (1502-1503): 60, 62
- ⌘ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502-1503): 60, 62
 - ❖ fillo de Gonzalo Carballo da Corga e Catarina da Corga (1502-1503): 60, 62
 - ❖ irmán de Gonzalo Carballo (1502-1503): 60, 62
- [Aluaro Gomez: 60, 62]
- Álvaro González (1350): 18
- ⌘ foreiro (1350): 18
 - ◆ escudeiro (1350): 18
 - ❖ fillo de Gonzalo García do Canaledo (1350): 18
 - ❖ marido de María Lourenzo (1355): 18
- [Aluar Gonçalez: 18]
- Álvaro González de Penafurada (1440-1445): 37, 42
- ⌘ testemuña (1440-1445): 37, 42
 - ◆ crego de Penafurada (1440): 37
 - ◆ crego capelán de Tomiño (1445): 42
- [Aluaro Gonçalues: 37; Aluaro de Penafurada: 42]
- Álvaro González (1453): 47
- ⌘ testemuña (1453): 47
 - ◆ zapateiro (1453): 47
 - ⌘ veciño de Tui (1453): 47
- [Aluaro Gonçaluez: 47]
- Álvaro González (1503): 62
- ⌘ desfruta de bens de Tomiño por Martíño Pereira (1453): 62
 - ⌘ veciño de Ribeira de Neiva, Vila Verde (1503): 62
- [Aluaro Gonçallez: 62]
- Álvaro González Carpinteiro (1373): 21
- ◆ notario en Val Miñor e Ribademiño (1373): 21
- [Aluaro Gonçalez Carpenteiro: 21]
- Álvaro González de Puja (1502): 60
- ⌘ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño (1502): 60
- [Aluaro Gonçalez de Puja: 60]
- Álvaro González do Souto (1449-1502): 43, 59
- ⌘ beneficiario de bens do mosteiro (foreiro?) (1449-1502): 43, 59
 - (†) (1502): 59
- [Aluaro Gonçalles: 43; Aluaro Gonzalez do Souto: 59]
- Álvaro López de Pontevedra (1440): 37
- ◆ amo de Afonso Gómez (1440): 37
- [Aluaro Lopes de Pontevedra: 37]

- Álvaro Mouraz (1502-1503): 60, 62
⌘ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502-1503): 60, 62
◆ crego (1502-1503): 60, 62
[Aluaro Uasco Mouraaz: 60; Aluaro Afonso Mouraaz: 60; Aluaro Afonso de Morães: 62; Aluaro Mouraes: 62]
- Álvaro Páez de Soutomaior (1452-1464): 46, 47, 48
⌘ consente o aforamento de bens (1464): 48
◆ tenceiro do mosteiro de Santa Baia de Donas (1464): 48
[Aluaro Paz de Soutomayor: 46; Aluaro de Sotomayor: 47; Aluaro de Soutomaior: 48]
- Álvaro Pérez (1443): 40
⌘ testemuña (1443): 40
◆ crego reitor da igrexa de San Pedro de Forcadela (1443): 40
[Aluaro Peres: 40]
- Álvaro Pérez (1449-1502): 43, 59
⌘ desfruta de bens do mosteiro (foreiro?) (1449-1502): 43, 59
(†) (1502): 59
[Aluaro Perez: 43, 59]
- Álvaro Pérez (1453): 47
⌘ testemuña (1453): 47
◆ mercador (1453): 47
- ⌘ veciño da Guarda (1453): 47
[Aluaro Perez: 47]
- Álvaro Pérez (1474-1504): 51, 63, 65
⌘ autoriza a venda de bens do mosteiro de Tomiño, adheridos ao cabido (1474): 51
⌘ designa procurador para o cabido (1504): 63
⌘ forista de bens de Tomiño, en tanto que parte do cabido (1504): 65
◆ racioneiro da catedral de Tui (1474): 51
◆ cóengo do cabido de Tui (1504): 63, 65
[Aluaro Peres: 51; Aluaro Perez: 63, 65]
- Álvaro Vázquez (1464): 48
◆ cóengo da catedral de Tui (1464): 48
[Aluaro Vaasquez: 48]
- Álvaro Vázquez (1469): 49
⌘ testemuña (1469): 49
⌘ veciño da freguesía de Santa Uxía de Mougás (1469): 49
[Alvaro Vazquez: 49]
- Álvaro Vázquez (1480): 52
⌘ testemuña/escribán? (1480): 52
[Aluaro Vasquez: 52]
- Álvaro Vázquez Araña (1427): 30
⌘ testemuña (1427): 30
◆ home do tesoureiro (*almoxarife*) do cabido (1427): 30
[Aluaro Vasques Araña: 30]

- Álvaro Vello (1427): 30
 ♫ testemuña (1427): 30
 ♦ home do tesoureiro (*almoxarife*) do cabilo (1427): 30
 [Aluaro Vello: 30]
- Álvaro Xil (1502-1503): 60, 62
 ♫ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502-1503): 60, 62
 ♪ veciño de Sopo (1502-1503): 60, 62
 [Aluaro Gil: 60; Aluaro Gill: 62]
- Amalrico (1149): 1
 ♫ confirmante (1149): 1
 ♦ conde (1149): 1
 [Amalricus: 1]
- Américo Hugón (1334): 15
 ♦ vigairo do bispo de Tui (1334): 15
 [Aymericus Hugonis: 15]
- Ana Vaz (1502-1503): 55, 62
 ♫ vendedora (1502): 55
 ♪ moradora en Ponte de Lima (1502-1503): 55, 62
 ♦ muller de Martiño Pereira (1502-1503): 55, 62
 [Ana Vaaz: 55; Anna Vaaz, Anna Vasquez: 62]
- André Domínguez (1355): 20
 ♫ testemuña (1355): 20
 ♦ irmán de Xoán Domínguez de Budío (1355): 20
- [Andre Dominguez: 20]
- Anrrique: *vid.* Henrique
- Antonio Domínguez (1266): 6
 ♦ notario público de Tui (1266): 6
 [Antonius Dominici: 6]
- Antonio Pérez (1503): 62
 ♫ desfruta de bens de Tomiño por Martiño Pereira (1503): 62
 ♪ veciño de Tebosa, Braga (1503): 62
 ♦ irmán de Xoán Pérez (1503): 62
 [Antoneo Perez: 62]
- Arias Calvo (1149): 1
 ♫ confirmante (1149): 1
 [Arias Caluus: 1]
- Arias da Val (1464): 48
 ♦ cóengo da catedral de Tui (1464): 48
 [Ares da Valle: 48]
- Arias Pérez (1334): 15
 ♫ testemuña (1334): 15
 ♦ arcediago de Montes na catedral de Tui (1334): 15
 [Aria Petri: 15]
- Auria Belida (1149): 1
 ♫ recibe o privilexio de fundación do mosteiro de Donas (1149): 1
 ♦ *sanctimonial* (1149): 1
 [Aurebelide: 1]

B

- Baltasar de Sequeira (1502): 60, 62
♦ señor da terra de Parada de Gatim (1502): 60, 62
[Baltazar de Sequeiro: 60; Baltasar de Sequera: 62]
- Bartolomeu (1441): 38
⌘ vendedor (1441): 38
⌘ morador en Goián (1441): 38
[Bertolameu: 38]
- Basco: *vid.* Vasco
- Bastián Bras (1502): 60
⌘ informante (1502): 60
⌘ testemuña (1502): 60
♦ caseiro (1502): 60
⌘ veciño da Grova (1502): 60
❖ marido de Catarina Afonso (1502): 60
[Bastian Blaz: 60]
- Bastián González (1503): 62
⌘ testemuña (1503): 62
♦ escribán (1503): 62
[Bastiam Gonçallez: 62]
- Bastián Ribeiro (1502): 60
⌘ testemuña (1502): 60
⌘ veciño da freguesía de Alvarelhos (1502): 60
[Bastian Ribeiro: 60]

- Beatriz Álvarez (1401-1430): 26, 31, 32
⌘ autoriza facer unha procuración dos bens do mosteiro en Portugal (1430): 31
♦ monxa do mosteiro de Santa Baia de Donas (1401): 26
♦ abadesa do mosteiro de Santa Baia de Donas (1430): 31, 32
[Beatriz Aluarez: 26; Beetriz Aluarez: 31; Bietriz Aluarez: 32]
- Beatriz de Sousa (1445-1450): 42, 45
⌘ outorgante (1445-1450): 42, 45
♦ monxa do mosteiro de Santa María de Tomiño (1445-1450): 42, 45
[Beatriz de Sousa: 42, 45]
- Berengario (1149): 1
⌘ confirmante (1149): 1
♦ bispo de Salamanca (1149): 1
[Berengarius: 1]
- Berenguela de Barcelona (1149): 1
⌘ datación (1149): 1
❖ emperatriz consorte, muller de Afonso VII (1149): 1
(†) (1149): 1
[Berengaria: 1]
- Blas Afonso (1502): 60
⌘ informante (1502): 60
⌘ morador na freguesía de S. Cosmede de Gondomar (1502): 60
[Blas Afonso: 60]

Branca Domínguez (1464): 48

⌘ foreira (1464): 48

❖ esposa de Vasco Calado (1464): 48

[Branca Dominguez: 48]

C

Catarina Afonso (1502): 60

⌘ informante (1502): 60

⌘ veciña da Grova (1502): 60

❖ muller de Bastián Bras (1502): 60

[Catarina Afonso: 60]

Catarina Anima (1503): 62

⌘ desfruta de bens de Tomiño por Martiño Pereira (1503): 62

⌘ veciña de Parada (Guilhabreu, Porto) (1503): 62

[Catalina Anima: 62]

Catarina da Corga (1502-1503): 60, 62

⌘ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502-1503): 60, 62

❖ viúva de Gonzalo Carballo (1502-1503): 60, 62

❖ nai de Gonzalo Carballo e Álvaro González (1502-1503): 60, 62

[Catalina da Corga: 60; Catalinha da Corga: 62]

Catarina Eanes (1502): 60

⌘ informante (1502): 60

⌘ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño (1502): 60

[Catalin'Ans: 60]

Constanza González (1345): 16

◆ abadesa do mosteiro de Santa María de Tomiño (1345): 16

⌘ outorgante (1345): 16

[Constanza Gomes: 16]

Constanza Vázquez (1347): 17, 17.1, 17.2

⌘ receptora dunha carta do abade de Santa María de Oia (1347): 17

⌘ acorda unha permuta de bens co mosteiro de Oia (1347): 17.2

◆ abadesa do mosteiro de Santa Baia de Donas (1347): 17, 17.1, 17.2

[Costança Vaasquez: 17, 17.1, 17.2]

D

Diego (1269): 7

⌘ beneficiario en testamento (1269): 7

◆ crego do coro na catedral de Tui (1269): 7

[Didacus: 7]

Diego Álvarez (1432): 34

⌘ autoriza traslado documental (1432): 34

◆ superior do convento franciscano de Mosteiró ou Cerdal (1432): 34

- ♦ vigairo xeral do bispado de Tui en Portugal (1432): 34
[Diego Aluarez: 34]
- Diego Anaia e Maldonado (1387): 22
♦ bispo de Tui (1387): 22
[domnus Didacus: 22]
- Diego Barbosa (1502): 60
[Diego Barbosa: 60]
- Diego da Viña (1504): 64
⌘ informante en apegamento de bens (1504): 64
⌘ veciño da freguesía de Escariz (1504): 64
[Diego da Viña: 64]
- Diego de Muros (1474-1480): 50, 52, 53, 62
♦ bispo de Tui (1474-1480): 50, 52, 53, 62
♦ administrador perpetuo do mosteiro de Santa María de Sobrado (1474): 50 (†) (1503): 62
[Diego de Muros: 50, 52, 53, 62]
- Diego Galván (1502-1503): 58, 62
⌘ foreiro de Martiño Pereira (1502-1503): 58, 62
⌘ veciño de Prozelo (1502-1503): 58, 62
[Diego Galuan: 58; Diego Galuom: 62]
- Diego López (1449): 44
⌘ testemuña (1449): 44
♦ bacharel (1449): 44
⌘ natural de Coria (1449): 44
[Diego Lopez: 44]
- Diego López (1503): 61
♦ tabelião, notario de Ponte de Lima e o seu termo (1503): 61
[Diego Lopez: 61]
- Diego Lourenzo (1502): 60
⌘ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502): 60
⌘ veciño da freguesía de Sopo (1502): 60
[Diego Lourenço: 60]
- Diego Ortiz de Villegas (1502): 57, 60
♦ bispo de Ceuta; primado en África (1502): 57, 60
[Diego Ortiz de Villegas: 57, 60]
- Diego Pérez (1266): 6
⌘ procurador do mosteiro de Tomiño no seu preito co de Oia (1266): 6
♦ crego do coro da catedral de Tui (1266): 6
[Didacus Petri: 6]
- Dominga Eanes (1355): 20
⌘ forista (1355): 20
❖ muller de Xoán Vicente (1355): 20
❖ viúva de Pedro Fernández (1355): 20

- ❖ nai de Xoán, Domingo e Gonzalo (1355): 20
- ❖ filla de Xoán de T [...] e María Pérez (1355): 20
- [Dominga Johanes: 20]
- Dominga Estévez (1373): 21
- ⌘ foreira (1373): 21
- ❖ muller de Domingo Ruíz (1373): 21
- [Dominga Esteuez: 21]
- Dominga Fernández (1355): 20
- ⌘ foreira (1355): 20
- ❖ muller de Xoán Afonso (1355): 20
- ⌘ moradora en *Brandiriz*, Tomiño (1355): 20
- [Dominga Fernandez]
- Domingos Abade (1350): 18
- ⌘ testemuña (1350): 18
- ◆ crego capelán no mosteiro de Santa Baia de Donas (1350): 18
- [Domingo Abbade: 18]
- Domingos Eanes (1274): 10
- ⌘ beneficiario en testamento (1274): 10
- ❖ sobriño de Xoán Moogo (1274): 10
- ❖ irmán de Lourenzo e Martiño Eanes (1274): 10
- [Domingos Iohanes: 10]
- Domingos Estévez da Devesa (1347): 17.2
- ⌘ vende bens ao mosteiro de Santa María de Oia (1347): 17.2
- ❖ fillo de Estevo Pérez de Santa Baia (1347): 17.2
- [Domingo Esteuez da Deuesa: 17.2]
- Domingos López (1502): 55
- ◆ tabelião, notario real en Ponte de Lima e o seu termo (1502): 55
- [Domingos Lopez: 55]
- Domingos Lourenzo (1503): 62
- ⌘ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1503): 62
- ⌘ veciño da freguesía de Sopo (1503): 62
- [Domingo Lorenço: 62]
- Domingos Miguel (1274): 11
- ⌘ antigo propietario de bens (1274): 11
- ⌘ veciño de Baiona (1274): 11
- [Domingo Michel: 11]
- Domingos Pastor (1401): 26
- ⌘ testemuña (1401): 26
- [Dominguez Pastor: 26]
- Domingos Pérez (1293): 12
- ◆ crego de Santa María da Silva (1293): 12
- (†) (1293): 12
- [Domenicus Petri: 12]
- Domingos Pérez (1314): 14
- ⌘ testemuña (1314): 14
- ◆ *home* do abade de Santa María de Oia (1314): 14
- [Domingo Pérez: 14]

Domingos Pérez (1345): 16

⌘ foreiro (1345): 16

❖ marido de María Eanes (1345): 16

⌘ veciño de Vilar do Mato (1345): 16

[Domingo Perez: 16]

Domingos Pérez (1347): 17

⌘ testemuña (1347): 17

◆ *falageyro* (1347): 17

⌘ veciño de Burgueira de Oia (1347): 17

[Domingo Perez: 17]

Domingos Ruíz (1373): 21

⌘ foreiro (1373): 21

❖ marido de Dominga Estévez (1373):

21

⌘ veciño de Tui (1373): 21

[Domingo Royz: 21]

Domingos Vidal (1435): 35

⌘ veciño de Burgovedro, Borreiros
(1435): 35

❖ pai de Xoán Agudo (1435): 35

(†) (1435): 35

[Domingo Vidal: 35]

Durán de Corvillón (1406): 29

z testemuña (1406): 29

[Duram de Coruyllom: 29]

Durán de Ferreira (1274): 10

⌘ testemuña (1274): 10

[Doraan de Ferreyra: 10]

Durán Muñiz (1314): 14

◆ prior do mosteiro de Santa María de
Oia (1314): 14

[Duran Moniz: 14]

Durán Páez (1274): 10

⌘ beneficiario en testamento (1274): 10

◆ crego (1274): 10

[Duram Pelaez: 10]

Durán *Torbillón* (1406): 28

⌘ testemuña (1406): 28

◆ home do xuíz Álvaro Fernández
(1406): 28

[Duran, dito Torbillon: 28]

E

Egidius, *vid.* Xil

Elvira Gómez (1274): 8

⌘ receptora (1274): 8

◆ abadesa do mosteiro de Santa María de
Tomiño (1274): 8

[Eluira Gomez: 8]

Elvira Moura (1406): 29

◆ monxa do mosteiro de Santa María de
Tomiño (1406): 29

[Eluyra Moura: 29]

Elvira Páez (1199): 3

⌘ fai testamento (1199): 3

- [Eluira Pelagi: 3]
- Enes: *vid.* Inés
- Enrique: *vid.* Henrique
- Esteveíña Rodríguez (1269): 6
- ⌘ beneficiaria en testamento (1269): 6
- [Stephania Roderici: 6]
- Estevo Afonso (1351): 19
- ◆ notario público en Baiona (1351): 19
- [Steuo Afonso: 19]
- Estevo Afonso (1351): 19
- ⌘ autoriza ao notario un traslado documental (1351): 19
- ◆ *home bo* da vila de Baiona (1351): 19
- [Steuo Afonso: 19]
- Estevo Afonso (1449): 43
- ⌘ disfruta de bens do mosteiro (foreiro?): 43
- [Steuom Afom: 43]
- Estevo Afonso (1502-1503): 58, 62
- ⌘ informante sobre bens de Tomiño en Portugal (1502): 58
- ⌘ disfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1503): 62
- ⌘ veciño da freguesía de Penso (1502-1503): 58, 62
- [Estebo Afonso: 58; Esteuo Afonso: 62]
- Estevo da Laxea (1449): 43
- ⌘ beneficiario de bens do mosteiro (foreiro?): (1449): 43
- [Esteuaom da Lagea: 43]
- Estevo da Pobra (1502): 60
- ⌘ comprador de bens de Tomiño a Martiño Pereira (1502): 60
- ⌘ veciño da freguesía de Gándara (1502): 60
- [Esteuo da Proba, Estebo da Proua: 60]
- Estevo de Gullás (1503): 62
- ⌘ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1503): 62
- ◆ crego (1503): 62
- ⌘ veciño da freguesía de Segude (1503): 62
- [Esteuom de Gullaes: 62]
- Estevo do Val (1435): 35
- ⌘ testemuña (1435): 35
- ◆ crego racioneiro da colexiata de Santa María de Baiona (1435): 35
- ⌘ veciño de Baiona (1435): 35
- [Steuo da Ual: 35]
- Estevo Domínguez (1452): 46
- ⌘ testemuña (1452): 46
- ◆ notario (1452): 46
- [Estebo Dominguez: 46]
- Estevo Eanes de Vilanova (1347): 17
- ⌘ testemuña (1347): 17

- ⌘ veciño do couto de Santa Baia de Donas (1347): 17
[Steuão Iohanes de Villanoua: 17]
- Estevo Fernández (1266-1274): 6, 10
⌘ árbitro no preito entre os mosteiros de Oia e Tomiño (1266): 6
⌘ acreedor do testador (1274): 10
◆ arcediano da catedral de Tui (1266-1274): 6, 10
[Stefanus Fernandi: 6; Esteoo: 10]
- Estevo García (1274): 10
⌘ testemuña (1274): 10
[Esteuoo Garcia: 10]
- Estevo García (1443): 39
⌘ testemuña (1443): 39
◆ criado da abadesa de Tomiño (1443): 39
[Steuoo García: 39]
- Estevo García (1443): 41
⌘ foreiro (1443): 41
◆ criado de Gonzalo de Valadares (1443): 41
[Steuoo García: 41]
- Estevo González (1449): 43
⌘ beneficiario de bens do mosteiro (foreiro?) (1449): 43
[Steuom Gonçaluez: 43]
- Estevo Lourenzo (1351): 19
⌘ testemuña (1351): 19
- ◆ mercador (1351): 19
⌘ veciño de Baiona (1351): 19
[Steuo Lourenço: 19]
- Estevo Lourenzo (1449): 43
⌘ beneficiario de bens do mosteiro (foreiro?) (1449): 43
[Steuam Lourenço: 43]
- Estevo Martínez (1269): 7
⌘ testemuña (1269): 7
◆ crego de Vilar [...] (1269): 7
[Stephanus Martini: 7]
- Estevo Mealla (1401): 26
⌘ testemuña (1401): 26
◆ notario público en Redondela e Mañó (1401): 26
[Esteuo Mealla: 26]
- Estevo Pérez (1314): 14
⌘ parte no preito entre os mosteiros de Donas e Oia (1314): 14
◆ procurador do mosteiro de Santa Baia de Donas (1314): 14
[Steuão Perez: 14]
- Estevo Pérez (1347): 17
⌘ emisario do abade de Santa María de Oia (1347): 17
◆ monxe no mosteiro de Santa María de Oia (1347): 17
❖ fillo de Pedro Martínez (1347): 17
[frey Esteuoo: 17]

- Estevo Pérez (1351): 19
- ⌘ autoriza ao notario un traslado documental (1351): 19
- ◆ *justiça, home bo* da vila de Baiona (1351): 19
- [Steuo Peres: 19]
- Estevo Pérez (1373): 21
- ◆ notario xurado en Val Miñor e Riba de Miño por Álvaro González Carpintero (1373): 21
- [Esteuoo Peres: 21]
- Estevo Pérez (1401): 26
- ⌘ testemuña (1401): 26
- ◆ crego (1401): 26
- [Esteuo Perez: 26]
- Estevo Pérez (1502-1503): 60, 62
- ⌘ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502-1503): 60, 62
- ❖ irmán de Roi Estévez (1502): 60
- [Esteuo Perez: 60, 62]
- Estevo Pérez (1502): 60
- ⌘ informante (1502): 60
- ⌘ veciño de Seixas (1502): 60
- [Estebao Perez: 60]
- Estevo Pérez de Santa Baia (1347): 17.1, 17.2
- ⌘ antigo propietario de bens, vendidos ao mosteiro de Oia (1347): 17.1, 17.2
- ❖ pai de Domingo Estévez da Devesa (1347): 17.2
- (†) (1347): 17.2
- [Steuão Perez: 17.1; Steuão Perez de Santa Uaya: 17.2]
- Estevo Simón (1314): 14
- ⌘ testemuña (1314): 14
- [Steuo Simões: 14]
- Estevo Teriigo (1440): 37
- ◆ mestrescola, provisor e vigairo xeral na catedral de Tui (1440): 37
- [Steuano Teriigo: 37]
- F**
- Fernando (1269): 7
- ◆ arcediano da catedral de Tui (1269): 7
- ◆ amo de Xoán Páez de [...] (1269): 7
- [Fernandus: 7]
- Fernando, infante e futuro rei de Galicia e León como Fernando II (1149): 1
- ⌘ co-outorgante do privilexio de fundación do mosteiro de Donas (1149): 1
- ⌘ confirmante (1149): 1
- ❖ fillo do rei Afonso VII (1149): 1
- [Fernando: 1]
- Fernando IV (1305): 13
- ⌘ confirma privilexios do mosteiro de Santa Baia de Donas (1305): 13

- ♦ rei de León e Castela (1305): 13
❖ fillo de Sancho IV, rei de León e Castela (1305): 13
[Fernando: 13]
- Fernando Afonso (1269): 7
⌘ testemuña (1269): 7
♦ cóengo da catedral de Tui (1269): 7
[Fernandus Afonsi: 7]
- Fernando Afonso (1437): 36
⌘ testemuña (1437): 36
♦ mordomo de Pedro Gómez de Abreu (1437): 36
⌘ morador en Monção (1437): 36
[Fernão Affom: 36]
- Fernando Brea (1507): 67
⌘ testemuña (1507): 67
♦ crego (1507): 67
⌘ veciño de Vila Nova de Cerveira (1507): 67
[Fernando Brea: 67]
- Fernando Cao (1274): 10
⌘ testemuña (1274): 10
[Fernan Cao: 10]
- Fernando da Bemposta (1502-1503): 60, 62
[Fernando da Benposta: 60, 62]
- Fernando da Brea (1507): 68
⌘ testemuña (1507): 68
[Fernan da Brea: 68]
- Fernando da Costa (1502-1503): 58, 62
⌘ informante sobre bens de Tomiño en Portugal (1502): 58
⌘ foreiro de Martiño Pereira (1502-1503): 58, 62
⌘ veciño da freguesía de Barbeita (1502-1503): 58, 62
[Fernan da Costa: 58, 62]
- Fernando de Parada (1502-1504): 55, 65
⌘ comprador (1502): 55
⌘ dimite da compra, entrega ao cabido e recibe en foro o ben (1504): 65
⌘ morador en Vilameá, S. Miguel de Fontoiria (1502-1504): 55, 65
❖ fillo de Gonzalo de Parada e Leonor Alves (1502-1504): 55, 65
❖ marido de Leonor Eanes (1502): 55
[Fernan de Parada: 55, 65]
- Fernando de Pazos (1452): 46
⌘ testemuña (1452): 46
♦ escudeiro de Álvaro Páez de Souto-maior (1452): 46
[Fernando de Paços: 46]
- Fernando do Peso ([1393-1427]): 24
⌘ testemuña ([1393-1427]): 24
♦ notario de Tui ([1393-1427]): 24
[Fernan do Peso: 24]
- Fernando Domínguez (1345): 16
⌘ foreiro (1345): 16
[Fernan Dominguez: 16]

- Fernando Domínguez Perto (1351): 19
 ♦ proprietario de casas en Baiona (1351): 19
 (†) (1351): 19
 [Fernan Domingues Perto: 19]
- Fernando Eanes (1149): 1
 ♦ confirmante (1149): 1
 [Fernandus Iohanis de Galecia: 1]
- Fernando Eanes (1274): 9
 ♦ pai de Martiño Fernández de Pousade-la (1274): 9
 ♦ marido de María Fernández (1274): 9
 [Fernan Aanes: 9]
- Fernando Eanes (1502): 58
 ♦ testemuña (1502): 58
 ♦ criado de Fernando González (1502): 58
 [Fernand'Anes: 58]
- Fernando Fernández (1213): 5
 ♦ vendedor (1213): 5
 [Fernandus Fernandi: 5]
- Fernando González (1452-1453): 46, 47
 ♦ alcalde de Tui (1452-1453): 46, 47
 [Fernand Gonçalves: 46; Fernand Gonçalez: 47]
- Fernando González (1502): 58, 60
 ♦ notario apostólico (1502): 58, 60
 [Fernan Gonçalez: 58; Fernand Gonçalez: 60; Fernandus Gondisalui, 60]
- Fernando González (1502-1503): 60, 62
 ♦ zapateiro (1502-1503): 60, 62
 [Fernan Gonçales: 60; Fernan Gonçallez: 62]
- Fernando González (1504): 63
 ♦ designa procurador para continuar o preito polos bens en Portugal (1504): 63
 ♦ cóengo do cabido de Tui (1504): 63
 [Fernand Gonçalez: 63]
- Fernando Louzán (1507): 67
 ♦ notario apostólico na cidade e bispado de Tui (1507): 67
 [Fernan Loçan, Fernando Louçaan: 67]
- Fernando Manso (1502): 60
 [Fernand Manso: 60]
- Fernando Moogo, Pisón (1274): 11
 ♦ deixa bens en favor do mosteiro de Donas (1274): 11
 ♦ monxe do mosteiro de Santa María de Oia (1274): 11
 (†) (1274): 11
 [Fernan Moogo, dito Pisom: 11]
- Fernando Neto (1474-1487): 51, 52, 53, 54
 ♦ autoriza a venda de bens do mosteiro de Tomiño, adheridos ao cabido (1474): 51
 ♦ solicita ao notario copia dos documentos do mosteiro de Tomiño (1474): 53
 ♦ forista de bens de Tomiño, en tanto que membro do cabido (1487): 54

- ◆ cóengo da catedral de Tui (1474-1480): 51, 52, 53, 54
- ◆ tenceiro do mosteiro de Santa María de Tomiño (1480): 52
- [Fernan Neto: 51, 52, 53, 54]
- Fernando Novás (1502): 60
- ⌘ forista de bens de Tomiño en Portugal (1502): 60
- ⌘ informante (1502): 60
- ◆ procurador de Martiño Pereira para a xestión dos ditos bens (1502): 60
- ◆ amo de Pedro Eanes (1502): 60
- [Fernand Novaes, Fernan Novaes: 60]
- Fernando Páez (1274): 10
- ⌘ beneficiario en testamento (1274): 10
- ⌘ veciño de Sandián (1274): 10
- ❖ irmán de Xoán Páez (1274): 10
- [Fernan Pelaez: 10]
- Fernando Pereira de Igrexa (1502): 60, 62
- ◆ señor da terra de Escariz (1502): 60, 62
- [Fernan Pereyra d'Egreja: 60; Fernan Pereyra de Jeja: 62]
- Fernando Pérez (1274): 10
- ⌘ testemuña (1274): 10
- ◆ capelán (1274): 10
- ⌘ veciño da Guarda (1274): 10
- [Fernan Perez: 10]
- Fernando Pérez (1305): 13
- ⌘ suscribe (1305): 13
- [Fernan Peres: 13]
- Fernando Pérez ([1393-1427]): 24
- ⌘ testemuña ([1393-1427]: 24
- ◆ crego de coro de Tui ([1393-1427]): 24
- [Fernan Peres: 24]
- Fernando Pérez (1474): 51
- ⌘ autoriza a venda de bens do mosteiro de Tomiño, adheridos ao cabido (1474): 51
- ◆ cóengo da catedral de Tui (1474): 51
- ◆ bacharel (1474): 51
- [Fernan Peres: 51]
- Fernando Pérez (1487-1504): 54, 63, 65
- ◆ notario público na cidade e bispado de Tui; notario dos autos do cabido (1487): 54, 65
- ◆ cóengo do cabido de Tui (1504): 63
- [Fernan Perez: 54, 63, 65]
- Fernando Pérez de Traba (1149): 1
- ⌘ confirmante (1149): 1
- ◆ conde (1149): 1
- [Fernandus de Galecia: 1]
- Fernando Pérez do Ribeiro (1345): 16
- ⌘ testemuña (1345): 16
- [Fernan Perez do Ribeiro: 16]

Fernando Pérez *Queixada* (1274): 9
 [Fernan Perez, dito Quyxada: 9]

Fernando Rodríguez (1453): 47
 ♀ testemuña (1453): 47
 ♦ escribán (1453): 47
 [Fernan Rodrigues: 47]

Fernando Ruiz (1507): 66
 ♀ escribán (1507): 66
 [Fernan Roiz: 66]

Fernando Sánchez (1474): 51
 ♀ testemuña (1474): 51
 ♦ bacharel (1474): 51
 ⚡ natural de Calahorra (1474): 51
 [Fernan Sanches: 51]

Fernando Solia (1199): 4
 ♀ vendedor (1199): 4
 [Fernandus Solia: 4]

Fernando Vázquez (1452): 46
 ♀ testemuña (1452): 46
 ♦ arcediano de Montes da catedral de Tui (1452): 46
 [Fernan Vazquez: 46]

Fernando Vidal (1274): 9, 11
 ♀ escribán (1274): 9, 11
 [Fernan Vidal: 9; Fernan Uidal: 11]

Florencia González (1449): 43, 59
 ♀ beneficiaria de bens do mosteiro (foreiro?) (1449): 43, 59
 (†) (1502): 59
 [Frolença Gonçallez: 43; Florença Gonçalez: 59]

Francisco Mínguez (1314): 14
 ♀ parte no preito entre os mosteiros de Oia e Donas (1314): 14
 ♦ monxe do mosteiro de Santa María de Oia (1314): 14
 [Françisco Minguez: 14]

G

Gabriel Xil (1507): 66
 ♀ ordena, a pedimento do cabido de Tui, realizar apeo dos bens de Donas en Portugal (1507): 66
 ♦ provisor e vigairo xeral do bispo de Ceuta (1507): 66
 ♦ bacharel en cánones (1507): 66
 [Grauel Gil; Gabrielbus Igidi: 66]

García Afonso (1435): 35
 ♀ testemuña (1435): 35
 ♦ labrador (1435): 35
 ⚡ morador no couto de Santa Baia de Donas (1435): 35
 [Garçia Afonso: 35]

- García de Duratón (1487-1504): 54, 63, 65
⌘ forista de bens de Tomiño, en tanto que membro do cabido (1487-1504): 54, 65
⌘ elixido procurador para continuar o preito polos bens en Portugal (1504): 63
◆ cóengo do cabido da catedral de Tui (1487-1504): 54, 63, 65
[Garcia de Durante: 54; García de Duraton: 63; Garcia de Duraton: 65]
- García Martínez de Baamonde (1440): 37
◆ bispo de Tui (1440): 37
[Garcia de Vaamonde: 37]
- García Xil (1503): 62
[Garçia Gill: 62]
- Gião, *vid.* Xiao
- Gil, *vid.* Xil
- Godíña Cebola (1274): 10
⌘ antiga propietaria de bens (1274): 10
[Gunzina Zebola: 10]
- Godíña de Marzáñ (1274): 10
⌘ beneficiaria en testamento (1274): 10
[Guuzina de Marzan: 10]
- Gómez Correa (1483): 53
◆ tesoureiro da catedral de Tui (1483): 53
(†) (1483): 53
[Gomez Correa: 53]
- Gómez García de Foyos (1406): 28
◆ cabaleirizo maior do rei (1406): 28
◆ corrixidor maior no reino de Galicia (1406): 28
[Gomez Garcia de Foyos: 28]
- Gómez Lourenzo da Lamela (1452): 46
⌘ testemuña (1452): 46
◆ escudeiro de Álvaro Páez de Souto-maior (1452): 46
[Gomez Lorenço da Lamela: 46]
- Gómez Núñez ([1393-1427]): 24
⌘ testemuña ([1393-1427]): 24
◆ mercador ([1393-1427]): 24
[Gomez Nunes: 24]
- Gómez Ordóñez (1152): 2
⌘ irmán de Pedro Ordóñez (1152): 2
⌘ curmán de Pedro Peláez (1152): 2
[Gomez Ordoniz: 2]
- Gonzalo (1213): 5
⌘ data (1213): 5
◆ abade de Santa María de Oia (1213): 5
[Gundisaluus: 5]
- Gonzalo (1213): 5
⌘ autor do documento (1213): 5
◆ notario (1213): 5
[Gundisaluus: 5]

- Gonzalo Afonso (1502-1503): 60, 62
 ♫ comprador de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal a Xoán Martínez (1502): 60
 ♫ disfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1503): 62
 ♪ veciño de Lanhelas (1502-1503): 60, 62
 [Gonçalo Afonso: 60, 62]
- Gonzalo Afonso (1504): 63, 65
 ♫ designa procurador para continuar o preito polos bens en Portugal (1504): 63
 ♫ forista de bens de Tomiño, en tanto que membro do cabido (1504): 65
 ♦ cóengo do cabido de Tui (1504): 63, 65
 [Gonçalo Afonso: 63, 65]
- Gonzalo Afonso da Arrotea (1507): 68
 ♫ testemuña (1507): 68
 ♪ veciño de Sopo (1507): 68
 [Gonçalo Afonso d'Arrotea: 68]
- Gonzalo Afonso do Chamizal (1507): 68
 ♫ informante (1507): 68
 ♫ testemuña (1507): 68
 ♦ labrador (1507): 68
 ♪ veciño de Vilanova de Cerveira (1507): 68
 [Gonçalo Afonso do Chamiçal: 68]
- Gonzalo Afonso da Roza (1507): 68
 ♫ informante (1507): 68
 ♫ testemuña (1507): 68
 ♦ labrador (1507): 68
- ♪ veciño de Vilanova de Cerveira (1507): 68
 [Gonçalo Afonso da Cerveira: 68]
- ♪ veciño de Vilanova de Cerveira (1507): 68
 [Gonçalo Afonso da Roça, Gonçalo Afonso de Roças, Gonçalo das Roças: 68]
- Gonzalo Álvarez (1449): 43, 44
 ♦ escudeiro e xuíz (1449): 43, 44
 ♪ veciño de Ponte de Lima (1449): 43, 44
 ♫ rubrica (1449): 44
 [Gonçalo Aluarez: 44; Goncalo Aluarez: 43]
- Gonzalo Barbosa (1503): 61
 ♫ testemuña (1503): 61
 ♦ escudeiro, fidalgo (1503): 61
 ♪ veciño de Ponte de Lima (1503): 61
 [Gonçalo Barbosa: 61]
- Gonzalo Carballo da Corga (1502-1503): 60, 62
 ♦ pai de Álvaro González e Gonzalo Carballo (1502-1503): 60, 62
 ♦ marido de Catarina da Corga (1502-1503): 60, 62
 (†) (1502-1503): 60, 62
 [Gonçalo Carvallo: 60; Gonçalo da Corga: 62]
- Gonzalo Carballo (1502-1503): 60, 62
 ♫ disfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502-1503): 60, 62
 ♦ fillo de Gonzalo Carballo da Corga e Catarina da Corga (1502-1503): 60, 62

- ❖ irmán de Álvaro Gómez (1502-1503): 60, 62
[Gonçalo Carvallo: 60; Gonçalo Caruallho: 62]
- Gonzalo Corro (1502): 60
⌘ testemuña (1502): 60
◆ crego, na diocese compostelana (1502): 60
[Gonçalo Corro: 60]
- Gonzalo Cortés (1502): 60
⌘ testemuña (1502): 60
◆ crego (1502): 60
[Gonçalo Cortes: 60]
- Gonzalo Cortón (1502): 60
⌘ testemuña (1502): 60
◆ crego (1502): 60
[Gonçalo Corton: 60]
- Gonzalo Cobreiro (1449): 43
⌘ beneficiario de bens do mosteiro (foreiro?) (1449): 43
[Goçalo Cobreiro: 43]
- Gonzalo da Arrotea (1502-1503): 60, 62
[Gonçalo d'Arrotea: 60, 62]
- Gonzalo da Gavilara (1441): 38
⌘ testemuña (1441): 38
⌘ morador no couto de Tomiño (1441): 38
[Gonçaluo da Gauilara: 38]
- Gonzalo da Gandarela (1502-1503): 60, 62
⌘ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502-1503): 60, 62
⌘ veciño da freguesía de Reboreda (1502): 60
[Gonçalo da Gandarela: 60; Gonçalo de Gandarella: 62]
- Gonzalo de Barras *de Vaaluo* (1474): 51
⌘ testemuña (1474): 51
◆ escudeiro do rei de Portugal (1474): 51
[Gonçalo de Barras de Vaaluo: 51]
- Gonzalo de Brandariz (1427): 30
⌘ testemuña (1427): 30
◆ frade (1427): 30
[Gonçalo de Brandariz: 30]
- Gonzalo de Parada (1502-1504): 55, 60, 65
⌘ comprador (1502): 55
⌘ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño (1502): 60
⌘ dimite da compra, entrega ao cabido e afora os bens (1504): 65
⌘ morador en Vilameá, S. Miguel de Fontoiria (1502-1504): 55, 60, 65
❖ marido de Leonor Alves (1502): 55
❖ pai de Fernando de Parada (1502-1504): 55, 65
[Gonçalo de Parada: 55, 60, 65]
- Gonzalo de Pontevedra (1502): 60
⌘ testemuña (1502): 60

- ♦ crego (1502): 60
 [Gonçalo de Pontevedra: 60]
- Gonzalo de Pousada (1443): 41
 ♀ testemuña (1443): 41
 ♦ *home* da abadesa de Tomiño (1443): 41
 [Gonçaluo de Pousada: 41]
- Gonzalo de Poxe (1502-1504): 60, 64
 ♀ informante (1502): 60
 ♀ testemuña (1504): 64
 ⚡ veciño da freguesía de Escariz (1502): 60
 [Gonçalo de Poje: 60; Gonçalo de Poja: 64]
- Gonzalo de Tebra (1440): 37
 t crego racioneiro de Baiona (1440): 37
 [Gonçaluo de Tebra: 37]
- Gonzalo de Valadares (1443): 41
 ♦ amo de Francisco García (1443): 41
 [Gonçaluo de Valadares: 41]
- Gonzalo de Verín (1443): 40
 [Gonçaluo de Berin: 40]
- Gonzalo Diz (1469-1483): 49, 52, 53
 ♦ crego (1469-1483): 49, 52
 ♦ notario da cidade e bispado de Tui (1469-1483): 49, 52, 53
 [Gonçalo Diiz: 49, 52]
- Gonzalo do Aral (1507): 68
 ♀ testemuña (1507): 68
 [Gonçalo do Aral: 68]
- Gonzalo do Casar (1507): 68
 ♀ testemuña (1507): 68
 [Gonçalo do Casar: 68]
- Gonzalo do Eirado (1502-1503): 60, 62
 ♀ desfruta de bens de Tomiño por Martíño Pereira (1502-1503): 60, 62
 ⚡ veciño de Escariz (Vila Verde, Braga) (1503): 62
 [Gonçalo do Eyrado: 60, 62]
- Gonzalo do Rego (1502): 58
 [Gonçalo do Rego: 58]
- Gonzalo Eanes (1269): 7
 ♀ albacea e receptor de bens en testamento (1269): 7
 ♦ cóengo do cabido de Tui (1269): 7
 ♦ irmán de Roi Eanes (1269): 7
 [Gunsaluus Iohanis: 7]
- Gonzalo Eanes (1427): 30
 ♀ testemuña (1427): 30
 ♦ crego (1427): 30
 [Gonçal'lanes: 30]
- Gonzalo Eanes (1503): 62
 ♀ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1503): 62

- ⌘ veciño de Crestelo (1503): 62
[Gonçalo Anes: 62]
- Gonzalo Estévez (1502-1503): 60, 62
- ⌘ disfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1503): 62
- ⌘ veciño de Crestelo (1503): 62
[Gonçalo Estebez: 60; Gonçalo Esteuez: 62]
- Gonzalo Fernández (1347-1350): 17, 17.2, 18
- ◆ notario público en Baiona (1347-1350): 17, 17.2, 18
[Gonçaluo Fernandez: 17, 17.2, 18]
- Gonzalo Fernández (1502): 60
- ⌘ anterior disfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502): 60
- ⌘ veciño da freguesía de Candemil (1502): 60
[Gonçalo Fernandez: 60]
- Gonzalo Franco (1443): 39
- ⌘ permuta co mosteiro (1443): 39
- ⌘ veciño de Vilar (1443): 39
[Gonçaluo Franquo: 39]
- Gonzalo Galego (1502-1503): 60, 62
- ⌘ disfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502-1503): 60, 62
[Gonçalo Galego: 60, 62]
- Gonzalo García do Canaledo (1350): 18
- ◆ cabaleiro (1350): 18
- ❖ pai de Álvaro González (1350): 18
- ❖ irmán de Alda González (1350): 18
(†) (1350): 18
[Gonçalo García do Canaledo: 18]
- Gonzalo González (1305): 13
- ⌘ suscribe (1305): 13
[Gl. Gonçalves: 13]
- Gonzalo Manoz (1443): 40
[Gonçaluo Manoz: 40]
- Gonzalo Martínez (1387): 22
- ⌘ outorga o curato de igrexa de Santiago de Tollo (1387): 22
- ◆ cóengo do cabido de Tui, vigairo do bispo (1387): 22
[Gonsalus Martini: 22]
- Gonzalo Martínez (1502): 60
- ⌘ comprador de bens de Tomiño a Martíño Pereira (1502): 60
- ⌘ veciño da freguesía de Cerdal (1502): 60
- ❖ fillo de Xoán Martínez (1502): 60
[Gonçaluo Martiz: 60]
- Gonzalo Núñez (1393): 23
- ◆ escudeiro de Paio Surreddia de Souto-maior (1393): 23
- ⌘ testemuña (1393): 23
[Gonçaluo Nunes: 23]

Gonzalo Páez de Marrazo (1314): 14
 ♀ testemuña (1314): 14
 ♦ escudeiro (1314): 14
 [Gonçalo Pelaez de Marraço: 14]

Gonzalo Pérez (1355): 20
 ♦ fillo de Pedro Fernández e Dominga Eanes (1355): 20
 ♦ irmán de Roi e Xoán Pérez (1355): 20
 [Gonçaluo: 20]

Gonzalo Pérez (1430): 33
 ♀ testemuña (1430): 33
 ♦ hospitaleiro (1430): 33
 ♂ veciño de Tui (1430): 33
 [Gonçaluo Perez: 33]

Gonzalo Pérez (1474): 51
 ♀ autoriza a venda de bens do mosteiro de Tomiño, adheridos ao cabido (1474): 51
 ♦ cóengo da catedral de Tui (1474): 51
 [Gonçaluo Peres: 51]

Gonzalo Pérez (1502): 55
 ♦ pai de Lopo González (1502): 55
 [Gonçalo Pirez: 55]

Gonzalo Quetez (1449): 43
 ♀ beneficiario de bens do mosteiro (foreiro?) (1449): 43
 [Gonçalo Quetez: 43]

Gonzalo Rodríguez (1387): 22
 ♀ testemuña (1387): 22
 ♦ escribán do vigairo de Tui (1387): 22
 [Gonsaluus Roderici: 22]

Gonzalo Rodríguez (1474): 51
 ♀ autoriza a venda de bens do mosteiro de Tomiño, adheridos ao cabido (1474): 51
 ♦ cóengo da catedral de Tui (1474): 51
 [Gonçaluo Rodrigues: 51]

Gonzalo Sobriño (1452): 46
 ♀ testemuña (1452): 46
 ♦ escudeiro de Álvaro Páez de Souto-maior (1452): 46
 [Gonçalo Sobrino: 46]

Gonzalo Titán (1440): 37
 [Gonçaluo Titam: 37]

Gonzalo Vázquez (1464-1474): 48, 51
 ♀ autoriza a venda de bens do mosteiro de Tomiño, adheridos ao cabido (1474): 51
 ♦ cóengo da catedral de Tui (1464-1474): 48, 51
 [Gonçalo Vaasquez: 48; Gonçalo Vasques: 51]

Gonzalo Vicente (1502): 60
 ♀ informante (1502): 60
 ♂ veciño da freguesía de S. Cosmede de Gondomar (1502): 60
 [Gonçalo Viçente: 60]

Guido Guidón (1334): 15

⌘ vigairo do bispo tudense (1334): 15

◆ arcediago de Miñor na catedral de Tui
(1334): 15
[Guido Guidonis: 15]

Guillermo Xulián (1334): 15

⌘ autor do documento (1334): 15

◆ crego da diocese de Limoges (1334):
15
◆ tabalión (1334): 15
[Guillelmus Julian: 15]

Guiomar Álvarez (1406-1427): 29, 30,
60, 62

◆ priora do mosteiro de Santa María de
Tomiño (1406): 29
◆ abadesa do mosteiro de Santa María de
Tomiño (1427): 30, 60, 62
⌘ outorgante: 30, 62
(†) (1502-1503): 60, 62
[Giomar Aluarez: 29, 30; dona Guiomar:
60; Guiomar Aluez: 62]

Guiomar Diz do Porto (1502): 60

[Guiomar Diiz do Porto: 60]

Gunzina, *vid.* Godiña

Guter Fernández (1149): 1

⌘ confirmante (1149): 1

[Guter Fernandez: 1]

H

Henrique III (1401-1406): 26, 29

◆ rei de Castela (1401-1406): 26, 29
[don Anrrique: 26; don Enrique: 29]

Henrique de Coimbra (1507): 66

◆ bispo de Ceuta, primado en África
(1507): 66
[frey Anrrique: 66]

Hugo (1149): 1

◆ chanceler (1149): 1
[Hugo: 1]

I

Inés Eanes Chamorra (1502-1503): 60, 62

[Ynes Eanes Chamorra: 60; Enes Anes
Chamorra: 62]

Inés Fernández (1437): 36

⌘ sub-forista; dá en foro un ben que ten
do mosteiro de Donas (1437): 36

⌘ veciña de Monçao (1437): 36

◆ muller de Lourenzo Eanes (1437): 36
[Hines Fernandez: 36]

Inés González (1373, [1393-1427]): 21,
23, 28, 29, 25

◆ abadesa do mosteiro de Santa María de
Tomiño (1373, [1393-1427]): 21, 23,
28, 29, 25

- ⌘ outorgante (1373-1406): 21, 29
 ⌘ parte no preito contra Tareixa Vázquez de Moldes (1393, [1393-1427]): 23, 25
 ⌘ alega contra a designación de Paio Surredia como tenende de Riba de Miño (1406): 28
 [Enes Gonçalez: 21; Enes Gonçaluez: 23, 25; Ynes Gonçalez: 28; Ines Gonçaluez: 29]
- Inés Lourenzo (1450): 45
 ♦ irmá de Mencía Lourenzo (1450): 45
 [Ynes Lourença: 45]
- J**
- Jayme: *vid.* Xaime
 Johannes: *vid.* Xoan
 Jorge: *vid.* Xurxo
 Juan: *vid.* Xoan
- Leonor Eanes (1502): 55
 ⌘ compradora (1502): 55
 ⌗ moradora en S. Miguel de Fontoiria (1502): 55
 ♦ muller de Fernando de Parada (1502): 55
 [Leonor Eanes: 55]
- Lopo Afonso (1406): 28, 29
 ⌘ testemuña (1406): 28, 29
 ♦ home do xuíz Álvaro Fernández (1406): 28
 [Lopo Alfonso: 28; Lopo Afomso: 29]
- Lopo de Carballal (1502-1503): 58, 62
 ⌘ foreiro de Martiño Pereira (1502-1503): 58, 62
 ⌗ veciño da freguesía de Segude (1502-1503): 58, 62
 ♦ irmán de Xoán de Carballal (1502-1503): 58, 62
 [Lopo de Carvallal: 58; Lopo de Carualhal: 62]
- L**
- Leonor Alves (1502): 55
 ⌘ compradora (1502): 55
 ⌗ moradora en S. Miguel de Fontoiria (1502): 55
 ♦ muller de Gonzalo de Parada (1502): 55
 ♦ nai de Fernando de Parada (1502): 55
 [Leonor Aluez: 55]
- Lopo de Cepeda (1474-1504): 51, 65
 ⌘ autoriza a venda de bens do mosteiro de Tomiño, adheridos ao cabido (1474): 51
 ⌘ forista de bens de Tomiño, en tanto que membro do cabido (1504): 65
 ♦ cóengo da catedral de Tui (1474-1504): 51, 65
 [Loppo de Çepeda: 51; Lopo de Çepeda: 65]

- Lopo Falcón (1487-1504): 54, 58, 60, 63
⌘ dá o seu consentimento a aforar bens de Tomiño (1487): 54
⌘ recolle os testemuños dos informantes sobre os bens de Tomiño en Portugal (1502): 58
⌘ elixido procurador do cabido para continuar o preito dos bens en Portugal (1504): 63
◆ racioneiro da catedral de Tui (1487-1504): 54, 58, 63
◆ tenceiro de Santa María de Tomiño (1487-1502): 54, 58
◆ procurador do cabido de Tui (1502-1504): 58, 60, 63
[Lopo Falcon: 54, 58, 60, 63]
- Lopo Fernández (1393): 23
◆ deán da catedral de Tui (1393): 23
❖ irmán de Vasco Fernández (1393): 23
⌘ testemuña (1393): 23
[Lope Fernandez: 23]
- Lopo González (1502): 55
⌘ testemuña (1502): 55
◆ xastre (1502): 55
⌘ morador en Ponte de Lima (1502): 55
❖ fillo de Gonzalo Pérez (1502): 55
[Lopo Gonçaluez: 55]
- Lopo López de Carrión (1149): 1
⌘ confirmante (1149): 1
[Lop Lopez de Carrione: 1]
- Lopo Martínez (1474-1487): 51, 54
⌘ autoriza a venda de bens do mosteiro de Tomiño, adheridos ao cabido (1474): 51
⌘ forista de bens de Tomiño, en tanto que membro do cabido (1487): 54
◆ arcediago de Miñor na catedral de Tui (1474-1487): 51, 54
[Loppo Martines: 51; Lopo Martiz: 54]
- Lopo Rodríguez (1427): 30
⌘ testemuña (1427): 30
[Lopo Rodriguez: 30]
- Lopo Rodríguez (1427-1503): 30, 43, 44, 62
⌘ foreiro (1427): 30
⌘ testemuña (1432-1449): 43
◆ escudeiro (1449): 43; 44
❖ pai de Roi López e Martiño Pereira (1432-1449-1503): 30, 43, 62
❖ fillo de Roi López de Vilanova (1427-1503): 30, 62
⌘ veciño de Ponte de Lima (1449): 44
(†) (1503): 62
[Lopo Rodriguez: 30, 43, 44; Lopo Ruiz: 43; Lopez Roiz: 62]
- Lourenzo (1199): 3, 4
◆ notario (1199): 3, 4
[Laurentius: 3, 4]
- Lourenzo (1274): 11
⌘ comprador (1274): 11

- ♦ abade do mosteiro de Santa María de Oia (1274): 11
 [Lourenço: 11]
- Lourenzo (1347): 17
- ⌘ testemuña (1347): 17
- ♦ monxe no mosteiro de Santa María de Oia (1347): 17
- ❖ irmán de frei Roi (1347): 17
 [frey Lourenço: 17]
- Lourenzo Afonso (1502-1503): 60, 62
- ⌘ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502-1503): 60, 62
- ⌘ veciño de Candemil (1502-1503): 60, 62
 [Lourenço Afonso: 60, 62]
- Lourenzo Afonso (1502-1507): 60, 62, 68
- ⌘ subforista de bens do mosteiro de Donas en Portugal, por Vasco Correa (1502): 60
- ⌘ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal por Xoán da Presa (1502): 60
- ⌘ testemuña (1507): 68
- ⌘ veciño de Lanhelas (1502-1503): 60, 62
 [Lorenço Afonso: 60, 62; Lorenço Afonso de Lañelas: 68]
- Lourenzo Calvo (1453): 47
- ⌘ testemuña (1453): 47
- ♦ xastre (1453): 47
- ⌘ veciño de Tui (1453): 47
 [Lourenço Caluo: 47]
- Lourenzo Corás (1449): 43
- ⌘ beneficiario de bens do mosteiro (fereiro?) (1449): 43
 [Lourenço Corás: 43]
- Lourenzo Correa (1443): 39
- ⌘ testemuña (1443): 39
 [Lourenço Corean: 39]
- Lourenzo Correa (1502-1504): 60, 63, 65
- ⌘ autor de parte da pesquisa dos bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502): 60
- ⌘ designa procurador para continuar co preito polos bens en Portugal (1504): 63
- ⌘ forista de bens de Tomiño, en tanto que membro do cabido (1504): 65
- ♦ cóengo do cabido da catedral de Tui (1502-1504): 60, 63, 65
- ♦ procurador do cabido (1502): 60
 [Lorenço Correa: 60, 63, 65]
- Lourenzo da Lamela (1452): 40
- ⌘ testemuña (1452): 40
- ♦ escudeiro de Álvaro Páez de Soutomaior (1452): 40
 [Lourenço da Lamela: 40]
- Lourenzo de Barcia (1443): 40
- ⌘ testemuña (1443): 40

- ⌘ veciño de Alxán (1443): 40
[Lourenço da Varzea: 40]
- Lourenzo de Búbal (1387): 22
- ⌘ testemuña (1387): 22
- ◆ alumno do vigairo de Tui (1387): 22
[Laurençius de Buual: 22]
- Lourenzo de Rial (1443): 39, 41
- ⌘ testemuña (1443): 41
- ⌘ morador no couto de Tomiño (1443): 41
[Lourenço de Rial: 39, 41]
- Lourenzo do Prado (1469): 49
- ⌘ testemuña (1469): 49
- ⌘ veciño da freguesía de Santa Uxía de Mougás (1469): 49
[Lorenço do Prado: 49]
- Lourenzo do Tellado (1345): 16
- ⌘ testemuña (1345): 16
[Lourenço do Tellado: 16]
- Lourenzo Domínguez (1387): 22
- ⌘ testemuña (1387): 22
- ◆ crego de San Pedro de Forcadela (1387): 22
[Laurencius Dominici: 22]
- Lourenzo Eanes (1274): 10
- ⌘ beneficiario en testamento (1274): 10
- ❖ sobriño de Xoán Moogo (1274): 10
- ❖ irmán de Domingos e Martiño Eanes (1274): 10
[Lourenzo: 10]
- Lourenzo Eanes (1435): 35
- ⌘ testemuña (1435): 35
- ◆ notario (1435): 35
- ⌘ morador en Baiona (1435): 35
[Lourenço Eans: 35]
- Lourenzo Eanes (1437): 36
- ⌘ forista e sub-foreiro; dá en foro un ben que ten do mosteiro de Donas (1437): 36
- ⌘ veciño de Monçao (1437): 36
- ❖ marido de Inés Fernández (1437): 36
[Lourenço Anes: 36]
- Lourenzo Eanes (1502-1503): 60, 62
- ⌘ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño (1502-1503): 60, 62
- ◆ tecelán (1502): 60
- ⌘ veciño da freguesía de Candemil (1502-1503): 60, 62
- ❖ pai de Xoán Lourenzo (1502-1503): 60, 62
[Lourenç'Ines: 60; Lorenç'Ines: 62]
- Lourenzo Eanes *Pegario* (1269): 6
- ⌘ vendedor e antigo propietario de bens (1269): 6
[Laurentio Iohanis, dicto Pegario: CD]

Lourenzo González (1430): 33
 ♀ testemuña (1430): 33
 ♦ xastre (1430): 33
 ♂ veciño de Tui (1430): 33
 [Lourenço Gonçales: 33]

Lourenzo Martínez ([1393-1427]): 24
 ♀ testemuña ([1393-1427]): 24
 ♦ cóengo da catedral de Ourense ([1393-1427]): 24
 [Lourenço Martinez: 24]

Lourenzo Rodríguez (1430-1443): 32, 33, 40
 ♦ notario público da cidade e bispado de Tui (1430-1443): 32, 33, 40
 [Lourenço Rodrigues: 32, 33, 40]

Luís de Sá (1502): 60
 ♀ informante (1502): 60
 ♦ sogro de Xoán Neto (1502): 60
 [Luys de Saa: 60]

Luis Pimentel (1480): 53
 ♦ bispo de Tui entre 1441 e 1467 (1480): 53
 (†) (1480): 53
 [Luys Pimentel: 53]

Luis Vieira (1474): 51
 ♀ autoriza a venda de bens do mosteiro de Tomiño, adheridos ao cabido (1474): 51
 ♀ receptor do pagamento da dita venda de bens de Tomiño (1474): 51

♦ cóengo da catedral de Tui (1474): 51
 [Luis Vieira: 51]

M

Maior Eanes (1274): 10
 ♀ beneficiaria en testamento (1274): 10
 ♀ acreedora do testador (1274): 10
 ♂ veciña de Tui (1274): 10
 [Mayor Iohanes: 10]

Maior Páez (1152): 2
 ♀ nai de Pedro Mídz (1152): 2
 ♀ irmá de Pedro Peláez (1152): 2
 [Maior Pelaiz: 2]
 Maior Páez (1199): 3, 4
 ♀ dá licenza a outorgar un testamento (1199): 3, 4
 ♦ abadesa do mosteiro de Santa Baia de Donas (1199): 3, 4
 [Maior Pelagii: 3, 4]

Maior Pérez (1274): 10
 ♀ debedora do testador (1274): 10
 ♦ muller de Pedro Fernández Beizudo (1274): 10
 [Mayor Perez: 10]

Maior Pérez (1274): 10
 ♀ debedora do testador (1274): 10

- ❖ muller de Xoán Eanes do Azougue (1274): 10
[Mayor Perez: 10]
- Maior Pérez (1347): 17.1, 17.2
- ⌘ antiga proprietaria de bens, vendidos ao mosteiro de Santa Baia de Donas (1347): 17.1, 17.2
- ◆ monxa do mosteiro de Santa Baia de Donas (1347): 17.2
- ❖ filha de Pedro García de Tebra (1347): 17.1, 17.2
- ❖ filha de Aldonza (1347): 17.2
(†) (1347): 17.2
[Moor Perez: 17.1, 17.2]
- Margarida (1445): 42
- ⌘ foreira: 42
- ❖ muller de Roi Afonso (1445): 42
⌘ veciña da freguesía de Santiago de Tolo (1445): 42
[Margarida: 42]
- Margarida (1487): 54
- ⌘ foreira (1487): 54
- ⌘ moradora en Santiago de Estás (1487): 54
- ❖ muller de Pedro Casado (1487): 54
[Margarida: 54]
- María Afonso (1440-1443): 37, 39, 41
- ◆ monxa do mosteiro de Santa María de Tomiño (1440-1443): 37, 39, 41
- ⌘ outorgante (1440-1443): 37, 39, 41
[Maria Afonso: 37; Maria Afomso: 39, 41]
- María Arias (1350): 18
- ⌘ outorga en foro (1350): 18
- ◆ abadesa do mosteiro de Santa Baia de Donas (1350): 18
[Maria Aras: 18]
- María Bieitez (1502): 60
- ⌘ vendedora de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal a Xoán de Presa (1502): 60
- ❖ filha de Sabela Eanes (1502): 60
- ❖ muller de Martiño de Bouzós (1502): 60
[Maria Bieytes: 60]
- María Cerdeira (1449): 43, 44
- ⌘ veciña de Ponte de Lima (1449): 43, 44
[Maria Cerdeira: 43; Maria Tendeyra: 44]
- María Domínguez (1430): 33
- ⌘ foreira (1430): 33
- ⌘ veciña de S. Pedro de Mangoeiro, act. Gondarém (1430): 33
- ❖ muller de Afonso González (1430): 33
[Maria Domingues: 33]
- María Eanes (1345): 16
- ⌘ foreira (1345): 16
- ❖ muller de Domingo Pérez (1345): 16
[Maria Johanes: 16]

- María Fernández (1274): 9
 ♫ muller de Fernando Eanes (1274): 9
 ♫ nai de Martiño Fernández (1274): 9
 [Maria Fernandez: 9]
- María Fernández (1430): 33
 ♫ foreira (1430): 33
 ♪ veciña de S.Pedro de Mangoeiro, act.
 Gondarém (1430): 33
 ♦ muller de Xoán González (1430): 33
 [Maria Fernandez: 33]
- María Fernández (1440-1445): 37, 39,
 41, 42
 ♫ outorgante (1440-1445): 37, 39, 41,
 42
 ♦ monxa do mosteiro de Santa María de
 Tomiño (1440-1445): 37, 39, 41, 42
 [Maria Fernandes: 37; Maria Fernandez:
 39, 41, 42]
- María González (1314): 14
 ♫ parte no preito entre os mosteiros de
 Donas e Oia (1314): 14
 ♦ abadesa do mosteiro de Santa Baia de
 Donas (1314): 14
 [Maria Gonçaluez: 14]
- María Lourenzo (1350): 18
 ♫ foreira (1350): 18
 ♦ muller de Álvaro González (1350): 18
 [Maria Lourenço: 18]
- María Páez (1266): 6
 ♫ designa procuradores no preito entre os
 mosteiros de Tomiño e Oia (1266): 6
 ♦ abadesa do mosteiro de Santa María de
 Tomiño (1266): 6
 [Maria Pelagii: 6]
- María Rodríguez (1401): 26
 ♫ designa a Xoán Rodríguez procurador
 do mosteiro (1401): 26
 ♦ abadesa do mosteiro de Santa Baia de
 Donas (1401): 26
 [Maria Rodriguez: 26]
- María Rodríguez (1401): 26
 ♦ monxa do mosteiro de Santa Baia de
 Donas (1401): 26
 [Maria Rodriguez: 26]
- María Rodríguez (1430): 31
 ♫ outorgante (1430): 31
 ♦ monxa do mosteiro de Santa Baia de
 Donas (1430): 31
 [Maria Rodrigues: 31]
- María Rodríguez (1437): 36
 ♫ foreira (1437): 36
 ♪ veciña de Monçao (1437): 36
 ♦ viúva de Xil Ferreiro (1437): 36
 [Maria Rodriguez: 36]
- María Troitiña (1274): 10
 ♫ beneficiaria en testamento (1274): 10

- ❖ sobriña de Xoán Moogo (1274): 10
[Maria Truytina: 10]
- María Zota (1274): 9
[Maria Çota: 9]
- Mariña de Soutomaior (1443-1450): 37, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 50, 62
- ◆ abadesa do mosteiro de Santa María de Tomiño (1443-1449): 37, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 47
- ◆ abadesa dos mosteiros de Santa María de Tomiño e Santa Baia de Donas (1450): (33), 45, 47
- ⌘ outorgante (1440-1450): 37, 39, 40, 41, 42, 45
- ⌘ reclamante de dereitos sobre bens (1449): 43, 44, 46, 47
(†) (1503): 50, 62
- [Mariña de Meyra: 37, 40; Marina: 37; Marina de Soutomaior: 39; Marina de Meyra: 40; Marina do Soutomayor: 41, 47; Marinna de Sotomaior: 42; Marinha de Soutomayor: 43; Maria de Soutomayor: 44, 45; Marinna de Soutomayor: 39; Maria de Tomino: 46]
- Mariña Eanes (1274): 10
- ⌘ debedora do testador (1274): 10
- ❖ muller de Pedro Domínguez da Guarda (1274): 10
[Marina Iohanes: 10]
- Martiño (1149): 1
- ⌘ confirmante (1149): 1
- ◆ bispo de Ourense (1149): 1
[Martinus: 1]
- Martiño Afonso (1199): 3, 4
- ⌘ confirmante (1199): 3, 4
- ◆ cóengo (do cabido da catedral de Tui) (1199): 3, 4
[Martinus Alfonsi: 3, 4]
- Martiño Afonso de Seixas (1502): 60
- ⌘ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502): 60
- ⌘ veciño de Seixas (1502): 60
- ❖ pai de Xoán Martínez (1502): 60
(†) (1502): 60
[Martin Afonso de Seixas, Martin Afonso: 60]
- Martiño Araña (1449): 43
- ⌘ beneficiario de bens do mosteiro (fereiro?) (1449): 43
[Martim Aranha: 43]
- Martiño Bretón de Baiona (1274): 11
- ❖ sogro de Vicente Pérez (1274): 11
[Martino Breton de Bayona: 11]
- Martiño da Sobreira (1502-1503): 60, 62
- ⌘ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502-1503): 60, 62
- ⌘ veciño da freguesía de Campos (1503): 62

- [Martíño de Sobreyra: 60; Martinho do Sobreyro: 62]
- Martíño de Abade (1503): 62
- ⌘ desfruta de bens de Tomiño por Martíño Pereira (1503): 62
- ⌘ veciño de Cerdal, Valença do Minho (1503): 62
- [Martin d'Abade: 62]
- Martíño de Bouzós (1502): 60
- ⌘ vendedor de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502): 60
- ❖ marido de María Bieitez (1502): 60
- [Martin de Bouçoos: 60]
- Martíño de Martín (1274): 10
- ⌘ testemuña (1274): 10
- ◆ fraude (1274): 10
- [Martino de Martin: 10]
- Martíño do Barreiro (1430): 33
- ⌘ testemuña (1430): 33
- ◆ zapateiro (1430): 33
- ⌘ veciño de Tui (1430): 33
- [Martino do Barreiro: 33]
- Martíño do Río (1443): 41
- ⌘ foreiro (1443): 41
- [Martinno do Rio: 41]
- Martíño Domínguez (1355): 20
- ⌘ testemuña (1355): 20
- ❖ fillo de Domingo Lourenzo de San Xiao (1355): 20
- [Martin Dominguez: 20]
- Martíño Domínguez do Canaledo (1350): 18
- ⌘ testemuña (1350): 18
- [Martin Dominguez de Canaledo: 18]
- Martíño Eanes (1269): 7
- ⌘ recibe bens en testamento (1269): 7
- ❖ irmán de Roi Eanes (1269): 7
- [Martinus Iohanis: 7]
- Martíño Eanes (1274): 10
- ⌘ beneficiario en testamento (1274): 10
- ❖ sobriño de Xoán Moogo (1274): 10
- ❖ irmán de Domingos e Lourenzo Eanes (1274): 10
- [Martin Iohanes: 10]
- Martíño Eanes da Ramallosa (1351): 19
- ⌘ testemuña (1351): 19
- ◆ mercador (1351): 19
- ⌘ veciño de Baiona (1351): 19
- [Martino Anes da Ramallosa: 19]
- Martíño Estévez (1507): 68
- ⌘ conforme co apeo de bens de Donas en Portugal (1507): 68
- [Martin Estebenz: 68]
- Martíño Fernández de Pousadela (1274): 9
- ⌘ doante (1274): 9

- ⌘ fillo de Fernando Eanes e María Fernández (1274): 9
[Martin Fernandez de Pousadela: 9]
- Martíño Gómez (1351): 19
⌘ testemuña (1351): 19
◆ mercador (1351): 19
⌘ veciño de Baiona (1351): 19
[Martino Gomez: 19]
- Martíño López (1504): 64
⌘ testemuña (1504): 64
⌘ veciño de Escariz (1504): 64
[Martin Lopez: 64]
- Martíño Lourenzo (1269): 7
⌘ testemuña (1269): 7
◆ crego de Valença do Minho (1269): 7
[Martinus Laurentii: 7]
- Martíño Martínez (1274): 9
z testemuña (1274): 9
v fillo de Martíño Rascado (1274): 9
[Martin Martinez: 9]
- Martíño Pereira (1449-1504): 43, 50, 51, 55, 58, 60, 61, 62, 63, 65
⌘ testemuña (1449): 43
⌘ candidato á compra dos bens do mosteiro de Tomiño en Portugal: (1474): 50
⌘ comprador dos bens do mosteiro de Tomiño en territorio portugués: (1474): 51
⌘ vendedor (1502-1504): 55, 65
- ⌘ forista dos bens de Tomiño (1502): 58, 60
⌘ designa procurador (1503): 61
⌘ procesado no preito co cabido de Tui polos bens de Tomiño en Portugal (1503-1504): 62, 63
◆ escudeiro [do duque de Viseu] (1449-1504): 43, 50, 51, 55, 63
◆ fidalgo (1503): 62
❖ fillo de Lopo Rodríguez (1449): 43
❖ neto de Roi López da Vilanova (1503): 62
❖ irmán de Roi López (1449): 43
❖ marido de Ana Vaz (1502): 55, 61
❖ pai de Vasco Pereira (1503): 61
⌘ veciño de Ponte de Lima (1474-1504): 50, 51, 55, 62, 63
(†) (1504): 63
[Martin Pereira: 50, 51; Martim Pereira: 43; Martin Pereyra: 61, 62, 63, 65]
- Martíño Pereira (1502-1503): 60, 62
⌘ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502-1503): 60, 62
⌘ veciño da freguesía de Reboreda (1503): 62
[Martin Pereira: 60; Martim Pereyra: 62]
- Martíño Pérez (1293): 12
⌘ receptor de título (1293): 12
⌘ sometido a inquerimento (1334): 15
◆ crego reitor de Santa María de Silva (1293-1334): 12, 15
[Martinus Petri: 12, 15]

- Martíño Rascado (1274): 9
 ♦ pai de Martíño Martínez (1274): 9
 [Martin Rascado: 9]
- Mencía Arias (1351): 19
 ♩ solicita traslado documental do privilexio real para a fundación do mosteiro de Donas (1351): 19
 ♦ abadesa do mosteiro de Santa Baia de Donas (1351): 19
 [Miç'i'Ares: 19]
- Mencía Lourenzo (1450): 45
 ♦ irmá de Inés Lourenzo (1450): 45
 [Meçia Lourença: 45]
- Mencía Ruíz (1449): 43
 ♩ antiga propietaria de bens do mosteiro de Tomiño (1449): 43
 [Meçia Ruiz: 43]
- Mendo Faxián (1149): 1
 ♩ confirmante (1149): 1
 [Melendus Fagian: 1]
- Miguel Eanes (1274): 10
 ♩ beneficiario en testamento (1274): 10
 ♦ sobrino de Xoán Moogo (1274): 10
 ♦ irmán de Xoán Eanes (1274): 10
 [Miguel Iohanes: 10]
- Miguel Moogo (1274): 10
 ♩ beneficiario en testamento (1274): 10
- ♦ testemuña (1274): 10
 [Migeel Moogo: 10]
- Miguel [...] de Sabadín, *Chico* (1269): 7
 ♩ recibe bens en testamento (1269): 7
 [Michael [...] de Sabadin, dicto Chico: 7]
- Morguet de Xoán (1504): 63
 ♩ designa procurador para continuar o preito polos bens en Portugal (1504): 63
 ♦ mestrescola da catedral de Tui (1504): 63
 [Morguet de Johan: 63]
- N**
- Nicolás Domínguez ([1393-1427]): 24
 ♩ testemuña ([1393-1427]): 24
 ♦ cóengo da catedral de Tui ([1393-1427]): 24
 [Nicolao Dominguez: 24]
- Nuno (1406): 28
 ♩ testemuña (1406): 28
 ♦ home do xuíz Álvaro Fernández (1406): 28
 [Nuno: 28]
- Nuno González (1393): 23
 ♦ notario de Tui (1393): 23
 ♩ testemuña (1393): 23
 [Nuno Gonçalez: 23]

Nuno González de Oia (1393): 23, 25
❖ marido de Tareixa Vázquez de Moldes (1393): 23, 25
◆ escudeiro (1393): 23, 25
(†) (1393): 23, 25
[Nunno Gonçaluez de Oya: 23; Nuno Gonçalues d'Oya: 25]

Nuno Pérez (1149): 1
⌘ confirmante (1149): 1
◆ alférrez do rei Afonso VII (1149): 1
[Nunio Pedrez: 1]

Nuno Pérez (1274): 11
⌘ data (1274): 11
◆ bispo de Tui (1274): 11
[Nuno: 11]

O

Orraca, *vid.* Urraca

Ouruana Muñiz (1199): 4
⌘ doa en testamento (1199): 4
[Ouruana Muniz: 4]

Paio (1152): 2
⌘ bispo de Tui (1152): 2
⌘ data (1152): 2
[domnus Pelagius: 2]

Paio (1152): 2
⌘ testemuña (1152): 2
[Pelagius: 2]

Paio (1213): 5
⌘ testemuña (1213): 5
[Pelagius: 5]

Paio (1266): 6
⌘ designa procurador no preito entre os mosteiros de Oia e Tomiño (1266): 6
◆ abade do mosteiro de Santa María de Oia (1266): 6
[Pelagius: 6]

Paio Curvo (1149-1152): 1, 2
⌘ confirmante (1149): 1
⌘ data (1152): 2
◆ *dominus* na terra de Tui (1149): 1
⌘ *principe* de Toroño (1152): 2
[Pelagius Curuus: 1, 2]

Paio Méndez (1149): 1
⌘ confirmante (1149): 1
◆ bispo de Tui (1149): 1
[Pelagius: 1]

Paio Pérez (1274): 10
⌘ testemuña (1274): 10
[Paay Perez: 10]

Paio Surredia de Soutomaior (1393-1406): 23, 28

- ⌘ recibe confirmación real como señor de Riba de Miño (1406): 28
 [Pay Surredea de Soutomaior: 23; Payo Surredea de Sotomayor: 28]
- Pedro (1152): 2
 ⌘ testemuña (1152): 2
 [Petrus: 2]
- Pedro (1152): 2
 ⌘ escribán (1152): 2
 [Petrus: 2]
- Pedro (1199): 3, 4
 ⌘ data (1199): 3, 4
 ♦ bispo de Tui (1199): 3, 4
 [Petrus: 3, 4]
- Pedro (1213): 5
 ⌘ testemuña (1213): 5
 [Petrus: 5]
- Pedro (1314): 14
 ⌘ parte no preito entre os mosteiros de Oia e Donas (1314): 14
 ♦ abade do mosteiro de Santa María de Oia (1314): 14
 [frey Pero: 14]
- Pedro (1445): 42
 ⌘ testemuña (1445): 42
 ♦ frade *doutor* do convento de Santo Domingo de Tui: 42
 [Pero: 42]
- Pedro Afonso (1266): 6
 ⌘ árbitro no preito entre os mosteiros de Oia e Tomiño (1266): 6
 ♦ mestrescola da catedral de Tui (1266): 6
 [Petrus Alfonsi: 6]
- Pedro Afonso (1305): 13
 ⌘ ordena a escritura do privilexio real (1305): 13
 [Pedro Afonso: 13]
- Pedro Afonso de Castro (1406): 28
 ♦ corrixidor no reino de Galicia (1406): 28
 [Pero Afonso de Castro: 28]
- Pedro Álvarez de Soutomaior (1503): 62
 ♦ conde de Caminha (1503): 62
 (†) (1503): 62
 [Pedr'Aluares de Soutomayor: 62]
- Pedro Álvarez de Valadares (1401): 26
 ⌘ foreiro (1401): 26
 ♦ escudeiro (1401): 26
 [Pero Aluares de Valadares; Pero Alvarez: 1401]
- Pedro Alves (1503): 61
 ⌘ testemuña (1503): 61
 ♦ carniceiro (1503): 61
 ⌘ veciño de Ponte de Lima (1503): 61
 [Pero Aluez: 61]

- Pedro Branco (1502): 60
⌘ presencia a lectura da carta de execución de inventario de bens de Tomiño (1502): 60
◆ provisor da cidade de Braga (1502): 60
[Pero Branco: 60]
- Pedro Bravo (1502): 56
⌘ recibe as queixas dos cóengos tudenses polo estado dos bens de Tomiño (1502): 56
◆ cóengo provisor do cabido de Braga (1502): 56
◆ vigairo xeral do arcebispado de Braga por Xurxo III (1502): 56
[Pero Brabo: 56]
- Pedro Casado (1487): 54
⌘ foreiro (1487): 54
⌘ morador en Santiago de Estás (1487): 54
❖ marido de Margarida (1487): 54
[Pero Cassado, Pero Casado: 54]
- Pedro Chapel (1274): 10
⌘ antigo propietario de bens (1274): 10
[Pedro Chapel: 10]
- Pedro da Gavea (1502): 60
⌘ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502): 60
[Pedro da Gavea: 60]
- Pedro de Borbeta (1440): 37
⌘ testemuña (1440): 37
◆ crego de San Salvador de Piñeiro (1440): 37
[Pero da Borbeta: 37]
- Pedro de Bustelo (1502-1503): 60, 62
⌘ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño (1502-1503): 60, 62
⌘ comprador destes bens a Xoán de Avelar (1502): 60
[Pero de Bustelo: 60; Pero de Bustello: 62]
- Pedro de Bustelo (1503-1504): 62, 64
⌘ desfruta de bens de Tomiño por Martíño Pereira (1503): 62
⌘ informante no apegamento de bens (1504): 63
⌘ veciño de Escariz (Vila Verde, Braga) (1503-1504): 62, 64
[Pero de Bustello: 62; Pedro de Bustelo: 64]
- Pedro de Bouzón (1406): 29
⌘ testemuña (1406): 29
◆ crego (1406): 29
[Pero de Buçoon: 29]
- Pedro de Mavia (1469): 49
⌘ testemuña (1469): 49
⌘ veciño de Lourezo (1469): 49
[Pero de Mavia: 49]

- Pedro de Montes (1487): 54
 ♫ forista de bens de Tomiño, en tanto que membro do cabido (1487): 54
 ♦ deán da catedral de Tui (1487): 54
 [Pero de Montes: 54]
- Pedro de Quins (1314): 14
 ♫ árbitro no preito entre os mosteiros de Donas e Oia (1314): 14
 [Pero de Quins: 14]
- Pedro de Sá (1507): 66, 67, 68
 ♫ solicita carta do bispado para facer apeo de bens do mosteiro de Donas (1507): 66
 ♫ transmite a dita carta aos destinatarios para que a fagan cumplir (1507): 67
 ♦ procurador do cabido de Tui (1507): 66
 ♦ cóengo do cabido de Tui (1507): 67, 68
 [Pedro de Saa: 66; Pero de Saa: 67, 68]
- Pedro de San Cosmede (1504): 64
 ♫ testemuña (1504): 64
 ♪ veciño de Escariz (1504): 64
 [Pedro de San Comede: 64]
- Pedro de Senande (1430): 31
 ♫ testemuña (1430): 31
 ♦ crego capelán do mosteiro de Santa Baia de Donas (1430): 31
 [Pero de Senande: 31]
- Pedro de Sevilla (1474-1487): 51, 54
 ♫ autoriza a venda de bens do mosteiro de Tomiño, adheridos ao cabido (1474): 51
 ♫ forista de bens de Tomiño, en tanto que membro do cabido (1487): 54
 ♦ cóengo da catedral de Tui (1474-1487): 51, 54
 [Pero de Seuilla: 51, 54]
- Pedro de Soutelo (1507): 68
 [Pero de Soutelo: 68]
- Pedro do Barrio (1503): 62
 ♫ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1503): 62
 [Pero do Barrio: 62]
- Pedro do Campo (1443): 39
 ♫ testemuña (1443): 39
 ♦ criado da abadesa de Tomiño (1443): 39
 [Pedro do Campo: 39]
- Pedro do Outeiro (1502-1504): 60, 62, 64
 ♫ desfruta de bens de Tomiño por Martíño Pereira (1502-1503): 60, 62
 ♫ comprador dos ditos bens (1502): 60
 ♫ informante no apegamento de bens (1504): 64
 ♪ veciño de Escariz (Vila Verde, Braga) (1503-1504): 62, 64
 [Pero d'Outeyro: 60; Pero do Outeyro: 62; Pedro de Vtero: 64]

- Pedro do Río (1502): 58
⌘ testemuña (1502): 58
◆ crego (1502): 58
◆ criado de Lopo Falcón (1502): 58
[Pedro do Rio: 58]
- Pedro Domínguez (1274): 10
⌘ testemuña (1274): 10
◆ alcaide da Guarda (1274): 10
[Pedro Domingez: 10]
- Pedro Domínguez (1274): 10
⌘ debedor do testador (1274): 10
⌘ veciño da Guarda (1274): 10
❖ marido de Mariña Eanes (1274): 10
[Pedro Domingiz: 10]
- Pedro Durán (1314): 14
⌘ parte no preito entre os mosteiros de Oia e Tomiño (1314): 14
◆ celareiro do mosteiro de Santa María de Oia (1314): 14
[Pedro Duranez: 14]
- Pedro Eanes (1430): 31
⌘ testemuña (1430): 31
◆ pedreiro (1430): 31
⌘ veciño de Tui (1430): 31
[Pero Anes: 31]
- Pedro Eanes (1441-1443): 38, 40, 41
⌘ testemuña (1441-1443): 38, 40, 41
⌘ veciño de *Igligoa* (1443): 40
- ⌘ morador no couto de Tomiño (1441-1443): 38, 41
[Pero Yanes: 38; Pero Anes: 40; Pero Eanes: 41]
- Pedro Eanes (1469-1483): 49, 53
⌘ testemuña (1469-1483): 49, 53
◆ crego da igrexa de Loureza (1469-1483): 49, 53
(†) (1483): 53
[Pedro Yans: 49, 53]
- Pedro Eanes (1502): 60
⌘ testemuña (1502): 60
⌘ informante (1502): 60
[Per'Eans: 60; Pero Eans: 60]
- Pedro Eanes (1469-1483): 49, 53
⌘ testemuña (1469-1483): 49, 53
◆ crego da igrexa de Loureza (1469-1483): 49, 53
(†) (1483): 53
[Pedro Yans: 49, 53]
- Pedro Eanes (1502): 60
⌘ testemuña (1502): 60
⌘ informante (1502): 60
[Per'Eans: 60; Pero Eans: 60]
- Pedro Eanes (1502-1503): 60, 62
⌘ informante (1502): 60
⌘ desfruta de bens de Tomiño por Martíño Pereira (1503): 62
◆ xastre (1502-1503): 60, 62

- ◆ caseiro do casal de Tomiño (1502): 60
 ◆ criado de Fernando Novás (1502): 60
 ✘ veciño de Parada (Guilhabreu, Porto) (1503): 60, 62
 [Pedr'Ianes: 60, 62]
- Pedro Eanes (1504): 64
 ✘ renuncia á compra de bens de Tomiño e convértese en foreiro do cabido (1504): 64
 ✘ veciño de Ribeira de Neiva (1504): 64
 ♦ fillo de Xoán Martínez (1504): 64
 [Pero: 64]
- Pedro Eanes do Sobreiro (1502-1503): 60, 62
 ✘ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502-1503): 60, 62
 [Pedr'Ianes do Sobreiro: 60, 62]
- Pedro Elías (1149): 1
 ✘ confirmante (1149): 1
 ◆ arcebispo de Compostela (1149): 1
 [Petrus: 1]
- Pedro Estévez (1347): 17
 ✘ testemuña (1347): 17
 ◆ crego (1347): 17
 [Pero Esteuez: 17]
- Pedro Estévez (1401): 26
 ✘ testemuña (1401): 26
 [Pero Esteuez: 26]
- Pedro Fernández (1355): 20
 ♦ marido de Dominga Eanes (1355): 20
 ♦ pai de Gonzalo, Roi e Xoán Pérez (1355): 20
 ◆ aparellador (1355): 20
 (†) (1355): 20
 [Pero Fernandez: 20]
- Pedro Fernández (1453): 47
 ✘ testemuña (1453): 47
 ◆ escudeiro de Álvaro Páez de Souto-maior (1453): 47
 [Pero Fernández: 47]
- Pedro Fernández (1507): 66, 67, 68
 ✘ destinatario de provisión do bispo de Ceuta ordenando o apeo de bens do mosteiro de Donas en Portugal (1507): 66, 67
 ◆ pároco de Sapardos (1507): 66, 67, 68
 [Pero Fernandez: 66, 67, 68]
- Pedro Fernández Beizudo (1274): 10
 ✘ debedor do testador (1274): 10
 ✘ veciño da Guarda (1274): 10
 [Pedro Fernandez Beyzudo: 10]
- Pedro Fernández de Paredes Rubras (1269): 7
 ✘ testemuña (1269): 7
 [Petrus Fernandi de Parietibus Rubeas: 7]
- Pedro García (1502-1504): 56, 59, 63, 64, 65

- ⌘ querelante en nome do cabido de Tui (1502): 56, 59
- ⌘ designa procurador para o cabido (1504): 63
- ⌘ autor dun apegamento de bens do cabido (1504): 63
- ⌘ forista de bens de Tomiño, en tanto que membro do cabido (1504): 65
- ◆ cōengo do cabido de Tui (1502-1504): 56, 59, 63
- ◆ procurador do cabido de Tui (1502): 56 [Pero García: 56, 59, 63]
- Pedro García (1502): 60
- ◆ notario público apostólico (1502): 60
- ◆ amo de Vasco García (1502): 60 [Pero García, Petrus Garsie: 60]
- Pedro García de Tebra (1347): 17.1, 17.2
- ❖ pai de Maior Pérez (1347): 17.1, 17.2 (†) (1347): 17.1 [Pero Garcia de Tebra: 17.1, 17.2]
- Pedro Gómez (1305): 13
- ⌘ suscribe (1305): 13 [Pero Gomez: 13]
- Pedro Gómez (1401): 26
- ⌘ testemuña (1401): 26 [Pero Gomez: 26]
- Pedro Gómez (1502): 58
- ◆ amo de Xoán da Senra (1502): 58 [Pero Gomez: 58]
- Pedro Gómez de Abreu (1437): 36
- ◆ amo de Fernando Afonso e Afonso Lourenzo da Veiga (1437): 36 [Pero Gomez da Aureu: 36]
- Pedro González de Fontes (1474): 50, 51
- ⌘ autoriza a venda de bens do mosteiro de Tomiño, adherido ao cabido (1474): 50, 51
- ◆ vigario da catedral de Tui (1474): 50, 51 [Pero Gonçales: 50; Pero Gonçales de Fontes: 51]
- Pedro Lourenzo (1450): 45
- ⌘ foreiro (1450): 45
- ❖ marido de Aldonza Rodríguez (1450): 45 [Pero Lourenço: 45]
- Pedro Malado (1274): 10
- ⌘ testemuña (1274): 10
- ⌘ acreedor do testador (1274): 10 [Pedro Malado: 10]
- Pedro Martínez (1347): 17
- ◆ notario de Tebra (1347): 17
- ❖ pai de Estevo Pérez (1347): 17 (†) (1347): 17 [Pero Martinez: 17]
- Pedro Martínez de Montes (1474): 51
- ⌘ autoriza a venda de bens do mosteiro de Tomiño, adheridos ao cabido (1474): 51

- ♦ deán da catedral de Tui (1474): 51
 [Pero Martines de Fontes: 51]
- Pedro Midiz (1152): 2
- ⌘ receptor (1152): 2
- ⌘ sobriño de Pedro Peláez (1152): 2
- ⌘ fillo de Maior Peláez (1152): 2
 [Petrus Midiz: 2]
- Pedro Mínguez (1452): 46
- ⌘ testemuña (1452): 46
- ♦ escribán (1452): 46
 [Pero Minguez: 46]
- Pedro Moogo (1274): 10
- ⌘ beneficiario en testamento (1274): 10
 [Pedro Moogo: 10]
- Pedro Novo (1449): 43
- ⌘ beneficiario de bens do mosteiro (foreiro?) (1449): 43
 [Pero Nouo: 43]
- Pedro Ordóñez (1152): 2
- ⌘ irmán de Gómez Ordóñez (1152): 2
- ⌘ curmán de Pedro Peláez (1152): 2
 [Petrus Ordonii: 2]
- Pedro Peláez (1152): 2
- ⌘ donante (1152): 2
- ♦ abade do mosteiro de Santa María de Oia (1152): 2
- ❖ tío de Pedro Mídiz (1152): 2
- ⌘ irmán de Maior Peláez (1152): 2
- ⌘ curmán de Pedro e Gómez Ordóñez (1152): 2
 [Petrus Pelaiz: 2; Petrus: 2]
- Pedro Pérez da Faveiga (1314): 14
- ⌘ foreiro de bens da propiedade de Urraca Ramírez (1314): 14
 [Pero Perez da Faueiga: 14; Pero Perez: 14]
- Pedro Pérez de Gosende (1269): 7
- ⌘ testemuña (1269): 7
 [Petrus Petri de Gosende: 7]
- Pedro Pérez de Parada (1274): 10
- ⌘ testemuña (1274): 10
 [Pedro Perez de Parada: 10]
- Pedro Rodríguez (1269): 7
- ⌘ pai de beneficiarios en testamento (1269): 7
- ♦ miles (1269): 7
- ⌘ veciño de Barbeita (1269): 7
 (†) (1269): 7
 [Petrus Roderici: 7]
- Pedro Sánchez (1213): 5
- ⌘ data (1213): 5
- ♦ mordomo na terra de *Tariaes* (1213): 5
 [Petrus Saniz: 5]
- Pedro Zapateiro (1435): 35
 [Pero Çapateiro: 35]
- Pelagius: *vid.* Paio

Pero: *vid.* Pedro

♦ abade do mosteiro de Barrantes (1440):

37

Petrus: *vid.* Pedro

[Rodrigo: 37]

Poncio (1149): 1

Roi (1449): 43

⌘ confirmante (1149): 1

⌘ beneficiario de bens do mosteiro (fo-
reiro?) (1449): 43

♦ conde e mordomo do emperador
(1149): 1

[Rodrigo: 43]

[Poncius: 1]

R

Rama Fernández de Sobrada (1274): 8

Roi Afonso (1445): 42

⌘ donante (1274): 8

⌘ foreiro (1445): 42

[Rama Fernandi de Sobrada: 8]

❖ marido de Margarida (1445): 42

Rodrigo: *vid.* Roi

⌘ veciño de Santiago de Tollo (1445): 42

[Rodrigo Afonso: 42]

Roi (1347): 17, 17.1, 17.2

Roi Afonso (1445): 42

⌘ emisario do abade e convento de Santa
María de Oia (1347): 17.1, 17.2

⌘ testemuña (1445): 42

⌘ autoriza unha permuta de bens co mos-
teiro de Santa Baia de Donas (1347):
17.2

⌘ veciño de Vilar de Matos (1445): 42

♦ monxe no mosteiro de Santa María de
Oia (1347): 17, 17.1, 17.2

[Rodrigo Afonso: 42]

❖ irmán de frei Lourenzo (1347): 17

Roi Álvarez (1387): 22

[Rodrigo: 17, 17.1, 17.2]

⌘ testemuña (1387): 22

Roi (1440): 37

♦ porcioneiro da catedral de Ourense
(1387): 22

⌘ testemuña (1440): 37

[Rodericus Aluari: 22]

Roi Álvarez (1502): 58

Roi (1507): 68

⌘ informante sobre os bens de Tomiño
en Portugal (1502): 58

⌘ foreiro de Martiño Pereira (1502): 58

♦ crego (1502): 58

- ⌘ veciño da freguesía de Segude (1502): 58
 [Rodrigo Aluarez: 58]
- Roi Bacerao (1437): 36
 [Rui Baceraho: 36]
- Roi da Lapa (1430): 33
 ⚭ testemuña (1430): 33
 ♦ carniceiro (1430): 33
 ⌘ veciño de Tui (1430): 33
 [Rui da Lapa: 33]
- Roi de Bouzón (1450): 45
 ⚭ testemuña (1450): 45
 ♦ crego, capelán do mosteiro de Tomiño (1450): 45
 [Ruuy de Bouçoo: 45]
- Roi de Lamela (1502): 60
 [Rodrigo de Lamela: 60]
- Roi de Lemos (1443): 39, 41
 ⚭ testemuña (1443): 39, 41
 ♦ criado da abadesa de Tomiño (1443): 39, 41
 [Ruyy de Lemos: 39; Ruy de Lemos: 41]
- Roi de Mogallón (1502-1503): 60, 62
 ⚭ disfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502-1503): 60, 62
 ⌘ veciño da freguesía de Candemil (1502-1503): 60, 62
 [Rodrigo de Mogallo: 60; Rodrigo de Mogalhom: 62]
- Roi de Orduña (1502-1504): 56, 59, 60, 63, 64, 65
 ⚭ querelante (1502): 56, 59
 ⚭ ordena os interrogatorios para o inventario de bens de Tomiño en Portugal (1502): 60
 ⚭ elixido procurador do cabido para continuar o preito polos bens en Portugal (1504): 63
 ⚭ autor dun apegamento de bens en Portugal (1504): 64
 ⚭ forista de bens de Tomiño, en tanto que membro do cabido (1504): 65
 ♦ cóengo do cabido de Tui e procurador no seu nome (1502-1504): 56, 59, 60, 63, 64
 [Rodrigo d'Ordunna: 56; Rodrigo d'Orduña: 59; Rodrigo Orduña: 60; Rodrigo de Vrduña: 63; Rodrigo d'Orduna: 64]
- Roi do Testado (1502-1503): 60, 62
 [Rodrigo do Testado: 60; Rodrigo Testado: 62]
- Roi Eanes (1269): 7
 ⚭ outorga testamento (1269): 7
 ♦ cóengo na congregación de Santa Cruz de Coimbra (1269): 7
 ♦ irmán de Gonzalo e Martiño Eanes (1269): 7
 [Rodericus Iohanis: 7]

- Roi Estévez (1351): 19
⌘ autoriza ao notario un traslado documental (1351): 19
◆ xuíz na vila de Baiona (1351): 19
[Rodrigo Esteues: 19]
- Roi Estévez (1502-1503): 60, 62
⌘ disfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502-1503): 60, 62
❖ irmán de Estevo Pérez (1502): 60
[Rodrigo Estevez: 60; Rodrigo Esteuez: 62]
- Roi Fernández (1430): 31, 32, 33
⌘ autorizado polo mosteiro de Donas a procurar os seus bens en Portugal (1420): 31
⌘ comparece como procurador do mosteiro de Donas (1430): 32
⌘ afora propiedades en nome do mosteiro (1430): 33
◆ mercader (1430): 32
⌘ veciño de Tui (1430): 31, 32
[Rui Fernandez: 31, 33; Rui Fernandes: 32]
- Roi Fernández (1449): 43
⌘ disfruta de bens do mosteiro (foreiro?) (1449): 43
[Ruy Fernandes: 43]
- Roi Fernández (1452-1464): 46, 48
⌘ testemuña (1452): 46
- ◆ *persoa e cousa* da catedral de Tui (1452-1464): 46, 48
[Ruy Fernandes: 46; Ruy Fernandez: 48]
- Roi Fernández *Oolloporto* (1452): 46
⌘ testemuña (1452): 46
- ◆ escudeiro de Álvaro Páez de Souto-maior (1452): 46
[Ruy Fernandez Oolloporto: 46]
- Roi González (1314): 14
⌘ testemuña (1314): 14
- ◆ crego no mosteiro de Santa Baia de Donas (1314): 14
[Roi Gonçaluez: 14]
- Roi González de Marín (1453): 47
⌘ testemuña (1453): 47
- ◆ escudeiro de Álvaro Páez de Souto-maior (1453): 47
[Rui Gonçalves de Marin: 47]
- Roi Ibáñez (1334): 15
◆ bispo de Tui (1334): 15
[domnus Rodericus: 15]
- Roi López (1401): 26
⌘ testemuña (1401): 26
[Roy Lopez: 26]
- Roi López (1449): 43, 44
⌘ testemuña (1449): 43, 44
- ◆ escudeiro (1449): 43, 44
❖ fillo de Lopo Rodríguez (1449): 43, 44

- ❖ irmán de Martíño Pereira (1449): 43, 44
[Ruy Lopez: 43, 44]
- Roi López de Baiona (1401): 26
- ⌘ escribe o documento (1401): 26
- ◆ notario público (1401): 26
[Roy Lopes de Bayona, Roy Lopes: 26]
- Roi López de Vilanova (1427-1503): 30, 62
 - ⌘ foreiro (1427): 30
 - ⌘ arrendatario dos bens de Tomiño en Portugal (1503): 62
 - ❖ pai de Lopo Rodríguez (1427): 30
 - ❖ avó de Martíño Pereira (1503): 62 (†) (1503): 62
 - [Rui Lopez de Vilanova: 30; Ruy Lopez: 30; Ruy Lopez de Villanoua: 62]
- Roi Lourenzo da Costa (1437): 36
 - ⌘ testemuña (1437): 36
 - ⌘ veciño da freguesía de Barbeita (1437): 36
 - [Rui Lourenço da Costa: 36]
- Roi Martínez (1314): 14
 - ⌘ testemuña (1314): 14
 - ◆ cóengo no cabido da catedral de Tui (1314): 14
 - [Ruy Martinez: 14]
- Roi Muñiz (1401): 26
 - ⌘ testemuña (1401): 26
- ◆ crego de Reboreda (1401): 26 [Roy Monys: 26]
- Roi Páez de Valadares (1269): 7
- ⌘ antigo propietario de bens (1269): 7 [Rodericus Pelagii de Valadares: 7]
- Roi Pérez (1355): 20
 - ❖ fillo de Pedro Fernández e Dominga Eanes (1355): 20
 - ❖ irmán de Xoán e Gonzalo Pérez (1355): 20
 - [Rodrigo: 20]
- Roi Pérez (1507): 67
 - ⌘ testemuña (1507): 67
 - ⌘ veciño de Vila Nova de Cerveira (1507): 67
 - [Ruy Perez: 67]
- Roi Vázquez (1453): 47
 - ⌘ testemuña (1453): 47
 - ◆ escribán (1453): 47
 - [Ruy Vasquez: 47]
- Rui: *vid.* Roi
- S**
- Sabela Eanes (1502): 60
 - ◆ freira de Santa Clara de Pontevedra (1502): 60
 - ❖ filla de Xoán Lourenzo (1502): 60

- ❖ nai de María Bieitez (1502): 60
[Ysabela Yanes: 60]
- Salvador (1274): 10
⌘ beneficiario en testamento (1274): 10
◆ servente de Xoán Moogo (1274): 10
[Saluador: 10]
- Sancha (1274): 10
⌘ debedora do testador (1274): 10
ℳ muller de Xoán Páez da Porta (1274): 10
[Sancha: 10]
- Sancha Suárez (1213): 5
⌘ data (1213): 5
◆ abadesa do mosteiro de Santa María de Tomiño (1213): 5
[Santia Sauarigiz: 5]
- Sancha Raimúndez (1149): 1
⌘ confirmante (1149): 1
◆ infanta de Galicia, León e Castela (1149): 1
❖ irmá do rei Afonso VII (1149): 1
[Sancia infanta: 1]
- Sancho (1305): 13
⌘ suscribe (1305): 13
◆ cantor na catedral de Astorga (1305): 13
[Sancho: 13]
- Sancho: infante, futuro rei de Castela como Sancho III (1149): 1
⌘ co-outorgante do privilexio de fundación do mosteiro de Donas (1149): 1
⌘ confirmante (1149): 1
❖ fillo do rei Afonso VII (1149): 1
[Sancio: 1]
- Sancho I de Portugal (1199): 4
⌘ data (1199): 4
◆ rei de Portugal entre 1185 e 1211 (1199): 4
[Sancius: 4]
- Sancho IV (1305): 13
◆ rei de León e Castela (1305): 13
❖ pai de Fernando IV (1305): 13
(†) (1305): 13
[Sancho: 13]
- Sancho de Tallón (1269): 7
⌘ testemuña (1269): 7
[Sancio de Thayum: 7]
- Santos de Cisneros (1480-1487): 52, 53, 54
⌘ esixe documentación sobre os bens do mosteiro de Tomiño (1480): 52, 53
⌘ forista de bens de Tomiño, en tanto que membro do cabido (1487): 54
◆ cóengo das catedrais de Astorga e Tui (1480): 52
◆ vigairo da catedral de Tui (1480): 52, 53

- ♦ cóengo da catedral de Tui (1487): 54
 [Santos de Sisneros: 52, 53; Santos de Cisneros: 54]
- Sueiro Méndez (1199): 3, 4
 ♫ data (1199): 3, 4
 ♫ confirmante (1199): 3, 4
 ♦ deán da catedral de Tui (1199): 3, 4
 [Suerius Menendi: 3, 4]
- Sueiro (1213): 5
 ♫ data (1213): 5
 ♦ bispo de Tui (1213): 5
 [domnus Suerius: 5]
- Sueiro Suárez de Tebra (1274): 9
 ♫ testemuña (1274): 9
 [Sueyro Soarez de Tebra: 9]
- T**
- Tareixa Estévez (1443): 40
 ♫ foreira (1443): 40
 ♦ muller de Xoán do Espital (1443): 40
 ♫ veciña de Salvaterra (1443): 40
 [Tareyga Esteuez: 40]
- Tareixa Fernández (1314): 14
 ♫ parte no preito entre os mosteiros de Donas e Oia (1314): 14
 ♦ monxa no mosteiro de Santa Baia de Donas (1314): 14
 [Tareyga Fernandez: 14]
- Tareixa Pérez (1445-1450): 42, 45
 ♫ outorgante (1445-1450): 42, 45
 ♦ prioresa do mosteiro de Santa María de Tomiño (1445-1450): 42, 45
 [Tareyga Perez: 42, 45]
- Tareixa Vázquez de Moldes (1393, [1393-1427]): 23, 24, 25
 ♫ parte no preito contra o mosteiro de Tomiño (1393): 23, 24, 25
 ♦ viúva de Nuno González de Oia, escudeiro (1393): 23, 25
 [Tareija Vasquez de Moldes, Tareija Vasquez: 23, 24, 25]
- U**
- Urraca Ramírez (1314): 14
 ♫ antiga propietaria de bens (1314): 14
 (†) (1314): 14
 [Orraca Ramirez: 14]
- Urraca Suárez (1274): 11
 ♫ vendedora (1274): 11
 ♦ abadesa do mosteiro de Santa Baia de Donas (1274): 11
 [Orraca Soarez: 11]
- V**
- Vasco Calado (1435): 35
 ♫ testemuña (1435): 35

- ◆ criado de Álvaro Franco (1435): 35
[Vasco Calado: 35]
- Vasco Calado (1464): 48
- ⌘ foreiro (1464): 48
- ◆ escudeiro; home de Álvaro de Soutomaior (1464): 48
- ⌘ morador en Baiona (1464): 48
- ❖ marido de Branca Domínguez (1464): 48
[Vasco Calado: 48]
- Vasco Colazo (1464-1487): 48, 54
- ⌘ forista de bens de Tomiño, en tanto que membro do cabido (1487): 54
- ◆ cóengo no cabido da catedral de Tui (1464-1487): 48, 54
[Vasco Colaço: 48; Vasco Colaço: 54]
- Vasco Cordeiro (1502-1503): 58, 62
- ⌘ informante sobre bens de Tomiño en Portugal (1502): 58
- ⌘ foreiro de Martiño Pereira (1502-1503): 58, 62
- ⌘ veciño da freguesía de Riba de Mouro (1502-1503): 58, 62
[Vasco Cordeiro: 58; Vasco Cordeyro: 62]
- Vasco Correa (1502): 60
- ⌘ forista de bens do mosteiro de Donas en Portugal (1502): 60
[Vasco Correa: 60]
- Vasco de Amil (1464-1474): 48, 51
- ⌘ autoriza a venda de bens do mosteiro de Tomiño, adheridos ao cabido (1474): 51
- ◆ *persoa* e cóengo da catedral de Tui (1464-1474): 48, 51
[Vasco d'Aamil: 48; Vasco d'Amijll: 51]
- Vasco de Barrantes (1469-1483): 49, 53
- ⌘ testemuña (1469-1483): 49, 53
- ◆ pároco da igrexa de Santa Uxía de Mougas (1469-1483): 49, 53
(†) (1483): 53
[Basco de Barrantes, Vasco de Barrantes: 49, 53]
- Vasco de Marzón (1464-1504): 48, 51, 63, 65
- ⌘ autoriza a venda de bens do mosteiro de Tomiño, adheridos ao cabido (1474): 51
- ⌘ designa procurador para continuar o preito polos bens en Portugal (1504): 63
- ⌘ forista de bens de Tomiño, en tanto que membro do cabido (1504): 65
- ◆ cóengo da catedral de Tui (1464): 48
- ◆ arcediago de Montes da catedral de Tui (1453): 51
[Vasco de Marçoo: 48, 51, 63, 65]
- Vasco do Pumar (1502): 58
[Vasco de Pumar, Vasco do Pumar: 58]

- Vasco Eanes (1449-1502): 43, 59
 ♫ beneficiario de bens do mosteiro (fosteiro?) (1449): 43, 59
 ♦ crego da igrexa de Santo Estevo de Guillabreu: 43, 59
 (†) (1502): 59
 [Baasquo Anes: 43; Vasc'Ians: 59]
- Vasco Fernández (1393): 23
 ♦ irmán de Lopo Fernández (1393): 23
 ♩ testemuña (1393): 23
 [Vasco Fernandez: 23]
- Vasco Fernández (1406): 28
 ♩ testemuña (1406): 28
 ♦ irmán de Álvaro Fernández (1406): 28
 [Vasco Ferrandez: 28]
- Vasco Fernández (1487): 54
 ♩ forista de bens de Tomiño, en tanto que membro do cabido (1487): 54
 ♦ cóengo do cabido da catedral de Tui (1487): 54
 [Vasco Ferrandez: 54]
- Vasco Franco (1469-1483): 49, 53
 [Vasco Franco: 49, 53]
- Vasco García (1502): 60
 ♩ testemuña (1502): 60
 ♦ criado de Pedro García (1502): 60
 [Vasco Garçia: 60]
- Vasco Lourenzo (1393, [1393-1427]): 23, 24, 25, 47
 ♦ notario de Tui (1393, [1393-1427]): 23, 24, 25, 47
 ♩ xuíz no preito entre Tareixa Vázquez e o convento de Tomiño (1393, [1393-1427]): 23, 24, 25
 (†) (1453): 47
 [Vasco Lourenço: 23, 24, 25; Vaasco Lourenço: 25, 47]
- Vasco Lourenzo (1443): 40
 ♩ testemuña (1443): 40
 ♪ veciño da freguesía de San Lourenzo de Salcidos (1443): 40
 [Vaasco Lourenço: 40]
- Vasco Lourenzo (1452-1464): 46, 48
 ♩ testemuña (1452): 46
 ♦ mestrescola da catedral de Tui (1452-1464): 46, 48
 ♦ vigairo do deán Xoán Martínez de Vigo (1464): 48
 [Vasco Lorenço: 46; Vaasco Lourenço: 48]
- Vasco Pardo (1452-1453): 46, 47
 ♦ notario (1452-1453): 46, 47
 [Vasco Pardo: 46; Vaasco Pardo: 47]
- Vasco Pereira (1503): 61, 62
 ♩ designado procurador de Martiño Pereira fronte ao cabido de Tui (1503): 61
 ♩ presenta a demitición daquel no dito preito (1503): 62

- ❖ fillo de Martiño Pereira e Ana Vaz (1503): 61, 62
[Vasco Pereyra: 61, 62]
- Vasco Pérez (1393): 23
◆ escudeiro de Paio de Soutomaior (1393): 23
⌘ testemuña (1393): 23
[Vasco Perez: 23]
- Vasco Pérez (1464-1474): 48, 51
⌘ autoriza a venda de bens do mosteiro de Tomiño, adheridos ao cabido (1474): 51
◆ *persona* e cóengo da catedral de Tui (1464-1474): 48, 51
[Vaasco Perez: 48; Vasco Peres: 51]
- Vasco Xil (1503): 62
⌘ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal por Martiño Pereira (1503): 62
⌘ veciño da freguesía de Cerdal (1503): 62
[Vasco Gill: 62]
- Vicente Pérez (1274): 11
⌘ testemuña (1274): 11
❖ xenro de Martiño Bretón de Baiona (1274): 11
[Vicente Periz: 11]
- Vicente Pérez (1345): 16
◆ notario da terra de Tebra (1345): 16
[Vycynte Peres: 16]
- Vicente Pérez (1373): 21
⌘ testemuña (1373): 21
◆ capelán do mosteiro de Tomiño (1373): 21
[Viçente Perez: 21]
- Vidal Domínguez (1274): 11
◆ notario público en Baiona e Val Miñor (1274): 11
[Vidal Dominguez: 11]
- Vidal Sisnández (1274): 10
⌘ beneficiario en testamento (1274): 10
⌘ acreedor do testador (1274): 10
❖ irmán de Afonso Sisnández (1274): 10
[Vidal Senandez: 10]
- X
- Xácome Rodríguez (1464): 48
◆ cóengo da catedral de Tui (1464): 48
[Jacome Rodriguez: 48]
- Xaime (1502-1503): 57, 58, 62
⌘ escribán (1502): 57
⌘ notario da audiencia de Valença (1502-1503): 58, 62
[mosen Jayme: 57; mosen Jame: 58; mosen Jayme: 62]
- Xaime de Pedroso (1504): 63
⌘ designa procurador para continuar o preito polos bens de Portugal (1504): 63

- ♦ vigairo do deán de Tui (1504): 63
 [Jayme de Pedroso: 63]
- Xiao Fernández de Arzamán (1350): 18
 ♀ testemuña (1350): 18
 ♂ morador no couto de Santa Baia de Donas (1350): 18
 [Gião Fernandez de Arçaman: 18]
- Xil Ferreiro (1437): 36
 ♂ veciño de Monção (1437): 36
 ♀ marido de María Rodríguez (1437): 36
 (†) (1437): 36
 [Gil Ferreiro: 36]
- Xil Pérez de Cerveira (1266): 5
 ♀ designa xuíces no preito entre os mosteiros de Oia e Tomiño (1266): 5
 ♦ bispo de Tui (1266): 5
 [Egidius: 5]
- Xiraldo (1149): 1
 ♦ escribán real (1149): 1
 [Geraldus: 1]
- Xiraldo (1406): 28
 ♀ alega contra a designación de Paio Suredia como tenente de Riba de Miño (1406): 28
 ♦ abade de San Salvador de Barrantes (1406): 28
 [frai Giraldo: 28]
- Xoán (1152): 2
 ♀ testemuña (1152): 2
 [Johannes: 2]
- Xoán (1213): 5
 ♀ testemuña (1213): 5
 [Johanes: 5]
- Xoán (1269): 7
 ♀ autoriza a dación dun testamento (1269): 7
 ♦ prior do mosteiro da Santa Cruz de Coímbra (1269): 7
 [Johanes: 7]
- Xoán Afonso (1355): 20
 ♀ foreiro (1355): 20
 ♀ marido de Dominga Fernández (1355): 20
 ♂ veciño de *Brandiriz*, Tomiño (1355): 20
 [Johan Afonsso: 20]
- Xoán Afonso (1401): 26
 ♀ testemuña (1401): 26
 [Johan Afonso: 26]
- Xoán Afonso (1469): 49
 ♀ testemuña (1469): 49
 ♂ veciño de Lourezo (1469): 49
 [Juan Afonso: 49]
- Xoán Afonso (1474-1503): 51, 62
 ♀ autoriza a venda de bens do mosteiro de Tomiño, adheridos ao cabido (1474): 51

- ⌘ testemuña (1503): 62
◆ cóengo da catedral de Tui (1474-1503): 51, 62
[Johan Afonso: 51, 62]
- Xoán Afonso (1502): 60
⌘ testemuña (1502): 60
⌘ foreiro de bens de Tomiño en Portugal por Xoán Sánchez (1502): 60
◆ labrador (1502): 60
⌘ veciño da freguesía de S. Cosmede de Gondomar (1502): 60
[Juan Afonso: 60]
- Xoán Agudo (1435): 35
⌘ vendedor (1435): 35
◆ labrador (1435): 35
⌘ veciño de Borreiros (1435): 35
❖ fillo de Domingo Vidal do Burgo (1435): 35
[Juan Agudo: 35]
- Xoán Álvarez (1502): 57, 58, 60
⌘ ordena declaracions sobre os bens de Tomiño e Donas entre Miño e Limia (1502): 57
◆ mestrescola no cabido da catedral de Tánxer (1502): 57, 60
◆ vigairo xeral polo bispado de Ceuta en Valença do Entre-Minho-e-Lima (1502): 57, 58, 60
[Johan Alvarez: 57, 58; Juan Alvarez: 60]
- Xoán Alves (1503): 61
⌘ testemuña (1503): 61
◆ carniceiro (1503): 61
⌘ veciño de Ponte de Lima (1503): 61
[Juan Aluez: 61]
- Xoán Alves (1507): 66, 67, 68
⌘ destinatario de provisión do bispo de Ceuta ordenando o apeo de bens do mosteiro de Donas en Portugal (1507): 66, 67
◆ pároco de Vilanova de Cerveira (1507): 66, 67, 68
[Johan Aluez: 66; Juan Aluez: 67; Juan Aluez: 68]
- Xoán Barreiros (1449): 43, 44
⌘ testemuña (1449): 43, 44
◆ procurador de número da corrección de Entre Miño e Lima (1449): 43, 44
[Juan Barreyros: 44; Joham Barreiros: 43]
- Xoán Camiña (1452): 46
⌘ testemuña (1452): 46
◆ *persoa e causa* da catedral de Tui (1452): 46
[Juan Caminna: 46]
- Xoán Colazo (1504): 63
⌘ designa procurador para continuar o preito polos bens en Portugal (1504): 63
◆ cóengo do cabido de Tui (1504): 63
[Juan Colaço: 63]

- Xoán da [] (1450): 45
 ♀ testemuña (1450): 45
 ♂ morador no couto de Tomiño (1450):
 45
 [Johan da: 45]
- Xoán da Cal (1502-1503): 60, 62
 ♀ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño (1502-1503): 60, 62
 ♂ veciño da freguesía de Candemil (1502-1503): 60, 62
 [Juan Dacal: 60; Joham Dacall: 62]
- Xoán da Cavada (1502): 60
 [Juan da Cavada: 60]
- Xoán da Corredoira (1406): 29
 ♀ testemuña (1406): 29
 ♦ crego (1406): 29
 [Johan da Coredoyra: 29]
- Xoán da Estrada (1502-1503): 60, 62
 ♀ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal por Xoán da Presa (1502): 60
 ♂ veciño de Lanhelas (1502-1503): 60,
 62
 ♦ irmán de Afonso González (1502): 60
 [Juan da Estrada: 60; Joham da Estrada:
 62]
- Xoán da Ponte (1502): 55
 ♀ testemuña (1502): 55
 ♦ zapateiro (1502): 55
- ♂ morador en Ponte de Lima (1502): 55
 [Johan de Ponte: 55]
- Xoán da Presa (1502-1503): 60, 62
 ♀ comprador de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal a María Bieitez (1502): 60
 ♀ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1503): 62
 ♂ veciño da freguesía de Lanhelas (1503):
 62
 [Juan da Presa: 60; Joham da Pressa: 62]
- Xoán da Senra (1502): 58
 ♀ testemuña (1502): 58
 ♦ crego (1502): 58
 ♦ criado de Pedro Gómez (1502): 58
 [Juan da Senra: 58]
- Xoán da Viña (1504): 64
 ♀ informante para o apegamento de bens (1504): 64
 ♂ veciño da freguesía de Escariz (1504): 64
 [Juan da Viña: 64]
- Xoán de Avelar (1502-1504): 60, 64
 ♀ comprador de bens de Tomiño a Martíño Pereira (1502): 60
 ♀ testemuña (1504): 64
 ♦ escudeiro (1502): 60
 ♂ veciño de S. Mamede de Escariz (1502):
 60
 [Johan de Avelar, Juan de Avelar: 60; Juan
 d'Abelar: 64]

- Xoán de Baamonde (1440): 34, 37
♦ administrador perpetuo do bispado de Tui (1432): 34
♦ bispo de Tui (1440): 37
[Juan: 34; Johan de Vaamonde: 37]
- Xoán de Barro (1443-1445): 40, 41
⌘ testemuña (1443-1445): 40, 41
⌘ morador no couto de Tomiño (1443): 40
[Johan de Barro: 40; Johan do Baro: 41]
- Xoán de Vincios ([1393-1427]): 25
⌘ procurador da abadesa de Tomiño no preito contra Tareixa Vázquez de Mordes: 25
♦ *home* da abadesa (1393-1427): 25
⌘ morador no couto de Tomiño: 25
[Juan de Biinzeos: 25]
- Xoán de Camões (1351): 19
⌘ testemuña (1351): 19
♦ mercador (1351): 19
⌘ veciño de Baiona (1351): 19
[Johan de Camoes: 19]
- Xoán de Çenibas (1502): 58
⌘ informante sobre os bens de Tomiño en Portugal (1502): 58
⌘ foreiro de Martiño Pereira (1502): 58
⌘ morador en Moujusao (1502): 58
[Juan de Çenibas: 58]
- Xoán de Gontille (1502-1503): 58, 62
⌘ informante sobre bens de Tomiño en Portugal (1502): 58
⌘ foreiro de Martiño Pereira (1502-1503): 58, 62
⌘ veciño da freguesía de Prozelo (1502-1503): 58, 62
[Juan de Gontille: 58; Joham de Guntille: 62]
- Xoán de Guiza (1355): 20
⌘ testemuña (1355): 20
♦ *home* de Xoán Vicente (1355): 20
[Johan de Guiça: 20]
- Xoán de Lira (1437): 36
[Joham de Lira: 36]
- Xoán de Mavía (1274): 10
⌘ testemuña (1274): 10
[Johan de Mauia: 10]
- Xoán de Mavía (1469): 49
⌘ testemuña (1469): 49
⌘ veciño de Lourezo (1469): 49
[Juan de Mavia: 49]
- Xoán de Mazarelos (1504): 63
⌘ testemuña (1504): 63
♦ ferreiro (1504): 63
⌘ veciño de Tui (1504): 63
[Juan de Maçarellos: 63]

- Xoán de Montes (1504): 63, 65
 ♀ forista de bens de Tomiño, en tanto que membro do cabido (1504): 65
 ♦ deán do cabido de Tui (1504): 63, 65
 [Juan de Montes: 63, 65]
- Xoán de Moreira (1502-1503): 60, 62
 ♀ desfruta de bens de Tomiño por Martíño Pereira (1502-1503): 60, 62
 ♂ veciño de Moreira, Cerveira (1502-1503): 60, 62
 [Johan de Moreyra: 60, 62]
- Xoán de Muíños ([1393-1427]): 25
 ♀ procurador de Tareixa Vázquez de Oia no preito contra a abadesa de Tomiño: 25
 ♂ veciño da freguesía de Mañufe: 25
 [Juan de Muynnos: 25]
- Xoán de Pombal (1502): 60
 ♀ informante (1502): 60
 [Juan de Ponbal: 60]
- Xoán de Preguín (1507): 68
 ♀ informante (1507): 68
 ♀ testemuña (1507): 68
 ♦ labrador (1507): 68
 ♂ veciño de Vilanova de Cerveira (1507): 68
 [Juan de Preguin, Johan de Proguin: 68]
- Xoán de Pumar (1502): 60
 ♀ testemuña (1502): 60
- ♂ veciño da freguesía de Alvarelhos (1502): 60
 [Juan de Pumar: 60]
- Xoán de Pumar (1503): 62
 ♀ desfruta de bens de Tomiño por Martíño Pereira (1503): 62
 ♂ veciño da freguesía de Cerdal (1503): 62
 [Johan de Pumar: 62]
- Xoán de Souto (1502): 60
 ♂ veciño da Grova (1502): 60
 (†) (1502): 60
 [Juan de Souto: 60]
- Xoán de Tebra (1355): 20
 ♦ escribán (1355): 20
 [Johan de Tebra: 20]
- Xoán de Vilares (1502-1503): 60, 62
 ♀ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502-1503): 60, 62
 ♂ veciño da freguesía de Sopo (1502-1503): 60, 62
 [Juan de Villares: 60; Joham de Bilhares: 62]
- Xoán Diz (1502): 60
 [Johan Diz: 60]
- Xoán do Caíño (1502-1503): 60, 62
 ♀ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño (1502-1503): 60, 62

- ⌘ veciño da freguesía de Candemil (1502-1503): 60, 62
[Juan do Cayño: 60; Johan do Caynho: 62]
- Xoán do Carballal (1502-1503): 58, 62
⌘ informante sobre os bens de Tomiño en Portugal (1502): 58
⌘ foreiro de Martiño Pereira (1502-1503): 58, 62
⌘ veciño da freguesía de Segude (1502-1503): 58, 62
❖ irmán de Lopo de Carballal (1502-1503): 58, 62
[Juan do Carvallal: 58; Joham do Caruhal: 62]
- Xoán do Espital (1443): 40
⌘ foreiro (1443): 40
❖ marido de Tareixa Estévez (1443): 40
⌘ veciño de Salvaterra (1443): 40
[Johan do Espital: 40]
- Xoán do Pombal (1441): 38
⌘ testemuña (1441): 38
⌘ morador no couto de Tomiño (1441): 38
[Juao do Poonbal: 38]
- Xoán do Viñal (1449): 43
⌘ beneficiario de bens do mosteiro (foreiro?) (1449): 43
[Joham do Vinhal: 43]
- Xoán Domínguez (1430): 31
⌘ testemuña (1430): 31
⌘ morador no mosteiro de Donas (1430): 31
[Johan Dominguez: 31]
- Xoán Domínguez (1430): 33
⌘ testemuña (1430): 33
◆ zapateiro (1430): 33
⌘ veciño de Tui (1430): 33
[Johan Domingues: 33]
- Xoán Domínguez (1507): 66, 68
⌘ litigante co cabido de Tui polos bens de Donas en Portugal (1507): 66
⌘ conforme co apeo de bens de Donas en Portugal (1507): 68
[Johan Dominguez: 66; Juan Dominguez: 68]
- Xoán Domínguez de Budiño (1355): 20
⌘ testemuña (1355): 20
◆ crego (1355): 20
❖ irmán de André Domínguez (1355): 20
[Johan Dominguez de Bodío: 20]
- Xoán Eanes (1266-1474): 6, 10
⌘ procurador do mosteiro de Oia no seu preito co de Tomiño (1266): 6
⌘ beneficiario e albacea de testamento (1274): 10
◆ monxe e celareiro do mosteiro de Santa María de Oia (1266): 6

- ❖ sobriño de Xoán Moogo (1274): 10
- ❖ irmán de Miguel Eanes (1274): 10
- [Johanes Iohanis: 6; Johane Eanes: 6]
- Xoán Eanes (1274): 10
 - ◆ notario xurado na Guarda (1274): 10
 - [Johane Eanes: 10]
- Xoán Eanes (1401): 26
 - ⌘ testemuña (1401): 26
 - ◆ crego de Saxamonde (1401): 26
 - [Johan Eans: 26]
- Xoán Eanes de Muíños (1314): 14
 - ⌘ testemuña (1314): 14
 - ◆ xuíz no Val Miñor (1314): 14
 - [Johan Eanes de Moynhos: 14]
- Xoán Eanes do Azougue (1274): 10
 - ⌘ debedor do testador (1274): 10
 - ⌘ acreedor do testador (1274): 10
 - ❖ marido de Maior Páez (1274): 10
 - [Joham Eanes do Azouge: 10]
- Xoán Farto (1464): 48
 - ⌘ antigo foreiro (1464): 48
 - (†) (1464): 38
 - [Juan Farto: 48]
- Xoán Fernández (1274): 10
 - ⌘ beneficiario en testamento (1274): 10
 - ⌘ veciño de Vilachán (1274): 10
 - ❖ sobriño de Xoán Moogo (1274): 10
 - [Joham Fernandez: 10]
- Xoán Fernández (1274): 11
- ⌘ data (1274): 11
- ◆ gobernador, *príncipe*, da terra de Turo-nio (1274): 11
- [Joan Fernandez: 11]
- Xoán Fernández (1314): 14
 - ⌘ testemuña (1314): 14
 - ◆ home do abade de Santa María de Oia (1314): 14
 - [Johan Fernandez: 14]
- Xoán Fernández (1347): 17.1
 - ⌘ destinatario da petición de redactar un documento de compravenda (1347): 17.1
 - ◆ notario público de Baiona (1347): 17.1
 - [Johan Fernandez: 17.1]
- Xoán Fernández, *Santiagués* (1274): 9
 - ⌘ testemuña (1274): 9
 - ⌘ mordomo do mosteiro de Tomiño (1274): 9
 - [Joan Fernan, dito Santiagues: 9]
- Xoán Fernández da Oliveira (1452-1453): 46, 47
 - ⌘ testemuña (1452-1453): 46, 47
 - ◆ notario (1452-1453): 46, 47
 - [Juan Fernandez da Oliueyra: 46; Juan Ferrandez da Oliueira: 47]
- Xoán Fernández de Ascera (1387): 22
 - ◆ crego de Santiago de Malvas (1387): 22

- ◆ anterior crego de Santiago de Tollo (1387): 22
[Johannes Fernandi de Ascera: 22]
- Xoán Fernández de Sixiriz (1274): 11
⌘ testemuña (1274): 11
[Joan Fernandez de Sigiriz: 11]
- Xoán Fernández de Soutomaior I (1293-1334): 12, 15
◆ bispo de Tui (1293-1334): 12, 15
(†) (1334): 15
[domnus Johanes: 12, 15]
- Xoán Fernández do Carballo (1274): 10
⌘ debedor ao testador (1274): 10
⌘ veciño de Tabagón (1274): 10
[Joham Fernandez do Caruallo: 10]
- Xoán Fernández do Padroso (1440): 37
◆ notario xurado da cidade e bispado de Tui (1440): 37
[Johan Fernandez de Padroso: 37]
- Xoán Fernández Gabino (1274): 10
⌘ beneficiario en testamento (1274): 10
[Joham Fernandez Gauino: 10]
- Xoán Ferreiro (1430): 31
⌘ testemuña (1430): 31
⌘ morador no mosteiro de Donas (1430): 31
[Johan Ferreiro: 31]
- Xoán Ferreiro (1504): 63
⌘ testemuña (1504): 63
◆ ferreiro (1504): 63
⌘ veciño de Tui (1504): 63
[Juan Ferrero: 63]
- Xoán Franco (1435): 35
⌘ comprador (1435): 35
◆ crego racioneiro da colexiata de Sta. María de Baiona (1435): 35
⌘ veciño de Baiona (1435): 35
[Juan Franco: 35]
- Xoán Franco (1440): 37
[Johan Franquo: 37]
- Xoán Froiz (1502): 60
⌘ comprador de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal a Martiño Pereira (1502): 60
⌘ veciño de Caminha (1502): 60
[Johan Froez: 60]
- Xoán Galego (1503): 62
[Johan Galego: 62]
- Xoán González (1213): 5
⌘ data (1213): 5
◆ tenente da terra de Tebra (1213): 5
[Johanes Gundesalui: 5]

- Xoán González (1355): 20
 ♦ notario público na cidade e no bispado de Tui (1355): 20
 [Joham Gonçalez: 20]
- Xoán González (1430): 33
 ♀ foreiro (1430): 33
 ♂ veciño de S.Pedro de Mangoeiro, act. Gondarém (1430): 33
 ♦ marido de María Fernández (1430): 33
 [Johan Gonçales: 33]
- Xoán González (1502): 60
 ♀ desfruta de bens do mosteiro de Donas en Portugal por Lourenzo Afonso (1502): 60
 [Juan Gonzalez: 60]
- Xoán González de Vilameá (1502-1503): 60, 62
 [Juan Gonçalez de Vilamean: 60; Johan Gonçallez de Villameaa: 62]
- Xoán López (1504): 65
 ♀ forista de bens de Tomiño, en tanto que membro do cabido (1504): 65
 ♦ cóengo do cabido de Tui (1504): 65
 [Juan Lopez: 65]
- Xoán Lourenzo (1345): 16
 ♀ foreiro (1345): 16
 [Johan Lourenço: 16]
- Xoán Lourenzo (1351): 19
 ♀ testemuña (1351): 19
 ♦ mercador (1351): 19
 ♂ veciño de Baiona (1351): 19
 [Johan Lourenço: 19]
- Xoán Lourenzo (1401): 26
 ♀ testemuña (1401): 26
 ♦ abade de San Pedro de Angoares (1401): 26
 [Johan Lorenço: 26]
- Xoán Lourenzo (1449-1502): 43, 60
 ♀ foreiro de bens do mosteiro de Tomiño (1449-1502): 43, 60
 ♂ veciño de Lanhelas (1502): 60
 ♦ pai de Sabela Eanes (1502): 60
 (†) (1502): 60
 [Joham Lourenço: 43; Juan Lorenço, 60]
- Xoán Lourenzo (1502-1503): 60, 62
 ♀ desfruta de bens do mosteiro de Tomiño (1502-1503): 60, 62
 ♂ veciño da freguesía de Candemil (1502-1503): 60, 62
 ♦ fillo de Lourenzo Eanes (1502-1503): 60, 62
 [Johan Lorenço: 60; Joham Lorenço: 62]
- Xoán Maior (1502): 60
 ♀ informante (1502): 60
 ♂ veciño na freguesía de S. Cosmede de Gondomar (1502): 60
 [Juan Mayor: 60]

- Xoán Martínez (1274): 11
⌘ testemuña (1274): 11
◆ crego de San Lourenzo de Belesar (1274): 11
[Joan Martinez: 11]
- Xoán Martínez (1427): 30
⌘ testemuña (1427): 30
[Juan Martinez: 30]
- Xoán Martínez (1449): 43
⌘ disfruta de bens do mosteiro (foreiro?) (1449): 43
[Joham Martins: 43]
- Xoán Martínez de Vigo (1464): 48
◆ deán da catedral de Tui (1464): 48
[Juan Martinez de Vigo: 48]
- Xoán Martínez (1502): 60
⌘ comprador de bens de Tomiño a Martíño Pereira (1502): 60
⌘ veciño da freguesía de Cerdal (1502): 60
❖ pai de Gonzalo Martínez (1502): 60
[Johan Martinez: 60]
- Xoán Martínez (1502-1504): 60, 62, 64
⌘ disfruta de bens de Tomiño por Martíño Pereira (1502-1503): 60, 62
⌘ veciño de Ribeira de Neiva, Vila Verde (1503): 62
❖ pai de Pedro (1504): 64
[Juan Martiz: 60; Johan Martiz: 62; Juan Martinez: 64]
- Xoán Martínez (1502): 60
⌘ vendedor de bens do mosteiro de Tomiño en Portugal (1502): 60
⌘ veciño de Seixas (1502): 60
❖ fillo de Martiño Afonso de Seixas (1502): 60
[Juan Martiz: 60]
- Xoán Martínez de Zamora (1483): 53
◆ emisario, *fazedor*, do bispo de Tui Luís Pimentel (1483): 53
[Juan Martiz de Çamora: 53]
- Xoán Martínez do Hospital (1373): 21
⌘ testemuña (1373): 21
[Johan Martinez do Espital: 21]
- Xoán Miguélez (1274): 11
⌘ testemuña (1274): 11
◆ capelán do mosteiro de Santa Baia de Donas (1274): 11
[Joan Miguelez: 11]
- Xoán Moogo Constanzo (1266-1474): 6, 10
⌘ demandante, xunto co mosteiro de Oia, no seu preito contra o de Tomiño (1266): 6
⌘ outorga testamento (1274): 10
❖ tío de Xoán e Miguel Eanes, de Xoán Fernández de Vilachá, Domingos, Lourenzo e Martiño Eanes e de María Troitiña (1274): 10

- ♦ prelado da igrexa de Santa Mariña do Rosal (1266): 6
 [Johanes Moogo: 6; Johane Moogo Costanzo: 10]
- Xoán Neto (1502): 60
 ♀ informante (1502): 60
 ♦ caseiro (1502): 60
 ♂ veciño de Sá, Sta. Mª de Alvarelhos (1502): 60
 ♦ xenro de Luís de Sá (1502): 60
 [Juan Neto: 60]
- Xoán Neto (1507): 68
 [Juan Neto: 68]
- Xoán Núñez (1213): 5
 ♀ data (1213): 5
 ♦ tenente na terra de *Tariaes* (1213): 5
 [Johanes Nuniz: 5]
- Xoán Núñez (1393, [1393-1427]): 23, 24, 25, 47
 ♦ cóengo de Tui (1393): 23
 ♦ tesoureiro da catedral de Tui ([1393-1427]): 24, 25, 47
 ♀ xuíz no preito entre Tareixa Vázquez e o convento de Tomiño (1393, [1393-1427]): 23, 24, 25
 (†) (1453): 47
 [Juan Nunez: 23, 25; Johan Nunez: 24; Johan Nunes: 25, 47; Johannes: 24]
- Xoán Páez (1274): 10
 ♀ beneficiario en testamento (1274): 10
 ♂ veciño de Marzáñ (1274): 10
 ♦ irmán de Fernando Páez (1274): 10
 [Joham Pelaez: 10]
- Xoán Páez de [...] (1269): 7
 ♀ receptor de bens en testamento (1269): 7
 ♦ mordomo de Fernando, cóengo de Tui (1269): 7
 [Iohanes Pelagii d[...]: 7]
- Xoán Peleteiro (1274): 10
 ♀ acreedor do testador (1274): 10
 [Johan Piliteyro: 10]
- Xoán Páez da Porta (1274): 10
 ♀ debedor de testador (1274): 10
 ♦ marido de Sancha (1274): 10
 [Joham Pelaez da Porta: 10]
- Xoán Patao (1401): 26
 ♀ testemuña (1401): 26
 [Johan Patao: 26]
- Xoán Pereira (1503): 62
 ♀ testemuña (1503): 62
 ♦ escudeiro (1503): 62
 ♂ veciño de Valençá do Minho (1503): 62
 [Johan Pereyra: 62]
- Xoán Pereiro (1435): 35
 ♀ testemuña (1435): 35

- ◆ criado de Álvaro Franco (1435): 35
[Juan Pereiro: 35]
- Xoán Pérez (1199): 3, 4
⌘ confirmante (1199): 3, 4
◆ cóengo (no cabido da catedral de Tui) (1199): 3, 4
[Johanes Petri: 3, 4]
- Xoán Pérez, Menardo (1266): 6
⌘ demandante, xunto co mosteiro de Tomiño, no seu preito co de Oia (1266): 6
⌘ procurador do mosteiro de Tomiño no dito preito (1266): 6
[Johanes Petri, dictus Menardus: 6]
- Xoán Pérez (1314): 14
◆ notario público no Val Miñor (1314): 14
[Johan Perez: 14]
- Xoán Pérez (1355): 20
❖ fillo de Pedro Fernández e Dominga Eanes (1355): 20
❖ irmán de Roi e Gonzalo Pérez (1355): 20
[Johane: 20]
- Xoán Pérez (1503): 62
⌘ disfruta de bens do mosteiro de Tomiño (1503): 62
⌘ veciño de Tebosa, Braga (1503): 62
❖ irmán de Antonio Pérez (1503): 62
[Joham Periz: 62]
- Xoán Pérez de Poxa (1504): 64
⌘ testemuña (1504): 64
⌘ veciño en Escariz (1504): 64
[Juan Perez de Poja: 64]
- Xoán Polín (1443): 40
⌘ foreiro (1443): 40
◆ ferreiro (1443): 40
⌘ veciño de Salvaterra (1443): 40
[Johan Polin: 40]
- Xoán Rodríguez (1401): 26, 27
⌘ designado procurador do mosteiro de Santa Baía de Donas (1401): 26, 27
⌘ forista, no nome do mosteiro (1401): 27
◆ crego (1401): 26, 27
⌘ morador no adro do mosteiro (1401): 26
[Johan Rodriguez: 26, 27; Juan Rodriguez: 27]
- Xoán Rodríguez de Padroso (1440): 37
◆ notario público na cidade e bispado de Tui (1440): 37
[Johan Rodrigues de Padrooso; Johan Rodriguez: 37]
- Xoán Rodríguez de Sá (1502): 60
◆ señor de terras en S. Cosmede de Gondomar (1502): 60
[Juan Rodriguez de Saa: 60]

- Xoán Rodríguez do Pazo (1502-1503): 60, 62
 ♫ desfruta de bens de Tomiño por Martiño Pereira (1502-1503): 60, 62
 ⚡ veciño de Cerdal, Valença do Minho (1503): 62
 [Johan Rodriguez do Paaço: 60, 62]
- Xoán Rodríguez *do Vigal* (1443): 41
 ♫ tomador de bens do mosteiro de Donas (1443): 41
 [Johan Rodriguez do Uigal: 41]
- Xoán Saco (1269): 7
 ♫ testemuña (1269): 7
 [Johanis Sacco: 7]
- Xoán Sánchez (1502): 60
 ♫ comprador de bens de Tomiño en Portugal a Martiño Pereira (1502): 60
 ♫ forista dos ditos bens (1502): 60
 ♦ mercador (1502): 60
 ⚡ veciño do Porto (1502): 60
 [Juan Sanchez: 60]
- Xoán Sueiro (1293-1334): 12, 15
 ♫ confire título de crego (1293): 12
 ♦ arcediago de Montes na catedral de Tui (1293-1334): 12, 15
 (†) (1334): 15
 [Johanes Sugerii: 12, 15]
- Xoán Tobías (1347): 17
 ♫ testemuña (1347): 17
- ♦ home do mosteiro de Santa Baia de Donas (1347): 17
 [Iohan Tobias: 17]
- Xoán Tocho (1406): 29
 ♫ foreiro (1406): 29
 [Johan Tocho: 29]
- Xoán Vaz (1503): 62
 [Joham Vaaz: 62]
- Xoán Vázquez (1502): 60
 ♫ testemuña (1502): 60
 ⚡ veciño do Porto (1502): 60
 [Juan Vazquez: 60]
- Xoán Vázquez Pereira (1502): 60
 ♫ testemuña (1502): 60
 ♦ criado do protonotario do Porto (1502): 60
 [Juan Vazquez Pereira: 60]
- Xoán Velázquez (1406): 28
 ♦ corrixidor no reino de Galicia (1406): 28
 [Juan Velasquez: 28]
- Xoán Vicente (1355): 20
 ♫ forista (1355): 20
 ♦ marido de Dominga Eanes (1355): 20
 ♦ pai de Xoán, Domingo e Gonzalo (1355): 20
 [Johan Viçente: 20]

Xoán Viéitez (1441): 38

⌘ vendedor (1441): 38

⌘ morador en Lamamá (1441): 38

[Juao Beites: 38]

Xoán Xácome (1503): 62

⌘ procurador de Martiño Pereira no preito co cabido de Tui (1503): 62

◆ bacharel (1503): 62

[Joham Jacome: 62]

Xoaniño de Tallón (1269): 7

⌘ vendedor e antigo propietario de bens (1269): 7

[Johanino de Thayum: 7]

Xurxo da Costa (1502): 56

◆ arcebispo de Braga e administrador

perpetuo do arcebispado (1502): 56

◆ cardeal en Roma (1502): 56

◆ primado de España (1502): 56

[don Jorge: 56]

Y

Ynes: *vid.* Inés

Ysabel: *vid.* Sabela

Son escasas as páxinas que se teñen escrito a respecto de Santa María de Tomiño e, especialmente, Santa Baía de Donas. Frente á grandeza de mosteiros como Celanova, Oseira, Sobrado ou Samos, podería semellar que dúas pequenas abadías femininas como as que aquí se presentan pouco de relevante haberían de achegar ao coñecemento do monacato, da sociedade ou de calquera outra das grandes liñas históricas da Galicia medieval. A colección documental que neste volume se recolle demostra, porén, o contrario.

Chegaron ao presente 68 documentos referentes a estes dous cenobios, datados entre o século XII e os inicios da centuria do XVI. Malia o seu reducido número, trátase de textos de gran significación pola información que transmiten. Falan, por suposto, da historia de ambos os mosteiros, fundados en datas próximas e con numerosos paralelismos na súa evolución, ata o seu final baixo o mando dunha única abadesa. Refiren a configuración destas dúas casas bieitas no que respecta á súa comunidade e ao seu dominio, con notables intereses en terras de Portugal. Explican, por último, as relacións de Tomiño e Donas coa súa contorna, fundamentalmente no marco da atribulada historia baixomedieval do bispedo de Tui —ao que pertenceron e a cuxo cabido foron en última instancia anexionados— e a súa tensa relación coa nobreza da época, na que resoa un apelido: Soutomaior. Desenvólvense amplamente todas estas epígrafes no estudo histórico que acompaña a colección documental —coa súa transcripción íntegra e o apoio dos necesarios índices— destes dous mosteiros da Galicia medieval.

